F R É D É R I C

BEIGBEDER

„Windows on the World"

FRÉDÉRIC
BEIGBEDER

„Windows on the World“

ROMANAS

Iš prancūzų kalbos vertė
Akvilė Melkūnaitė

VILNIUS

UDK 840-3
Be97

Frédéric BEIGBEDER
WINDOWS ON THE
WORLD
Bernard Grasset, 2003

ISBN 9986-16-337-4

Emblema, plevėsuojanti visa ko viršūnėj!
Šie žodžiai tau, trapus grožį (žodžiai, kurie galbūt tave išgelbės),
Prisimink, kad ne visada buvai patogiai įsitaisiusi valdovė,
Kadais esu tave matęs ir kitom aplinkybėm, brangi vėliava,
Kai nebuvai tokia grakšti ir žydinti nesutepto šilko klostėm,
Mačiau tave varganą, į skutus sudriskusią puošmeną ant suskilusio stiebo,
Ar beviltiškai spaudžiamą prie krūtinės jauno vėliavnešio,
Žvėriškos, žūtbūtinės, nesibaigiančios kovos priežastie,
Griaudžiant patrankoms, aidint keiksmams, šūksniams, dejonėms, sausai trakšint šautuvų gaidukams,
Masėms susirėmus kovoj kaip įtūžusiems demonams, kiek gyvybių iššvaistė pavojus,
Taip, dėl krauju permirkusios, purvu ir dūmais suteptos varganos tavo relikvijos,
Dėl vienintelio tikslo, iš tiesų, mano grožybe, – kad vieną dieną vėl galėtum puikuotis aukštai, puošni,
Mačiau, krito ne vienas vyras.

WALT WHITMAN, *Žolės lapai*, 1871 rugsėjo 7
(vertė Jacques Darras)

„KILL THE ROCKEFELLERS!“
KURT COBAIN, *Dienoraštis*, 2002

Chloja, atleisk,
Kad atsikviečiau tave
Į šią nuniokotą žemę.

Skiriu 2801-am.

ŽAIBOLAIDŽIAI:

„Manau, kad prozininkas, kuris nerašo realistinių romanų, nieko nesupranta apie tai, kas mūsų laikais statoma ant kortos.“

Tom Wolfe

„Menininko paskirtis – nerti į pačią pragaro šerdį.“

Marylin Manson

8 h 30

Pabaiga jums žinoma: visi žūsta. Tiesa, mirti – anksčiau ar vėliau – tenka daugeliui. Šis pasakojimas originalus dėl to, kad visi mirs tuo pačiu metu ir toje pačioje vietoje. Ar mirtis susieja žmones? Sakytum, ne – jie nebesikalba. Jie užsiraukę, kaip ir visi, kurie per anksti kėlėsi ir kramsnoja pusryčius prabangioje kavinėje. Kartkartėm kai kurie fotografuoja gražiausią pasaulyje vaizdą. Už kampuotų pastatų jūra apvali, laivų paliekamos dryžės jungiasi į geometrines figūras. Net žuvėdros taip aukštai nepakyla. Dauguma *Windows on the World** klientų tarpusavy nepažįstami. Kai žvilgsniai netyčia susiduria, jie ima krenkšnoti ir išsyk įsikniaubia į laikraščius. Rugsėjo pradžia, ankstus rytas, visi blogos nuotaikos: atostogos baigėsi, reikia kaip nors laikytis iki Padėkos dienos. Dangus žydras, bet niekas juo nesimėgauja.

Po akimirkos *Windows on the World* stora puertorikietė ims klykti. Kostiumuotas kaklaraištį ryšintis tarnautojas liks išsižiojęs. „Oh my God." Du bendradarbiai iš vienos kontoros apstulbę neteks žado. Rudaplaukiui išsprūs „Holy shit!"** Padavėja tol pils arbatą, kol ji ims lietis per puodelio kraštus. Vienos sekundės trunka ilgiau negu kitos. Tarsi paspaudus DVD grotuvo „pauzę". Po akimirkos laikas pa-

* *Windows on the World* – „Langai į pasaulį". Taip vadinosi restoranas viršutiniame Pasaulio prekybos centro aukšte. (*Čia ir toliau – vert. past.*)

** O šventas šūde! (*Angl.*)

sidarys tamprus. Visi šie žmonės pagaliau susipažins. Po akimirkos jie visi virs Apokalipsės karžygiais, visus suvienys Pasaulio Pabaiga.

8 h 31

Tą rytą buvom *World* viršuje, o aš – visatos centre.

Pusė devynių ryto. Suprantu, kiek ankstoka vestis vaikus pusryčių į patį „bildingo" viršų. Bet sūnūs primygtinai norėjo čia pusryčiauti, o aš nieko negaliu jiems atsakyti – jaučiu kaltę dėl to, kad palikau jų motiną. Anksti atsikėlus čia nereikia stovėt eilėje. Po teroristinio 1993-iųjų išpuolio asmens tapatumo kontrolė čia triskart sustiprinta, einant į darbą reikalingi specialūs ženkleliai, o apsauginiai ne juokais naršo po jūsų krepšį. Kai Džeris ėjo pro metalo detektorių, jo diržo sagtis su Hario Poterio atvaizdu privertė šį skambėti. High-tech* atriume tyliai čiurlena fontanėliai. Pusryčiams vietas reikia rezervuoti iš anksto: atėjęs į *Windows on the World* priimamajame pasakiau savo pavardę. „Good morning. My name is Carthew Yorston."** Iškart patenki į atitinkamą aplinką: raudonas kilimas, suvytas aksomo juostų užtvaras, atskiras liftas. Šiame stoties hole (30 metrų po stogu) restorano piupitras atstoja Aukščiausios Klasės Prekystalį. Puiki mintis pasirodyti čia dar prieš grūstį. Trumpesnė eilė prie ap-

* Technologizuotame (*angl.*).

** Labas rytas, aš Kertju Jorstonas. (*Angl.*)

žvalgos teleskopų (įmetęs 25 centus, gali stebėti, kaip į visus kaimyninius pastatus plūsta sekretorės, prilipusios prie savo mobiliųjų telefonų, suvaržytos šviesiai pilkų kostiumėlių su kelnėmis, chemiškai sušukuotos, avinčios sportbačiais, o jų aukštakulniai paslėpti padirbtuose *Prada* krepšiuose). Pirmą kartą kylu į *World Trade Center** viršų: abu mano sūnūs buvo sužavėti greitų liftų, pirmuosius 78 aukštus įveikiančių per 43 sekundes. Greitis toks, kad jauti, kaip krūtinės ląstoj šokteli širdis. Jie nenorėjo išeiti iš *Sky* priimamojo. Po keturių kelionių pirmyn ir atgal tiesiog turėjau supykti:

– Na, gana jau! Šitie liftai – žmonėms, kurie dirba, čia niekur neparašyta „Space Mountain“**!

Restorano administratorė, atpažįstama iš prie apykaklės prisegto ženklelio, palydėjo mus iki kito, bendro, lifto, keliančio iki 107 aukšto. Mūsų dienos programa labai įtempta: pusryčiai restorane *Windows on the World*, tada pasivaikščiojimas Beteri parke, iš kur Steiteno salos keltu (nemokamai!) plauksim iki Laisvės statulos, tada aplankysim 17 Tiltą, truputis „šopingo“ Pietinės gatvės uoste, kelios nuotraukos prie Bruklino tilto, užsuksim į žuvų turgų dėl gero kvapo ir pabaigoje sukirsim pò kraujingą mėsainį *Bridge Café*. Berniukai labai mėgsta didžiulius sultingus maltos mėsos didkepsnius, apipiltus kečupu. Ir dideles stiklines kolos, pilnas skaldyto ledo, jei tik kola ne dietinė. Vaikams terūpi ėsti, tėvams – barškintis. Šiuo atžvilgiu ačiū, viskas gerai: praėjus trupučiui laiko po skyrybų susipažinau su Kendise, kuri dirba Niujorko agentūroje *Elite*. Jei matytumėt, kaip ji sudėta... Šalia jos Kaili Minoug atrodo kaip džiūvėsis. Kas vaka-

* Pasaulio prekybos centro (*angl.*).

** Atrakcionas.

rą *Alonkine* (jai labiau patinka Filipo Starko *Royalton* toje pačioje gatvėje) (todėl, kad ji nepažįsta Dorotės Parker*) (nepamiršti duot jai paskaityti „Gyvenimą dviese“, kad pasibjaurėtų gyvenimu poroje) ji užsilipa ant manęs ir šūkčioja.

Po dviejų valandų būsiu miręs, o gal jau esu.

* Dorothy Parker (1893–1967) – JAV rašytoja klasikė.

8 h 32

Apie *Windows on the World* tą rytą žinoma nedaug. *New York Times* rašo, kad 8 h 46, kai *American Airlines 11* įsirėžė į pastatą tarp 94 ir 98 aukštų, ant stogo esančiame restorane buvo 171 žmogus, iš jų 72 – dirbantys pastate. Žinoma, kad viena įmonė (*Risk Water Group*) buvo surengusi darbo pusryčius privačioje salėje 106 aukšte, o įvairiausi klientai pusryčiavo 107 aukšte, kaip ir kiekvieną rytą. Žinoma, kad Šiaurinis bokštas (aukštesnysis, su antena ant stogo, kuri jį darė panašų į poodinį švirkštą) buvo pažeistas pirmas, o sugriuvo paskutinis, lygiai 10 h 28 min. Taigi laiko tarpas – lygiai valanda ir keturiasdešimt penkios minutės. Pragaras trunka valandą keturiasdešimt penkias. Ši knyga taip pat.

Rašau ją sėdėdamas *Ciel de Paris**. Taip vadinasi restoranas 56-ame Monparnaso bokšto aukšte. Meino aveniu 33, 75015 Paryžiuje. Telefonas: 01 40 64 77 64. Faksas: 01 43 22 58 43. Metro: Monparnaso-Bjenveniu stotelė. Pusryčiai čia patiekiami nuo 8 h 30 ryte. Jau ištisas savaites kasdien ateinu čia gerti kavos. Iš čia gali kaip lygus lygų nužvelgti Eifelio bokštą. Vaizdas puikus, nes tai vienintelė vieta Paryžiuj, iš kur Monparnaso bokšto nematyti. Aplink mane verslininkai rė-

* „Paryžiaus dangus“ (*pranc.*).

kia į savo mobiliuosius, kad ir greta jų sėdintieji galėtų pasimėgauti idiotiškais pokalbiais:

– Klausyk, sakykim, pasirašau tau juodu ant balto, toks buvo nutarimas per paskutinį susirinkimą.

– Ne, ne, aš jums tik pakartojau, ką man pabrėžė Žanas Filipas, ir čia nėra ko derėtis.

– Bet čia... spekuliantų rinka!

– Na, klausykit, reikia mokėt ir kai ką paaukoti.

– Žinot, kaip sakoma: Rokfeleris susikrovė turtus, nes visada pirkdavo kuo vėliau ir parduodavo kuo anksčiau.

– OK, bus kaip sutarėm, mano sekretorė tau viską atmeilins** ir mes dar kartą pasitvirtinsim.

– Nei viena, nei kita: vertė krito, bet srautas vis dar ribotas.

– Pasakysiu tau vieną dalykėlį: jei jos paremti neįsikiš instituciniai investuotojai, reik žinot, kad rinką dabar valdo apsidraudėliai.

– Delsiau skelbt opcioną CAC'ui, nes rinka krinta, ir išsidūriau.

Be to, jie be saiko vartoja prieveiksmį „neabejotinai“. Kol užrašinėju, ką sako būsimieji Pasaulio Valdovai, padavėja atneša raguolių, kavos su grietinėle, mažus uogienės *Bonne Maman* indelius ir du minkštus virtus kiaušinius. Nebeprisimenu, kuo vilkėjo *Windows on the World* padavėjos, – kai pirmą ir paskutinį kartą ten įkėliau koją, buvo jau tamsu. Jie tikriausiai įdarbino juodukes, studentes, bedarbes aktores ar šiaip malonias Niū Džersio merginas, kurių didelius kukurūzais nupenėtus papus dengė siaurutės prijuostėlės. Dėmesio: čia ne *McDo*, o *Windows on the World*, itin stilingas restoranas, galų gale pateikiantis didžiulę sąskaitą (35 dole-

* Atsiųs elektroniniu paštu.

riai už vėlyvus pusryčius, neįskaičiuojant aptarnavimo). Tel.: 212 938 1111 arba 212 524 7 000. Patartina vietas užsisakyti gerokai iš anksto ir būtina dėvėti švarką. Bandžiau skambinti – dabar atsiliepia kažkokios įmonės atsakiklis, kuriuo gali užsisakyti bilietus į spektaklius. Įsivaizduoju, kad padavėjos tikriausiai buvo gana gražios, subtiliai aprengtos: smėlio spalvos kostiumėliais su inicialais „WW“? kaip senovės kambarinės ankštomis juodomis suknelėmis, kurias norisi kilstelėt? kostiumėliais su kelnėmis? Tomo Fordo sukurtais *Gucci* smokingais? Dabar jau nebeįmanoma nueit ir patikrint. Šio hiperrealistinio romano rašymą apsunkina pati realybė. Po 2001-ųjų rugsėjo 11-osios tikrovė ne tik pralenkia išmonę, bet ir griauna ją. Neįmanoma rašyti šia tema, bet neįmanoma ir rašyt apie nieką kita. Jau niekas mūsų nebeveikia.

Lauke mano žvilgsnį traukia kiekvienas praskrendantis lėktuvas. Kad galėčiau aprašyt tai, kas įvyko kitoj pusėj Atlanto, reikia, kad į šį juodą bokštą po mano kojomis įsirėžtų lėktuvas. Pajusčiau, kaip pastatas supasi, – tikriausiai keistas jausmas. Toks tvirtas daiktas kaip dangoraižis siūbuoja lyg girtas laivas. Šitiek stiklo ir plieno akimirksniu virsta šiaudų krūva. Minkštu akmeniu. Tai viena iš Pasaulio prekybos centro pamokų: mūsų pastatai yra baldai. Dalykas, kurį laikom stabiliu, gali judėt. Dalykas, kurį laikom tvirtu, yra skystas. Bokštai – mobilūs, o dangoraižiai labiausiai raižo žemę. Kaip šitoks milžiniškas daiktas gali būti taip greitai sugriautas? Tai šios knygos tema: kreditinių kortų namelio griuvimas. Jei po mano kojom įsirėžtų *Boeingas*, galų gale pažinčiau tai, kas mane kamuoja jau ištisus metus: kaip nuo grindų kyla juodi dūmai, karštis tirpdo sienas, išsprogusius langus, dusimą, paniką, savižudybes, bėgimą liepsnojančių laiptinių link, aša-

ras ir riksmus, beviltiškus skambučius telefonu. O kaskart pamatęs baltu dangum tolstantį lėktuvą vis tiek su palengvėjimu atsidūstu. Bet tai įvyko. Tai buvo, ir neįmanoma to atpasakot.

Langai į Pasaulį. Mano pirmas įspūdis: šis pavadinimas pasirodė gana pretenzingas. Kiek pasipūtėliškas, ypač restoranui, esančiam dangoraižyje, kuriame įsikūrusios brokerių įmonės, bankai ir finansų bendrovės. Šis pavadinimas galėtų būti ir papildomas amerikiečių arogancijos įrodymas: „Mūsų pastatas stiebiasi virš neuralgiško pasaulinio kapitalizmo centro ir širdingai jus siunčia...“ Iš tiesų tai buvo žodžių žaismas *World Trade Center* tema. Langai į World. Kaip įprasta, su man būdingu plevėsos kartėliu, įžvelgiu pasitenkinimą savimi ten, kur tėra tik ironiškas blaivumas. Kaip būčiau pakrikštijęs paskutiniame Pasaulio prekybos centro aukšte esantį restoraną? „Pasaulio stogu“? „Pasaulio viršūne“? Tai dar blogiau. Visiškai šlykštu. Kodėl gi ne „Pasaulio karalium“ kaip Leonardo Di Kaprio „Titanike“, jei jau apie tai kalbam? („Pasaulio prekybos centras – tai mūsų Titanikas“, skelbė Niujorko meras Rudolfas Džulianis kitą dieną po antpuolio.) Žinoma, po įvykio manyje iškart užvirė buvusio reklamos kūrėjo kraujas: šiai vietai tiko nuostabus pavadinimas, puikus prekinis ženklas, kuklus ir poetiškas. „END OF THE WORLD“. Angliškai „end“ reiškia ne tik pabaigą, bet ir kraštutinį tašką. Kadangi šis restoranas po stogu, *End of the World* būtų reiškęs ir „bokšto gale“. Tačiau amerikiečiai nemėgsta tokio humoro – jie labai prietaringi. Todėl visuose jų pastatuose nėra trylikto aukšto. Galų gale *Windows on the World* – labai tinkamas pavadinimas. Be to, palankus parduoti – kitaip argi Bilas Geitsas po kelerių metų būtų pakrikštijęs savo

garsiąją programą *Windows*? „Langai į pasaulį“, ir bus gerai, kaip sako jaunimas. Be abejo, tai nebuvo vaizdas į pasaulį iš paties aukščiausio taško: Pasaulio prekybos centro aukštis – 420 metrų, o Petrono bokštai Kvala Lumpūre – 452 metrų, Sierso bokštas Čikagoj – 442 metrų. Kinai stato aukščiausią pasaulio bokštą Šanchajuje: Šanchajaus pasaulio finansų centrą (460 metrų). Tikiuosi, šis vardas neatneš jiems nelaimės. Man patinka kinai: vienintelė tauta, sugebanti būti ir labai kapitalistiška, ir labai komunistiška.

8 h 33

Iš čia taksi panašūs į geltonas skruzdes, klaidžiojančias po kvadratėliais išmargintą labirintą. Vadovaujant Rokfelerių šeimai ir Niujorko uosto valdžiai, Bokštus dvynius kūrė architektas Minoru Jamasakis (1912–1982), bendrovės *Emery Roth & Sons* bendrasavininkis. Du 110-ies aukštų bokštai iš betonu užpildyto plieno. Abu po 406 000 kvadratinių metrų. Abiejuose bokštuose po 21 800 langų ir 104 liftus. 2700 kvadratinių metrų biurų kiekviename aukšte. Žinau, nes tai šiek tiek ir mano amatas. Apversta trikampių grandžių seka, kurios kraštinė prie pagrindo – 16,5 m ir 5,2 m viršuje, 192 metrų pagrindas, dvigubos 91 cm perdangos – 19,7 cm storio, svoris – 290 000 tonų (iš jų 12 127 – betonas). Kaina: 400 milijonų dolerių. Nacionalinio pastatų muziejaus apdovanojimas už technologinę inovaciją. Norėjau būti architektas, o esu tik nekilnojamojo turto agentas. 250 000 kibirėlių dažų kasmetiniam perdažymui. 49 000 tonų vėdinimo sistemų įrangos. Kasmet PPC aplanko daugiau negu du milijonai turistų. Komplekso statyba pradėta 1966 metais ir truko ilgiau nei dešimtmetį. Pikti liežuviai jį greit praminė „Lego blokais“ arba „Deividu ir Nelsonu“. Nieko prieš juos neturiu – man gražu, kai juose atsispindi debesys. Bet šiandien nėra debesų. Mano vaikai šlamščia blynus su klevų sirupu. Nepasidali-

ja sviesto. Norėjau turėt dukrą, pajust, ką reiškia augint ramų vaiką, kuris nuolatos nekonkuruoja su likusiu pasauliu. Vėdinamas oras ledo šaltumo. Niekad prie jo nepriprasiu. Pasaulio sostinėj, restorane *Windows on the World*, aukšto rango klientai gali kontempliuot Vakarų pasaulio viršūnes, šąldami kiaušius kaip dar niekada gyvenime. Vėdinimo aparatas skleidžia nuolatinį duslų triukšmą, garso juosta ūžia lyg pritildytas lėktuvo reaktorius, toks tylos nebuvimas mane vargina. Pas mus, Teksase, žmonėms patinka leipti nuo karščio. Mes pripratę. Mano šeima kilusi iš antro JAV prezidento – Džono Adamso. Jorstonai turi proprotėvį, vardu Viljamas Harbenas, jis yra Nepriklausomybės deklaracijos autoriaus proproanūkis. Todėl aš esu asociacijos *Sons of the American Revolution* narys (santrumpa SAR, kaip ir *Son Altesse Royale*)*. Nepamirškit: ir Amerikoje turim savų aristokratų. Aš pats jiems priklausau. Mano šeima nusigyvenusi, bet aš jiems priklausau. Daug amerikiečių giriasi, kad yra kurio nors Nepriklausomybės deklaracijos „signataro“ giminaičiai. Tai niekam nenaudinga, bet paguodžia. Ne, pone Folkneri, JAV pietuose gyvena ne vien žiaurūs, protiškai atsilikę alkoholikai. Atvažiavęs į Niujorką tyčia kalbu su teksasietišku akcentu. „Yeap!“ vietoje „Ya“. Esu toks pats snobas kaip tikri paskutiniai dinastijų atstovai europiečiai. Čia juos vadinam „Eurotrash“**, visus tuos *Au Bar* dendžius, tuos dekadentiškus pupuliukus, kurie karaliauja Marko de Gonto-Birono*** sąrašuose ir nuotraukose *Paper Magazine*. Tyčiojamės iš jų snukių, bet turim ir savus... „American Trash“?**** Esu „red-

* „Amerikos revoliucijos sūnūs“ (*angl.*); SAR – Jo Karališkoji Didenybė.

** Eurošiukšlės (*angl.*).

*** Kilmingų šeimų sąrašai.

**** Amerikietiškas šiukšles (*angl.*).

nekas“*, priklausau Amerikos Šiukšliadėžei. Bet mano vardas mažiau žinomas negu Geti, Gugenheimo ar Karnegio, nes protėviai, užuot statęsi muziejus, viską iššvaistė.

Priploję veidus prie stiklo vaikai žaidžia, kuris kurį išgąsdins.

– Tu net negali pažiūrėt žemyn sudėjęs rankas už nugaros!

– Oh my Gosh! Freaky!**

– Chicken! Tikras skystablauzdis!

Pasakoju jiems, kad 1974 metais prancūzų lunatikas, vardu Filipas Peti, nusižengdamas įstatymui ištempė tarp bokštų lyną šitame aukštyje ir perėjo juo, nepaisydamas vėjo, šalčio, svaigulio. Mažuliai klausia: „O kas yra prancūzas?“ Aiškinu, kad Prancūzija – tai maža Europos šalis, kuri 1776–1783 metais padėjo Amerikai išsivaduot iš Anglijos jungo, ir kad atsidėkodami mūsų kareiviai išvadavo juos nuo nacių 1944-aisiais. (Pedagoginiais sumetimais šiek tiek supaprastinau.)

– Matot Laisvės statulą – va ten? Tai Prancūzijos dovana Amerikai. Truputį kičinė, bet tiek to, svarbiausia – geri norai.

Mano berniukams į tai nusispjaut, nors jie mėgsta „french fries“ ir „french toast“***. Kalbant apie mane, aš labiau mėgstu „french kiss“ ir „french rubbers“****. Ir *French Connection****** su mašinų gaudynėm po lauke važiuojančiu metro!

Pro Pasaulio langus miestas plyti lyg milžiniška šaškių lenta, su stačiais kampais, statmenais kubais, gretutiniais kvadra-

* Red Neck – prasčiokas (*angl.*).

** O Dieve! Baisu! (*Angl.*)

*** Prancūziškas skrudintas bulvytes, skrudintą duoną (*angl.*)

**** Prancūzišką bučinį, prancūziškas gumytes (*angl.*).

***** Viljamo Fridkino režisuotas trileris (2002).

tais, susijungiančiais stačiakampiais, lygiagrečiom linijom, linijų tinklais, ištisa dirbtine geometrija – pilka, balta ir juoda – susikertančiom lyg oro koridoriai aveniu, šoninėm tarsi flomasteriu nubrūkšniuotom gatvelėm, raudonų plytų tuneliais, panašiais į kurmiarausius, iš čia žiūrint gatves valančių mašinų palikta šlapio asfalto dryžė panaši į tą, kurią ant parketo paliktų aliumininės sraigės.

8 h 34

Dažnai einu susikaupęs pastovėt priešais vieną marmurinę memorialinę lentą Žakobo gatvėj, prie 56 namo. Visi amerikiečių turistai turėtų kaip piligrimai plūst prie 56 namo Žakobo gatvėj, užuot fotografavęsi prie Almos tunelio prisimindami Dodį ir Dianą. Būtent čia, *York* viešbutyje, 1783 metų rugsėjo 3 dieną Džonas Adamsas ir Benžamenas Franklinas pasirašė sutartį, užbaigusią Nepriklausomybės karą su Anglija. Netoliese gyvena mano mama, o kiek atokiau, už medžio, slepiasi leidykla *Seuil*. Praeiviai kerta gatvę priešais šį seną pastatą, net neįtardami, kad čia, per du žingsnius nuo kavinės *Café de Flore*, gimė Jungtinės Amerikos Valstijos. Gal jie nori tai pamiršti?

8 h 34 restorane *Ciel de Paris*. Dangoraižių prabanga – leisti žmogui pakilti virš savęs paties. Kiekvienas dangoraižis yra utopija. Pastatyti kalnus sau pačiam visada buvo sena žmogaus fantazija. Statydamas debesis siekiančius bokštus, žmogus įrodo sau, kad yra didingesnis už gamtą. Iš tiesų taip ir jautiesi stovėdamas šių betono, aliuminio, stiklo ir plieno raketų viršuje: man priklauso horizontas, sakau „sudie“ transporto kamščiams, kanalizacijai, šaligatviams, esu žmogus aukščiau žemės. Svaigsti ne nuo galybės, o nuo pasididžiavimo. Nieko pasipūtėliška. Paprasčiausias džiaugsmas, kai žinai galįs išsistiebt aukščiau negu bet koks medis ir:

O jūs, rūkai! Manau, kad aš pakilau su jumis, slinkau
į tolimuosius žemynus ir nusileidau tenai ne be tikslo,
Aš manau, kad pūčiau su jumis, jūs, vėjai,
Jūs, vandenys, aš prigludau su jumis prie visų žemės
krantų,
Aš apibėgau sąsiaurius ir upes, kurios tik ant Žemės
rutulio teka,
Aš sustojau pusiasaliuose ir aukštose uolose sušukti iš
ten:

Salut au monde!
Kokius tik miestus pasiekia šviesa arba šilima, tuos
miestus pasiekiu aš pats.
Į salas, į visas, kur tik gali nulėkti paukštis, nulekiu
ten ir aš pats.

Kreipiuosi į jus, į visus Amerikos vardu,
Aš iškeliu ranką aukštai ir ženklą paduodu, –
Kad jis, man išvykus, visiems laikams liktų matomas
Visiems žmonėms jų buveinėse ir namuose. *

Originalus šio Volto Vitmeno eilėraščio pavadinimas – „Salut au monde!“** (originale prancūziškai). XIX amžiuje amerikiečiai poetai kalbėjo prancūziškai. Rašau šią knygą, nes man įgriso prancūziškasis antiamerikonizmas. Mano mėgstamiausias prancūzų mąstytojas – Patrikas Žiuvė***: „I love America“. Kadangi tarp Prancūzijos ir Amerikos paskelbtas karas, reikia nežiopsot pasirenkant, kieno pusėj esi, jei nenori, kad po to nuskustų galvą.

* Vertė Antanas Miškinis.

** Labas pasauliui (*pranc.*).

*** Patrick Juvet – disko dainininkas.

Mano mėgstamiausi rašytojai – amerikiečiai: Voltas Vitmenas, tiesa, bet dar ir Edgaras Alanas Po, Hermanas Melvilis, Fransis Skotas Ficdžeraldas, Ernestas Hemingvėjus, Džonas Fantė, Džekas Keruakas, Henris Mileris, Dž. D. Selindžeris, Trumenas Kapotė, Čarlzas Bukovskis, Lesteris Bangsas, Filipas K. Dikas, Viljamas T. Volmanas, Hanteris S. Tompsonas, Bretas Ystonas Elis, Čakas Palahniukas, Filipas Rotas, Hubertas Selbis Jaunesnysis, Džeromas Čerinas (kuris gyvena Monparnase).

Mano mėgstamiausi muzikantai – amerikiečiai: Frenkas Sinatra, Čakas Beris, Bobas Dilanas, Leonardas Bernšteinas, Bertas Bakara, Džeimsas Braunas, Četas Beikeris, Brajanas Vilsonas, Džonis Kešas, Stivas Vonderis, Polas Saimonas, Lu Ridas, Rendis Niumenas, Maiklas Staipas, Bilis Korganas, Kurtas Kobainas.

Mano mėgstamiausi kino režisieriai – amerikiečiai: Hovardas Hoksas, Orsonas Velsas, Robertas Oltmanas, Bleikas Edvardsas, Stenlis Kubrikas, Džonas Kazavetesas, Martinas Skorsezė, Vudis Alenas, Deividas Linčas, Rasas Mejeris, Semas Raimi, Polas Tomas Andersonas, Laris Klarkas, Deividas Finčeris, M. Naitas Šjamalanas.

Amerikiečių kultūra užgriuvo visą planetą ne dėl ekonominių priežasčių, o dėl ypatingo talento. Pernelyg paprasta sumenkinti jos reikšmę iki politinės manipuliacijos, kaip dažnai daro demagogai, lygindami Disnėjų su Hitleriu ar Spilbergą su Šėtonu. Amerikiečių menas išgyvena nuolatinį atsinaujinimą, nes jis giliai įsišaknijęs tikrame gyvenime. Amerikiečiai menininkai visad siekia naujumo, bet tokio, kuris pasakotų apie mus pačius. Jie moka suderinti išmonę ir paprastumą, originalią kūrybą ir norą sužavėti. Moljeras irgi siekė

pelno, o Mocartas – pasisekimo visuomenėje, ir čia nėra nieko negarbinga. Amerikos menininkai išperi mažiau teorijų nei jų kolegos europiečiai – tam jie neturi laiko, yra per daug užsiėmę veikla. Jie pasisavina pasaulį, susipeša su juo ir, jį aprašydami, keičia. Amerikiečiai rašytojai laiko save natūralistais, bet visi yra marksistai! Labai kritiškai žvelgia į savo naciją. Jokia kita pasaulio demokratija nėra tiek kritikuojama savosios literatūros. Nepriklausomas ir pogrindinis amerikiečių kinas – maištingiausias iš visų. Amerikiečiai menininkai visą likusį pasaulį įtraukia į savo svajones, nes jie drąsesni, darbštesni ir drįsta tyčiotis iš savo šalies. Daugelis mano, kad europiečiai menininkai turi kompleksą laikyti save aukštesniais nei kolegos amerikiečiai, tačiau klysta: tai nevisavertiškumo kompleksas. Antiamerikonizmo sudėtyje yra geroka dalis pavydo ir apviltos meilės. Iš tiesų visas likęs pasaulis žavisi amerikiečių kūriniais ir priekaištauja Amerikai, kad ši neatsidėkoja jam tuo pačiu. Reikia iškalbingo pavyzdžio? Kaip Džeimsą Liptoną (laidos „Aktorių studija“ vedėją) sutiko Bernaras Pivo* per paskutinę laidą „Kultūros terpė“. Geriausias literatūrinės laidos vedėjas prancūzų televizijos istorijoje atrodė visai sutrikęs bendraudamas su Liptonu, pataikūnišku ir pompastišku žurnalistu, mažame kabelinės TV kanale rengiančiu hagiografiškas konferencijas, kuriose dalyvauja Holivudo aktoriai. Pivo, „Apostrofų“ sumanytojas, žmogus, ėmęs interviu iš visų garsiausių savo laikų rašytojų, negalėjo atsigauti, kai Užatlantėj jo vardą paminėjo suktas precioziškas pataikūnas!

* Bernard Pivot – prancūzų žurnalistas, literatūros kritikas, TV laidų „Kultūros terpė“ bei „Apostrofai“ sumanytojas ir vedėjas.

Mus erzina ne amerikiečių imperializmas, o amerikiečių šovinizmas, jų kultūrinė izoliacija, visiškas amerikiečių nesidomėjimas užsieniečių darbais (išskyrus Niujorką ir San Franciską). Šiandien Prancūzijos santykis su Jungtinėm Valstijom toks kaip provincijos su Paryžium: susižavėjimo ir atmetimo mišinys, troškimas ten būti, šlovė jam atsispirti. Apie juos norisi žinot viską, kad galėtum paniekinamai gūžčiot pečiais. Žinoti naująsias sroves, naujas vietas, niujorkietiškus gandus, kad po to galėtume pabrėžt, kaip giliai esam įsišakniję savo krašto tikrovėje. Atrodo, kad amerikiečiai nuėjo priešingą kelią nei Europa: jų nevisavertiškumo kompleksas (jauna šalis, „prasimušėlė“, vaikiška, kurios didžioji kultūros ir istorijos dalis – importuota) persimetė prie didybės komplekso (meistriškumo ir efektyvumo pamokos, kultūrinė ksenofobija, prekybinė panieka ir reklaminis sutriuškinimas).

O prancūzų kultūrinis išskirtinumas, priešingai nei sakė vienas po to atleistas direktorius, nemirė: jis reiškiasi tuo, kad ir toliau kuriami išskirtinai užknisantys filmai, išskirtinai „suchaltūrintos“ knygos ir apskritai išskirtinai pretenzingi ir savitiksliai meno kūriniai. Savaime suprantama, šis liūdnas teiginys tinka ir mano paties darbui.

8 h 35

Įėjimas į *Windows on the World* – smėlio spalvos. Iš viršaus viskas Amerikoje smėlio spalvos. Sienos raminančios, kilimas storas, rusvos spalvos su geometriniais motyvais. Panardinam mokasinus į tankią vilną. Grindys minkštos, vien dėl to nuojauta turėjo ką nors pašnibždėti.

– Keep quiet!*

Pusę devynių ryto mano berniukai – kaip gyvas sidabras. Kokio amžiaus pradedi atsibusti pavargęs? Aš nesiliauju žiovavęs, o jie laksto į visas puses, nardo tarp stalų, vos nepargriauna senos ponios violetiniais plaukais.

– Stop it, guys!**

Veltui vartau akis, jie manęs nebeklauso. Savo sūnums neturiu jokio autoriteto – net kai supykstu, jie mano, kad kvailioju. Jie teisūs: kvailioju. Iš tikrųjų tuo netikiu. Nepajėgiu būti griežtas, kaip ir visi mano kartos tėvai. Mūsų vaikai blogai išauklėti, nes nė kiek neauklėjami. Tiesa, juos auklėjam nebe mes, o animacinių filmų kanalai. Ačiū visos planetos auklei – Disnėjaus kanalui! Mūsų vaikai sugedę ir pergedę, nes mes patys tokie. Džeris su Deividu gadina man nervus, bet tarp jų ir mamos yra didelis skirtumas: juos aš dar myliu. Dėl tos priežasties leidžiu visą savaitę neiti į pamokas. Jie

* Tyliai! (*Angl.*)

** Baikit, vyručiai! (*Angl.*)

vos neišprotėjo iš džiaugsmo sužinoję, kad savaitę nelankys mokyklos! Įsispraudžiu į nepatogią rūdžių spalvos kėdę ir permetu akimis neįtikėtiną vaizdą. „Unbelievable“*, parašyta buklete – nors kartą reklama nemeluoja. Mane akina saulės nutviekstas Atlantas. Dangoraižiai skaldo dangaus mėlį lyg papjė mašė dekoracijose. Jungtinėse Valstijose gyvenimas panašus į filmą, nes visi filmai sukami ten, vietoje. Visi amerikiečiai – aktoriai, o jų namai, automobiliai, jų norai atrodo netikri. Amerikoje kas rytą kuriasi tiesa. Ši šalis nusprendė būti panaši į fantaziją, užfiksuotą celiulioido juostoje.

– Sere...

Padavėja nepatenkinta, kad jai teko pabūti policininke. Ji parveda man Džerį ir Deividą, kurie ką tik iš poros maklerių nugvelbė spurgą ir žaidžia „frisbį“. Turėčiau jiems pliaukštelėt, bet nepajėgiu nuslėpt šypsenos. Atsistoju atsiprašyti spurgos savininkų. Tai du *Cantor Fitzgerald* darbuotojai: seksuali, nepaisant Ralfo Loreno kostiumo, blondinė (vis dar yra panų, kurios taip rengiasi?) ir kampuotas, bet cool tamsiaplaukis Keneto Koulo kostiumu. Nereikia būt privačiu detektyvu, kad atspėtum, jog jie meilužiai. Ar eitumėt pusryčiaut į Pasaulio prekybos centro viršūnę su savo žmona? Ne... Paliekat perekšlę namie ir kviečiat kolegę iš darbo nuo aštuonių iki dešimtos (japiška versija – nuo penkių iki septynių). Ištempiu ausis, man patinka klausytis prie durų, ypač kai jų nėra.

– Aš manau, kad technologijų akcijos kris, na, čia jau... – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– *Merrill* kilstelėjo bankų akcijas – spekuliuoja, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

* Neįtikėtina (*angl.*).

– Palik žmoną, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu.*

– Kad pradėčiau viską normaliai? – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu.*

– Tarp mūsų niekas niekada nebus normalu, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu.*

– Aš tavęs neprašau palikt vyrą, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu.*

– Jei prašytum, palikčiau, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu.*

– Mūsų meilė graži, nes neįmanoma, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu.*

– Man įgriso matyt tave tik rytais arba po pietų, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu.*

– Naktį aš dar blogesnis, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu.*

– Maikas Valesas pakvietė mane skrist su juo asmeniniu reisu į L.A.* , – sako blondinė su *Ralfu Lorenu.*

– Štai kaip? Ir kaip tu pasiaiškinsi vyrui? – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu.*

– It's none of your business** , – sako blondinė su *Ralfu Lorenu.*

– Jei padarysi tai, daugiau niekad manęs nematysi, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu.*

– Maikui pavydi, o mano vyrui – ne? – sako blondinė su *Ralfu Lorenu.*

– Su vyru tu jau dvejus metus nebesidulkini, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu.*

– Palik žmoną, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu.*

– Ar tikrai manai, kad technologijų akcijos kris? – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu.*

* Los Andželą.

** Ne tavo reikalas. (*Angl.*)

8 h 36

The Windows on the World – taip vadinasi Berto Bakaro ir Halo Deivido daina, kurią 1967-aisiais dainavo Diona Vorvik. Ką sako žodžiai? Jie parašyti kaip protestas prieš Vietnamo karą:

The windows of the world are covered with rain,
Where is the sunshine we once knew?
Ev'rybody knows when little children play
They need a sunny day to grow straight and tall.
Let the sun shine through.

The windows of the world are covered with rain,
When will those black skies turn to blue?
Ev'rybody knows when boys grow into men
They start to wonder when their country will call.
Let the sun shine through.

Man išvertus (labai apytiksliai) išėjo kvailokas pacifistinis Žako Prevero stiliaus eilėraštukas:

Pasaulio langus temdo lietus,
Kur dingo saulė?
Visi žino, kad žaidžiantiems vaikams
Reikia saulės, kad jie augt galėtų.

Kada juodas dangus nušvis?
Visi žino – kai berniukai tampa vyrais,
Jie laukia, kada jų prireiks tėvynei,
Įleisk saulės spindulius, įleisk.

Galvoju – kažin ar *Windows on the World* savininkas girdėjo šitą dainą.

8 h 37

Vaikiai nuobodžiauja dėl mano kaltės: veduosi juos į senių vietas. Bet juk patys norėjo! Maniau, kad vaizdas bus pramoga, bet jie greit viską apžiūrėjo. Panašūs į tėvą: per greit nuo visko pavargsta. Karštligiško kanalų perjunginėjimo ir egzistencinės šizofrenijos karta. Ką jie darys, kai sužinos, kad neįmanoma nei viską turėti, nei viskuo būti? Man jų gaila, nes pats taip ir neatsigavau po šio atradimo.

Visada keistai jaučiuosi, kai matau savo vaikus. Norėčiau pasakyt „aš jus myliu“, bet jau per vėlu. Kai jiems buvo treji, kartodavau, kol užmigdavo. Rytais žadindavau juos kutendamas padukus. Jų pėdutės, kyšančios iš po antklodžių, visada būdavo šaltos. Dabar jie per daug vyriški, iškart mane atstumtų. Be to, niekada nesirūpinu, nepakankamai dažnai su jais matausi, jie jau atprato nuo manęs. Užuot sakęs „aš jus myliu“, štai ką turėčiau pasakyt:

– Yra dar blogesnis dalykas, nei šalia nebūnantis tėvas – tai tėvas, kuris būna šalia. Ateis diena, kai dėkosit man, kad nedusinau jūsų. Suprasit, kad padėjau patiems įsibėgėt, lepinau per atstumą.

Bet tai sakyt šįkart dar per anksti. Jie supras, kai bus mano metų – keturiasdešimt trejų. Keistas dalykas du broliai – neišskiriami, bet sykiu visąlaik kariauja. Šįryt nėra ko skųstis – ne per daug pešasi. Juos trumpai sudomina javainiai *Rice Krispies*: *Snap*, *Crackle*, *Pop*. Kalbam apie atostogas, kurias

pavogėm iš mokslo metų pradžios. Deividas vėl nori į *Universal Studios*. Visus metus maivėsi su marškinėliais „I survived Jurassic Park“*. Net nenorėjo jų mest į nešvarių skalbinių dėžę! Ar yra kas nors snobiškesnis už septynerių metų vaiką? Vėliau tampam drausmingesni, mažiau maivomės. Štai Džeris, dvejais metais vyresnis ir jau vyras, kuris valdosi, sutinka su kompromisais. Jis irgi vaizduoja su Eminemo golfu, bet tiek to, mažiau tai parodo – juk vyresnis. Deividas visada serga, negaliu pakęst, kai jis be perstojo kosti, mane tai erzina, ir niekaip nesuprantu, ar erzina jo kosulio garsas, ar iš tėviškos meilės kylantis nerimas. Iš esmės mane nervina tai, kad nežinau, ar esu geras, nors tikrai žinau, kad esu egoistas.

Verslininkas brazilas prisidega cigarą. Reikia būt išprotėjusiam, kad tokiu metu rūkytum. Duodu ženklą metrdoteliui, kuris puola prie jo, nes *Windows* nerūkoma, kaip ir visose viešosiose miesto vietose. Tas tipas apsimeta pirmąkart girdįs, šokiruotas ir reikalauja persodint jį į rūkančiųjų zoną. Anas jam aiškina, kad reikia nusileist žemyn į gatvę! Užuot užgesinęs cigarą, rūkalius atsistoja ir paklūsta, lekia tiesiai prie lifto, tikriausiai jam tai garbės reikalas...

* Išgyvenau Juros periodo parke (*angl.*).

8 h 38

...štai kaip cigaras gali išgelbėti gyvybę. Ant cigarečių pakelių reikėtų spausdinti naują įspėjimą: „Rūkymas padeda jums palikti pastatus prieš jiems susprogstant“.

Norėčiau ką nors pakeisti, sušukti Kertju, kad nešdintųsi iš ten, staigiai, velnias, DINK, VESKIS ABU VAIKIUS, NEŠDINKITĖS BĖGTE, PASAKYK KITIEMS, GREITAI, JUDINKITĖS, PRAKEIKIMAS, VISKAS SPROGS! GET THE FUCK OUT OF THIS FUCKING BUILDING!!!*

Bejėgiškumas, rašytojo tuštybė. Nenaudinga knyga, kaip ir visos. Rašytojas kaip kavalerija, kuri visada ateina per vėlai. Maino-Monparnaso bokštas kiek platesnis iš Depar gatvės pusės – norint įskrist į jį lėktuvu, reikėtų nusitaikyti būtent į šį fasadą. Jaučiu, kaip įsimyliu šį pastatą, kurio visi nekenčia. Kaip baisiuosi juo dieną, taip naktį žaviuosi. Tamsa tinka jo spalvai. Šviesoje jis pilkšvas, niūrus, masyvus, tik naktis jį padaro spindintį, elektrinį, su mažom raudonom švieselėm iš kraštų jis būna panašus į švyturį vidury Paryžiaus. Naktį bokštas man primena monolitą iš „2001 m. kosmoso odisėjos“** – vertikalų juodą stačiakampį, kuris turi

* Nešdinkitės lauk iš to supisto pastato! (*Angl.*)

** S. Kubriko filmas.

simbolizuot amžinybę. Vakar vakare sužadėtinę nusivedžiau į naktinį barą bokšto rūsyje. Kažkada diskoteka vadinosi „Pragaras“, bet ją ką tik perkrikštijo į „Raudoną šviesą“. Ten šventėm dvidešimt penktą žurnalo *VSD* sukaktį: disko stiliaus minia, eilė rūbinėj, rėmėjai ir didžėjai, keletas VIP*, nieko ypatinga. Apglėbiau savo meilę ir bučiavomės po prancūzišku *Ground Zero***. Mielai būčiau ją prigriebęs tualete, bet ji atsisakė:

– Atsiprašau, šįvakar mano bebriukui ramadanas!

Noriu iš anksto atsiprašyt musulmonų valdžios už ankstesnį pajuokavimą. Puikiai žinau, kad per ramadaną leidžiama valgyt vakare. Būkit kilniadvasiai. Nereikia fatvos*** – ir taip esu pakankamai žinomas. 2002 metai man buvo gana sudėtingi. Daug linksminausi ir pats nemažai linksminau. Taigi būkit malonūs, nebetęskim to 2003-iaisiais. Atrodo, kad Monparnaso bokštui negresia jokia islamo fanatikų ataka, nes būtent čia įsikūrusi prancūziška Al Džaziros atstovybė. Mirkydamas kavos puodelyje skrebutį, susikaupęs galvoju apie šį žaibolaidį.

Monparnaso bokštas dviejų šimtų metrų aukščio. Kad įsivaizduotumėt Pasaulio prekybos centro aukštį, sudėkit du Monparnaso bokštus vieną ant kito – vis tiek jis bus mažesnis už Pasaulio prekybos centrą. Kiekvieną rytą į *Ciel de Paris* (56 aukštas) liftas mane kelia 35 sekundes – matavau chronometru. Viduje jaučiu, kaip apsunksta pėdos ir užgula au-

* VIP (*angl.*) – itin svarbus asmuo.

** Ground Zero (*angl.*) – „nulinis“, pirmas aukštas.

*** Fatva – formali religijos tyrinėtojo teisinė nuomonė arba sprendimas islamo teisės klausimu.

sis. Tokiam lifte pojūčiai kaip į oro duobę patekusiame lėktuve – be saugos diržo. *Ciel de Paris* – tai viskas, kas liko iš *Windows on the World*: idėja. Absurdiškas ir pretenzingas sumanymas įkurti restoraną pačiame virš miesto iškilusio bokšto viršuje. Čia visa apdaila juoda, lubos imituoja žvaigždėtą dangų. Šįryt nedaug žmonių, nes apsiniaukę. Kai blogas matomumas, žmonės atšaukia rezervacijas. *Paryžiaus dangus* paskendęs rūke. Pro langus nematyti nieko daugiau, tik balti dūmai. Priplojęs nosį prie stiklo galiu įžiūrėt gretimas gatves. Kai buvau mažas, man visąlaik priekaištaudavo, kad skrajoju padebesiais, ir šiandien darau tą patį. Knolio foteliai – tikriausiai iš aštuntojo dešimtmečio, greit vėl grįš į madą. Rusvai juodas kilimas primena Moki* filmus. Girdėti nuolatinis duslus triukšmas – vėdinimo aparatas ūžia kaip atominis reaktorius. Pasilenkiu prie stiklo – Reno gatvę slepia miglos sluoksnis. Sėdžiu tamsiai ruda oda aptrauktame bokse – kaip Sen Žermeno *Drugstore Publicis* (jau išnykusi vieta, kaip ir *Windows on the World*), užsisakiau šviežių apelsinų sulčių ir „Vienos saldumynų“ (tris sudžiūvusias mini bandeles su šokoladu), padavėja dėvi oranžinę uniformą (tokia irgi greit vėl bus madinga). Ji atneša smėlio spalvos servetėle uždengtus raguolius. Gal Al Kaedos teroristams tiesiog įgriso smėlio spalva, oranžinės uniformos ir prekeiviška padavėjų šypsena.

Vienas restorane *Ciel de Paris* 8 h 38 jaučiuosi labai blogai, toli nuo vairuotojų, spaudžiančių signalą prie Monparnaso kino teatrų, pakilęs virš BNP banko darbuotojų, dviem šimtais metrų labiau atmosferinis nei eilinis mirtingasis. Mano

* Jean-Pierre Mocky (g. 1929) kūrė juodojo humoro filmus.

gyvenimas – katastrofa, bet niekas to nemato, nes esu labai mandagus – visąlaik šypsausi. Šypsausi, nes manau, jog jei slepi kančią – ji pranyksta. Viena vertus, tai tiesa: ji nematoma, vadinasi, neegzistuoja, juk gyvename regimumo, patikrinamumo, materialumo pasaulyje. Mano skausmas nematerialus – paslėptas. Esu savęs neigėjas.

8 h 39

Baigdamas gerti kapučino žiūriu į kitus klientus, kurie nežiūri į mane. Daug sportiškų rudaplaukių. Prie vieno stalo sėdi besifotografuojantys japonai. Yra pora svetimaujančių finansų agentų. Yra tokių kaip aš turistų amerikiečių, praturtėjusių ir tuo besididžiuojančių „rednekų“, petnešuotų WASP*, baltadančių japių. Vaikinai dryžuotais marškiniais. Moterys ypač kruopščiai sušukuotais plaukais, gražiarankės ilgais manikiūrininkių sutvarkytais nagais. Dauguma panašios į Britni Spyrs po dvidešimties metų. Yra arabų, anglų, pakistaniečių, brazilų, italų, vietnamiečių, meksikiečių, visi stori. Svarbiausias bendras *Windows on the World* klientų bruožas – pilvas. Svarstau, gal verčiau reikėjo nuvesti mažius į Vaivorykštės kambarį 65 NBC pastato aukšte. Vaivorykštinė svetainė: dvidešimt keturi skirtingų spalvų langai vidury miesto. Rokfelerių centro projektuotojai norėjo pavadint tą vietą Stratosfera. Bet mano vaikai dar nebūtų sugebėję žavėtis ketvirtojo dešimtmečio veidrodžiais, Manheteno atšvaitais, legenda apie džiazo orkestrus, „pamišusios epochos“** kvapu. Ryti dešreles ir keksiukus aukščiausiame Niujorko restorane – tai viskas, ko trokšta Džeris ir Deividas. Mano piniginei pasisekė, kad parduotuvė *Toys „Я“ Us* pirmame aukšte

* WASP (*White Anglo-Saxon Protestant*) – anglosaksų kilmės baltasis protestantas (JAV).

** 1920–1930 m.

buvo uždaryta, nes būtų ją nusiaubę. Mano vaikai diktatoriai, paklūstu jiems iš pusės lūpų. Kramsnodamas pusryčius žvelgiu žemyn, iš taip aukštai jau nebegali įžiūrėt žmonių. Žemutiniame Manhetene vieninteliai judrūs daiktai – automobiliai, įvažiuojantys į salą ir išvažiuojantys iš jos Bruklino tiltu, turistiniai sraigtasparniai, skrendantys virš Rytų upės, ir po pakabinamaisiais tiltais prasilenkiančios baržos. Iš vieno turistinio vadovo nusirašiau Kafkos citatą: „Bruklino tiltas lyg mažas trapus daiktelis kabojo virš Rytų upės ir man užsimerkiant suvirpėdavo. Atrodė visiškai tuščias, o negyvas vanduo driekėsi po juo tarsi lygus kaspinas“. Stebėtina, kaip gerai jis aprašo tai, ko niekad nematė. O aš matau Čeis Manheteno banko pastatą, kairėje – Manheteno tiltą, dešinėje – Pietinės gatvės uostą Fultono gatvės gale, bet aprašyti nesugebėčiau. Tada suprantu, kad myliu savo bepročių šalį, šituos supuvusius laikus ir savo sunkius vaikus. Mane užplūsta švelnumo banga – tikriausiai vakarykštės degtinės padariniai. Kendisė nusivedė mane į barą *Pravda*, ir mes kiek padauginom degtinės su vyšnių sultim. Kendisė fotografavosi *Victoria's Secret* katalogui, sakau tai tik tam, kad įsivaizduotumėt, kiek she's hot* . Bet mūsų santykiai prasti: norėtų, kad ją vesčiau, padaryčiau vaiką, kad gyventume kartu, o tai trys klaidos, kurių nebenoriu kartoti. Kad nubaustų mane už troškimą likti viengungiu, ji nebepatiria orgazmo, kai dulkinamės. Manoma, kad kai kurios moterys sako „ne“, kai galvoja „taip“, o Kendisė elgiasi atvirkščiai: kai sako „taip“, galvoja „ne“.

– Kodėl tu manai, kad technologijų akcijos kris? – klausia tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu.*

* Ji karšta (*angl.*).

– Dabar, kai burbulas sprogo, pats laikas, – atsako blondinė su *Ralfu Lorenu*. – Laikas grįžti, birža krinta.

– Pažiūrėk, koks grynųjų srautas, visiškai pritrenkiantis, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*. – Bijau, kad mane išdurs.

– Pirkau *Enrono* opcionus, ta firma nuostabi, – sako blondinė su Ralfu Lorenu. – Ar matei, kokios jų įplaukos?

– Tu neklysti, ten reikia varyt pirmyn. Ir dar imt *WorldComą*. Jų EBITDA* šviečia kaip milijonas dolerių, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*. – O dėl viso kito aš išėjau iš rinkos.

– Kad ir kaip ten būtų, 2001-ieji – šūdini metai, ir mums žiauriai nurėš bonusus, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*. – Gali sakyt sudie vasarnamiui Havajuose.

– Man tai viskas paprasta: velniai nematė to poršo, aš ėmiau viską grynaisiais, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*. – Bet esu tikras, kad 2002-aisiais seksis geriau, reikia tik palaukt, pažiūrėt, ką Grynspenas darys su palūkanom.

– Myliu tave, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Noriu tau paskelbti nepalankų oficialųjį pasiūlymą, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Palik savo sumautą žmoną, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– OK, prisiekiu tau, viską jai šiandien tėkšiu į veidą grįžęs po spa procedūros, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

Ir jie ilgai laižosi, gana seksualiai atrodo – iškišę liežuvius kaip gerame kalifornietiškame pornografiniame filme arba kvepalų reklamoj.

* EBITDA – *Earning before interest tax depreciation and amortization* (uždarbis neatskaičiavus pelno mokesčių ir amortizavimo).

8 h 40

Visi turistiniai vadovai liaupsino *Windows on the World*. Vartau juos sėdėdamas Monparnaso bokšto viršuje šį 2002-ųjų rugsėjo rytą. Praėjus metams po tragedijos dabar jie keistokai skamba. Pavyzdžiui, „Žaliasis *Michelin* gidas 2000" rašo:

„*Windows on the World*, One World Trade Center (107 aukštas). Šiame elegantiškame bare-restorane galima mėgautis vienu gražiausių Niujorko panoraminių vaizdų. Po garsiojo 1993 metų pasikėsinimo susprogdinti vyko dideli atnaujinimo darbai – restoranas pasikeitė, interjeras tapo labai įspūdingas."

Pasaulio prekybos centras buvo taikinys – tą žinojo net turistiniai vadovai. Tai ne paslaptis. 1993 m. vasario 26 d., 12 valandą 18 minučių automobilių aikštelėj stovėjusiame sunkvežimėlyje sprogo bomba. Griuvo Pasaulio prekybos centro rūsiai. Gilus krateris, šeši užmušti ir apie tūkstantį sužeistų. Bokštai buvo restauruoti ir atidaryti nepraėjus nė mėnesiui.

Kelionių gidas *Frommer's 2000* kiek iškalbingesnis:

„*Windows on the World* (įėjimas iš Vesto gatvės, tarp Liberti ir Vezio). Patiekalai – 25–35 doleriai, „sunset" (saulėlydžio, prieš 18 h) meniu – 35 doleriai; vėlyvi pusryčiai – 32,50 dolerio. Priimamos mokėjimo kortelės. Metro: C, E stotelė „Pasaulio prekybos centras". Mašinų stovėjimo aikštelė su parkuotoju Vesto gatvėje – 18 dolerių. Interjeras gana kuklus, tačiau jaukus. Tiesa, tai neturi jokios reikšmės, nes lau-

ke, kitoje „Langų“ pusėje – visas Niujorkas! Šiame restorane galima gėrėtis niekur kitur neprieinamu miesto vaizdu. Ir nuo to laiko, kai Mišelis Lomonako, buvęs *Club 21* šefas, stovi prie puodų, naujoji amerikiečių virtuvė – tiesiog neprilygstama. Vyno rūsys taip pat gerai aprūpintas. Vynininkas nukreips jūsų pasirinkimą – ar būtumėt žinovas, ar paprastas vyno mėgėjas, norintis kuo tinkamiau užgerti žarijose skrudintus šonkauliukus ar Meino omarų apkepą – firminius Lomonako patiekalus.“

Skaičiau, kad virtuvėje dirbo du neišskiriami broliai, kurie gyveno kartu ir lukštendavo jūrų gėrybes petys į petį. Du musulmonai.

Tai, ką žinom šiandien, verčia visur ieškoti nuojautų, tai kvailas pratimas, visoms kritinėms 2000-ųjų pastaboms apie gastronomiją suteikiantis pranašišką skambesį. Jei pažodžiui išnarstysim pastarąją kritiką, tekstas virs Nostradamo pranašyste. „Kitoje *Langų* pusėje“? Atskris lėktuvas. „Neprieinamas vaizdas“? Priešingai, labai prieinamas. „Rūsys taip pat gerai aprūpintas“? Žinoma, čia netrukus bus sukaupta 600 000 tonų griuvėsių. „Vynininkas nukreips jūsų pasirinkimą“? Atsirado dangaus iešmininkas. „Skrudintus šonkauliukus“? Netrukus, 1500 laipsnių karštyje. „Meino omarų“? Jūs kalbat apie mulą Omarą? Tai nejuokinga, žinau, su mirtim nejuokaujama. Atleiskit man už savisaugos refleksą: rašau šiuos sąmojus Paryžiaus bokšto viršuje, vartydamas šimtus gidų puslapių apie tą pačią vietą, kurios jau nebėra. Neįmanoma visur neįžvelgt įspėjimų, koduotų, iš praeities grįžtančių pranešimų. Praeitis nuo šiol – vienintelė vieta, kur *Windows on the World* dar yra. Vienintelis restoranas planetoje, kur pakilęs virš pasaulio gardžiausiai vakarieniaudavai, kur reikėdavo skambinti iš anksto, kad rezervuotum vietas ir galėtum

atsivest meilužę pasigrožėti vaizdu, šnairuot į jos iškirptę, kai ši pasilenkusi žvilgtels į rankinę, norėdama įsitikinti, ar įsidėjo prezervatyvų, ši nuostabi, unikali ir nepaliesta vieta, ši vieta vadinasi praeitis.

O štai kelionių gidas *Hachette 2000* rašė, net neįtardamas, kokia žiauria ironija vieną dieną nusidažys šis sakinys:

„Pietų metu restoranas veikia kaip klubas, tačiau primokėjus priims jus, net jei nesate klubo narys.“

Sic.

Brolių dvynių paradoksas – tai buvo ultramodernus pastatas, išdygęs seniausiame Niujorko kvartale, pietiniame Manheteno salos kyšuly – Naujajame Amsterdame. Dabar Niujorko peizažas vėl tapo toks pats kaip tuo metu, kai čia siautėjo Houldenas Kolfildas. Brolių dvynių griūtis grąžina šį miestą į 1965-uosius, mano gimimo metus. Keistas įspūdis žinant, kad man lygiai tiek metų, kiek Pasaulio prekybos centrui. Tai Manhetenas, kuriame Selindžeris parašė „Rugiuose prie bedugnės“ (1951), amerikietiškąjį „Didįjį Molną“, kuriame veiksmas vystosi 1949 metais. Ar žinot, iš kur kilęs originalus romano pavadinimas *The Catcher in the Rye**? Iš Roberto Bernso eilėraščio: „Jei kūnas sutinka kūną, ateinantį per rugius“. Houldenas Kolfildas (pasakotojas) neteisingai išgirdo eilėraštį – jis mano, kad ten sakoma „Jei širdis sutinka širdį“. Ir apibūdina save kaip „gaudytoją rugiuose“. Tai darbas, kurio jis norėtų. 181 puslapyje** jaunesnei sesutei Fibei pasakoja apie savo pašaukimą. Įsivaizduoja, kaip laksto po rugių lauką stengdamasis išgelbėt tūkstančius mažų vai-

* „The Catcher in the Rye“ (*angl.*) – išvertus pažodžiui: „Gaudytojas rugiuose“.

** „Rugiuose prie bedugnės“, Vaga, 1970.

kų. Jam atrodo, kad tai būtų idealiausia žemėje profesija. Bėgiot po rugių lauką ir gaudyti būrius vaikų, kurie lakstо prie pat bedugnės krašto – nekaltų širdžių kekės, puolančios į tuštumą. Vėjas nusineštų gaivališką jų juoką. Bėgioti po rugius su saule.

„Visi žino, kad žaidžiantiems vaikams/Reikia saulės, kad jie augt galėtų“ (*Pasaulio langai*). Gražiausias iš visų įmanomų likimų: sugauti juos, kad nenukristų. Aš irgi norėčiau būti gaudytojas pro langus.

The Catcher in the Windows.*

* Languose prie bedugnės. Arba Gaudytojas prie langų. (*Angl.*)

8 h 41

Apsimetu, kad niekinu kaimynus prie gretimo stalo, – tai viena mėgstamiausių mano sporto šakų, kai vaikai pradeda erzinti. Tik pažiūrėkit į tuos prasimušėlius, jie pamiršo, kad yra kilę iš kolonistų olandų, airių, vokiečių, italų, prancūzų, anglų ir ispanų, atvykusių įsikurt šitoj Atlanto pusėj prieš tris ar keturis amžius. Yeeehaa, man pasisekė, turiu namą Long Ailende! Raudonskruosčius vaikus, kurie sako „šauti“ vietoj „šikti“! Aš jau nebe kaimietis tremtinys. Švelnios ir brangios paklodės, švelnus ir brangus tualetinis popierius, švelnios ir gražios gėlėtos užuolaidos ir elektriniai buities prietaisai, į kuriuos pažvelgusi praskysta mano lakuotaplaukė žmona. Amerikietiška laimė: *American Beauty** . Kartais jaučiuosi kaip Lesteris Bernhemas, šio filmo veikėjas. Išsisėmęs ir ciniškas bičas supranta, kad jį vemti verčia nuo tobulos šeimos, jis toks panašus į mane prieš porą metų. Vieną dieną Kertju Jorstonas viską trenkė į šalį. Well, pasistengiau, kad mane išvarytų iš namų, – nežinau, ar iš bailumo, ar iš pagarbos Merei. Filme žmona nori jį nužudyti, bet pabaigoj nužudo kaimynas, kariškis homofobas. Tarkim, kad kol kas man sekasi suktis geriau negu tam vargšui Lesteriui. Bet kiek aš masturbavausi po dušu! Ir dar yra tas balso už kadro ištartas sakinys, kurį tiesiog dievinu: „Po metų būsiu miręs, bet gal

* „Amerikietiškos grožybės“ – Semo Mendeso filmas (1999).

jau dabar esu miręs“. Mus, Lesterį Bernhemą ir mane, sieja daugybė dalykų.

Tikiuosi, kad abu sūnūs netrukus man pristatys savo drauges. Hm hm, nesu tikras, ar atsispirsiu pagundai kibinti jas kaip senas šlykštūnas. Mąstau, ką jie veiks vėliau, Džeris ir Deividas Jorstonai. Taps menininkais, roko žvaigždėmis, kino aktoriais, televizijos laidų vedėjais? Ar pramonininkais, bankininkais, ilgadančiais verslininkais? Kaip tėvas linkiu jiems antros išeities, bet kaip amerikietis svajoju apie pirmąją. O tiesa ta, kad jie turi daugiausia galimybių nugyvent gyvenimą būdami nekilnojamojo turto agentais kaip ir jų tėvas. Jie keis mano vystyklus, kai nebesikelsiu iš lovos ir nelaikysiu šlapimo, po keturiasdešimties metų, Fort Lauderdeile. Valgysiu džiūvėsius ir švaistysiu jų palikimą Floridos gulage! Būsiu sulaukęs sėkmės: prekes man vežios į namus, visą maistą užsisakysiu internetu, o pagal Farą Foset iš „Čarlio angelų“ klonuota kekšė šypsodamasi kramsnos man pimpalą. I love my country*. A, tiesa, pamiršau: jei dar galėsiu vaikščiot, žaisiu golfą. Džeris su Deividu bus mano vežimėliai!

Žiūrėdamas žemyn pro žiūroną matau baltą kvadratą: aikštelę, kur mikroskopiniai restoranų darbuotojai terasoje dėlioja kėdes pietums po vidurdienio saule. Manau, kad ledų pardavėjai dėlioja kartoninius užrašus, vaikštantys dešrainių ir sūrių riestainių pardavėjai rikiuoja vežimaičius aplink PPC aikštę. Kas tas kubelis? Estrada, pastatyta roko koncertui po atviru dangum. Tas metalinis rutulys? Bronzinis gaublys, Frico Kionigo skulptūra. Yra siaubingų šiuolaikinių skulptūrų: suraizgyti, vieni ant kitų sukrauti, išlankstyti metaliniai vamzdeliai. Nesuprantu, ką menininkai norėjo tuo pasakyti.

* Myliu savo šalį. (*Angl.*)

Dabar bobų vasara, niūniuoju „Autumn in New York“.

Autumn in New York
Whyyyy does it seem so inviting?
Glittering crowwwwds and chimering clouuuuds
In canyons of steeeeeel
Autumn in New Yorrk
In often mingled wiiith pain
Dreaaamers with empty haaands
May sigh for exOOOtic lands... *

Oskaras Petersonas, pianinas, Lui Armstrongas, trimitas, Ela Ficdžerald, vokalas.

Būtinai turiu susitart, kada eisiu pas gydytoją atlikti vazektomijos. Iš pradžių su Kendise viskas buvo puiku. Kabinau ją internete (www.match.com). Dabar tokie „pasimatymai“ – įprastas dalykas. Pasauly yra aštuoni milijonai match.com narių! Kai važiuoji į kitą miestą, prieš atvykdamas susiorganizuoji keletą susitikimų, tai paprasta kaip užsisakyti kambarį viešbutyje. Po pirmos vakarienės pasiūliau jai pakilti į mano kambarį išgerti dar taurę ir tęst pokalbį – kaip įprasta, tą pačią akimirką ji turėjo atsisakyt, nes toks „pasimatymo“ principas: pirmą vakarą niekada nesidulkinti. Ir žinot, ką ji man iškrečia? Žiūrėdama tiesiai į akis pareiškia: „Jei pakilsiu, tai ne tam, kad kalbėtume“. Ohoo. Kartu perėjom visus etapus: filmai X mokamu viešbučio kanalu, masturbacija ir sodomija dviese su vibratoriais ir godmišė, net buvom nuėję į svingerių klubą, bet ji mane įsiutino, nes kaip niekada užkaifavo su tokiu kvailu dičkiu su auskarais ir skustu pakaušiu! Kaip

* „Ruduo Niujorke“: „Ruduo Niujorke/Kodėl jis taip vilioja?/Spindinti minia ir slenkantys debesys/Plieno kanjonuose/Ruduo Niujorke/Dažnai sumišęs su skausmu/Svajotojai tuščiom rankom/Turbūt ilgisi egzotiškų šalių...“ (*Angl.*)

atpažint teksasietį svingerių klube? Tai vienintelis, keliantis pavydo sceną. Nuo tol seksas su ja visada puikus, tik higieniškesnis. Lyg dviejų egomaniakiškų vienatvių sudėtis. Naudojamės kito kūnu orgazmui pasiekti, ir kartais man atrodo, kad abu stengiamės. Hm. Tikriausiai esu raguotas – dabar porose vis anksčiau tampama raguotu.

8 h 42

Turiu rūpestį: neprisimenu savo vaikystės.

Viskas, ką iš jos įsidėmėjau, – kad miesčioniškumas neatneša laimės.

Naktis, visur tamsu. Suskamba žadintuvas, aštuonios ryto, vėluoju, man trylika metų, įšoku į savo kaštoninius *Kickers*, tempiu didžiulę *US* kuprinę, pilną rašiklių *Stypen*, rašalo trintukų, kiek užknisančių, sunkių vadovėlių, mama atsikėlė užvirinti pieno, kurį geriam šliurpsėdami, brolis ir aš, niurzgam, kad pienas su plėvele, po to liftu nusileidžiam į juodą 1978-ųjų žiemos rytą. Liudviko Didžiojo licėjus toli. Tai vyksta Koetlogono gatvėje, Paryžiuje, VI kvartale. Mirštu nuo šalčio ir nuobodulio. Pakišu rankas po bjauria vilnone striuke. Susigūžiu į geltoną šaliką, nuo kurio niežti odą. Jaučiu, kad tuoj lis, o aš nespėjau į 84-ą. Nežinau, kad visa tai absurdiška ir man niekada to neprireiks. Taip pat nežinau, kad šis tamsus saulėtekis – vienintelis mano vaikystės rytas, kurį vėliau prisiminsiu. Net nežinau, dėl ko aš toks liūdnas, – gal todėl, kad nepakanka drąsos bėgt iš matematikos pamokų. Šarlis nori laukti autobuso, o aš nusprendžiu eiti licėjun pėsčias, pro Liuksemburgo sodą Vožiraro gatve, kur nuo 1928 m. balandžio iki rugpjūčio gyveno Skotas ir Zelda Ficdžeraldai (Bonaparto gatvės kampe), bet tuomet dar nežinojau. Šiandien tebegyvenu netoliese, Ginemero gatvėje, iš balkono matau

vaizdą: vaikai su kuprinėm skuba į licėjų spjaudydami šalto rūko kamuolius – maži susikūprinę drakoniukai skuodžia šaligatviu saugodamiesi, kad neužliptų ant linijų. Žiūri į pėdas, kad tik neužmintų ant plyteles skiriančių linijų, lyg eidami per minų lauką. „Niūrus“ yra būdvardis, kuris geriausiai apibendrina mano tuometinį gyvenimą. NIŪRUS kaip šis šaltas rytas. Tą akimirką esu tikras, kad man niekada nenutiks nieko įdomaus. Aš negražus, liesas, jaučiuosi vienišas, ir ant manęs pilasi dangus. Stoviu sudrėkęs priešais pilką kaip mano sušiktas licėjus Senatą, viskas čia mane verčia vemti: sienos, mokytojai, mokiniai. Sulaikau kvėpavimą, viskas blogai, viskas labai blogai, kodėl viskas labai blogai? Nes esu banalus, nes man trylika, nes mano smakras atsikišęs kaip kaliošas, nes esu rachitikas. Jau verčiau mirt negu būt tokiu skeletuku! Atvažiuoja autobusas, aš dvejoju, tikrai dvejoju – tądien vos nepuoliau po ratais. Mane lenkia 84-as su Šarliu viduje. Stori ratai aptaško juokingų kelnių su įsiuvais apačią (smėlinės stambaus velveto su per plačiais klešnių atvartais). Einu normalumo kryptimi. Dūstu ant plikledžio. Manęs niekad nemylės jokia mergina, ir aš jas suprantu, tikrai, nepykstu ant jūsų, Panelės, įsivaizduoju save jūsų vietoj, aš ir pats savęs nemylėjau. Vėluoju – ponia Minua, matematikos mokytoja, vėl pakels akis į dangų ir pamokslaus. Kretinai klasiokai dūsaus, kad atrodytų geri. Neviltim dvokiančios klasės langais riedės lietus (dabar jau žinau – neviltis atsiduoda kreida). Kodėl gailiu savęs, nors man nieko nenutinka? Nei išprievartautas, nei primuštas, nei pamestas, nei narkomanas. Tik išsiskyrę ir man pabrėžtinai malonūs tėvai, kaip ir visų klasiokų. Mane traumuoja traumos nebuvimas. Šįryt nusprendžiau gyventi. Įžengiu į licėjų, lyg pulčiau vilkui į nasrus. Pastato burna juoda, jo langai – geltonos akys. Mane

praryja ir nori suvirškint. Aš visiškai susitaikęs. Sutinku tapti tuo, kuo jie nori mane paversti. Susiduriu akis į akį su paauglystės bailumu.

Nuo Monparnaso bokšto viršaus gerai įsižiūrėjęs galiu matyti savo Sugriautos Jaunystės Licėjų. Tebegyvenu ten, kur šitiek iškentėjau. Nenutolstu nuo to, kas sudaro mano pagrindą. Niekada nemaištavau. Net nepersikrausčiau į kitą vietą. Į darbą *Flammarion* leidykloj iš namų einu lygiai ta pačia Vožiraro gatve, kaip ir berniūkštis, kuriam šaldavo ausys ir rankos. Žiemą spjaudausi tokiais pačiais rūko kamuoliais. Ir toliau nelipu ant šaligatvio linijų. Niekada ir neišbridau iš to ryto.

8 h 43

Manoji vaikystė bėga žaliuojančiame Ostino priemiesčio rojuje, Teksaso valstijoje. Namas, panašus į kaimynų, sodas, kuriame laistomės vandens čiurkšle, ševroletas be stogo, riedantis dykumos link. Sofa, o pro langą matyti, kaip dviejų vaikų veideliuose atsispindi televizorius, ir šią valandą vaizdas toks pat visame mieste ir visoje šalyje. Mano tėvai labai stengiasi, kad būtų panašūs į *Technicolor* juosta filmuotą filmą: rengia kokteilius, kur mamytės lygina savo namų apdailą. Kasmet suvartojam maždaug keturias tonas benzino. Koledžas? Vien tik spuoguoti baltaodžiai su beisbolo kepuraitėm, kurie klausosi *Grateful Dead* ir knežina sau į kaktą alaus skardines. Nieko pikta. Saulė, kavinės, futbolo komanda, didžiakrūtės komandos šokėjos, kurios kiekvienam sakiny vartoja „I mean“ ir „like“, ir jokių negrų, išskyrus sekmadienį, bažnyčioj. Oi, atsiprašau, tiesa, juk reikia sakyt „afroamerikiečių“. Mano paauglystėje viskas yra clean* : „lapdancing“** barų dar nebuvo, o apsistoti moteliuose nepilnamečiams draudžiama. Pietauju ant žolės, žaidžiu tenisą, gulėdamas hamake skaitau komiksus. Tėvo viskio taurėse skimbčioja ledo kubeliai – „kling kling“. Kas savaitę valstijoje įvykdoma viena ar dvi mirties bausmės. Mano jaunystė – ant vejos. Neap-

* Švaru (*angl.*).

** Striptizo barai, kuriuose šokėjos bendrauja su lankytojais, prisėda jiems ant kelių.

sirikit: tai ne „Namelis prerijose“, o greičiau „Vasarnamis priemiestyje“. Nešioju dantų briketus ir brązginu gitara braukydamas per medinę *Dunlop* teniso raketę, stovėdamas priešais veidrodį, visu garsu grojant radijui. Atostogas leidžiu „vasaros stovyklose“: dalyvauju jaunių baidarių varžybose, tobulinu kamuoliuko padavimą, laimiu vandensvydžio partijas, padedamas *Hustler Magazine,* atrandu masturbaciją. Lolitos įsimylėjusios Ketą Stivensą, bet kadangi jo čia nėra, savo nekaltybę atiduoda teniso mokytojui. Didžiausią traumą man sukėlė filmas „King Kongas“ (1933 metų versija) – tėvai buvo išėję, todėl žiūrėjom jų miegamajame, su sese, nepaisydami auklės draudimo. Nespalvotas tos milžiniškos beždžionės, kopiančios *Empire State Building* ir gaudančios karinius lėktuvus, vaizdas – blogiausias mano vaikystės prisiminimas. Aštuntąjį dešimtmetį buvo nufilmuotas jo spalvotas „rimeikas“, kur veiksmas vyko ant Pasaulio prekybos centro. Laukiu, kada milžiniška gorila ims kopti bokštais, kūnu bėgioja pagaugai, tikėsit tuo ar ne, nesiliauju apie tai galvojęs.

Mano jaunystę galit pavartyti kasmetiniuose licėjaus albumuose. Tuo metu ji man atrodė laiminga, nors kai vėl prisimenu, užplaukia bliuzas. Galbūt pasidaro baisu dėl to, kad ji baigėsi, kad dėl karjeros nekilnojamojo turto rinkoje palikau savo senąją šeimynėlę. Šis darbas man ėmė sektis tą dieną, kai perpratau visai paprastą dalyką: pinigo užkalt gali ne iš didelių, o iš mažų butų (nes juos parduodi dažniau). Nors middle-class* šeimos skaito tuos pačius laikraščius kaip ir turtingieji – visi nori namo iš *Wallpaper* arba tokio paties „lofto“** kaip Lenis Kravicas! Tagi sudariau sutartį su paskolų

* Vidurinė klasė.

** Loft (*angl.*) – viršutinis aukštas, palėpė, didelė bendra patalpa.

įstaigom, kurios sutiko trisdešimčiai metų jiems paskolint vieną ar du milijonus dolerių. Po to senuose Ostino kaubojų kvartaluose atkapsčiau senus gyvuliams skirtus angarus ir paverčiau juos menininkų dirbtuvėmis „bohemai". Visas mano talentas – įtikinti mielas poreles, kad kiekvienos „loftas" unikalus, nors tokių per metus parduodavau kokias tris dešimtis. Taip kilau agentūros laiptais, tada užėmiau tipo, kuris mane įdarbino, kėdę, po to įkūriau savo įmonę *Austin Maxi Real Estate*. Trys su puse milijono dolerių, o netrukus – keturi. Na, ne Donaldas Trumpas, bet užmojis akivaizdus. Kaip sakydavo tėvas: „Sunkiausia uždirbti pirmą milijoną, kiti ateina savaime!" Džeris ir Deividas finansiškai saugūs, bet to dar nežino, nes Merės akivaizdoje visada vaidinu aristokratą be grašio kišenėj, kad nepareikalautų keturgubos pašalpos. Mano turtas – priežastis, dėl kurios ją palikau: nebegalėdavau grįžt namo, turėdamas išleisti tiek babkių. Ar verta uždirbti šitiek pinigų ir vis tiek kas vakarą daryti tą pačią moterį? Norėjau būti anti-Džordžas Bebitas*, vargšas kretinas, nesugebantis palikt savo šeimos ir miesto...

– Duokš man aparatą, – sako Deividas.
– Ne, jis mano, – sako Džeris.
– Tu nemoki fotografuot, – sako Deividas.
– Tu irgi ne, – sako Džeris.
– Net blykstės neįjungei, – sako Deividas.
– Kam jos reikia vidury dienos, – sako Džeris.
– Nenustatei atstumo, – sako Deividas.
– Na, ir kas, jis vienkartinis, – sako Džeris.
– Fotkink Laisvės statulą, – sako Deividas.

* Ohajo nekilnojamojo turto agentas – Sinklerio Liujiso 1922 m. sukurtas veikėjas.

– Jau, – sako Džeris.
– Aną kartą visos buvo neryškios, – sako Deividas.
– Užsičiaupk, – sako Džeris.
– Moliūgas nelaimingas, – sako Deividas.
– Pats tu moliūgas, – sako Džeris.
– Įsižeidė įsižeidė įsižeidė įsižeidė, – sako Deividas.
– Tu pats tu pats tu pats tu pats, – sako Džeris.
– Na, duok aparatą, – sako Deividas.

8 h 44

Jei Džeris su Deividu dėmesingai įsižiūrėtų į tai, ką fotografuoja (tos nuotraukos niekad nebus išryškintos), horizonte, už *Empire State Building,* pamatytų baltą judantį taškelį. Tarsi didžiulė ryški žuvėdra dangaus mėlyje. Bet paukščiai neskraido nei taip aukštai, nei taip greitai. Nuo tos sidabruotos formos atsimuša saulės spinduliai – kaip „Neįmanomoj misijoj“, kai slaptas agentas, nenorėdamas kelt triukšmo, veidrodėliu įspėja kolegą – pasiunčia spindulį tiesiai jam į akis.

Ciel de Paris viskas sumanyta taip, kad nuolat jums primintų, jog esat aukščiau už normalumą. Net tualetų sienose, ant kurių pritvirtinti pisuarai, pavaizduoti Šviesų miesto* stogai, kad vyriškosios giminės lankytojai galėtų ant jų šlapintis.

Reikės ateiti čia vakarienės – meniu tikrai žadina apetitą. „Ruduo restorane *Ciel de Paris* Žano Fransua Ojono ir jo komandos akimis“: taigi, užkandžiui mums siūlo žąsies kepenų eskalopą, įkeptą vaisių duonelėje su baravykų padažu (24 eurai 50); žuvis – raudonžuvė patiekiama karštoje keptuvėje, žuvienė su baklažanų koše (26 eurai); mėsa – Žanas Fransua Ojonas siūlo meduje keptą karvelį su prieskoniais ir karamelizuotais kopūstais (33 eurai). Desertui greičiausiai nukreipčiau akis į šiltą *Guanaja* šokolado pyragą su šaldytu

* Paryžiaus.

lazdyno riešutų kremu. Žinau, kad tai nelabai dietiška – Karlas Lagerfeldas nepritartų tokiam pasirinkimui – bet man vis dėlto patrauklesnis šokoladinis pyragas, o ne tonkos vaisiai su trešnėm ir net ne vaniliniame svieste su burbonu keptos figos.

Už nugaros mezgasi siaubinga drama: amerikiečių pora pusryčiams reikalauja kiaušinienės su kumpiu ir grybais, bet padavėja oranžine šypsena sako „I'm sorry, mes tiekiam tik žemyninius pusryčius“. Žemyniniai pusryčiai iš skrudintos duonos, saldžių bandelių, vaisių sulčių ir karšto gėrimo ne tokie galingi kaip tie, kuriuos rytais įpratę absorbuoti amerikiečiai, taigi jie garsiai piktindamiesi atsistoja ir išeina iš restorano. Nesupranta, kaip toks turistinis restoranas nesugeba patiekti maistingų pusryčių. Griežtai verslo požiūriu, jie neklysta. Tačiau kam keliaut, jei visur nori valgyti tą patį ką ir namuose? Iš tiesų šiame baisiame nesusipratime visi teisūs. *Ciel de Paris* turėtų duoti žmonėms laisvę pasirinkt tai, ko jie nori, – ir vakarienei, ir pusryčiams. Amerikiečiai turėtų liautis norėję eksportuot savo gyvenimo būdą į visą planetą. O dabar – šiuodu liktų gyvi, jei kartais šiandien 8 h 46 į Monparnaso bokštą įsirėžtų lėtuvas kaip 2001-ųjų rugsėjo 11 d. į Šiaurinį Pasaulio prekybos centro bokštą.

Labiausiai neįtikimas dalykas – į bokštą Niujorke jau buvo įskridęs lėktuvas, 1945-aisiais, naktį, tada tvyrojo rūkas. Amerikiečių kariuomenės bombonešis B-25 sudužo atsitrenkęs į *Empire State* pastatą tarp 78 ir 79 aukštų. 14 žuvusiųjų, milžiniškas gaisras, kelių šimtų metrų aukščio liepsnos. Bet *Empire State* nesugriuvo, nes neišsilydė plieninė pastato konstrukcija, priešingai nei Pasaulio prekybos centro (plienas praranda atsparumą 450 laipsnių temperatūroj, lydosi 1400, o *Boeingo*

gaisro temperatūra, manoma, yra 2000 laipsnių). 2001 metais 40 000 litrų liepsnojančių degalų suardė metalinę bokštų infrastruktūrą, viršutiniai aukštai užgriuvo apatinius. Statydamas bokštus dvynius Jamasakis pasitelkė naują techniką: užuot panaudojęs vidinių kolonų labirintą, nusprendė didžiąją svorio dalį perkelti ant išorinių sienų, sudarytų iš labai arti vienas kito išdėstytų plieninių stulpų, sujungtų horizontaliais strypais, kurie juosė visus bokštų aukštus. Tokia architektūra paliko daug tuščios erdvės viduje (vadinasi, nešė daugiau pelno nekilnojamojo turto agentams). Dėl tų stulpų, padengtų plonu aliuminio sluoksniu, abu bokštai atrodė dryžuoti lyg du hi-fi stereogarso stiprintuvai.

Išvada: Bokštai dvyniai buvo pastatyti atsparūs lėktuvo *be degalų* smūgiui.

Sveiki atvykę į minutę prieš tai. Tą, kai viskas dar yra įmanoma. Jiems galėtų šaut į galvą staiga išeiti. Bet Kertju sako, kad jie turi daug laiko, mėgaujasi pabėgimu į Niujorką, o vaikai atrodo patenkinti. Kai kurie klientai išeina – šiame restorane kas akimirką žmonės ateina, išeina. Pavyzdžiui, senoji ponia, kuriai Džeris su Deividu ką tik trukdė, ta su violetiniais plaukais, štai ji pakyla, jau apmokėjo sąskaitą (nepamiršo palikt penkis dolerius arbatpinigių), lėtai artėja prie lifto, du triukšmaujantys padaužos jai priminė, kad turi nupirkti anūkui gimtadienio dovaną, palinki „geros dienos“ administratorei ir spaudžia mygtuką „Mezoninas“, skaitmeninis mygtukas įsižiebia, skambutis skimbteli: „ding“, ji mano truputį pasivaikščiot po prekybos centrą, jai atrodo, kad čia kažkur buvo *Toys „Я“ US* parduotuvė, bet ji tiksliai neprisimena, ar rūsyje, ar mezonine, štai apie ką ji galvoja, kol lėtai

užsidaro lifto kabinos durys. Visą likusį savo gyvenimą ji kartos sau, kad mūsų Viešpats Dievas įsakė jai būtent tą akimirką atlikti tą veiksmą, visą likusį gyvenimą svarstys, kodėl Jis taip pasielgė, kodėl Jis dovanojo jai gyvybę, kodėl Jis privertė pagalvot apie žaislus, kodėl Jis pasirinko ją, o ne tuos du mažus berniukus.

8 h 45

Minutę prieš tai viskas dar buvo pakeičiama. Po to mane staiga ėmė krėsti Drebulys.

– Ar žinai, kuo skiriasi Deividas Linčas nuo *Merrill Lynch** ? – klausia tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Ee, ne... nežinau tokios, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Skirtumo nėra: nesuprasi, ką jie daro, ir abu švaisto pinigus, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

Jie abu ima kvatotis, tada susizgrimba ir vėl atgauna profesionalumą.

– Svyravimai padidėjo, bet apimtys sumažėjo, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– *Standard's & Poors* ateities sandoriai kelia nerimą, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Apsidraudėliai gadina mums gyvenimą, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Aš netrukus imsiu *NASADAQ* opcioną, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Grafikai nepalankūs, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Nusikirsk šaką, vis tiek jau nupuvus, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Gavom jeną į dantis, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

* *Merrill Lynch* – viena didžiausių pasaulyje finansų valdymo ir konsultacijų kompanija.

– O aš uždariau poziciją *Nikkei*, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Oh my God, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*. – OH MY GOD.

Jos akys išsiplėtė, apatinė lūpa nutolo nuo viršutinės kiek tik įmanoma, prie sustingusios burnos ji pakėlė drebančią ranką.

– Ką? Kas yra? WHAT'S THE PROBLEM?* – klausia tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu* prieš atsisukdamas atgal.

Oras buvo toks geras: pro žiūronus Džeris galėjo suskaičiuoti fiuzeliažo varžtus. Susijaudinęs atsisuko į mane:

– Look Dad! You see the plane?**

Bet rankos jau manęs nebeklausė. Per sekundę susirgau Parkinsonu. Kiti klientai suprato, kas vyksta: sumautas *American Airlines* „Boeing“ lėkė į Niujorką skrisdamas labai žemai, tiesiai į mus.

– Dieve šventas, ką jis daro? Jis per žemai skrenda, tas idiotas!

Negaliu pakęst filmų apie katastrofas su geriuku blondinu kampuotu smakru, nėščia moterim, kuriai nubėga vandenys, išprotėjančiu paranoiku, bailiu, kuris tampa drąsus, kunigu, suteikiančiu paskutinį patepimą. Visada atsiranda kvailys, kuris suserga, ir palydovė, kuri ieško gydytojo:

– Ar tarp jūsų yra gydytojas?

Tada medicinos studentas pakelia ranką, jausdamasis baisiai reikšmingas, nesijaudinkit, viskas bus gerai.

Štai apie ką galvoji, kai į tave skrenda *Boeingas*. Kad šlykš-

* Kas nutiko? (*Angl.*)

** Žiūrėk, tėti! Matai lėktuvą. (*Angl.*)

tu atsidurt tokiam blogam filme. Negalvoji apie nieką – įsikimbi į ranktūrius. Netiki savo akim. Tikiesi, kad tai, kas tuo metu vyksta, nevyksta iš viso. Kūnas norėtų būti neteisus. Vienintelį kartą nori, kad juslės tau meluotų, akys apgautų. Norėčiau jums pasakyt, kad mano pirmasis refleksas – mintis apie Džerį ir Deividą, bet buvo ne taip. Neveikė refleksas juos apsaugoti. Kai galvą pakišau po stalu, rūpinausi tik savo paties menku asmeniu.

8 h 46

Dabar jau gana tiksliai žinoma, kas įvyko 8 h 46. *American Airlines* „Boeing 767“, gabenantis 92 keleivius, iš kurių 11 įgulos narių, įsirėžė į šiaurinio bokšto nr. 1 fasadą, tarp 94 ir 98 aukštų, 40 000 litrų degalų iškart užsiliepsnojo kompanijos *Marsh McLennan* patalpose. Tai buvo skrydis AA 11 (Bostonas–Los Andželas), lėktuvas pakilo 7 h 59 iš Logano oro uosto ir skrido 800 km/h greičiu. Tokio smūgio jėga laikoma lygi 240 tonų dinamito sprogimui (0,9 balo žemės drebėjimas, kuris truktų 12 sekundžių). Taip pat yra žinoma, kad nė vienas iš 1344 devyniolikoje viršutinių pastato aukštų įkalintų žmonių po smūgio neišgyveno. Akivaizdu, šie duomenys atima iš knygos bet kokią įtampą. Ir gerai: tai ne trileris, o tik bandymas – galbūt pasmerktas nesėkmei – aprašyti tai, kas neaprašoma.

Pradžios knyga, XI, 1–3:

„Visa žemė turėjo vieną kalbą ir tuos pačius žodžius. Kai žmonės kėlėsi iš Rytų, jie rado slėnį Šinaro krašte ir ten įsikūrė. Vieni kitiems sakė: „Eime, pasidirbkime plytų ir jas išdekime“. Vietoj akmens jie naudojo plytas, o vietoj kalkių – bitumą.“

8 h 47

Kai *American Airlines* „Boeing“ įsminga tiesiai jums po kojomis, iškart nutinka du dalykai. Visų pirma dangoraižis pavirsta metronomu, ir užtikrinu jus, kai pagrindinis Pasaulio prekybos centras pradeda įsivaizduoti esąs Pizos bokštas, poveikis labai keistas. Tai, ką specialistai vadina „smūgio banga“, sukelia jums įspūdį, lyg būtumėt laive per audrą arba – renkuosi metaforą, kurią suprastų mano vaikai, – lyg trim keturiom sekundėm atsidurtumėt milžiniškame kokteilių plaktuve. Stiklinės su vaisių sultimis krinta žemėn ir dūžta, atšoka ir ant elektros laidų pakimba sieniniai šviestuvai, griūva pakabinamosios medinės lubos ir iš virtuvės pasigirsta dūžtančių lėkščių džeržgesys. Rieda ir sprogsta baro buteliai. Virsta saulėgrąžų puokštės, vazos suaiži į tūkstančius šukelių. Ant kilimo išsilieja kibirėliai šampanui šaldyti. Takeliais tarp stalų važiuoja vežimėliai su saldumynais. Veidus, kaip ir sienas, krečia drebulys.

Antra, kai prieš langą pralekia ugnies kamuolys, užkaista ausys, tada viską apgaubia juodi dūmai – skverbiasi pro grindis, sienas, lifto kabinas, vėdinimo groteles ir parodo, kiek neįtikėtinai daug angų turi tiekti gryną orą, o nuo šiol bus priešingai, nes vėdinimo sistema virs dūminimo sistema. Visi akimirksniu prapliumpa kosėt ir dengiasi burnas servetėlėmis nuo stalų. Šįkart prisiminiau, kad čia yra Džeris su Deividu – pamirkęs servetėles apelsinų sulčių baloje, po stalu, kur klūpojom visi trys, ištiesiau jas vaikams.

– Kvėpuokit pro audinį, čia patikrinimas, Niujorke dažnai tokius rengia, vadina „fire drill“*. Nėra ko bijot, zuikiai, juk visai linksma, ar ne?

– Tėti, ar tas lėktuvas įskrido į bokštą? KASČIADEDASI TĖTI?

– Visai ne, – šypsausi, – nesukit galvos, vyručiai, čia viskas dirbtina, bet norėjau jums padaryt staigmeną – tai naujas atrakcionas, lėktuvas – tai trimatis filmas, Džordžas Lukas režisavo specialiuosius efektus, čia kiekvieną rytą rengia netikrą aliarmą, o jūs rimtai persigandot, ar ne?

– Bet, tėti, čia viskas dreba, net padavėjai rėkia iš baimės...

– Don't worry**, jie drebina restoraną hidrauliniais keltuvais kaip pramogų parkuose. O padavėjai – aktoriai, tai senas triukas, tarp klientų įsimaišę aktoriai kaip „Karibų piratuose“! Deivai, ar prisimeni „Karibų piratus“?

– Taaip, tėt. O kaip vadinasi šitas atrakcionas?

– „Tower Inferno“***.

– A, štai kaip... Šūdas, o atrodo...

– Deivai, negalima sakyt „šūdas“, net jei esi pragaro bokšte, OK?

Džeris neatrodė taip įtikintas mano Beninio stiliaus svaičiojimų kaip Deividas, bet tokia mintis man pirma šovė į galvą – pamaniau, reikia ir toliau kalbėt tą patį, kad jis iškart nepultų žliumbti. Jei Džeris apsižliumbtų, nežinau, ar nepadaryčiau to paties, o tada ir Deividas leistųsi iš paskos. Nors Deividas niekada neverkdavo – negali būt nė kalbos, kad pradėtų dabar.

* Gaisrininkų pratybos (*angl.*).

** Nesijaudinkit (*angl.*).

*** „Pragaro bokštas“ (*angl.*).

– Pripažinkit, kad triukai kvapą gniaužiantys: visur veržiasi dūmai, o lankytojams užmokėjo už panikavimą – gerai surežisuotas cirkas!

Aplink mus žmonės pakilo ir suakmenėję ėmė spoksoti vieni į kitus. Tie, kurie kaip ir mes puolė po pusryčių stalais, dabar pakėlė galvas – kiek sutrikę, kad jie ne didvyriai. Džerio blynai voliojosi ant grindų, inkrustuoti porceliano šukėmis. Iš ąsotėlio tarp parvirtusių kėdžių tekėjo klevų sirupas. Už Pasaulio Langų jau nieko nebuvo galima įžiūrėti – dabar viską dengė juoda neperregima užuolaida. Atėjo naktis, Niujorkas pradingo, dundėjo žemė. Galiu jums pasakyt, kad kiekvieno galvoje sukosi ta pati mintis, kurią gana vykusiai apibendrino vyriausiasis virėjas:

– We've got to get the hell out of here*.

Dabar iš tikrųjų norėjau, kad tai būtų vienas iš tų idiotiškų filmų apie katastrofas. Nes dauguma jų turi happy end.

* Turim nešdintis iš čia. (*Angl.*)

8 h 48

Štai kiti galimi restorano Pasaulio prekybos centre pavadinimai:

- *Windows on the Planes* – „Langai į lėktuvus“
- *Windows on the Crash* – „Langai į katastrofą“
- *Windows on the Smoke* – „Langai į dūmus“
- *Broken Windows* – „Išdužę langai“

Atleiskit už šį juodojo humoro priepuolį – tai laikini šarvai apsisaugoti nuo žiaurumo.

New York Times išspausdino keletą tuo metu buvusių *Windows on the World* liudininkų pasakojimų. Dviejuose mėgėjų vaizdo įrašuose matyti, kaip dūmai neįtikėtinu greičiu veržiasi į viršutinius aukštus. Paradoksalu, kad restorane dūmų gerokai daugiau negu aukštuose tiesiai virš smūgio vietos, nes dūmai sutirštėja keliais metrais aukščiau. Išliko Radžešo Mirpurio skambučio savo bosui, Piteriui Ly, iš *Data Synapse*, įrašas. Jis kosti ir sako, kad už penkių metrų nieko nematyt. Padėtis staigiai blogėja. *Cantor Fitzgerald* (104 aukštas) patalpose ugnis užkerta įėjimą į laiptines. Darbuotojai glaudžiasi šiaurinės pusės kabinetuose, penkiasdešimt – viename *Conference Room*.

Tuo metu daugelis dar mano, kad tai avarija. Įvairūs liudijimai patvirtina, kad dauguma jų išgyveno iki pastato griuvimo 10 h 28. Jie kentėjo 102 minutes – vidutiniškai tiek trunka Holivudo filmas.

Ištrauka iš Hiuismanso „Prieš srovę“:

„Tai buvo didysis Amerikos kalėjimas, perkeltas į mūsų žemyną, tai galų gale buvo milžiniškos, gilios, nesuvokiamos finansų ir pelno pinklės, švytinčios tarsi atgrasi saulė virš stabų miesto, iš kurio, kniūbsčio, pliūpsniais veržėsi begėdiškos giesmės šventvagiškam bankų tabernakuliui!

Ei! Tad žluk, visuomene! Mirk, senasis pasauli! – sušuko De Esentas, pasipiktinęs reginio, kurį prisiminė, atgrasumu.“

Aš žinojau! Tikrasis pasikėsinimo kaltininkas – ne Osama Bin Ladenas, o tas sugedęs De Esentas. Taip ir maniau, to kiek dekadentiško dendžio elgesys buvo gana įtartinas. Išlepinti vaikai mano nihilizmą esant estetišką ir taip ima teisinti masių žudikus. Visų ekscentriškų berniukų, kurie kikendami išpažįsta neapykantą, atlapai dabar sutepti krauju. Nė vienam drabužių dažytojui niekad nepavyks išimti hemoglobino dėmių iš šitokių rafinuotų jų liemenių. Dendizmas nežmoniškas, ekstravagantai – per dideli bailiai, kad imtųsi veiksmų, jie verčiau žudys kitus negu save. Žudo blogai apsirengusius. De Esentas savo baltomis rankomis žudo nekaltuosius, kurių nusikaltimas – būti banaliems. Jo snobiška panieka tarsi liepsnosvaidis. Kaip man gauti atleidimą už senos ponios nužudymą Floridoje 175 ankstesnio romano puslapyje*? Manai, kad rodai pirštu į be savo žinios atsakingus, anonimiškus ir beasmenius pensijų fondus, menamas struktūras. Tačiau galų gale rėkia, maldauja ir kraujuoja žmonės. Pasaulio pabaiga yra ta akimirka, kai satyra tampa tikrove, metaforos pasidaro teisingos, o karikatūristai pasijunta susimovę.

* „14,99 €“.

8 h 49

Pirmas refleksas – pulti prie savo mobiliojo. Kadangi toks pirmas refleksas, visiems šauna ta pati mintis, ir tinklas perkraunamas. Karštligiškai spausdamas žalią automatinio skambinimo mygtuką ir toliau stengiuos įtikint berniukus, kad ši tvanki naktis – tai karnavalas.

– Pamatysit: tuoj jie atsiųs netikrą gelbėjimo komandą, viskas bus super! Tas juodas debesis – siaubingai gera imitacija, ar ne?

Meilužių maklerių pora žiūri į mane su pasigailėjimu.

– Fuck! – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*. – Einam iš šito šlykštaus hamamo.

Tamsiaplaukis pakyla ir puola prie liftų tempdamas už rankos savo meilužę. Bėgu jiems iš paskos, abu sūnūs įsikibę į rankas. Bet liftai „out of order"*. Už stalo rauda administratorė:

– Manęs nemokė, kaip elgtis tokioj situacijoj... Reikia evakuotis laiptais. Eikit paskui mane...

Dauguma *Windows on the World* klientų jos nelaukė. Jie grūdasi dūmų pilnoje laiptinėje. Kosti vienas po kito. Juodukas apsauginis vemia į šiukšlių dėžę. Jis jau pabandė nusileist keturiais aukštais žemiau.

– Grįžtu iš apačios, ten užnuodyta, neikit, ten dega!

* Neveikia (*angl.*).

Vis tiek ten einam. Čia visiška sumaištis: smūgis nutraukė visus ryšius su išore. Atsisuku į Džerį su Deividu, kurie pradeda inkšti.

– Gerai, vaikai, jei norim laimėt žaidimą, reikia tik nesukurt tokio įspūdžio, kad mus apmovė. Taigi, prašau, jokios panikos, kitaip išmes iš žaidimo. Eisit paskui tėtį, bandysim lipti žemyn. Ar kada nors žaidėt ką nors panašaus į „Tvirtovės ir drakonai“? Nugalės tie, kurie gudriausiai apgaus priešininkus. Jei tik parodysim nors menkiausią silpnumo ženklą, pralaimim, got it*?

Abu broliai mandagiai linksi galvom.

Pastebėjau, kad pamiršau save aprašyti. Buvau labai gražus, po to gražus, po to nieko, o dabar esu gana vidutiniškas. Skaitau daug knygų ir pabraukinėju patinkančius sakinius (kaip visi savamoksliai) (todėl labiausiai išsilavinę žmonės dažnai būna savamoksliai: visą gyvenimą ruošiasi egzaminui, kurio niekada nelaiko). Geromis dienomis fiziškai būnu panašus į aktorių Bilą Pulmaną (JAV prezidentą filme „Nepriklausomybės diena“). Blogomis – labiau į Robiną Viljamsą, su sąlyga, kad jis sutiktų vaidinti teksasietį nekilnojamojo turto agentą, kiek nerangios eisenos, pradedantį plikti, su „žąsies letenėlėmis“ akių kampučiuose (taaip, per daug saulės). Po kelerių metų galėsiu būti visai pakenčiamas kandidatas Džordžo V. Bušo antrininkų konkurse, na, turiu galvoje, jei tik pavyks iš čia ištrūkti.

Džeris – mano vyresnysis sūnus, todėl toks rimtas. Vyresnieji turi praminti taką. Primena mano motiną. Man patinka jo įprotis viską suprasti pažodžiui. Galiu įkalt į galvą nežinia

* Supratot? (*Angl.*)

kokią nesąmonę – viską praryja, bet po to pyksta ant manęs, kad melavau. Tiesus, nuoširdus, drąsus – Džeris yra vyras, koks aš turėjau būti. Kartais atrodo, kad manęs nekenčia. Manau, kad jį nuviliu. Ką padarysi – toks tėvų likimas, nuvilti savo sūnus. Net Luką Skaivokerį, juk jo tėvas – Dartas Veideris! Džeris visai toks, koks aš buvau jo metų: pasitiki daiktų tvarka, nekantrauja, kad viskas klostytųsi gerai. Vėliau praras iliuzijas. To jam nelinkiu. Tikiuosi, kad jo akys visada išliks tokios atviros, tokios mėlynos. Džeri, man tavęs reikia. Kadaise vaikams tėvai buvo vedliai. O dabar yra atvirkščiai.

O Deividas, tiesa, dvejais metais jaunesnis, nuolat viskuo abejoja, savo šviesiais banguotais plaukais, mokyklos lankymo nauda, Kalėdų Senelio ir brolių Hensonų* buvimu. Beveik niekad nekalba, nebent tada, kai nori išvesti brolį iš kantrybės. Iš pradžių su Mere bijojom, kad jis gali būt nenormalus – niekada gyvenime neverkė, net gimdamas. Jis nieko nereikalauja, nieko nesako, iškalbingai tyli, spėju, kad turi daug ką pasakyti. Leidžia savo dienas priešais vaizdo žaidimus ir kartais žemina žaidimo mašiną. Mėgstamiausias jo užsiėmimas – tyčiotis iš Džerio, bet žinau, kad dėl jo gyvybę atiduotų. Koks jis būtų be broliuko? Turbūt niekuo neypatingas, kaip ir aš nuo tada, kai nutolau nuo vyresnės sesers. Deividas graužia rankų pirštų nagus, o kai jų nebelieka, imasi kojų. Jei nagai augtų kitur – ant nosies, alkūnių ar ant kelių, juos irgi nusigraužtų, tuo jau galit patikėt. Visa tai daro tylėdamas. Vaikas, kuris niekada neverkia, – idealus, nesiskundžiu, bet dėl jo kartais truputį neramu. Man patinka, kai jis kasosi galvą, apsimesdamas, kad galvoja. Man keturiasde-

* JAV ledo ritulininkai.

šimt treji, ir neseniai ėmiau jį mėgdžiot. Juk taip ir sakiau: tėvai mėgdžioja savo vaikus. Ar žinot geresnį būdą išlikt jaunam? Deividas padauža, burbeklis, trapus, išbalęs, apsiblausęs ir mizantropas. Primena man tėvą. Beje, gal tai jis ir yra! Džeris – mano motina, o Deividas – tėvas.

– MAMA! TĖTI! MAN Į GLĖBĮ!

– Ei, Deivai, žiūrėk, – sako apstulbęs Džeris, – seniui nuvažiavo stogas.

Deividas pažvelgė į mane suraukęs antakius, bet, kaip paprastai, nieko nepasakė. Mes ką tik atėjom į 105 aukštą.

8 h 50

Jie nežino, o aš dabar žinau (tai manęs nedaro aukštesnio, tik vėlesnį už juos), kad *Boeingas* sugriovė visus išėjimus: užgriuvusios laiptinės, išsilydę liftai; Kertju ir du jo sūnūs iš tiesų įstrigo krosnyje.

Pasirašo: ponas Visažinis. (Angliškai: „Mister Know-it-all".)

Monparnaso bokštas atidarytas 1974-aisiais, beveik tuo pačiu metu kaip Pasaulio prekybos centras. 10,5 hektaro. Kiekvienas aukštas – 2011 kvadratinių metrų. 103 000 kvadratinių metrų biurams, 30 000 – prekybai, 16 000 – archyvų ir sandėlių, 100 000 – bendram naudojimui, 21 000 – specialios paskirties patalpų, 1850 vietų automobilių stovėjimo aikštelė. Plotis: 32 metrai. 25 liftai ir 7200 langų. Svoris: 120 000 tonų. Pamatai: 56 stulpai 70 metrų virš pagrindo, juosia keturias metro linijas.

Todėl tas pastatas ir kelia man siaubą 8 h 50. Prisiekiu, po rugsėjo 11-osios kitaip žiūriu į Monparnaso bokštą – lyg į laikinai stabtelėjusį kosminį laivą, vėl pasiruošusią skristi raketą. Paskutinį stačią kėglį boulingo takelyje. Ar žinot, kad Maino–Monparnaso projekto pradžioje Pompidu norėjo statyti du vienodus bokštus? Klausimas ilgai buvo atviras, po to prezidentas apsigalvojo.

Montenio licėjuje priešas buvo drausmė, švietimas laikomas brigadų kūrimu, nesibaigiančių paskaitų nuobodulys, kapitalistinės demokratijos migla. Nepaklusti buvo romantiškiau. Žiūrėdamas televizorių žavėjausi *Action directe** žygdarbiais. Jie buvo laisvi, sprogdino bombas, grobdavo storapilvius išnaudotojus. Natali Menigon seksualesnė už Alisą Sonjė-Seitė**. Klasėje didžiausia prabanga buvo puoštis palestinietiška skara, bet aš rengiausi *Burberry* rūbais – ką ten ir kalbėt apie maištą. Terorizmas buvo daug prašmatnesnis dalykas negu penktadienį manęs laukiantis istorijos kontrolinis. Reikėjo bėgti ir gyvent pasislėpus, bet skvotai šildomi ne taip gerai kaip mano mamos butas. Liudviko Didžiojo licėjuje ėmiau ryti visus revoliucinius manifestus iš eilės ir sykiu tęsiau mokslus. Tokiu būdu galėjau laimėt visuose frontuose: manęs neprikuls policininkai, nebaigsiu savo dienų sustiprintos priežiūros zonoje, bet, kad atrodyčiau cool, galėjau cituot Raulį Vanegeimą***. Buvau *Canada Dry***** tipo maištininkas: maišto spalvos ir panašus į maištininką, tačiau nebuvau maištininkas. Vieną dieną amerikiečių žurnalistas sugalvos deminutyvą buržua bohemai apibūdinti – pakrikštys juos „bubo". O aš ketinau tapti turtingu sukilėliu: TuSu.

* Anarchistų judėjimas.

** Nathalie Menigon – viena „Action directe" judėjimo lyderių; Alice Saunier-Séité – Prancūzijos universitetų ministrė 1978–1981 m.

*** Raoul Vanegeim (g. 1934) – mąstytojas, anarchistas, kartu su Guy Debord – situacionistų judėjimo lyderis.

**** Imbierinis limonadas.

8 h 51

Pasisekė (jei galima taip sakyt): 105 aukšte veikia mobilusis. Suskamba Merei.

– Hello?

– Mere? Čia Kertju. Atleisk, labai kostim, bet abu mažiai laikosi gerai, bandysim dingt iš čia.

– Kertju? Kodėl šnabždi? Apie ką būtent tu kalbi?

– Čia įvyko avarija, bet įtikinėju berniukus, kad tai atrakcionas. Įsijunk televizorių, greit viską suprasi.

Tyla, žingsnių aidas, girdžiu įjungiamą televizorių, o tada šaižų klyksmą: „Oh Lord, tell me this is not happening!“*

– Kertju, tik nesakyk, kad jūs ten, viršuje!

– Šūdas, juk pati liepei man juos žadint anksti, kad neatprastų nuo mokyklos dienotvarkės! Prisiekiu tau, kad norėčiau būti kitur. Aš mačiau, Mere, MAČIAU, kaip tas šlykštynė lėktuvas įsirėžė po mumis! Pasidarė karšta, visur pilna dūmų, bet berniukai OK, nedėk ragelio, Džeris nori kalbėt.

– Mam?

* O Dieve, pasakyk, kad tai netiesa! (*Angl.*)

– O, brangusis mano, kaip tu laikais? Tau niekur ne popa? Prižiūrėk broliuką, gerai?

– Mamyt, šitas atrakcionas nekoks, be to, čia smirda, duodu tau Deivą.

– ...

– Devidai?

– ...Ahm ahm! (jis kosti) Mama, Džeris neskolina man savo fotoaparato!

– Gerai, Mere, čia vėl Kertju. Bandyk išsiaiškint, ar mums pasiuntė pagalbą, nes čia neįmanoma susisiekt su pirmu aukštu. Šūdas, neturim jokio evakuacijos išėjimo! Paskambink man, iki.

Vis dar stovim neonu apšviestoje laiptinėje, sekam paskui bandą, kuri leidžiasi žemyn taip pat drausmingai kaip į skerdyklą varomi avinai. Solženycinas lygino gulagų tremtinius su avinėliais. Meee. Kokia kvailystė vestis čia vaikus, visiems buvo nežmoniškai nuobodu – ir vaikams, ir man. Kokios tik naštos neužsikrauni manydamas, kad gerai darai... Mes nubausti už tai, kad šįryt nemiegojom ilgiau. Tik pažiūrėk į juos, anksti keliančius, kaklaraiščiuotus, šviežiai nusiskutusius, į persikvėpinusias working girls*, *Wall Street Journal* darbštuolius... Verčiau visi būtų likę drybsot pataluose.

– Ar viskas gerai, vaikai? Užsidenkit servetėlėm nosis ir burnas. Ir nelieskit turėklų, jie įkaitę.

Banda patylom auga, kiekviename aukšte prie mūsų prisijungia traumuota pilkų kostiumų ir rožinių kostiumėlių kohorta. Žirgliojam per kabinamųjų lubų plokštes, kurios užvertė perėjimą. Kartais kas nors paremia kaimyną arba pravirksta, bet dauguma tyli, kosti, tikisi.

* Dirbančias merginas.

8 h 52

Mano tėvai susitiko baskų pakrantėje, bet netrukus išvažiavo studijuot į Ameriką. Šiandien jau pamiršom, kaip Amerikos universitetai, ypač verslo mokyklos, traukė šviesius Prancūzijos diplomuotuosius. Tad mano tėvas išskrido į Harvardą laikyti verslo magistro laipsnio (kaip vėliau Džordžas V. Bušas), jį lydėjusi mama pasinaudojo proga gauti istorijos magistro laipsnį Maunt Holioke. Šeštojo dešimtmečio Amerika – lyg nespalvotuose dokumentiniuose filmuose. Svajonė apgaubė ir likusį Vakarų pasaulį. Ilgi kadilakai su eleronais, didžiulės ledų porcijos, svieste skrudinti kukurūzų spragėsiai kino teatruose, perrinktas Eizenhaueris – magiški tobulos laimės simboliai. Amerika tesėjo pažadus – svajonių šalis, kurią aprašė Filipas Labro. Tuo metu protestas dar buvo marginalus. Niekas nevadino *McDonald's* mėsainių fašistiniais. Tėvas juokėsi iš Bobo Houpo pokštų per televizorių. Jie eidavo į boulingą. Miesčioniškas jaunimas kūrė globalizaciją. Jis tikėjo Amerika, šiuolaikiškumo, našumo, laisvės įsikūnijimu. Po dešimties metų ši karta balsavo už Žiskarą, nes jis buvo jaunas kaip JFK ir JJSS*. Šviesūs, veržlūs, nemanieringi žmonės. Pagaliau bus nusikratyta europietiško švietimo sunkenybių. Veržtis. Būti tiesiam. Eiti iškart prie tikslo. Jung-

* JFK – John Fitzgerald Kennedy, JJSS – Jean Jacques Servan-Schreiber, prancūzų politikas.

tinėse Valstijose pirmas klausimas, kurį jums užduoda, – „Where are you from?“, nes visi suvažiavę iš kitur. Tada sako „Nice to meet you“, nes jiems patinka susitikt su nepažįstamais žmonėmis. Jungtinėse Valstijose, kai jus kas nors pakviečia į svečius, turit teisę pats pasiimt iš šaldytuvo ką norit, neklausęs namų šeimininkės leidimo. Iš to laikotarpio atėję ir posakiai, kuriuos dažnai girdėdavau namuose: „put your money where your mouth is“, „big is beautiful“, „back-seat driver“ (tai mano mėgstamiausias, kurį mama kartodavo, kai erzindavom ją sėdėdami ant galinės automobilio sėdynės), „take it easy“, „relax“, „give me a break“, „you're overreacting“, „for God's sake“*. Kapitalistinė utopija buvo tokia pati neįtikima kaip ir komunistinė, bet jos žiaurumas išliko paslėptas. Ji laimėjo šaltąjį karą dėl įvaizdžio: suprantama, Amerikoj, kaip ir Rusijoj, žmonės mirė iš bado, tačiau tie, kurie mirė Amerikoj, tai pasirinko laisvai, patys.

Tai vyko gerokai prieš 1968 metus – „bitlai“ dar buvo trumpais plaukais. Pamenu, tėvai dažnai kartodavo, kad Amerika dešimčia metų pralenkė Prancūziją. Net Prancūzų revoliucija įvyko dešimtmečiu vėliau negu jų! Norint atspėt ateitį reikėjo neatitraukt akių nuo tos idiliškos šalies. Tėvas skaitė *Herald Tribune*, *Time*, *Newsweek*, o darbo stalo stalčiuje slėpė *Playboy*. *CNN* dar neegzistavo, bet *Time Magazine* su raudonai įrėmintu viršeliu buvo lyg keturspalve spauda atspaustas *CNN*. Mama gavo stipendiją apkeliaut Jungtines Valstijas *Greyhound* autobusu. Ji pasakojo man apie platybių vėją,

* „Taupyk pinigus dėl reikalo“, „kas didelis, tas gražus“, „vairuotojas ant galinės sėdynės“, „neimk į galvą“, „atsipalaiduok“, „duok man ramybę“, „tu perdedi“, „dėl Dievo“ (*angl.*).

nuotykius greitkeliuose, motelius, biuikus, „drive-in“* kavines, vaistines su ledais ir sultimis, dinerius**, radijo stotis, kurių pavadinimai prasideda raide W. Visas pasaulis žiūrėjo į Ameriką su pavydu, nes į savo ateitį visada žiūrima su pavydu. 1968-ųjų gegužė atkeliavo ne iš Rytų – būta daug išvedžiojimų apie Trockį ir Engelsą, tačiau didžiausia įtaka atėjo iš Vakarų. Esu įsitikinęs, kad 1968-ųjų gegužė kilo greičiau iš JAV, o ne iš SSRS. Stipriausias troškimas buvo išsprogdinti senus buržuazinius stereotipus. 1968-ųjų gegužė buvo ne antikapitalistinis maištas, o priešingai, galutinis vartotojų visuomenės įsitvirtinimas, didysis skirtumas tarp mūsų ir mūsų tėvų: tėvai ėjo į demonstracijas UŽ globalizaciją! Užaugau vėlesniame dešimtmetyje, geranoriškame žvaigždėtos mėnulyje plevenančios vėliavos pavėsyje ir šalia Šulco plakatų su Snupiu. Ten filmai išeidavo į ekranus anksčiau negu pas mus, tėvas iš darbo komandiruočių parveždavo visokių niekniekių: Mapetų šou lagaminėlį, žaislų iš „Žvaigždžių karų“, *Slime* guminių saldainiukų, lėlę-ateivį... Būtent tais mano amneziškos vaikystės metais Amerikos Spektaklis ir sužavėjo likusį pasaulį.

Tikiuosi, kad Amerika ir toliau lenkia mus dešimčia metų – tai reiškia, kad Monparnaso bokštui priešakyje dar visas dešimtmetis.

* Įvažiuojamoji kavinė ar restoranas (*angl.*).

** Dinner (*angl.*) – vakarienė.

8 h 53

Iš 104 aukšto pro dūmus galėjau įžiūrėt minią, bėgančią jūros link. Žmonių banga ritasi nuo bokštų tolyn. Ko jie laukia, kodėl neruošia evakuacijos? Palieka mus be instrukcijų. Stovim laiptinėj, *Cantor Fitzgerald* aukšte, ir dūmai tampa nebepakeliami, užnuodyti, kieti, lipnūs ir juodi kaip nafta (beje, tai ir yra nafta). Karštis irgi veja mus atgal. Maklerių pora puola prakaitu apsipylusiems kolegoms į glėbį. Visas aukštas apsemtas: purkštuvai spjaudo apsauginę drėgmę. Visi duše. Laiptais teka vanduo, Deividas šokinėja upelyje – žaidžia tešku tešku.

– Atsargiai! Paslysi ir prasiskelsi galvą!

Džeris laiko jį už rankos.

– OK, tai spąstai, nereikėjo lipti žemyn, Džeri, kilsim atgal, ką manai? Šitas atrakcionas – tikras persekiotojų žaidimas.

– Mmghpfgmmz.

Nelabai suprantu, ką jis kalba į savo pajuodusią servetėlę. Bet pritariamai palenkia galvą. Taigi mes apsisukam. Džeris – mano mylimiausias sūnus neporinėm dienom, o Deividas – porinėm. Vadinasi, šiandien man labiau patinka Džeris, ypač todėl, kad tiki manim iš pusės žodžio, kai aiškinu, kad visa tai tik farsas, optinė apgaulė, o Deividas tada tyli, nors viską supranta. Grįžtam ten, iš kur atėjom, sraute matom vienus už kitus labiau išsigandusius veidus, priešais mus vyras prapliumpa nervingai juoktis, mojuoja neveikiančiu gesintuvu (kai kuriuos vamzdžius tikriausiai suskaldė lėktuvas).

Įtampa kyla, reikės pasispausti. Aš nusipelniau Kino akademijos apdovanojimo! Abiem rankom spaudžiu prie savęs sūnus, atlieku tėvo drąsuolio vaidmenį.

– Man atrodo, rengti tokias tikroviškas repeticijas – puikus sumanymas, gaisro atveju žmonės jau bus pasiruošę. Tai geras mokymo būdas. Matot, dabar turėjom suprasti, kad kilus gaisrui nereikia leistis – verčiau lipti aukštyn. Tai mokomasis žaidimas.

Staiga prabyla Deividas, stebeilydamasis į laiptus, kurių viduriu teka upeliukas.

– Tėti, prisimeni, kai važiavom į rodeo Dalase, tą kaubojų, kuris susižeidė krisdamas nuo buliaus?

– Aa, taip, taip...

– Na, tu mus įtikinai, kad jam nieko blogo neatsitiko, kad kritimas numatytas, apskaičiuotas, kad jis profesionalus kaskadininkas ir taip toliau, bet kitą dieną per teliką matėm tą kaubojų invalido vežimėlyje, o laikrašty rašė, kad jis visiškai paralinuotas.

– Paralyžiuotas, Deivai. Reikia sakyt: paralyžiuotas.

– Taip ir sakau: kaubojus buvo paralizuotas.

Man labiau patiko, kai Deividas nepratarė nė žodžio. Prisijungė Džeris – čia jau ne maištas, o tikra revoliucija:

– Tėti, neprivalai mums įrodinėti, kad viskas tik triukas, let's face it: this time it's for real*.

Deividai, Džeri, mano berniukai, kaip greit jūs užaugot.

– Ok, Ok, vyručiai, gal aš ir suklydau, gal tai ir ne žaidimas, netvirtinu, bet vis tiek lipkim ten, kur ramu, gelbėtojai tuoj atvažiuos, so keep cool**.

* Pripažinkim: šįkart viskas tikra (*angl.*).

** Tad būkit ramūs (*angl.*).

Sakiau tai pakėlęs akis į dangų, kad įtikinčiau juos, jog pats netikiu nė vienu žodžiu, – garsiai, lyg pats sau, sumurmėjau:

– Man pasisekė – jei dar ir vaikiai patikės, kad šitas maskaradas tikras, tada prieš kitus dalyvius atrodysiu kaip kvailys... Na, bet ką jau padarysi!

Deividai, kūdiki mano. Tough guy*. Tikras teksasietis, prisiekiu, o aš ką tik ėmiau senti. Grįžom į 105 aukštą. Banda sukinėjasi naujai perdažytose laiptinėse ryškiai geltonom sienom. Apstulbę veidai dvejoja – aukštyn ar žemyn. Vyksta debatai: mirti greitai ar mirti lėtai? Išgirdus apatiniuose aukštuose aidinčias sirenas mane apima nerimas – ten jos nesugedusios ir rėžia mums ausis. Pragariškas triukšmas, kas akimirką kyla karštis. Staiga, po trisdešimties bandymų, vėl suveikia mobiliųjų tinklas: skamba Kendisės telefonas. Ji tikriausiai miega, palieku žinutę autoatsakiklyje.

– Žinau, kad netikėsi, bet aš tave myliu. Atsibudusi suprasi, kodėl aš šį rytą romantiškas.

Vėl šnabždu, kad vaikai neišgirstų.

– It doesn’t look good, babe. Koks aš buvau kvailys. Dedu ragelį, bandysiu kvėpuoti už visus tris. Love, Carthew**.

* Tvirtas vyrukas (*angl.*).

** Atrodo, čia jau prastai, mažule. Myliu tave, Kertju. (*Angl.*)

8 h 54

Prieš penkiolika metų aš irgi buvau užsukęs į *Windows on the World*, bet ne per pusryčius. Buvo 1986-ųjų liepa, vėlus vakaras. Prekybos centro šviesos man švietė kaip piemeniui kelrodė žvaigždė. Man buvo dvidešimt, tada stažavau banko *Crédit Lyonnais* Niujorko skyriuje (Volstrytas, 95), Tyrimų departamente. Pagrindinis mano užsiėmimas stažuotės metu buvo miegoti kabinete taip, kad nepastebėtų Filipas Suvironas – šio filialo vadovas, tėvo draugas. Tuo metu *Windows on the World* buvo tapęs pagrindiniu itin nemalonių tipų tašku po vidurnakčio, vadinamas išties arogantiškai – *The Greatest Bar On Earth**. Geriausias Baras Žemėje puolė trečiadieniais rengti teminius vakarus: lotynų, bytbokso, elektrikbugio, su didžėjais ir visokio plauko pašlemėkais – tokiais kaip aš, bet tiek to, tai jau vykdavo po uždarymo, restoranas būdavo uždarytas, o norint įeiti vis tiek reikėjo dėvėti švarką. Pamenu raudoną U raidės formos barą ir niekinamai nusiteikusius barmenus. Vidurinis visgi man buvo palankus, nes netyčia palikau jam per daug arbatpinigių (supainiojau dvidešimties dolerių banknotą su penkių). Jis įpildavo man dvigubą *Jack Daniels* su skaldytu ledu iki taurės krašto ir dviem trumpais šiaudeliais, kuriuos mielai būčiau panaudojęs kitaip, jei tik būčiau turėjęs medžiagos. *Greatest Bar On Earth*

* Geriausias baras Žemėje (*angl.*).

stalai buvo išdėstyti dviejuose lygiuose, pakopomis, kaip ir *Ciel de Paris*, ir dėl tos pačios priežasties: kad visi klientai galėtų gėrėtis milžinišku, kvapą gniaužiančiu, „spectacular“* reginiu, deja, padalytu į kelis sluoksnius, nes aukšti langai buvo perskirti metro pločio juostomis. Tie iš japono (Jamasakio) – kuris būtinai norėjo, kad išorinės kolonos būtų žmogaus pečių pločio, – svajonės gimę bokštai iš vidaus priminė milžinišką kalėjimą. Japono būta klastingo: vertikalūs plieno stulpai, ėję išilgai kiekvieno bokšto kampų, užstojo man panoramą kaip kalėjimo vienutės grotos (beje, vienintelis dalykas, išlikęs po griuvimo, – lygiagretūs metaliniai strypai, kuriuos rado įsmigusius *Ground Zero*, tarsi surūdijusios dygliuotos grotos XIII amžiaus tvirtovės griuvėsiuose po kruvino mūšio arba strėlinės barbarų sudegintos gotikinės katedros arkos).

Nepaisant to, aš ten gėriau virš tuštumos palinkusį burboną ir pranašiškai siūbavau. Apsuptas mirksinčių sraigtasparnių vis girtėjau vietoje, kurios jau nebėra. Ar gali būti, kad aš – tas pats žmogus, kuris sklaidėsi ten aukštai prieš penkiolika metų? Apsupti langų šokom pagal Madonos *Into the groove*. Varčiau viskio taures ant suknelių išstorėjusioms *Riversaid Draiv* merginoms, kurios niekino „bridge-and-tunnel crowd“ (taip praminė priemiesčių gyventojus, kurie norėdami patekt į Manheteną turėjo pervažiuot tiltus ir tunelius). Svajojau apie Donaldo Trumpo, Maiko Milkeno, Niko Lyseno tipo likimą – kišenės pilnos iki pat ausų. Neblogai prasisukau tame *Windows on the World*, bet praeitis mirė, ir niekas negali įrodyt, kad tai, ko nebėra, kada nors iš viso buvo.

* Efektingu (*angl.*).

Vakarą, kai ten pakilau, Niujorko dangus buvo apsiniaukęs, bet bokštas prasiskverbė pro debesis. *The Greatest Bar On Earth* plaukė virš medvilninių debesų. Dešinėje turtuoliai kontempliavo Bruklino šviesų atspindžius jūroje, o kairėje nebuvo matyti jokio vaizdo, išskyrus baltą drėgmę sugeriantį kilimą – lygiai tokį pat, kokį galima pamatyt pro skrendančio lėktuvo langą. Pasaulio prekybos centras buvo dryžuotas pastatas: įsivaizduokit dvi 41 metro aukščio Biureno kolonas* . Didžėjus leido skystą orą – baltus šaltus dūmus, kurie slinko pažemiui šokių aikštele. Šokom ant skraidančio ledinio kilimo.

Man ir tuometiniam mano lėbavimų draugui, Albanui de Klermon-Tonerui, tada gerai kibo: paną, vardu Ly, jis pakabino „vienišių bare“, viename iš garsiųjų Antrosios aveniu „barų viengungiams“, kurie taip džiugino prancūzus. Jis įkalbėjo ją nuotykiui trise, bet ji vėlavo į pasimatymą.

– Oo, kostiumuotis! Išdurtas!

Albanas nesuko sau galvos, o aš irgi – mūsų eksperimentas trise nuėjo šuniui ant uodegos, bet mums jo uodega nerūpėjo. Dar po kelių *Jack Daniels* radau juos apsikabinusius prie langų, kurie vėliau išdužo. Laižė vienas kitam veidą, o aš, pasinaudojęs proga, ėmiau glamonėti Ly krūtis, kurios po violetine suknele sustangrėjo. Staigiai atsisuko ir ką gi ji pamatė? Didelį pažaliavusį stuobrį, plūduriuojantį gerokai per plačiame dviborčiame dryžuotame kostiume, išbalusį spuoguotą džiūsną ilgais riebaluotais plaukais, iškrypėlį išsišovusiu smakru, maždaug tiek pat viliojantį kaip džiova serganti pabaisa. Neseniai išgarsėjo pirmieji „serijiniai žudikai“,

* Danielio Biureno kolonos – šiuolaikinio prancūzų architekto kolonos Palė Rojalio kieme Paryžiuje (baltos juodais vertikaliais dryžiais).

o aš buvau labai į juos panašus. Tam mirusiam restorane buvau panašus į kaukolę.

– Who's this guy? Are you crazy? Get your fucking hands off me!*

Tada iš sutrikusio Albano žvilgsnio ir supratau, kad planas „trise“ nepavyko ir kad jis, atrodo, persimetė prie plano „dviese“. Man nusišvilpt, ta brunetė visai nekokia, apvalaina, ir tiek daug dirba, kad neturi laiko rimtiems nuotykiams, todėl ir vaikšto į „vienišių barus“ ir, beje, pati žino, kad čia sutiks tik tokius apsėstus liurbius kaip mes. Vėl likau trečias, turėjau vienas girtas važiuot namo geltonu daiktu, kurį vairavo vudu išpažįstantis haitietis. Grįžau į dabar jau nebeegzistuojančią šokių aikštelę. Turbūt atrodžiau depresijos kamuojamas, o iš tikrųjų mane paralyžiavo drovumas. Panos trynėsi į maklerių milijonierių (doleriais) *Brooks Brothers* marškinius. Turėjau dar vieną labai pleibojišką draugelį – Bernarą Luji: visos panelės vadino jį Belu. „Belu“ šen, „Belu“ ten. Nusprendžiau likt jo stovykloje. Tikras vargas nebūt įsimylėjusiam – reikėjo visą laiką vilioti, o konkurencija žiauri. Liūdna, kai taip smarkiai reikia būt mylimam. Man rodos, tą akimirką ir nusprendžiau išgarsėti.

* Kas tas bičas? Gal išprotėjai? Patrauk savo supistas letenas! (*Angl.*)

8 h 55

Dūmai graužia vaikams akis.

– Užsidenkit ir akis servetėlėm. Nosį, burną, akis – reikia uždengt visą veidą, do you read me?*

Tada Džeris su Deividu apsimetė „Geruoju vaiduokiu Kasparu“, užsidengė galvas servetėlėm, o tuo metu žydras Armagedono dangus lašino pirmąsias ašaras ant mūsų veidų. Ačiū Dievui, kad pro servetėles sūnūs negalėjo matyt 106 aukšto žmonių fakelų – dviejų degančių lavonų prie lifto durų: oda raudonai ruda, akys be vokų, plaukai virtę pelenais, veidai atplyšę, oda sudriskusi ir susilydžiusi su ištirpusiu linoleumu. Iš judančių pilvų buvo matyti, kad jie dar gyvi. Visa kita nejudru tarsi statula. Nieko nesakiau vaikams, o jie nieko nematė, nors, manau, pajuto svylančios mėsos kvapą.

Reikėjo susiimti. Darėsi sunku atlikti tokį paprastą veiksmą kaip: kvėpuoti. Vien jau dėl nepakeliamo tvaiko. Sunkūs dūmai nešė lydyto kaučiuko, sudegusios plastmasės, suanglėjusio kūno smarvę. Saldus, pykinantis ir siaubą keliantis degalų kvapas, pelenais virtusio žmogaus mėsos ir kaulų kvapas. Nuodingo debesies, aitraus gazolio, krematoriumo mišinys – tokį kvapą pajuntat automobiliu važiuodami pro fabriką, tada sulaikę kvėpavimą spaudžiat akceleratorių ir bėgat nuo jo

* Ar supratot? (*Angl.*)

tolyn. Jei mirtis iš viso turi kvapą, tai tikriausiai tokį. Sugriuvusios lubos kliudė mums grįžti į *Windows*. Betoniniam blokui pakelti mūsų turėjo susiburt dešimt. Pagaliau prasispraudėm ir grįžom ant miesto stogo padebesyse.

107 aukšte padavėja ir du virtuvėje dirbantys broliai spintele išdaužė langą. (Patarimas: norėdami išdaužt didelį langą nenaudokit nei fotelio, nei *iMac'o*. Geriausiai pavyks, jei daušit stiklą metaline spintelės kojele, naudodami ją kaip taraną.) Štai jie, pakibę languose 400 metrų aukštyje, mojuoja baltomis staltiesėmis. Juodi dūmai tankūs kaip tepalu permirkęs sugeriamasis popierius. Tačiau per properšas galiu įžiūrėt keletą vaizdų išorėje. Labiausiai mane sužavi žydrynėje plevenantys A4 formato popieriaus lapai: archyvai, fotokopijos, skubūs dokumentai, ant firminių holdingo blankų rotaprintu padauginti sąrašai, registruoti laiškai, konfidencialios bylos, aplankai, keturspalvės lazerinės kopijos, vokai su lipnia juostele, rudo popieriaus vokai sutvirtintais atvartais, spausdintos etiketės, susegtų sutarčių krūvos, laminuoti viršeliai, daugiaspalviai lipnūs lapeliai, keturiais egzemplioriais per kalkę spausdintos faktūros, grafinės lentelės ir balansai, visa ta išsisklaidžiusi popierija, skrendantis popierizmas, reliatyvi mūsų blaškymosi svarba. Tūkstančiai skraidančių popierių man primena konfeti salves, kurias niujorkiečiai taip mėgsta per didžiuosius „iškilmingus paradus“ Brodvėjuje. Tačiau ką mes šiandien švenčiam?

Pradžios knyga, XI, 4:

„Eime, – jie sakė, – pasistatykime miestą ir bokštą su dangų siekiančia viršūne ir pasidarykime sau vardą, kad nebūtume išblaškyti po visą žemės veidą.“

8 h 56

Visi tiksliai žinom, kur buvom 2001-ųjų rugsėjo 11-ąją. Asmeniškai aš daviau interviu laidai *Culture Pub** leidyklos *Grasset* rūsyje, archyvuose, 14 h 56 Prancūzijos laiku, kai laidos vedėjui Tomui Ervė mobiliuoju pranešė, kad ką tik į vieną Pasaulio prekybos centro bokštą įsirėžė lėktuvas. Tada pamanėm, kad tai mažas turistinis lėktuvėlis, ir tęsėm pokalbį. Kalbėjomės apie kultūros rinkodarą. Kaip leidžiama knyga? Ar reikia paklusti žaidimo taisyklėms ir kiek? Ar televizija, pirkimo skatinimas, reklama – meno priešai? Ar raštas būtinai yra vaizdo priešingybė? Tada sutikau vesti savaitinę literatūrinę laidą viename kabelinės televizijos kanale. Stengiausi pateisinti savo, kaip rašytojo-kritiko-laidos vedėjo, prieštaravimus:

– Knygų paskirtis – parašyt viską, ko negalima pamatyt per televiziją... literatūrai iškilo pavojus, reikia kovot už ją, tai karas... vis rečiau pasitaiko žmonių, kurie mėgsta skaityti ir rašyti, todėl jie turi pasirodyti visur... Naudoti visus prieinamus ginklus, kad apgintų knygą...

Ir staiga atėjo kažkas iš leidyklos ir pranešė, kad į kitą Pasaulio prekybos centro bokštą įskrido antras lėktuvas. Mano literatūr-kariniai išvedžiojimai įgavo gana juokingą skambesį. Prisimenu, kad balsu sau pasakiau gana paprastą (nors nelabai euklidišką) matematinę lygtį:

* „Reklamos kultūra“.

1 lėktuvas = 1 katastrofa

2 lėktuvai = 0 katastrofų.

Mudu su Tomu sutarėme, kad mano kova-už-rašytinio-meno-išsaugojimą-ir-prieš-medijų-priespaudą-geriausiu-TV-laiku gali palaukti. Pakilome į antrą aukštą, į Klodos Dala Torė, vienos iš leidyklos spaudos atstovių, kabinetą – ji vienintelė turėjo veikiantį televizorių. *TF1* transliavo *LCI*, kuris retransliavo *CNN*: matėm, kaip antrasis lėktuvas smigo tiesiai į nepaliestą bokštą, o kitas pastatas buvo panašus į olimpinį fakelą arba į tornadą kaip *Twister* plakate. Atrodė, kad jauni dienos naujienų laidos vedėjai tuo netiki. Jie per daug neišsišoko, užpildė eterį, bijojo pasakyt kvailystę, kuri po to kokį trisdešimtį metų būtų kartojama visuose juokingiausių posakių „topuose“. Greitai į Klodos kabinetą prigužėjo pilna žmonių – *Grasset* leidykloje žmonės naudojasi ir menkiausia dingstim, kad galėtų nedirbti. Kiekvienas į šį įvykį reagavo savaip.

Narcizas: – Tai bent! Mažiau negu prieš mėnesį ir aš ten buvau!

Statistas: – Dieve, kiek ten žmonių įstrigo? Tikriausiai bus 20 000 žuvusių!

Persekiojamasis: – Mane su tokiu imigranto snukiu dar kelias savaites tikrins visi policininkai.

Sunerimęs: – Reikia paskambint visiems draugams, paklaust, kaip jie.

Lakoniškasis: – O-o, čia jau ne juokai.

Vadybininkas: – Tai padidins laidų žiūrimumą, reikia pirkt laiką *LCI* kanale!

Karingasis: – O šūdas, prasidėjo Trečiasis pasaulinis.

Saugumietis: – Reikia prisodint policininkų į visus lėktuvus ir lėktuvo vado kabinoje įdėt šarvuotas duris.

Nostradamietis: – Aha, taip aš ir sakiau, ir net rašiau.

Medijinis: – Olialia, reikia greit bėgt reaguot į „Europą 1“.

Primityvusis antiamerikietis: – Štai kas nutinka, kai įsivaizduoji, kad valdai pasaulį.

Fatalistas: – Tai turėjo atsitikti, anksčiau ar vėliau.

Bėgo minutės, mes lyg užhipnotizuoti stebėjom vis iš naujo kartojamą vaizdą, kaip keleivinis lėktuvas rėžiasi tiesiai į bokštą (jis nesiblaškė, o *nusitaikė* tarsi traukiamas magneto, jį prarijo juodai oranžinis ugnies kamuolys), vis rečiau pasigirsdavo pokštai, veidai tįso, žmonės prisėsdavo, skambėjo mobilieji, ratilai po akimis plėtėsi. Tragedijos svoris pamažu užgulė mūsų pečius. Visi tapom kuproti. Trumpai tariant, kai trečias lėktuvas nukrito ant Pentagono, visi užsičiaupėm. O varge, jiems tiesiogine prasme dangus griūva ant galvų. Tęsinį jūs žinot: pietinis ir šiaurinis bokštai griūva 16 h 30 Prancūzijos laiku, atmosfera darėsi panaši į pasaulinį nerimą. Buvau visas išblyškęs, nepamenu, ar lipdamas laiptais žemyn atsisveikinau su Fransuaza Verni. Atrodo, grįžau namo pėsčias. Kai ėjau Sent-Andrė-Dezar gatve, suskambo telefonas – tai buvo Erikas Loranas, kolega prozininkas, kurį spausdina *Minuit* leidykla, kaip tik neseniai baigė rašyti knygą, kurios veiksmas vyksta Jungtinėse Valstijose („Neliesti“ – neklausykit šio pavadinimo, rekomenduoju perskaityt). Jis ieškojo darbo ir siūlėsi prisidėt prie mano literatūrinės laidos. Nežinau, kodėl jis dar nebuvo girdėjęs naujienų.

– Atleisk, Erikai, bet aš prastokai jaučiuosi, na... Šiandien keista diena...

– Kaip, o kas atsitiko? Kas nors bloga?

– A-a, na, sugriuvo abu Pasaulio prekybos centro bokštai, visur dužo lėktuvai, Pentagonas dega, va...

– Nejuokauk, rimtai klausiu, jei yra kokio darbelio – kandidatuoju, mano finansinė padėtis sušikta.

Ir teisingai darė, kad neįstengė manim patikėti. Man visada iškildavo tikėjimo problema, kad ir ką daryčiau, net kai sakydavau tiesą. Taip buvo dėl to, kad užsidirbau kalnus pinigų kritikuodamas turtuolius. Atrodžiau kaip cinikas, kuris nuolat tyčiojasi iš cinizmo. Net kai sakydavau „aš tave myliu“, manim niekas netikėdavo. Kitas skambutis – dukrai: norėjau tik sužinoti, kur ji. Chlojos telefonas išjungtas, mamytė išjungė mobilųjį. Pusę valandos laukiau, kol man paskambino auklė: mažoji buvo lėlių teatre ir žiūrėjo „Tris paršelius“. Man pasisekė: tądien joks *Boeingas* nenukrito į Liuksemburgo sodą. Chloja telefonu papasakojo spektaklį:

– Tai pasaka apie vilką, kuris nori suėst tris mažus paršelius, bet jie nueina į akmeninį namą, ir jis tada negali jų suėst.

O aš pagalvojau, jog neteisingai elgiamės tokias istorijas kaldami į galvas mažiems vaikams.

8 h 57

Koncertas kosuliui, čiauduliui, atsikrenkštimams ir dusuliui.

Keista, kaip nė vienam avangardo kompozitoriui tai nešovė į galvą. Net Džonui Keidžui. Jo pavardė atrodo kaip tik tam pritaikyta*. Perregimam narve atliekam kosulio koncertą. Prisiminiau kelionę į Reunjono salą, kur mudu su Mere nusivežėm vaikus pasižiūrėti veikiančio ugnikalnio. Sieros garai, dusinantis karštis, Džeris su Deividu kosti ir spjaudosi – atrodė, kad vėl ten esu. Pasaulio prekybos centras yra išsiveržęs ugnikalnis. Grįžęs į *Windows on the World* (107 aukšte) matau tik vieną sprendimą: užkimšti plyšius mūsų švarkais ir striukėm, uždaryt avarinio išėjimo duris, prieš kiekvieną angą pakabint šlapius rankšluosčius, prie vėdinimo grotelių apverst stalus ir laukt gelbėtojų. Restorane *Risk Water Group* klientai susibūrę šiaurės vakarų pusėj (mažiau dūmų). Kai kurie įsikibo į kolonas, kad galėtų iškišt pro langus galvas. Pasistiebus ir susispaudus užtenka vietos trims, gal keturiems žmonėms. Užsilipęs ant stalo, pakaitom iškeliu Deividą ir Džerį, kad jie galėtų įkvėpti gryno oro. Didžiojoj salėj ir priešais barą dūmai šliaužia pažeme kaip požeminis vandens klodas.

* Cage (*angl.*) – narvas.

Klientai ima pastebėti, kad pakliuvo į aklavietę. Administratorė ir vyriausiasis virėjas atakuojami klausimais. Kas parašyta evakuacijos instrukcijose? Gal turit pastato planą? Jie beveik turi muštis, kad įrodytų, jog įklimpo į šitą šūdą lygiai taip kaip mes. Storoji padavėja puertorikietė vardu Lurdes, ji padeda man nunešti vaikus prie lango.

– Nesijaudinkit, – sako ji, – jie atvažiuos mūsų išlaisvint. Buvau čia 1993-iaisiais, kai sprogo bomba. Ar girdit policijos sraigtasparnius?

– Kaip, jūsų manymu, jie mus įsilaipins? Per daug pavojinga, jie negali priartėt prie pastato!

– Well, 1993-iaisiais nuo stogo evakavo nemažai žmonių.

– Damn it! You're right! Gimme a hug!*

Apkabinu ją ir perimu vaikus.

– Eikit su manim, Lurdes. Prieš tai ėjom neteisinga kryptim: reikėjo ne stengtis nulipti žemyn, o kilti viršun! Eime, vaikai, žaidžiam toliau: visi pirmyn ant stogo!

Ir štai mes visi keturi vėl bėgam dūmuose paskendusių laiptų link. Atsigavę nuo lauko oro, Džeris ir Deividas su servetėlėmis žaidžia „vaiduoklius“. Tačiau juodukas apsauginis neleidžia mums grįžti į laiptinę.

– Tai neįmanoma, viskas dega.

– Ar nėra kito būdo užlipti ant stogo?

– Entoni, – sako Lurdes, – prisimink 1993-iuosius! We've got to get to the roof.** Jie atskris sraigtasparniu ir nuleidę lyną nukels mus nuo stogo, gal ten jau laukia!

Entonis svarsto. Jo ranka apdegė – antrojo laipsnio nudegimas, bet jis svarsto. Marškiniai virtę skutais, bet jis svars-

* Po velnių! Jūs teisi! Apsikabinkim! (*Angl.*)

** Mes turim patekt ant stogo. (*Angl.*)

to. Dabar jau žinau, ką galvoja: viskas baigta, bet neturiu jų nuvilti.

– OK, follow me.*

Sekam paskui jį per virtuvės labirintus ir aukščiausio pasaulyje restorano biurus. Jis apeina uždarytas laiptines, pereina prancūziško vyno dėžėm užgriozdytus koridorius, liepia kopti plieninėm kopėčiom. Džeris su Deividu linksminasi kaip pasiutę. Tarytum du keliaujantys banditai, slepiantys veidus po baltom servetėlėm, arba dvi Ukrainos valstietės. Užkopiam į 108 aukštą. Ne tik mums, ir kitiems šovė tokia pat mintis. Netrukus mūsų jau dvidešimt – ieškom išėjimo ant stogo. Be perstojo, karštligiškai renku numerį 911 – noriu įspėti gelbėtojus. Džeris vis klausinėja, kodėl mobiliuoju nesiliauju spausdinęs šios dienos datos: 911, 911, 911. Nine Eleven.

– Tai sutapimas, sūneli. Paprasčiausias sutapimas.

– O kas tas sutatimas? – klausia Deividas.

– Kai panašūs dalykai atsitinka tuo pačiu metu – tada manai, kad taip įvyko tyčia, o iš tikrųjų atsitinka netyčia, tai ir vadinama sutapimu, ar ne, tėti? – sako Džeris.

– Taip, teisingai. Tai tik atsitiktinumas, bet patiklūs žmonės mano, kad ženklai. Pavyzdžiui, naivūs žmonės pamanytų, kad jei šiandienos data sutampa su policijos gelbėtojų numeriu – tai slaptas pranešimas. Kad kažkas atseit norėjo mus įspėti. Aišku, kad tai bullshit**, suprantama, tai tik sutapimas.

– Ar bullshit – keiksmažodis? – klausia Deividas.

– Taip, – atsako Džeris.

– Tai negerai sakyti „bullshit", tėti.

* Gerai, eikit paskui mane. (*Angl.*)

** Šūdo malimas, niekai (*angl.*).

8 h 58

Ciel de Paris avarinės instrukcijos tokios pačios, kaip buvo prieš Rugsėjo Vienuoliktąją: tvarkingai ir ramiai leistis laiptais. O jei laiptai sugriuvę, pilni dūmų, įkaitę iki baltumo, virtę krosnimi? Aha, klusniai laukti, kol mirsi nuo nudegimo, uždusi ar būsi sutraiškytas. Labai gerai, ačiū. Koridoriai, kuriais galima patekt ant stogo, visada uždaryti, kad naktį kokie gudruoliai nesumanytų čia ateit papuotauti. Taip jau atsitiko: prieš keletą metų skvoterių gaujos surengė iškylą bokšto viršuje. Nuo to laiko menkiausio girtuoklėlio atėjimai ir išėjimai čia akylai stebimi.

– Kad ir kaip būtų, – pareiškė man apsaugos tarnybos darbuotojas, – jei 747 įsirėžtų į Monparnaso bokštą, iškart perkirstų jį pusiau, ir mums nekiltų tokių klausimų.

Tai iš tiesų ramina. Kad nukreipčiau mintis kitur, nugrimztu į rimtą semantinį svarstymą: kokį veiksmažodį vartot kalbant apie lėktuvą, kuris leidžiasi ant pastato? „Žemėti“ netinka, nes jis nebeliečia žemės (toks pats sunkumas kyla ir anglų kalboje: „to land“ suponuoja žemės buvimą po ratais). Siūlau: pastatėti. Pavyzdžiui, „Ponios ir Ponai, kalba lėktuvo kapitonas. Artėjame prie tikslo ir netrukus pastatėsime Paryžiuje. Prašome pakelti staliukus, atlenkti sėdynes į horizontalią padėtį ir prisisegti saugos diržus. Tikimės, kad kelionė *Air France* lėktuvu buvo maloni, ir apgailestaujame, kad daugiau nebepamatysime jūsų skrendant

nei mūsų oro linijų lėktuvu, nei jokiu kitu. Pasiruoškite nubokštėjimui“.

Tačiau dieną bokšte galima apsilankyti. Priešingai nei Pasaulio prekybos centro Šiaurinis bokštas (lankytojams uždaras), Monparnaso bokštas už 8 eurus atviras lankytojams. Tad galima pakilt liftu į 56 aukštą kartu su keliais juodai apsirengusiais japonais ir ūsuotu apsauginiu su tamsiai mėlynu dviborčiu megztiniu auksuotom sagom. (Mane irgi kadaise taip rengė: graužiančios odą flanelinės kelnės, kapitono švarkas, ir atrodžiau toks pats įtūžęs.) 56 aukšte pasivaikštai po nedidukę parodą apie Paryžių, o tada gali grožėtis panoraminiu vaizdu. Mano žvilgsnis pro langą sminga į Monparnaso kapines, akimis ieškau Bodlero kapo – balto akmenėlio akmenų sode. Kairėje – Liuksemburgo sodas, mano praėjusi jaunystė, kurią stengiuosi pratęst nejudėdamas iš tos vietos, tarsi geografinės vietos nekeitimas stabdytų laiko judėjimą. Jau nebesu jaunas, tik nejudu iš vietos. Niūri kavinukė (*Belvédère Café*) pavargusiems provincialams pardavinėja karštus gėrimus plastmasiniuose puodeliuose. Norint užlipt ant bokšto, dar reikia iškęst kopimą chlorkalkėm dvokiančiais laiptais (prisiminimai apie baseiną, triukšmingas klases, frotinius maudymosi kostiumėlius ir smirdančias pėdas). Uždusęs lipu paskutiniais laiptais, bet ant sienų – mano pastangos atlyginamos – trafaretu parašyti skaičiai, žymintys aukštį (201 m, 204 m, 207 m). Metalinės durys atsiveria į dangų. Pro grotas švilpia vėjas. Iš čia matyti, kaip Orli oro uoste kyla lėktuvai. Betoninio stogo viduryje nupieštas baltas apskritimas – čia gali pastatėti sraigtasparniai. Jei norėčiau, galėčiau žemyn į praeivius svaidyti įvairius daiktus. Būčiau sulaikytas už vandalizmą arba kėsinimąsi nužudyti, arba mirtį sukėlusius sužeidimus be pasikėsinimo nužudyti, arba pavojin-

gą šizofreniją, arba nepaaiškinamą isteriją, arba chuliganišką siautėjimą. Rausva migla gaubia Šventosios Širdies bažnyčią, labai toli. Vienam plakate bandyta sukurti kalambūrą: „Paryžietiškas vaizdas“. O štai manasis: mano vardas Frederikas Belvederis. Vėl nusileidžiu į *Ciel de Paris*. Panašus restoranas yra Berlyne, Aleksandro aikštėje, *TV-Turm**, be to, jis kaip plokštelė sukasi apie savo ašį. Aštuntąjį dešimtmetį modernūs žmonės norėdavo vakarieniaut būtinai dangoraižiuose, maitintis stratosferoje, valgyti labai aukštai buvo prabangu – nežinau kodėl. „Panoraminio vizito“ aukšte, kino salėje, rodomas senas filmas su Paryžiaus vaizdais iš aukštai, skamba depresyvi fleitos melodija. Magnetinė juosta treška. Vaikštinėja ir nuobodžiauja žmonės vilnoniais apsiaustais. Įsimylėjėliai, nepaisydami nemalonaus burnų kvapo, prisiverčia bučiuotis į lūpas. Vaikas žiovauja, aš darau tą patį, beje, gal tai ir esu aš.

Po to nesąmoningai, be aiškios priežasties, mano žvilgsnis krypsta į Danfer-Rošro pusę, tada pastebiu nusidriekusį šimtatūkstantinį žmonių kaspiną, plaukų jūrą, banguojančią aplinkui aikštę. Tai didžiausia per pastaruosius penkerius metus demonstracija prieš karą: 2003 m. vasario 15 d. Vakar Jungtinių Tautų taryboje Jungtinės Valstijos pasipriešino Prancūzijai. Amerikos prezidentas nori kariaut su Iraku kaip ir jo tėvas. Prancūzijos prezidentas nesutinka. Antiamerikiečiai kaunasi su frankofobais. Abu Atlanto krantai sodriai įžeidinėja vienas kitą per televiziją. Mano bokšto papėdėj pabaisiška demonstracija nusidriekia nuo Danfero aikštės iki Bastilijos, 200 000 asmenų šaltyje žygiuoja Sen Mišelio bul-

* Televizijos bokšte (*angl.*).

varu, po lediniu Sen Žermeno bulvaro dangum... Tą pačią dieną tiek pat demonstrantų tą patį skelbė Niujorko gatvėse. Leidžiuosi liftu pas juos. Ar esu sabotažininkas, bailys, antisemitas ir petenistas, kaip rašo amerikiečių spauda? Atsisukęs į dūminio stiklo monolitą, nuo kurio atšoka saulės spinduliai, nusprendžiu atkrikštyti Monparnaso bokštą. Pavadinsiu jį *Lonely Tower*, kaip priešingybę *Twin Towers*. Šis išlinkęs abiejuose galuose skylėto migdolo formos stačiakampis, šitas vienišas ir apgailėtinas švyturys styro vidury kuskuso restoranų ir mergezų* pardavėjų prekystalių. Deparo gatvėje, prie *Walt Disney Pictures* ištapytos sienos, reklamuojančios „Džiunglių knygą 2“, sutinku daugybę imigrantų arabų. Lokys Balu šoka su Maugliu dešimties metrų pločio fasade, gaubiami šiškebabų riebalų kvapo. Demonstrantai neša užrašus: „STOP THE WAR“. Disnėjaus filmas vyksta anglų kolonizuotos Indijos džiunglėse. Tačiau knygoje yra moralas, kurio animaciniam filme nėra: „Dabar džiunglėse yra kažkas daugiau nei vien džiunglių įstatymas“. Kiplingai, grįžk, jie išprotėjo!

* Mergeza – arabiška aštri jautienos ar avienos dešrelė.

8 h 59

Oh lord, dručkiui rudaplaukiui nelaiko nervai. Iš visų jėgų ima rėkti, neįmanoma suprasti, ką jis sako. Prakaituoja kaip jautis. Kad vaikai vėl nepersigąstų, nusprendžiu dar kartą išbandyt pasaką apie atrakcionų parką. Pamerkęs akį, kad prisijungtų prie žaidimo, patikiu juos Lurdes.

– Atleiskit, Lurdes, ar galiu jus paprašyt vienos paslaugos? Tai štai: mano vaikai niekaip netiki, kad mes dalyvaujam atrakcione, nežino, kas yra *Tower Inferno*, vienu žodžiu, ar negalėtumėt trumpai juos pasaugoti, kol su Entoniu nueisim pažiūrėt, kokiu keliu patekti ant stogo, sutarėm? Vyručiai, būkit geri, pažadat?

– Pažadam.

– Ir nekreipkit dėmesio į tą rėkiantį poną – paprasčiausias aktorius, kuris visai nemoka vaidint komedijos.

– Kodėl tavo vardas Lurdes? – klausia Deividas.

– Užsikimšk, Deivai! – sako Džeris.

– Vaikai, – sako Lurdes, – reikės truputį prikąst liežuvius, nes aš čia dirbu, ir galiu jums pasakyt, kad į šituos „rusiškus kalnelius“* neįleidžia jūsų amžiaus berniukų, jūsų net ūgis neatitinka taisyklėse nustatyto, todėl jūsų vietoje labai nelaidyčiau gerklės, do I make myself clear**?

* Atrakcionas, šiapus Atlanto vadinamas „amerikietiškais kalneliais“.

** Ar aiškiai pasakiau? (*Angl.*)

Entonis paima ručkį už peties ir labai ramiai kalbasi su juo. Abu sutūpę įstiklintam koridoriuje. Pykinančių dūmų stulpai vyniojasi aplink liftų kabinas lyg juodos gebenės.

– It's OK, it'll be OK. Don't worry, it's gonna be OK.*

Kartoja jam tą patį, kol anas nurimsta. Iš nerimo ručkis ima žliumbt, nervai neatlaikė. Pabandau dalyvauti:

– Kuo jūs vardu?

– Džefris.

– Klausykit, Džefri, stosim petys į petį. OK? Nesijaudinkit, viskas susitvarkys. Būkit ramus.

– O DIEVE MANO, DIEVE MANO, ČIA AŠ KALTAS, SUORGANIZAVAU ŠIUOS PUSRYČIUS NENORIU MIRTI ATSIPRAŠAU ATLEISKIT MAN O DIEVE MANO AŠ APGAILĖTINAS ATSIPRAŠAU ATSIPRAŠAU AŠ BIJAU O VIEŠPATIE PASIGAILĖK!

Atsisuku pažiūrėt, ar ir vaikiai dar nepratrūko – tačiau ne, jie tvirtai laikosi. Užsikemša ausis, kad pamirštų, kaip Džefris rėkė: „I WANT OUT!“** Pavyzdį jiems parodė Lurdes. Vamzdžiais apraizgytu koridorium Entonis veda mane į 109 aukštą. Einam per sales su milžiniškom įvairiaspalvėm mašinom, tarp vėdinimo turbinų, katilinių ir rotacinių liftų mechanizmų. Atrodo, kad visiems šovė tokia pati mintis. Beje, pasirinkimo neturim: apačioje krosnis, galim būt tikri, kad uždusim arba sudegsim. Vienintelė viltis – paspruktі per stogą. Pamažu prie mūsų prisijungia koks šimtas žmonių, jie išsisklaidę šen ir ten, ieško prarasto oro. Grupės žmonių, rankomis susiėmusių už galvų, sėdi ant grindų arba stovi, kariasi ant stalų, kad galėtų lengviau kvėpuoti, daužia langą metali-

* Viskas gerai, viskas bus gerai. Nesijaudink, viskas bus gerai. (*Angl.*)

** Noriu lauk! (*Angl.*)

ne spinta, kad įleistų į vidų deguonies (taip, galima ir metaline spinta). Kekėm sulipę žmonės vieni kitus palaiko, susikimba už rankų, guodžia vienas kitą, kosti.

– Ant stogo veda tik vieni laiptai, – sako Entonis. – Aš turiu raktą, kaip ir visi apsauginiai.

Stovim priešais raudonas duris, ant kurių užrašyta „EMERGENCY EXIT“* . Dar nenutuokiu, kaip smarkiai po to nekęsiu šitų durų.

Apatiniam aukšte Lurdes klauso mano sūnų pokalbio – kraipo galvą, tarsi stebėtų teniso varžybas tarp seserų Viljams.

– Man labiau patiktų, jei būtume ėję į mokyklą, – sako Deividas.

– O ne, čia būti juk cool, – sako Džeris.

– Labiau cool negu high school**, – sako Deividas.

– Joo, taip, – sako Džeris.

– Nors ir karšta, – sako Deividas.

– Gerai sakai, – sako Džeris. – Čia kaip saunoj.

– O kas yra sauna? – klausia Deividas.

– Sauna tai kaip vonia, kurioje labai karšta, kad prakaituotum, – sako Lurdes.

– O kam to reikia? – sako Deividas.

– Atrodo, kad nuo to galima sulieknėt, – sako Lurdes.

– Turėtum dažniau ten eiti, – sako Deividas.

– Užsikimšk, – sako Džeris. – Visai nejuokinga.

– Ne, juokinga, tik pažiūrėk, Lurdes miršta iš juoko, pats užsičiaupk, – sako Deividas.

Iš tikrųjų, Lurdes juokiasi net susiriesdama. Taip juokiasi,

* Avarinis išėjimas (*angl.*).

** Vidurinė mokykla (*angl.*).

kad net verkia. Išsiima *Kleenex* nosinių pakelį ašaroms nusišluostyti.

– Manai, mus rodys per teliką? – sako Deividas.

– Tai aišku, kvaily, – sako Džeris. – Turbūt jau rodo per visus kanalus.

– Jėga, – sako Deividas.

– Mirtis, – sako Džeris.

– Tu kvailys, kad pabaigei fotiko juostą, – sako Deividas.

– Nekalbėk apie tai, man bjauru pagalvot, – sako Džeris.

– Ei, tau iš nosies bėga kraujas, – sako Deividas.

– Oi, šūdas, ir vėl, – sako Džeris.

Ir atlošia galvą, servetėle spausdamas šnervę. Lurdes ištiesia jam popierinę nosinę.

– Nesijaudinkit, Lurdes, jam visąlaik taip būna, – sako Deividas.

– Tik tada, kai būnu supykęs, — sako Džeris.

– O ką aš sakiau – visąlaik! – sako Deividas.

9 h 00

Kitų liudijimai? Galima pamanyti, kad atsidūrėm apokaliptiniame Ž. G. Balaro romane, tik čia – tikrovė. Edmundas Maknelis, bendrovės *Fiduciary* technologijų direktorius, skambina žmonai Lizai, tuo metu dreba žemė. Jis smarkiai kosti. Paskubomis jai vardija savo gyvybės draudimo sąlygas ir profesinių privilegijų programas. Vos spėja pridurt, kad ji ir jųdviejų vaikai buvo jam viskas, po to pataria atšaukt jų įsimylėjėlišką kelionę į Romą. Ar jam užteko laiko pasimėgauti paskutiniu kavos puodeliu, žiūrint į pro langus krintančius žmones? Tikriausiai ne – per smarkiai kosėjo. 92 aukšte Dameinas Myhanas skambina broliui Judžinui, dirbančiam gaisrininku Bronkse: „Čia labai blogai, – šaukia jis. – Liftai užstrigo". Piteris Oldermanas, *Bloomberg LP* pardavėjas, nešiojamuoju kompiuteriu rašo seseriai elektroninį laišką, užsimena apie dūmus ir priduria: „Aš bijau". Man atrodo, kad nuo 9 h 00 šis sakinys apibendrina visų būseną. Po netikėtumo, nustebimo, vilties praėjus penkiolikai minučių telieka siaubas, žiauri baimė, kuri atima nuovoką ir verčia drebinti kelius.

Šįryt nusivedžiau dukrą į Monparnaso bokštą. Tie, kurie neturi trejų su puse metų vaikų, gali iškart peršokt į kitą minutę – jie nesupras. Visų pirma turėjau ją įtikint, kad maloniau yra eiti į Monparnaso bokštą, o ne suktis karusele šalia na-

mų. Baigėsi tuo, kad ji apsilankė ir ten, ir ten. Būtinai norėjo vytis balandžius, kol jie pakils, užlipti ant betoninių aptvarų ir apsimesti lunatike ant laiptų krašto. Pirma scena, ašarų priepuolis, derybos, susitaikymas. Kai pagaliau pavargo lipti eskalatoriumi į priešingą pusę, man pavyko nusitempti ją prie lifto. Apsiverkė, nes neleidau paspaust 56 aukšto mygtuko. Ji krykštavo pajutusi slėgį kabinoje, ausų būgnelius užgulantį spaudimą. Restorane *Ciel de Paris* bėgiojo tarp nailoniniais kostiumais vilkinčių metrdotelių kojų. Išsirenkam stalą prie lango. Parodžiau jai Šviesų miestą. Ji nenorėjo nusirengt pūkinės striukės. Antra scena, ašarų priepuolis, derybos, susitaikymas. Kadangi vaikų gyvenimas nėra audringas, jie paverčia jį aistringu. Viskas tampa dingstim dramai, isterijai, šūksniams, džiaugsmui, juoko protrūkiams, trepsėjimui iš įsiūčio. Nėra jokio skirtumo tarp mažo vaiko gyvenimo ir Šekspyro dramos. Beje, mano dukra – Sara Bernar. Nuo visiškos nevilties iki didžiausios laimės peršoka akimirksniu. Retas talentas. Padavėja (kuri jau beveik mane pažįsta, nes mato kiekvieną rytą) pavaišina ją saldainiais? Tobula laimė, akys išsiplečia, nuo delniuko pučiami oro bučiniai. Kakava per karšta? Staigus įtūžis, suraukti antakiai, nepatenkinta išraiška, patempta lūpa. Kai viską tik atrandi, nėra nieko nekalto. Mano dukrelės gyvenimas pripildytas iki kraštutinumo. Jau trisdešimtą kartą šįryt dainuoja „Maža pelytė bėgo per žolytę". Nebegaliu klausytis tos sušiktos skaičiuotės. Kelias minutes buvo kontempliatyviai sustingusi, kol žiūrėjo į Paryžių, o tada Chloja nusisuka nuo manęs: jai įdomesnis prie gretimo stalo sėdinčiųjų šuo. Eina jo pakalbinti, iš pradžių baugščiai, po minutės jau familiariai. Rodo jam vaizdą ir aiškina:

– Čia aukštai. O aš rabai rabai maža.

Kokeris pritaria. Kad atšvęstų šį įvykį, ji nori surišti mazgą iš šuns ausų. Atsistoju, einu jos parsivest, atsiprašinėju šuns šeimininkų, kurie nieko nepastebėjo.

– Jūsų dukrelė žavinga!

– Ačiū, bet palaukit, netrukus pakeisit savo nuomonę.

– Aš NORIU būti su ŠUNIU!

Trečia scena, ašarų priepuolis, derybos, susitaikymas. Apkurtinti šurmulio, kaimynai iš tiesų pakeičia nuomonę. Bandau nupirkti jos tylėjimą siūlydamas *Carambar**.

– Ne todėkad jis limpa.

Kartais norėčiau elgtis kaip mano dukra. Kai kitąkart kas nors supykdys – nesvarbu, televizijos studijoje ar kokioj knygų vertinimo komisijoj, prisiekiu sau, kad pulsiu ašaroti, piktai spiegti ir voliotis ant grindų. Esu įsitikinęs, kad toks metodas būtų paveikus, pavyzdžiui, politikoje. „Balsuokit už mane arba aš baisiai verksiu.“ Štai ką turėjom daryti su Roberu Ju**!

Baigėm pusryčius, liko tik kakava (šį kartą buvo per šalta). Liftui leidžiantis, dukrelė šypsodamasi man sumurmėjo „tėti, myliu tave“. Paėmiau ją ant rankų. Puikiai supratau, kad ji tik norėjo atleidimo už nepakenčiamą elgesį *Ciel de Paris*. Ką padarysi: priėmiau šią dovaną. Kartą, kai man siaubingai skaudėjo dantis, suvartojau didelę dozę morfino. Tai buvo neįtikėtina, bet ne taip lengva kaip nuo šios glamonės, panardinus nosį į jos plaukučius, pasinėrus į švelnaus migdolų kvapo šampūną, mane užplūdo dėkingumas.

* Karamelinis batonėlis.

** Robert Hue – Prancūzijos komunistų lyderis, 2002 m. rinkimų kandidatas į prezidentus.

9 h 01

Šį kelią galima nueit užgniaužus kvapą. Giliai įkvėpt, tada lįst į dūmus, eiti pirmyn ištiesus prieš save rankas, nemačiomis nulipti laiptais, už baro pasukti į dešinę, praeiti pro liftus ir toliau eiti tiesiai iki šiaurinės pusės. Alpinisto žodynas: atrodo, kad mes esam ekspedicija Himalajų viršukalnėj ir neturim kvėpavimo aparatų. Greitai leisdamasis pažiūrėt, kaip laikosi berniukai, supykau ant savęs, kad minutę buvau juos palikęs. Lurdes laikė rankoj sukruvintą *Kleenex* nosinaitę.

– Damn! Tau vėl pradėjo bėgt kraujas?

– Tai nieko, tėt, praeis, nė iki trijų nesuskaičiuosi...

– Pakelk dešinę ranką ir užspausk šnervę. Neatlošk galvos, nes tada be perstojo bėga į gerklę. Ačiū, Lurdes, ar jie buvo geri?

– Žinoma, bet nereikia manęs laikyt jų aukle vien dėl to, kad esu juodaodė, OK?

– Bet... ne, visai ne...

– Ar Entonis rado kelią ant stogo?

– Taip. Kai Džerio nosis aprims, iškart eisim ten. Tikiuosi, galit minutę pabūt užgniaužę kvėpavimą.

Kaip aš tapau niekšu? Ar tada, kai Merė pasidarė ne tokia karšta kaip *Austin Maxi* sekretorės? Kurią akimirką nusivažiavau? Gimus Džeriui ar Deividui? Atrodo, palūžau, kai spintos veidrodyje pamačiau, jog rengiuosi kaip mano tėvas.

Viskas per staigiai užgriuvo: darbas, vedybos, vaikai. Nebenorėjau tokio gyvenimo. Nenorėjau tapt savo tėvu. Kai buvau mažas, o jis eidamas į Ostino gatves užsidėdavo kaubojišką kepurę, aš gėdijausi jo, kaip dabar Džeris gėdijasi manęs, kai užsivožiu *Mets* komandos kepuraitę.

Paterfamilias* yra darbas visu etatu, kvailiausia tai, kad pažįstu vis mažiau ir mažiau vyrų, kurie pasirengę jo imtis. Mums rodė per daug laisvų, žavingų, poetiškų, malonumų paženklintų vyrų, „rokenroliškų“ asmenybių, nuo atsakomybės bėgančių tiesiai į glėbį būtybėms su trikampiais bikiniais. Ir kaip, jūsų manymu, galima norėt būti panašiam į Lesterį Burnhemą, kai visuomenė idealizuoja Džimą Morisoną?

Man patinka žiūrėt, kaip Kendisė šoka. Ji pagarsina hi-fi ir ima kraipyt klubus, sukasi aplink save basa ant kilimo, plaukai plevena, ir ji nusivilkdama marškinėlius žiūri tiesiai man į akis... Man rodos, tai pats gražiausias reginys, kokį esu matęs: Kendisė su „push-up“ liemenėle ant mano „king-size“** lovos, šoka arba lakuojasi kojų nagus. Ji nupirko kompaktinę plokštelę su „muzika mylėjimuisi“ – laundž kompiliaciją, ir kaskart, kai ją uždėdavo, žinojau, kad mane sutaršys... Dar labiau jos ilgiuosi todėl, kad nežinau, ar vėl pamatysiu.

Eime, vaikai, eikit paskui tėtį ir nekvėpuokit, kaip baseine, OK? Pro burną įkvėpkit didelį gurkšnį oro, tada pirmyn į dūmus, eikit ištiesę prieš save rankas, praeikit pro liftus, už baro pasukit į kairę, nemačiom lipkit laiptais į viršų...

* Šeimos tėvas.

** Push up – pakelianti; king size – karališkas dydis (*angl.*).

110 aukšte Lurdes pirštu bakstelėjo į plakatą: „IT'S HARD TO BE DOWN WHEN YOU'RE UP“. No comment*.

Teigiamas viengungystės bruožas – neprivalai kosėti, kad užgožtum pliumptelėjimą, kai kakoji.

Vieną dieną Merė uždėjo ranką man ant veido, šaltą ranką ant mano rausvo drovaus įsimylėjėlio skruosto. Pasakė, jog esu jos meilužis, atsakiau, kad ne, aš tavo vyras, tiesiog išsprūdo. Nemaniau ateisiant dieną, kai man reikės kito žmogaus. Iš mano kairės akies išsprūdo ašara ir sušildė jos dešinę ranką. Žinojau, kad turėsiu šios moters vaiką. Buvau jaunas, tyras, galbūt manipuliuojamas, bet visiškas optimistas. Nuoširdus. Gyvas. Kvailas.

– Tėti! Minutė sulaikius kvėpavimą, sumušiau savo rekordą!

Džeris chronometru skaičiavo, kiek užtruks nueiti iki avarinio išėjimo ant stogo.

– Na jau, staigiai! Man tiek išbūt – kaip nosį pasikrapštyt!

– Melagi, girdėjau, kaip kosėjai, vadinasi, kvėpavai.

– Visai ne, tu pats sukčiavai.

– Tėti, tu liudininkas, kad nesukčiavau?

– Ramiai, mažiai, sėdam čia ir laukiam grįžtant Entonio, kad atidarytų mums šitas velnio duris. Gerai?

– Gerai, bet aš nesukčiavau.

– Sukčiavai.

– Ne.

– Taip.

– Ne.

– Taip.

* „Sunku būti žemai, jei esi aukštai“. Be komentarų. (*Angl.*)

Nežinojau, kad vieną dieną pamėgsiu jų nuolatinius barnius, kad šie bevaisiai ginčai taps mano prieglobsčiu ištikus dideliam pavojui. Mūsų vaikai yra senbernarai. Džefris sėdėjo lotoso poza. Nusišluostė ašaras, nusišypsojau jam. Kiekvienam ateina eilė: dabar aš norėjau verkti. Galima sakyt, keitėmės vietomis.

9 h 02

Pietiniame bokšte – tame, kuris liko nesugriautas, – nurodymai buvo aiškūs: jokios evakuacijos. Argi kas norėtų, kad iš Šiaurinio bokšto ant galvos užkristų metalinė besilydanti sija. Taigi „security guards“* liepė visiems, kurie leidosi žemyn, grįžti į kabinetus. Tiems, kurie pakluso, nebuvo atlyginta. Kad ir Stenlis Preimnatas. Jis pakilo atgal į savo kabinetą 81 aukšte, į *Fuji* banką. Ir pažvelgė pro langą. Iš pradžių horizonte buvo pilka strėlė. Tai lėktuvas skrenda už Laisvės statulos. Pamažu didėja. Jis dar spėjo ant fiuzeliažo pamatyt raudoną juostą: *United Airlines*. Tada lėktuvas ištiesino kryptį ir šovė tiesiai į jį. Buvo 9 h 02. Bjauri diena, fucking bjauri diena.

Įlipęs į Maino-Monparnaso bokšto liftą jaučiausi, tarsi skrandis kiltų man į burną. Reikėjo leistis laiptais ir patirt, ką reiškia lipti žemyn 57 aukštus tuo metu, kai dega dangus. Tačiau aš rašytojas, o ne kaskadininkas, be to, nusileidus penkis aukštus, dukra būtų pravirkusi. Pabandysiu rytoj.

9 h 02 minutės ir 54 sekundės *United Airlines* 175 reisas, kitas *Boeing 767*, kaip ir anas, skrendantis iš Bostono į Los Andželą, kiek pakrypo į kairę prieš įsirėždamas į antrąjį bokštą tarp 78 ir 84 aukštų ir sukėlė 0,7 balo 6 sekundžių trukmės

* Apsaugos darbuotojai (*angl.*).

smūgį. Skraidino 65 keleivius, iš jų – 9 ekipažo nariai, ir skrido greičiau negu *American Airlines* numeris 11 (930 km/h). Kompiuterinis simuliatorius parodė, kad skrendant tokiu greičiu sparnų ir fiuzeliažo aliuminis bei variklių plienas perskrodė bokšto kolonas beveik nesulėtėję. Betoninės perdangos perkirto lėktuvą kaip kirvis, po to virto dulkėm. Kai kurie ekspertai tvirtina, kad tą akimirką pastatui buvo padaryta tiek žalos, kad Pietinis bokštas turėjo iškart sugriūti. Tiesa, jis pirmas ir sugriuvo, 9 h 59.

„Sidabrinis iš Pietų smogęs žaibas, paleolitinis paukštis, ieties smaigalys, ryto saulėje žvilgantis jataganas*“, – rašys Raselas Benksas savo dienoraštyje. Geriau nepasakysi.

* Artimųjų ir Vidurio Rytų tautų lenktas kardas.

9 h 03

Dar vienas žaibo smūgis, dar vienas žemės drebėjimas, dar vienas ugnies kamuolys.

Lurdes gavo SMS iš automatinės informacijos tarnybos – rašo, kad kitas lėktuvas įsmigo į gretimą bokštą. Vadinasi, tai ne avarija, o teroristų puolimas. Kas jį surengė? – galėtų būti daug kas. Nesuskaičiuojama galybė žmonių nekenčia Amerikos. Taip pat ir amerikiečiai. Nors aš pats nejaučiu neapykantos likusiam pasauliui. Man jis tiesiog atrodo purvinas, senas, sudėtingas, ir tiek. Tiesą sakant, man jis visiškai nusišvilpt. Beprasmiška pulti: likęs pasaulis jau miręs. Absurdiška beprotybė... Džefriui vėl bloga, Entonis apsiima jį perkelt toliau. Vaikai elgiasi gerai, paklusnūs, kokių niekada dar nemačiau. Bet negali liautis kvailai klausinėję.

– Tėti, kada išeisim iš čia?

– Ar mama atvažiuos mūsų pasiimt?

– Net jei čia atrakcionas, jis jau per ilgai tęsiasi, ar ne?

Šį kartą tai atsitiko – visi tie dalykai, kurių nesupratau, nenorėjau suprasti, žinios apie tolimus įvykius, kurių verčiau vengdavau, vydavau iš galvos pasibaigus žinių laidai, visos šios nelaimės staiga mane palietė, šį rytą visi tie karai ėmė man kenkti, man, o ne kam kitam, tie dalykai, kurių nežinojau, geografiškai tokie tolimi, užgriuvo ir tapo svarbiausi mano gyvenime. Neturėjau teisės kištis į kitų valstybių reikalus, tačiau išorinio pasaulio dramos ką tik pasinaudojo teise kištis į

mano gyvenimą, man nė velnio nerūpėjo atvykėliai ir nelaimėliai, narkomanai, prievartaujami, šlykščių mėšlinių musių nusėsti vaikiščiai, bet jie ką tik įsiveržė į mano namą ir patys ėmė žudyti mano vaikiščius. Turiu jums kai ką paaiškinti: mane augino pagal evangelikų episkopato metodistų religiją, pagal „Born Again Christians“*, kurių sekėjų Amerikoje yra 70 milijonų, tarp jų ir Džordžas Volkeris Bušas – buvęs Teksaso gubernatorius, dabar reziduojantis Pensilvanijos aveniu 1600. Mūsų kredo – amerikiečiai yra Išrinktoji Tauta. Europa – mūsų Egiptas, Atlantas – Raudonoji jūra, o Amerika – Izraelis, suprantat, koks žemėlapis? Vašingtonas = Jeruzalė. Pažadėtoji Žemė yra čia. „One Nation Under God!“** Ir mums nusispjaut į kitus!

Nenorėjai, kad jie būtų tavo gyvenime?

Tada jie bus tavo mirtyje.

Lurdes susmuko ant grindų, tiesiog subyrėjo į gabalus. Be perstojo kartoja gautos žinutės tekstą: „Breaking News: antras lėktuvas ką tik įsirėžė į pietinį Pasaulio prekybos centro bokštą“, ji siunčia per rankas mobilųjį, kad kiekvienas iš mūsų galėtų ekrane tai perskaityti. Visi reaguoja skirtingai: daugumai išsprūsta „Fuck!“, kai kuriems prireikia atsisėsti ir rankomis susiimti galvą. Entonis išsilieja stipriai spardydamas vieną pertvarą: galų gale ją pramuša! Džefris verkia kaip pasiutęs, ant rožinių jo marškinių tįsta seilės. Atsitupiu ir stipriai prie kaktos prispaudžiu savo mažulių galvas, kad jie nepastebėtų, kaip man nusviro rankos.

– OK, Džeri, Deivai, prisipažinsiu, tai ne žaidimas.

* „Atgimę krikščionys“ (*angl.*).

** Viena tauta Dievo valdžioje! (*Angl.*)

– Nieko baisaus, tėti. Mes žinojom, nesijaudink.

– Ne, tai baisu, Džeri. Tai ne žaidimas. Ar suprantat? Viskas čia iš tikrųjų!

– Nesirūpink, mes jau seniai įsikirtom, – sako Deividas tarp dviejų kosulio priepuolių.

– Oh my goodness. Berniukai, paklausykit manęs atidžiai. Tai ne žaidimas, bet mes vis tiek laimėsim, kartu, sutarta?

– Bet kodėl lėktuvai įskrenda į bokštus? Išprotėjo ar ką?

Matydamas sutrikusį Deivido veidą nebegaliu sulaikyt ašarų. Aš tampu Džefriu. Krintu ant kelių. Sukandu dantis, nusišluostau ašaras, susiriečiu dvilinkas.

– Šūdas, kaip žmonės galėjo padaryti tai kitiems žmonėms?

– Nereikia sakyt „šūdas“, tėti.

Džeris nusuka akis į šalį, jam gėda matyti mane tokį.

Jau daugiau negu pusvalandį išbuvom aukščiausio pasaulyje dangoraižio viršūnėje. Bet tik dabar pajutau svaigulį.

9 h 04

Iš *Ciel de Paris* žiūriu į Prancūzijos sostinę ir jos senus šlovingus paminklus: viskas, ką mums paliko Dėdė Semas, – tai mūsų amžius. Prancūzai didžiuojasi savo senbuvyste lyg pavyzdingi darbuotojai, skaičiuojantys „taškus“ pensijai. Mes apsunkę nuo amžių svorio. Prancūzija, Egiptas, Anglija, Ispanija, Marokas, Olandija, Portugalija, Turkija, Arabija paeiliui valdė planetą ir kolonizavo žemę. Visa tai mes jau žinom – ačiū: keliaukit sau, sukeliat vien nemalonumus. O Jungtinės Valstijos, kupinos jaunatviško entuziazmo, dar nori pajusti, ką reiškia valdyt Žemės rutulį. Senosios tautos seniai to atsisakė, o amerikiečių amnezija net sugraudina: galų gale ir jie buvo kolonizuoti, tad turėtų prisiminti, kaip juos erzino svetimos valdžios dominavimas.

Amerika stumia engiamuosius į paskutinius apkasus iki tol, kol, kaip šnabždėjo Brižita Bardo Geinsburo „Boni ir Klaide“: „Vienintelė išeitis buvo mirtis“. Gyvenam keistu laiku, karas persikėlė kitur. Mūšio laukas – medijos: naujajame konflikte sunku atskirti Gėrį nuo Blogio. Sunku suprast, kurie gerieji, o kurie – blogieji: perjungus kanalą, jie pakeičia stovyklą. Televizija verčia pasaulį pavydėti. Anksčiau vargšai, kolonizuotieji, engiamieji kas vakarą savo priemiesčiuose nespoksodavo į turtus ekranuose. Jie nežinojo, kad kai kurios šalys turi viską, o jie tuo metu plėšosi veltui. Prancūzijoje

revoliucija būtų įvykusi daug anksčiau, jei tarnai mažuose ekranėliuose būtų galėję matyti karalių ir karalienių prabangą. Šiandien visame pasaulyje purvinos šalys svyruoja tarp garbinimo ir atmetimo, susižavėjimo ir bjaurėjimosi švariomis šalimis, kurių gyvenimo būdą piratiniais dekoderiais pagauna palydovai, o parabolinę anteną atstoja košės grūstuvas. Tai nesenas reiškinys: jį vadina globalizacija, tačiau tikrasis jo pavadinimas – televizija. Globalizacija yra ekonominė, audiovizualinė, kinematografinė ir reklaminė, tačiau visa kita neatitinka – nei politika, nei socialinė sritis.

Gerai, baigiu, nesu kompetentingas viską nagrinėti. Jeigu norit išpainioti geopolitinį terorizmo mazgą, belskitės į langelius Špengleriui, Hantingtonui, Bodrijarui, Adleriui, Fukujamai, Reveliui... Tačiau negaliu jūsų užtikrinti, kad tie dalykai iškart taps aiškesni.

Šį rytą vaizdas nuostabus. Jis keičiasi nelygu kokia diena. Šiandien 9 h 04 mano kairėje švyti Eifelio bokštas, tas pats metalinis karkasas, sukonstruotas to paties Gustavo, kuris pastatė ant kojų ir Laisvės statulą. Dešinėje – Invalidai, kur ilsisi Napoleonas Bonapartas, žmogus, pardavęs amerikiečiams Luizianą už 15 milijonų dolerių (sakykit, ką norit: imperatoriaus būta geresnio verslininko už indėnus algonkinus, kurie už 24 baksus perleido Manheteną Piteriui Minji, prancūzų kilmės hugenotui). Tarp jų – Triumfo arka, padėta viduryje Žvaigždės aikštės, tolumoje – baltuoja arka. Visi tie trapūs akmens luitai... Padariau, ką buvau pasižadėjęs: laiptais nulipau žemyn. Penkiasdešimt šešis aukštus. Iš pradžių labiausiai pribloškia monotonija, svaigulys. Netrukus apima nerimas, klaustrofobija. Vienas šitoj laiptinėj bandau įsivaizduo-

ti paskutines minutes tų, kurių šimtai leidosi žemyn. Beveik visi, kurie dirbo žemiau, negu įsirėžė lėktuvai, išėjo sveiki. Jie nepuolė į paniką, nes nežinojo to, ką žinau aš. Pasitikėjo pastatų tvirtumu. Neskubėjo. Laikėsi gelbėtojų, kurie žuvo po kelių minučių, nurodymų. Išėjo ramiai, o kai atsigręžė, pamatė, kaip tvirti pastatai virsta akmenų krūva.

Kai nusileidi nuo Monparnaso bokšto be dukters, gerai yra tai, kad Gėtės gatvė netoli. Taigi galima pasivaikščiot tarp sekso parduotuvių, teatrų ir japonų restoranėlių. Yra tik vienas nepatogumas – kai praeiviai atpažįsta ir prašo autografo kaip tik tuo metu, kai išeinu iš „peep-show“* kabinos. Man atrodo, kad nepatogu spausti kitiems rankas, kai ką tik nusišluosčiau savąsias popierine *Kleenex* nosine. Kvaila, bet negaliu susilaikyti neišraudęs: tas šėtoniškas katalikiškumas tikrai įsiėdęs man į kaulus.

Eidamas aukštyn Edgaro-Kine bulvaru, praeinu pro barą su palydovėmis (*Le Monocle Elle et Lui***, keistas pavadinimas), orgijomis pagarsėjusį „kabaką“ (formulė 2 + 2) ir daugybę laidojimo namų. Po to žingsniuoju šalia Monparnaso kapinių sienos, kur ilsisi Sartras, Bovuar, Diura, Cioranas, Beketas, Joneskas... Monparnasas – sekso, literatūros ir mirties kvartalas, turbūt dėl šios priežasties jį taip mėgo amerikiečiai. Įeinu pro kapinių vartus ir patraukiu Šarlio Bodlero, buvusio Liudviko Didžiojo licėjaus mokinio, kapo link. „Mirė 46-erių.“ Mažas baltas antkapis atrodo visai menkas šalia garsiojo Šarlio Sapė, „senatoriaus, garsaus Garbės legiono

* Kabina, kur, įmetus monetą, pro langelį galima stebėti nusirengiančias moteris.

** „Monoklis, Ji ir Jis“ (*pranc.*).

karininko, buvusio Izero deputato, mirusio 1857 m. gegužės 5 d.“ mauzoliejaus. Poetas čia ilsisi šalia patėvio generolo Opiku ir motinos, du kartus tapusios našle. Kitoje kapinių pusėje Bodlero garbei pastatytas keistas paminklas: tai antkapinė išpuošto gulinčio menininko skulptūra, tarsi egiptietiška mumija, o virš jos palinkęs iš akmens iškaltas „blogio genijus“, pasirėmęs į pakylą kaip Rodeno „Mąstytojas“. Susikūprinęs, rūstus blogio genijus sėdi soste tiesiai priešais Monparnaso bokštą, ir atrodo, lyg kampuotu smakru mestų jam iššūkį. Išsitraukiu *Polaroidą*.

BLOGIO GENIJUS...

...IR TAI, KĄ JIS MATO

Išeinu iš kapinių, vėl kylu bulvaru ir ateinu iki Kartjė fondo, kur vyksta didelė Polio Viriljo surengta paroda apie katastrofas. Nusileidžiu betoniniais laiptais (vėl!), atsiduriu mechaninio, prislopinto dundėjimo pilname rūsyje.

9 h 05

109 aukšte, po pat stogu, Pasaulio Palėpėje, pro dūmų sieną stebiu minią, kuri bėga nuo mūsų tolyn. Lėktuvas įskrido pro šiaurinį fasadą, tačiau kaip tik šioje vietoje dūmų mažiausiai. Pakylėju ant pečių vaikus, siekiančius išretėjusio gryno oro. Žmonės srūva oro link. Jei būčiau žinojęs, būčiau atsinešęs deguonies flakonų arba dujokaukių. Kad ir kaip būtų, Vakaruose visi greitai vaikščios per petį persimetę po dujokaukę.

Grįžo Entonis su apspangusiu Džefriu. Sugirdė jam dvi *Xanax* tabletes. Jo veidas juokingas, panašus į subliuškusią bokso kriaušę. O Entonis atrodo dar liūdniau už Džefrį. Lurdes patyliukais rauda. Laikau ją už rankos, tapšnoju kaip mažą kačiuką, kurį gerai pažinojau. Pamažu kaukės ima kristi, kaip ir žmonės. Artinasi karštis. Baimė persimeta mums lyg koks užkrečiamas virusas. Man užtenka pažvelgti į beviltiškas Džefrio akis – iškart užsikrečiu. Stengiuos nežiūrėt į sūnus, kad jie nepastebėtų mano pasidavusių vyzdžių. Niekas neturi nutuokti, kad dabar prarandu pasitikėjimą. Sėdim ant grindų priešais vienintelį išėjimą – storas raudonas nedegiu metalu šarvuotas duris, ant kurių užrašyta „EMERGENCY EXIT". Aplink mus dejonės vis garsėja. Sustabarėjusių žmonių voros svyruodamos eina artyn, lyg dvejojantys zombiai. Viltis yra pats skausmingiausias dalykas žemėje. Nepakelsiu dar vieno nusivylimo.

Šūdų šūdas, ką mano vietoje darytų Briusas Vilisas? Džefrio telefonas prasimuša: jis skambina savo gyvenimo draugui. Iš čia girdžiu jo pašnekovo kūkčiojimą. Džefris gėjus, bet mūvi vestuvinį žiedą. Vedybos, kokia kvailystė. Dieve, tik nereikia leistis užvaldomam jausmų. Turiu išpūst krūtinę prieš vaikus. Džeriui nustojo bėgti kraujas iš nosies, jau gerai. Visai pametu galvą, mane graužia neapykanta pagalvojus apie tokį barbarišką poelgį. Kaip jie galėjo taip su mumis pasielgt? Augau šaltojo karo laikais, tada viskas buvo paprasta... Amerika turėjo vienintelį priešą – Rusiją. Buvo praktiška turėti vieną didelį ir aiškų priešą, tada likęs pasaulis galėjo rinktis. Ar jums labiau patinka pilni, ar tušti prekybos centrai? Ar norit turėti teisę kritikuoti, ar pareigą laikyti liežuvį už dantų? Šiandien, netekusi savo priešingybės, Amerika tapo Valdove, kurią reikia nuversti. Amerika tapo savo pačios prieše.

Nežinau, kodėl galvoju apie Pradžios knygą, gal tai mano religinio auklėjimo reminiscencija – metodistų tikėjimas dažnai remiasi Pirmąja Biblijos knyga, o kai kurie išprotėję „kreacionistai“ net ir dabar neigia darvinizmą. Puritoniškas mano tėvų kalvinizmas beveik fanatiškai kabinosi į Senąjį Testamentą. Pasak jų, Adomas ir Ieva iš tikrųjų egzistavo... ir obuolys, ir žaltys, Kainas su Abeliu, Tvanas, Nojaus arka ir t. t. ... O Babelio bokštas? Galvoju, ar tik nebūsiu į jį pakliuvęs. Galima prisimint pasakojimą, kuris kartojasi daugelyje Mesopotamijos tekstų: žmonės išmoksta gaminti medžiagas ir nusprendžia pastatyt bokštą, siekiantį dangų. Jie nori „pasidaryti sau vardą, kad nebūtų išblaškyti po visą žemės veidą“. Dievas nepritaria jų sprendimui – žmogus neturi būti išpuikęs, žmogus neturi laikyt savęs Dievu. Galima būtų pamanyt, kad, norėdamas jį nubausti, rūstybės apimtas Dievas sugriaus Ba-

belio bokštą, tačiau visai ne. Žodis „Babelis“ nurodo Babiloną, bet primena kalbėjimą (iš čia ir veiksmažodis „veblenti“*). Nes Dievo kerštas bus daug išmoningesnis ir žiauresnis – jis neleis žmonėms vartoti tų pačių žodžių daiktams pavadinti. Dievas nusprenžia supainioti žemės kalbas. Dievas pasirenka suskaldyti kalbą: nuo šiol daiktai bus vadinami skirtingais žodžiais, pranyksta ryšys tarp tikrovės ir kalbos, ir už tai, kad pastatė tą didybės siekiantį bokštą, žmonės nustoja suprasti vieni kitus. Dievas atkeršijo neleisdamas žmonėms bendrauti tarpusavyje. Babelio bokštas buvo pirmas globalizacijos bandymas. Jei kaip milijonai amerikiečių suprasim Genezę paraidžiui, išeis, kad Dievas yra prieš globalizaciją. Judaizmas ir krikščionybė remiasi mintim, kad reikalingi sinchroniškai verčiantys vertėjai iš vienų kalbų į kitas, kad norint perduoti kitiems Šventąjį Raštą teks gerokai paplušėti, kad žmonių giminė suskaldyta į egzotiškas idiomas ir įtartinus veblenimus.

Pradžios knyga, XI, 5–8:

„O Viešpats nužengė pamatyti miesto ir bokšto, kurį mirtingieji buvo pastatę. Ir Viešpats tarė: „Štai! Jie yra viena tauta ir visi kalba ta pačia kalba. Tai yra tik jų užsimanymų pradžia! Ką tik jie užsimos daryti, nieko nebus jiems negalimo! Eime, nuženkime ir sumaišykime jų kalbą, kad nebesuprastų, ką sako vienas kitam“. Taip tat Viešpats išsklaidė juos iš ten visur po žemės veidą, ir jie metė statę miestą.“

* *Pranc.* babiller – nerišliai kalbėti, veblenti.

9 h 06

9 h 06 Gleno Vogto, *Windows on the World* „General Manager“* nebuvo (jam pasisekė) darbo vietoje. Praėjus dvidešimčiai minučių po lėktuvo įsirėžimo, jam į namus paskambina asistentė Kristina Olender. Atsiliepia ne jis, o žmona, nes Glenas tuo metu jau gatvėje, Pasaulio prekybos centro papėdėje, katastrofa jį taip pribloškė, kad jam sudiegė sprandą. Panelė Olender aiškina poniai Vogt, kad jie neturį jokių nurodymų, kaip iš ten išsikrapštyti. „Griūva lubos, grindys lydosi“, – priduria ji. Mažiausiai 41 restorane buvusiam žmogui pavyko prisiskambinti kam nors pastato išorėje.

Tą rytą Naujajame Amsterdame dega trys fakelai: Laisvės statula, Šiaurinis bokštas ir Pietinis bokštas.

Yra dar vienas liudijimas iš *Windows on the World* – Ivano Luiso Karpijo, skambinusio pusbroliui. „Negaliu niekur eiti, nes mums liepia nejudėt iš vietos. Turiu laukt gelbėtojų.“ Pagirtina, kad didžioji restorano klientų dalis klusniai laikėsi nurodymo nejudėti, drauge kovojo, kad galėtų įkvėpti gryno oro, daužė langus, lipo ant stalų, kad neapdegtų. Tačiau yra ir daug skambučių pagalbos numeriu 911 įrašų, iš kurių aiškėja, kad dalis lankytojų nepakluso, beviltiškai stengėsi išsigelbėt oru.

* Vykdomasis direktorius (*angl.*).

Ar žmogiška būtybė gali išsilydyt?

Vienas žmogus labai blaiviai apibendrino padėtį: „Mes įkalinti“, – pasakė Hovardas Keinas žmonai Lori.

To niekas nesako: visi vėmė.

Net jei labai labai raiškiai aprašyčiau siaubą, vis tiek knyga būtų 410 metrų žemiau tiesos.

Žiuljenas Šnabelis sakė, kad nušokusieji žemėn tikšdavo su garsu, panašiu į sprogstančius melionus.

9 h 07

– Iškilo problema.

Entonis prievartauja savo mobilųjį telefoną. Entoniui iškilo problema. Jau kurį laiką tas dalykas nedavė jam ramybės, bet nedrįso pasakyti. Dėl to jo akys pilnos to neperregimo liūdesio.

– Kas? Kokia problema?

– Mano rakto nepakanka durims atidaryti. Dar reikia, kad apsaugos darbuotojai apačioje, savo poste, paspaustų mygtuką. O aš negaliu jiems prisiskambint. Mobilusis nejungia, o vidiniai ryšiai nutraukti...

– Spare me the bullshit! (Tai gana elegantiškai galima išverst į: „Apsaugok mane nuo jaučio mėšlo". Dar galėjau pasakyt „Cut the crap"*, bet būtų ne taip korektiška.) O kur tos apsaugos komandos?

– Valdymo pultas 22-am aukšte ir jau nebeatsako. Dieve, jei *Operation Control Center*** evakavosi, nieko negalėsiu padaryti. Reikia, kad jie „zumeriu" atšautų sklendę, kitaip mes aklavietėj. Ir man dėl to nė kiek ne maloniau negu jums.

Džefris atsipeikėja iš sustingimo:

– Tiek to, tas šūdinas „zumeris"! Mes išdaušim duris, po galais!

* Nemalk šūdo (*angl.*).

** Operacijų valdymo centras (*angl.*).

Entonis irgi norėtų būti taip optimistiškai nusiteikęs.

– Durys apsaugotos, jų neįmanoma atidaryt, net grąžtu. Ir grąžto mes neturim.

– PRAKEIKTAS ŠŪDAS, TAI KAIP MES IŠ ČIA IŠEISIM?!

Džefris susirado popieriaus įrišimo mašiną, ilgą ir sunkų daiktą iš plieno, ir ėmė juo kaip plaktuku daužyti durų rankeną. Įnirtingai, lyg būtų kurčias, kala per spyną. Mudu su Entoniu pasitraukėm į šalį, kad neperskeltų mums kaukolių tuo svoriu, kuriuo jis mostagavo įsikibęs raumeningom, reguliariai Ist Vilidže treniruotom rankom.

Entonis purto galvą. Suprantu, kad nekenčiu šio žmogaus, o Džefriu – žaviuosi. Bendražygiai juo pasitiki, o jis nenori nuvilti. Fatalizmas šlykštus, man labiau patinka nevilties energija, prigimties žiaurumas, savisaugos instinktas. Prisipažinsiu nugalėtas tik tada, kai į šitas duris būsiu išsinarinęs abu pečius. Noriu prakaituot, viską išbandyt, vis dar tikėti. Nuo Džefrio kalto smūgių rankena galų gale pasiduoda, bet durys lieka sandariai uždarytos. Jis atsisuka į mus nuleidęs rankas, bet jo neviltis tik įkvepia pagarbą. Tikiuosi, kad Džeris su Deividu nieko negirdėjo. Jie stovi pasilypėję prie orlaidės kartu su Lurdes. Kai pradėjo dusti, nustojo bijoti aukščio. Džerio servetėlė ir marškinėliai ištepti krauju. „Tai įspūdinga, bet nieko baisaus, jam dažnai iš nosies bėga kraujas“, – kartoju šį sakinį, kad save įtikinčiau.

Entonis susirietęs skambina mobiliuoju, be paliovos spaudo žalią mygtuką. Reikia susisiekti su apsaugos darbuotojais 22 aukšte, o jei ne – su farais. Kitapus šių durų girdžiu policijos sraigtasparnius. Nesutinku mirti paprasčiausiai suanglėjęs

vien dėl to, kad avarinės durys trukdo mums išsigelbėti. Nine-One-One. Nine-One-One. S.O.S. S.O.S. Kaip *Johny got his gun* pabaigoje. Save Our Souls* .

Nuėjau pas vaikus įkvėpti truputį oro iš lauko. Įsikniaubę Lurdes į pečius, kartoja jos garsiai sakomas maldas. Kadaise pastatams apsaugoti ant stogų įtaisydavo pabaisas, kaip ant *Crysler* atstovybės. Drakonų, pabaisų, demonų skulptūras – kaip ant Paryžiaus Dievo Motinos katedros, kad nubaidytų velnius ir nugalėtų užkariautojus. Mano vaikai, maži baltapūkiai į tuštumą palinkę pabaisiukai – ar jų pakaks piktoms dvasioms atbaidyti? Kodėl architektai nustojo laikyti dangoraižius katedromis? Galėtų bokštų viršūnėse statyt pabaisas, juk tikrai yra dėl ko. Kam, jei ne... numatant tai, kas mums ką tik atsitiko? Juk žinojo, kad vieną dieną pavojus ateis iš dangaus. Tokiomis siaubo akimirkomis spontaniškai imi melstis. Religija sukyla mumyse. Artimiausiomis minutėmis *World Trade Center*, tarptautinis ateizmo ir pelno centras, pavirs improvizuota bažnyčia.

* Išgelbėk mūsų sielas (S.O.S.) (*angl.*).

9 h 08

Milano Kunderos „Pokšte“ vienas veikėjas klausia: „Ar manot, kad griovimas gali būti gražus?“ Judu kaip lunatikas, pritrenktas parodos „Kas atsitinka“, surengtos filosofo ir urbanisto Polio Viriljo kartu su agentūra *France-Presse* ir Nacionaliniu audiovizualikos institutu, veikiančios nuo 2002 m. lapkričio 29 d. iki 2003 m. kovo 30 d. Ant Kartjė fondo sienų pritvirtintos tamsiai rudos traukinio avarijos, įvykusios 1895 m. spalio 22-ą Monparnaso stotyje, fotografijos: garvežys įvažiavo į pastato fasadą ir nuvirto ant aikštės grindinio. Būrys katiliukus dėvinčių vyrų apsupę sutraiškytą karkasą. Instaliacija sudaryta iš tamsių, triukšmingų salių eilės, jose rodomi katastrofų vaizdo įrašai. Visur matyti dūmai ir radiotelefonais bendraujančių gelbėtojų komandos (pastebiu, kad panikos šūksniai stilingiau skamba angliškai, ir kyla nemalonus įspūdis, kad žiūri meninį filmą). Dideliam ekrane pasirodo *Ground Zero* ekskavatoriai (skaitmeninis dešimties minučių trukmės Tomo Urslerio vaizdo įrašas kartojamas be sustojimo): virš milžiniškos geležčių krūvos tvyro didelis baltų dūmų stulpas, keli mažyčiai žmogeliai sukinėjasi aplink kranus, panašius į bejėgius žiogus. Antrame plane keli nenugriuvę Pasaulio prekybos centro betoniniai blokai panašūs į apgailėtiną mažą gynybinę sieną. Betono ir metalo pastatas virto purvo grumstu. Dirbtinė švara tapo natūraliu purvu. Aptakūs spindintys bokštai išsigimė į atgrasų chaosą. Paga-

liau suprantu, ką skulptorius Sezaras turėjo omenyje, kai į krūvas presavo automobilius. Buldozeriai taikosi sutvarkyti šitą maišalynę. Atkurti stiklo skaidrumą, praeities tobulumą. Į tokį laužą negali žiūrėti neužgniaužęs kvėpavimo. Vis tiek negaliu atsikratyt nejaukumo, to paties, kurį jaučiu rašydamas šią knygą: ar turim teisę? Ar normalu taip smarkiai žavėtis destrukcija? Kunderos klausimas vidury šių katastrofų skamba keistai. Niujorko gatvės baltos, padengtos popieriais ir dulkėm, lyg būtų snigę, vidury gatvės vežimėlyje miega juodaodis kūdikis. Jau per atidarymą Viriljo paroda sukėlė skandalą. Ar ne per anksti estetizuoti tokią negandą? Suprantama, menas neprivalomas, ir niekas nėra priverstas nei apžiūrinėti parodos, nei skaityti knygos. Tačiau „Kas atsitinka“ surinko katastrofas, kaip kolekcionuojami trofėjai: užteršti gyvsidabriu Minamatos vaizdai, Japonija, 1973; dioksino nuotėkis *Icmesa* fabrike, Sevezo, Italija, 1976; lėktuvo katastrofa Teneriféje, Ispanija, 1977; naftą gabenusio tanklaivio *Amoco-Cadiz* nuskendimas, Finisteras, 1978. Yra žmonių, kurie šluostosi akis arba šnypščiasi nosis, nugręžia žvilgsnį, nenori pakelti akių į tuos vaizdus. Suprantu juos. Nors čia parodytas mūsų pasaulis ir kol kas negalim gyventi kitur. Radioaktyviųjų dujų nuotėkis. Trijų mylių sala, Pensilvanija, 1979. Nuodingųjų dujų nuotėkis *Union Carbide* gamykloje, Bopalas, Indija, 1979. Kosminio laivo *Challenger* sprogimas Keip Kanaverale, Florida, 1986. Viriljo požiūris gali šokiruoti: sumaišyti pramonines katastrofas ir teroristų išpuolius. Černobylio atominės elektrinės sprogimas, Ukraina, 1989. *Exxon Valdez* nuskendimas, 1989. Pasikėsinimas zarino dujomis Tokijo metro, Japonija, 1995. Dar reikia pridurti stichines nelaimes, tokias kaip audra Prancūzijoj 1999 m., gaisrai Australijoj 1997 m., žemės drebėjimas Kobėje, Japonija, 1995.

Visa tai skambant dramatiškai filmo muzikai. Vaikštinėju tarp tų klaikybių. Norėčiau nusiplaut rankas, norėčiau manyti, kad nesu tų baisumų bendrininkas. Tačiau mikroskopiniu masteliu, kaip ir kiekvienas žmogus, esu su tuo susijęs. Prie įėjimo užrašyta Froido citata: „Sankaupa sugriauna atsitiktinumo įspūdį“, mįslinga 1914–1915 metų sentencija, atrodo, atsako į kiek anksčiau Deividui kilusį klausimą:

– O kas tas sutapimas?

Kuo didesnę pažangą daro mokslas, tuo žiauresnės vyksta avarijos, tuo gražesnė destrukcija. Parodos pabaigoje Viriljo tikriausiai nuėjo per toli provokuodamas – parodė televizijos reportažą apie neįtikėtiną fejerverką virš Šanchajaus – išdrįso susieti tikrą siaubą su meniniu grožiu. Paroda man paliko kartoką skonį. Išeidamas jaučiuosi dar kaltesnis nei anksčiau. Ar Bokštų dvynių griuvimą galima lyginti su paprasčiausiu fejerverku – kad ir didžiausiu pasaulyje? O kokia graži liepsna, o kokia mėlyna, o kokie gražūs kūnai liepsnoja? Ar išspausdinęs tokį romaną dar galėsiu žiūrėti į save veidrodyje? Man kyla noras atpilti visus *Ciel de Paris* suvalgytus pusryčius, tačiau turiu pripažinti, kad akys jau ėmė mėgautis siaubo vaizdais. Man patinka tas milžiniškas dūmų kamuolys, kuris veržiasi iš bokštų plačiam ekrane, rodomas realiu laiku, balta vėduoklė dangaus mėlyje, lyg šilkinis šalikas, pakibęs tarp žemės ir jūros. Man jis patinka ne vien dėl dangiško grožio, bet ir dėl tos apokaliptinės reikšmės, kurią, žinau, turi dėl jame slypinčių žiaurumo ir išgąsčio. Viriljo verčia žvelgti tiesiai į tą savo žmogiškąją dalį, kuri visai nėra humanistinė.

9 h 09

Tėtės būdas apsisaugot nuo baimės – kalbėti, kalbėti.

– Kai tik ištrūksim iš čia sraigtasparniu, nusivesiu jus į *FAO Schwartz* ir ten padovanosiu visus žaislus, kokių tik norėsit. Viską nusiaubsim.

– Ir eisim išgert *Dr Pepper*?

– Gerai. Ar žinot, kad jūsų proprosenelis vos vos neinvestavo į *The Coca-Cola Company*? Dar nepasakojau šios istorijos? Tais laikais mūsų šeima gyveno Atlantoje. Vieną dieną mūsų aplankyti atėjo mažos vaistinės savininkas – ieškojo lėšų, kad galėtų pradėt gamint losjoną, kurį pats neseniai sukūrė. Mes priklausėm turtingiems miestelio aristokratams, tad jis, savaime suprantama, pasiūlė jūsų protėviui dalytis pelnu. Jorstonų šeimoje ši istorija jau tapo anekdotu: vaistininkėlį netgi pakvietė vakarienės į mūsų Dvarą. Jis visiems davė paragauti savo keisto gaminio, kurio pagrindas – kokos lapai. Visiems jis pasirodė šlykštus, neįmanomas gerti. „Be to, ir spalva atgrasi!“ – „Fe! Jo niekada nepirks!“ Vaistininkas gynėsi teigdamas, kad gėrimas lengvina virškinimą ir jo sudėtyje yra vitaminų. Jūsų protėvis ėmė kvatoti ir šaukė, kad „jam pirmą kartą pasiūlė investuoti į vidurių laisvinamųjų gamybą“. Ir kokakolos išradėjas išėjo negavęs nė grašio. Daugelį metų ši istorija juokino visą šeimą. Ir staiga vieną dieną tapo niekam nebejuokinga: jei būtume padėję vaistininkėliui, dabar būtume žurnalo *Forbes* dešimtuko* viršūnėje...

* Turtingiausių žmonių sąrašo.

Jau kokį trisdešimtą kartą tėtis pasakoja mums šią istoriją, bet man ji nenusibosta. Jis atrodo toks patenkintas, kai mes, mudu su Džeriu, jo klausomės. Man visai patinka, kad vos netapom turtuoliai. Kiekvieną kartą, kai geriu kokakolos skardinę, galvoju, kad galėčiau būti kompanijos savininkas. Bet nereikia už tai pykti ant jų, tų protėvių. Mokykloje sužinojau visokiausių dalykų. Jiems svarbesnės buvo vergų plantacijos, kuriose buvo renkama medvilnė. Jie negalėjo nutuokti, kad karas su jankiais juos sužlugdys ir kad vėliau jie ras naftos. Tiesą sakant, jie buvo tikri mulkiai, bet tai prasimušdavo, tai pralošdavo, nelygu kokia diena. Panašiai kaip mes šiandien. Iš pradžių galvojau: super, bėgam iš mokyklos, lekiam į Niujorką, ryjam superblynus, tėtė leidžia žaisti su lifto mygtuku, kuris užsidegdamas suskamba „ding“, viskas yra cool. Bet dabar per tą gaisrą ima dvokti, Džeriui iš nosies be paliovos teka kraujas, aš visąlaik kosčiu, darosi sunku. Lurdes mums visai gera, bet ji žliumbia ir žliumbia, labai jau nyku. Entonis – cool bičas, Džefris klejoja kažkur per penkias mylias nuo čia, taip leidžia laiką – eina rūpintis savo grupe, tada grįžta patikrinti, ar mobilieji prasimušė į išorę. Jie visai simpatiški, bet tai nieko nekeičia šitam velnyne. Gal jau laikas tėčiui paleisti į darbą savo pasąmonines supergalias, kurios ima veikti tik megapavojaus atveju. Manau, kad jis parodys savo jėgą per kelias sekundes, kaip Klarkas Kentas, reikia tik duot jam laiko apsivilkti superherojaus drabužius. Kol kas jam labiau patinka kalbėt apie protėvius, kurie prakišo amžiaus sandorį, bet į tai mums nusišvilpt. Velnias, nekenčiu, kai taip būna komiksuose: visada reikia marias laiko laukti, kol didvyris atsibus ir išgelbės degančiame pastate įstrigusias aukas. Užknisa, bet taip būna visada. Jei didvyris atsirastų iš pat pradžių, nebeliktų įtampos. Tokia pati ir animacinių filmų per

televiziją schema. Tie bičai, kurie daro cartoons*, žino: svarbiausia – kad jaunieji televizijos žiūrovai lauktų. Tai mes ir laukiam. Bet kokiu atveju mes, vaikai, tik tai ir darom. Laukiam, kol pasensim, kad galėtume kiek norim kimšti *M&Ms*, visąlaik eiti į *Studios Universal* ir nemaldauti tėvų. Kad prastumčiau laiką, tikinu tėtę, jog pasakojimas man įdomus.

– Sakyk, tėti, be juokų, ar teisybė, kad mes vos netapom kokakolos savininkų šeima?

O tėtis, toks patenkintas, jau nebeverkia, fantastika matyti jį besišypsantį, „na, taip, Deividai, tu įsivaizduoji?“, o Džeris gūžčioja pečiais, nes irgi moka tą istoriją atmintinai, nesupranta, kodėl apsimetu, tarsi pirmąkart ją girdėčiau, nors ko čia nesuprasti: reikia pakelti tėčiui nuotaiką, kitaip jis jausis nepakankamai gerai, kad pasinaudotų savo gigagaliomis.

* Animacinius filmus.

9 h 10

La Closerie des Lilas (1804), *Le Dōme* (1897), *La Rotonde* (1911), *Le Sélect* (1925), *La Coupole* (1927)*. Prarastoji karta žinojo, kur susitikti, – Monparnase. Kaip piligrimas svirduliuoju nuo vieno prie kito iš Hemingvėjaus „Šventė, kuri visada su tavimi" išvardytų barų: „Tėtuko" dėka rašymas visada yra gera dingstis vienam prisigerti, ypač kai ką tik susiriejai su savo drauge. Jei užsisakau vermuto su serbentų kremu *Closerie* bare, tai vien dėl profesinės savimonės. Ir kas tiems „genijams" trenkė į galvą, kad gertų tokią bjaurastį? Praeinu pro Flerus gatvės 27 namą, dvi minutės kelio iki mano namų, čia gyveno Gertrūda Stain ir Alisa Babetė Toklas. Mano didžiai nuostabai, mitinio buto – kuriame ant sienų kabojo gogenai bei miro ir kur buvo įamžinta garsioji *Select* barmeno frazė: „Jūs visi esat prarastoji karta" – svarbą primena memorialinė lentelė. Gertrūda Stain, amerikietė, kuri supažindino Pikaso su Matisu, gyveno Paryžiuje nuo 1902-ųjų, pirmo aukšto bute, jo langai išėjo į vidinio kiemo sodelį. Šiame kvartale prieš amerikiečius buvo įsikūrę rusai. Hemingvėjus atvažiavo čia mėgdžioti Modiljanio, Sutino, Šagalo ir t. t., jį protegavo Šervudas Andersonas. Trockis su Leninu čia rengė revoliuciją. Kodėl Hemingvėjus, prieš iššaudamas kulką sau į kaktą, nusprendė mintimis čia sugrįžti? 1957-aisiais, kai

* Garsios Paryžiaus kavinės, mėgtos rašytojų, intelektualų, menininkų.

pradėjo rašyti *A Moveable Feast**, jam buvo penkiasdešimt aštuoneri. Prieš trejus metus gavo Nobelio literatūros premiją. Praėjus ketveriems metams nusišaus medžiokliniu šautuvu. Ketverius paskutinius metus nusprendžia praleisti toje laiko mašinoje, kuri vadinama literatūra. Fiziškai tuo metu bus Kečume (Aidahas), po to – Ispanijoje ir Kuboje. Tačiau mintimis jo gyvenimo pabaiga – Paryžiuje 1921–1926 metais, su pirmąja žmona Hedli Ričardson. Jis nesutinka būti šešiasdešimtmetis: rašo tam, kad vėl būtų dvidešimt penkerių, vėl taptų jaunas ir nežinomas, neturtingas ir įsimylėjęs, koks *Dingo* bare (tapusiame „Venecijos užeiga") Delambro gatvėj 1925 m. balandį susipažino su mirtinai girtu Skotu Ficdžeraldu, kur aš ir keverzoju tai, praėjus septyniasdešimt aštuoneriems metams, siurbčiodamas *Long Island Ice Tea* (kurio receptą jis ir sumanė: visos bespalvio alkoholio rūšys supiltos į vieną stiklinę + kokakola ir ledas). *Dingo* bare galima buvo sutikt Isadorą Dunkan, Tristaną Cara (kuris ilsisi Monparnaso kapinėse), Meną Rėjų... Keliu taurę už didžiuosius menininkus, kurie vaidenasi tarp šitų medinių sienų, prisigėrusių cigarilių dūmų, burbono ir nevilties. Pompidu neatsitiktinai užsakė Monparnase pastatyti miniatiūrinę Pasaulio prekybos centro kopiją – šio kvartalo dvasia importuota iš Užatlantės. Hemingvėjus norėjo grįžti savo pėdomis atgal, dabar darau tai už jį. Monparnaso gatvės 42 name vis dar veikia *Falstaff*. Bet nebeliko prie kampo veikusio viešnamio – „Sfinkso", Edgaro-Kine bulvaras 31, čia egiptietiškame liukso kambary Henris Mileris leido pinigus, kurių neturėjo. Dabar atidarytas *Banque Populaire* filialas su bankomatu priešakyje. Mūsų dienomis čia išsiimam pinigus, kurių neturim!

* „Šventė, kuri visada su tavimi" (*angl.*).

Eidamas namo (sunkiai) ieškau Notr Dam de Šan gatvės 113 namo, kur 1924-aisiais apsigyveno Hemingvėjus, grįžęs iš Toronto (Ezra Paundas gyveno tos pačios gatvės 70 bis name). Praeinu pro 115, tada pro 111. Ei! Ar ir 113 namo jau nebėra? Bet tai buvo ne viešnamis! Grįžtu atgal... Notr Dam de Šan gatvėje namai nuo 111 peršoka iškart prie 115-to, ne, aš nesapnuoju, galit patys nueit ir patikrint. Taigi pastato, kur Fransis Skotas Ficdžeraldas myžo laiptinėje ir sukėlė įsidėmėtiną kivirčą tarp Ernesto Hemingvėjaus ir namsargės, šio pastato nebėra. Viskas, kas iš jo likę, – tai knyga: Paryžius yra mobilus statinys. Net memorialinės lentelės nėra. Gaila, būtų ką išgraviruoti marmure. „Čia amerikiečių rašytojas Ernestas Hemingvėjus mylėjo žmoną Hedli ir sūnų Bembį, čia viešėjo Gertrūda Stain, Silvija Byč, Viljamas Karlosas Viljamsas, Džonas Dos Pasosas, čia jis parašė „Fiestą", čia vieną 1925 m. šeštadienį Fransis Skotas Ficdžeraldas šlapinosi prie įėjimo, namsargė supyko, o Ficdžeraldas parašė Hemingvėjui atsiprašymo laišką, kuriame teigė:

„Tas apgailėtinas žmogus, kuris atėjo į jūsų butą šeštadienio vakarą, buvau ne aš, o asmuo, pavarde Džonstonas, kuris dažnai manimi apsimeta".

Moralas: kai dingsta pastatai, tik knygos gali juos prisiminti. Štai kodėl Hemingvėjus prieš mirtį rašė apie Paryžių. Nes žinojo, kad knygos tvirtesnės už pastatus.

9 h 11

**Ultraslaptas gynybinis pranešimas
nuo slapto agento Deivido Jorstono
Galaktikos Aljanso Pajėgoms**

2001 m. rugsėjo 11 d. supratau, kad mano tėvas turi supergalių. Kai viskas prasidėjo, buvau su vyresniuoju broliu *Windows on the World*. Iš tikrųjų tėvas oficialiai vardu Kertju, bet tai netikras jo vardas. Jis nežinojo, kad turi megaekstrasensorinių galių kaip *X-menuose*, kai vaikinas supranta, kad mato kiaurai sienas, nors anksčiau to nežinojo. Aš žinojau, nes mane 7987-aisiais prieš mūsų erą informavo tarpgalaktinė chartija (esu Tarpkosminės tarybos narys). Iš tikrųjų mano tėvo vardas ne Kertju, o Ultra-Bičas. Kol kas visos jo galimybės dar nėra žinomos, nes jis dar jomis nepasinaudojo, nes jo galios veikia tik tada, kai jam kyla megapavojus, pavyzdžiui, per gaisrą. Tokią akimirką jis sugeba pramušti betoną, lankstyti metalą ir skraidyti oru, nes baimė įkrauna galios baterijas. O po to nieko neprisimena, nes jo atmintis iškart automatiškai adaptuojasi, todėl jis gali ištrinti duomenis iš kietojo proto disko, kad neperduotų mikrofilmų, jei jo prakeikto priešo Morgo (dar žinomo Džefrio Bjauriojo vardu) Tarpžvaigždinės sąjungos kamerose vyktų žiaurūs tardymai.

Kelių Žemės gyventojų draugijoje valgiau blynus, ir ant mūsų užgriuvo Tamsiosios Jėgos – tai buvo seniai suplanuo-

tas puolimas, tikriausiai leitenanto Velnio Plėšrūno bandymas netikėtai užklupti Ultra-Bičą. Slapto, tūkstančius metų Šiaurės ašigalyje slepiamo transformatoriaus pagalba transformavęsis į lėktuvą, bjaurusis Velnias Plėšrūnas teleportavosi ir įsirėžė į dangoraižį, kad laimėtų makrosąjunginę premiją (Velnias Plėšrūnas yra tarpžvaigždyninis premijų medžiotojas, gebantis įvairiai transformuotis: gali įgauti visų daiktų, kuriuos tik palies, formas, tik ne tada, kai serga sloga). Trumpai tariant, ką tik įvyko puolimas, vėl susisieksiu su jumis ir pranešiu apie įvykių eigą. Ultra-Bičas reaguos po kelių minučių, kai tik suvoks savo griaunamąsias ir metanolines supergalias. Kol kas jis dar nenutuokia, kad yra superherojus, kuris atkeršys už Tamsos įžūlumą bei apgailėtiną savo motinos nužudymą – ją prieš dvylika amžių sudraskė Ėdriosios Siaubo Žuvys. Po minutės Ultra-Bičas atsigaus iš sustingimo, ir viskas ims rūkti. Jie pamatys tai, ką turi pamatyt. Velnias Plėšrūnas gaus gerą pamoką, kai Ultra-Bičas nukreips į jį savo dematerializuojantį *Starlazerį*. Mūšis tik prasideda. Padedamas Aljanso Arkos ir Šventojo Žiedo, Ultra-Bičas mokės atremti niekingus priešininko spragsėjimus ir pasiųs į jį Stebuklingą Liepsną. Čia agentas X-275, šlovė Sukilimo Vadui.

9 h 12

„Augalai labiau aware* negu kitos rūšys“, „Krimst riešutus, it's a really strong feeling**“. Man patinka pranglų*** – tai ateities kalba. Neseniai išėjo knyga, kuri liaupsina pranglų: Žano Klodo van Damo, belgų kilmės Holivude gyvenančio karatė aktoriaus, citatų rinktinė. „Narkotikai – tai kaip būna, kai tu close your eyes****.“ „Sausainis neturi spirit*****.“ 2050-aisiais visi „spykins“ kaip Žanas Klodas van Damas, filmo „Kiborgas“ veikėjas. „Mirti tikrai yra strong******.“ „Niekas nėra nei right, nei wrong*******.“ Audiovizualiniame bendrabutyje uždaryti jaunuoliai spontaniškai ėmė sekti sparčiu belgų kiborgo žingsniu: „Mano body nelabai free********“, „Sakau yes life'ui*********“, „Ar tu kaifuoji per visą night**********?“, „Seku feelingu***********“. Nereikia bijot angliškų žodžių. Jie taikiai įsiterpia į mūsų idio-

* Sąmoningi, informuoti, žinantys (*angl.*).
** Tai tikrai stiprus pojūtis (*angl.*).
*** *Pranc.* „franglais“ – prancūzų ir anglų kalbų mišinys.
**** Užsimerki (*angl.*).
***** Dvasios (*angl.*).
****** Stipru (*angl.*).
******* Teisus ar neteisus (*angl.*).
******** Kūnas, laisvas (*angl.*).
********* Taip gyvenimui (*angl.*)
********** Naktį (*angl.*).
*********** Nuojauta, jausmu (*angl.*).

mas, kuria pasaulinę kalbą – tą, kuri nepaklūsta Dievui, – vieną Babelio kalbą. Worldo wordsus.* Naujas SMS-ų žodynas („2iese“, „12ta“), interneto logotipai J, rašyba, kuriainuvažstogas, atvirkštinės kalbos išpopuliarėjimas – visa tai prisideda prie trečiojo tūkstantmečio naujakalbės kūrimo. Anyway, whatever**. Suteikim paskutinį žodį Žanui Klodui van Damui: „Viena kalba, vienodi pinigai, jokios religijos – ir visiems mums bus geriau. Bet esam čia ne tam, kad kalbėtume apie politiką“.

Man dar patinka daugybė kitų atgrasių amerikietiškų dalykų, pavyzdžiui, vanilinė kola, žemės riešutų sviestas, sūrio pyragas, kepinti svogūnų žiedai, česnakinis sviestas, vištų sparneliai, „root beer“***.

O labiau už viską patinka Hju Hefneris, žurnalo *Playboy* įkūrėjas. Mūsų visų tėvai norėjo būt panašūs į jį. Reikia pabandyt suprasti, kas nutiko mūsų tėvų kartai, kai visi piniguoti septintojo dešimtmečio vyrai ėmė laikyti save hju hefneriais. Jo didelis orgijoms pritaikytas namas ir asmeninis *Boeingas* transformavo XX amžiaus vyriškumą. Modernus septintojo dešimtmečio vyras tapo „womanizeriu“****. Naujasis Don Žuanas turėjo vairuoti greitą automobilį, rūkyti amerikietiškas cigaretes, gulėti šalia turkio spalvos baseino, apsuptas didžiakrūčių blondinių su bikiniais. Šiandien toks vyriškumo modelis nuslinko į užmarštį. Nėra nieko labiau atsilikusio

* Pasaulio žodžius (*angl.*).

** Kad ir kaip ten būtų (*angl.*).

*** Saldus gazuotas gėrimas iš amerikinio lauro šaknų.

**** Moterų medžiotoju, mergišium.

nei naktinių klubų liūtai – būtent iš karštligiškų bandymų sužavėti ir galima atpažint senius, nepaisant jų odos tempimo operacijų. Panele, prie jūsų prieina pleibojų vaidinantis tipas pražilusiais smilkiniais? Tai reiškia, kad jam septyniasdešimt, nes jis liko įsikandęs tų laikų, kai buvo trisdešimt penkerių, kurie buvo prieš trisdešimt penkerius metus.

Amerikoje 7–8 dešimtmetį pleibojus buvo antžmogis. Kiekvienas save gerbiantis patinas turėjo būt panašus į Tomą Džounsą, Giunterį Sachsą, Porfiriją Rubirosą, Malko Lingę, Chuliją Iglesiją, Kurdą Jurgensą, Rodžerį Murą, Rožė Vadimą, Voreną Bytį, Bertą Reinoldsą. Reikėjo dėvėti ant krūtinės atsegtus marškinius, ir kad iš po jų kyšotų plaukai. Bet kokia kaina kas vakarą kabinti vis kitą moterį. Visus metus būti įdegusiu veidu. Tai, kas ‘00 metais įkūnija senamadiškumo ir pajuokos viršūnę, tais laikais buvo absoliutus „topas“. Prancūzijoje Edis Barklis ir Saša Distelis, Žanas Polis Belmondo ir Filipas Žiuno tapo tikrom miesčionių ikonom, svarbesnėm negu hipiai ir roko žvaigždės. Pridėkim dar kontraceptinių tablečių atsiradimą, skyrybų supaprastėjimą, feminisčių ir seksualinę revoliuciją, ir turėsime TARPTAUTINĮ PLEIBOJŲ – „Žmogų be sunkumų“, kurį aprašė psichiatras Šarlis Melmanas, tą, kuris turi „bet kokia kaina patirti orgazmą“. Kas atsitiko? Laisvė nužudė vedybas ir šeimą, porą ir vaikus. Ištikimybė tapo reakcionieriška, neįmanoma, nežmoniška sąvoka. Šiame naujajame pasaulyje meilė truko ilgų ilgiausiai trejus metus. Šiandien TARPTAUTINIS PLEIBOJUS tebegyvena. Jis slepiasi kiekviename iš mūsų; kiekvienas vyras neišvengiamai jį suvirškino. TARPTAUTINIS PLEIBOJUS – viengungis, nes atmeta bet kokį prieraišumą. Kas savaitę keičia tautybę. Jis gyvena ir miršta vienas. Neturi draugų – vien visuomeninius ir profesinius ryšius. Kalba pran-

gliškai. Išėjęs prasiblaškyti būtinai medžioja bimbo* (prancūziškai: „kekšikė“). Iš pradžių, kol dar yra turtingas ir gražus, vilioja paviršutiniškas moteris. Vėliau, kai yra nebe toks turtingas ir nebe toks gražus, moka prostitutėms, kad būtų jo palydovės, arba masturbuojasi žiūrėdamas pornografinius filmus. Niekada nesiekia meilės – tik orgazmo. Nieko nemyli, tuo labiau savęs paties, nes atsisako kentėti ir nenori rizikuoti gauti smūgį žemiau juostos. TARPTAUTINIS PLEIBOJUS maudosi po šampano dušu Sen Tropė, viešbučio baruose kalbina mokamas merginas, baigia savo gastroles svingerių klube su išnuomota būtybe. Be abejo, jis – kičinis (Prancūzijoj Žanas Pjeras Marielis dažnai jį parodijavo; JAV tai darė Maikas Majersas vaidindamas Ostiną Pauersą), tačiau atveria kelią XXI amžiaus vyrui mutantui – mirtinai prisipumpavusiam *Viagros*. Apgailėtinai juokingo elgesio, basomis įsispyręs į mokasinus, kad atrodytų jaunas, TARPTAUTINIS PLEIBOJUS kelia teisingus klausimus: kam reikalinga meilė aistrų civilizacijoje? Kam apsikrauti šeima, jei gini laisvę kaip aukščiausią vertybę? Kam hedonistinėj visuomenėj reikalinga moralė? Jei Dievas mirė, tai visas pasaulis yra bordelis, reikia tuo naudotis, kol nusprogsi. Jei individas – karalius, tai egoizmas – mūsų vienintelis horizontas. Ir jei tėvas jau nėra vienintelis autoritetas, tai materialistinėje demokratijoje vienintelė riba žiaurumui – policija.

* Seksuali blondinė.

9 h 13

*„The only thing standing between me and greatness is me."**
WOODY ALLEN

Po mumis: įstiklintos durys, vazoniniai augalai, kolonados, vaškuotas parketas, itin rafinuotos lempos baltais gaubtais... Vaškuoto medžio turėklai, smėlio spalvos odiniai suolai, ochrinis baras...

Virš mūsų: lyg aliumininės kamanės sukasi sraigtasparniai, dūmų stulpas ištęsia bokštą iki 620-ies metrų aukščio.

Mes: drebančios žmogiškosios būtybės, susispietusios prie užtrenktų durų, apsuptos mechanizmų, vamzdynų, apkurtintos kompresoriaus pompų ir hidraulinių generatorių ūžimo. Troškinamos žmogiškosios būtybės.

Kendisė pirmą vakarą: „Tu mane taip gerai išdulkinai – atrodė, it būtų septyniese".

Žiūriu į Džerį. Tokiu kampu jis labai panašus į mane. Deivido laimė, kad jis mažiau panašus į mane. Tačiau aš pasidauginau, tai nepaneigiama. Ir po to staigiai dėjau į kojas. Jei visuomenė leidžia jums pasirinkti – klausytis kūdikių klyks-

* Vienintelis dalykas, skiriantis mane nuo didybės, – aš pats. (*Angl.*)

mo ar eiti į vakarėlį be žmonos, tai nereikia stebėtis, kad Vakaruose skaičiuojama vis daugiau vienišų motinų. Puikiai žinau, ką apie mane mano Džeris, pats man sakė. Jis mano, kad laikau save Džeimsu Bondu – tipu, pakabinančiu visas sutiktas merginas.

O Deividas įsivaizduoja, kad esu kažkoks antžmogis:

– Klausyk, tėt, žinai, tu neturi ilgiau slėpti savo supergalių.

Privalumas kabinti vis kitą merginą – visada gali sakyti joms tą patį. Tikras poilsis.

Džefris parodo butelį 1929 metų obriono.

– Ei! Verčiau jį išgerkim, koridoriuje radau visą dėžę, nematau, dėl ko turėtume atsisakyti. Kitus butelius išdalijau savo grupei!

– Atsargiai, nesumaišyk su tabletėm...

– What the hell! Come on! Enjoy!*

Džefris atkemša kilmingą prancūzišką vyną ir trukteli gerą gurkšnį tiesiai iš kakliuko.

– Oho! Reikėtų jį truputį pravėdinti, bet čia tikras nektaras...

– Man atrodo, mus visus reikėtų pravėdinti, – sako Entonis. – Iš kur jūs paėmėt tą butelį?

– Atsipalaiduok, aš tik pasiskolinau, mano kontora atsilygins restoranui, don’t worry be happy...**

Geriu tiesiai iš butelio. Senas purpurinis skystis, pagamintas 1929-ųjų kracho laikais, slysta gerkle kaip paskutinė gla-

* Ką, po velnių! Nagi! Pasimėgaukim! (*Angl.*)

** Nesirūpink, būk laimingas... (*Angl.*)

monė, velnio pabučiavimas. Jo atsisakyti būtų kvaila – atpalaiduoja. Ištiesiu butelį Entoniui, jis atsisako.

– Ne, ačiū, negeriu alkoholio, aš praktikuojantis musulmonas.

– Šūdas! O aš žydas! – sušunka Džefris, čiumpa obriono butelio kaklelį ir užsivertęs kliukina vyną į burną. – Tai nori mus visus išžudyt? Patenkintas tuo, ką tavo draugeliai čia padarė?

– Come on! Nežinom, kas viską suorganizavo. Could be anybody*.

– Na jau, liaukis, žudikai kamikadzės – juk jūsų reikalas. Susisprogdinat picerijose, o Alachas jums už tai atlygina.

Entonis įsižeidžia.

– Prakeikimas, aš musulmonas, bet ne fanatikas, give me a break, man**.

– Nesinervink, Toni, – sakau perimdamas butelį, – jis sumaišė raminamuosius su vynu, kliedi, ir viskas.

– OK, aš kliedžiu, – reaguoja Džefas, – aš kliedžiu, nes esu žydas ir pedikas, ar ne? Tai gal aš varau lėktuvus į bokštus ir galabiju nekaltus žmones, kad sugriaučiau Izraelio valstybę?

O lia lia. Prieš vaidindamas Butros Butrosą nuryju gerą 1929-ųjų obriono gurkšnį.

– Klausyk, aš krikščionis, jis musulmonas, o tu žydas, vadinasi, visi tikim tą patį Dievą, OK? Tu nusiramink. Galim melstis kiekvienas pagal savo tikėjimą, tada Dievas turės triskart daugiau galimybių mus išklausyt ir atidaryt šitas goddam door!

Vynas malšina religinius karus. Entonis be reikalo jo ne-

* Palauk! Gali būt bet kas. (*Angl.*)

** Palik mane ramybėj, žmogau (*angl.*).

ragauja. Jis vėl sėdasi ir ima spaudyti mobilųjį. Džefris burbėdamas užsiverčia vyną:

– Jis net ne košerinis!

Džeris juokiasi, aš irgi. Deividas svajoja. Lurdes stovi įsikibusi žaliuzių. Norėčiau jums papasakot neįtikėtinų peripetijų su stebinančiais įvykių posūkiais, bet tiesa yra tokia: nieko nevyko. Laukėm, kol ateis mūsų išgelbėt, bet niekas neatėjo. Dvokė sudegusiu kilimu ir keliais metrais žemiau, pabaisos pilve, saldainių pardavimo automatuose, ištirpusiais *Marsais*.

9 h 14

Labai pykstu ant biuro parašiuto išradėjo už tai, kad ta mintis jam atėjo tik po tragedijos. Nors tai visai nesudėtingas kūrinys: ar negalėjai pagalvot anksčiau, nelaimingas mulki? Būčiau mielai žiūrėjęs į šimtus vyrų ir moterų, šokančių į tuštumą su kuprine ant pečių, ir kaip virš *WTC Plaza** skleistųsi jų parašiutai. Man būtų patikę žiūrėti, kaip jie skrenda oru, paniekinę sunkį ir teroristus, nužengia ant betono, krinta gelbėtojams į glėbį.

Panašiai ir su architektais, pareiškusiais, kad pastatuose daugiau nebus išorinių laiptų. Visuose Niujorko pastatuose yra, išskyrus tuos, kuriuose per daug aukštų, tai yra ten, kur laiptai reikalingiausi. Negražiai atrodytų ant bokšto? Atsargiai, estetika žudo. Ar sunku buvo įsivaizduoti 110-ies aukštų laiptus?

O kodėl nepasikeitė saugumo sistema lėktuvuose? Apsaugos darbuotojai toliau išsiblaškiusiu žvilgsniu stebi rentgenu peršviestą bagažą. Kartais iškrato vieną po kito, pasirinktinai, pagal uoslę. Metalinius peilius pakeitė plastmasiukais. Bet paliko metalines šakutes! Tarsi šakute negalima būtų nužudyti žmogaus. Reikia tik nusitaikyt į akis arba gerklę ir

* Pasaulio prekybos centro aikštės (*angl.*).

smogti trisdešimt kartų. Jie nematė Džo Pesci „Geruose draugužiuose“*, ar ką?

Kodėl kiekvienam lėktuve nėra sargybinių? Juk prie diskotekų įėjimų jie stovi! Ar naktiniai klubai pavojingesni negu lėktuvai? Kol kas keleivių saugumą patiki palydovėms, kurių kaklus taip lengva sutrupinti.

Aukoms dar galima buvo numesti ilgų lynų, kuriais jos būtų pabėgusios, – kaip kaliniai, kurie pririša paklodes prie langų grotų ir nusileidžia išilgai sienos. Kodėl nieko panašaus nepabandė? Arba nuleisti virvines kopėčias toje pusėje, kuri nedegė. Arba nepatiesė milžiniško pripučiamo čiužinio, kad palengvintų „džamperių“** nusileidimą kaip „Mirtinam ginkle“.

Iš tiesų niekas nemanė, kad bokštai gali griūti. Beribis pasitikėjimas technologija. Keistas vaizduotės trūkumas. Tikėjimas, kad tikrovė pranoks fantastiką.

„Lyg būtum židinio viduje“, – sako vienas gelbėtojas Džono Gijermeno „Pragaro bokšte“ (filmo premjera įvyko 1974-aisiais, kai buvo inauguruotas Pasaulio prekybos centras). Policija nebandė gelbėti oru tikriausiai dėl to, kad matė šį filmą apie katastrofą, jame bandoma išgelbėt panašaus gaisro aukas, įkalintas puotoje paskutiniame dangoraižio aukšte, – joms iš sraigtasparnio nuleidžia lyną. Filme „chopperis“*** sudūžta į stogą. 9 h 14 policija tikriausiai nenorėjo rizikuoti – patvirtinti fantastiką.

* Martino Scorsesės filmas.

** Šokančių žemyn (jumpers – *angl.*).

*** Sraigtasparnis (*angl.*).

9 h 15

Jau pusę valandos po mūsų kojomis yra lėktuvas

Vis dar neprasidėjo evakuacija

Mes esam rėkiantis metalas

Žmonės prilipę prie langų

Žmonės šoka pro langus

Paliktas invalido vežimėlis

Biurai su lentynomis be lentynų

Ant fotokopijuoklio pamirštas popieriaus segtuvas

Bylų spintos, apvirtusios, bet vis dar pilnos bylų

Darbotvarkės knygelė, pilna skubių susitikimų

Meteorologinis pranešimas, žadantis šįryt 26 laipsnius ir giedrą žydrą dangų

Visi langai aprūkę

Liftų kabinose degantis skystis

98 liftai, visi išėję iš rikiuotės

Baltas, krauju nutaškytas marmuras po atviru dangum

Du koridoriai, apšviesti halogenais, lyg punktyras ant lubų

Ochrinė liepsna po mėlynom voliutom

Ore šokantys popieriai kaip liepos 4-ąją

Žmonių iš viso pasaulio liekanos

United Colors of Babel*

Delnų skutai
nuo rankų kybantys odos lopai
lyg Isė Mijakė suknelė

Gražios verkiančios moterys
Lėktuvo nuolaužos eskalatoriuose
Gražios moterys kosti

Jokio ryšio su išore
Sudužusios lėkštės ir balti, mėlyni puodeliai
Viskas miglota, dulkėta, negyva, purvina
Sirenomis perskrosta tyla

* Suvienytos Babelio Spalvos (pgl. United Colors of Bennetton).

Supjaustyti veidai priešais kavos aparatą

Uždara erdvė su liepsna apačioje
Mes kepam
Skrundam kaip viščiukai

Rūkomi kaip lašišos
Visu garsu – sirenos

Dust in the wind
All we are is just
Dust in the wind*

Per tokį karštį figūratyvūs tapybos darbai išteka
Ir virsta abstrakčia tapyba

Žmonių kūnų lietus virš PPC aikštės

* Dulkės vėjyje, mes – tik dulkės vėjyje (*angl.*).

9 h 16

Dažnai svarsčiau, kodėl kilus gaisrui žmonės šoka žemyn į tuštumą. Juk žino, kad mirs. Jiems trūksta oro, jie dūsta, dega. Kad tik viskas baigtųsi – verčiau jau greičiau ir švariau. „Džamperiai“ – ne depresyvūs, o racionalūs žmonės. Jie pasvėrė visus „už“ ir „prieš“. Užuot anglėję kaip dešrelės prirūkusiam kambary, jie renkasi svaiginamą krytį. Renkasi angelo šuolį, vertikalų atsisveikinimą. Jie nebeturi iliuzijų, nors kai kurie bando panaudoti striukes kaip atsitiktinį parašiutą. Bando laimę. Išsilaisvina. Jie žmogiški, nes nori patys pasirinkt, kaip mirti, nesileidžia sudeginami. Paskutinis orumo įrodymas: užuot susitaikę ir laukę, patys pasirinko savo baigtį. Dar niekad posakis „laisvas kritimas“ neturėjo tiek prasmės.

9 h 17

Nusišneki, vargšas mano Bėgbėdė. Jei nuo šiaurinio bokšto nušoko nuo 37 iki 50 žmonių, tai paprasčiausiai todėl, kad kitaip buvo neįmanoma, – jie duso, jiems skaudėjo, dėl instinktyvaus savisaugos reflekso, nes nieko blogesnio negu likti ant kepinančių žarijų būti negalėjo. Jie šoko paprasčiausiai todėl, kad lauke buvo ne taip karšta kaip viduje. Žinai, gali būt nežinia koks susilydymo specialistas, labai keista yra lydytis pačiam. Paprašyk, bet kuris gaisrininkas tau paaiškins. „Džamperiai" yra atsidūrę tokioje baisioje padėtyje, kad nebejaučia pavojaus. Beveik netekę sąmonės, apsvaigę nuo adrenalino, patiria tokį siaubą ir šoką, kad jų būklė artima ekstazei. Juk iš 400 metrų aukščio nešoki dėl to, kad esi laisvas žmogus. Šoki, nes esi užspeistas žvėris. Šoki ne tam, kad išliktum žmogus, šoki todėl, kad ugnis pavertė tave žvėrim. Tuštuma nėra racionalus pasirinkimas. Žiūrint iš aukštai, tai tiesiog vienintelė maloni vieta, vieta, kuri traukia, kuri nedrasko tau odos iki baltumo įkaitusiais nagais, nebado akių paraudusiais žarstekliais. Tuštuma lengva. Tuštuma yra išeitis. Tuštuma svetinga. Tuštuma tiesia tau rankas.

9 h 18

Gerai, Kertju, jei jau kalbi tokiu tonu, aš važiuoju į Niujorką. Ne, Monparnaso bokštas nėra trečiasis Pasaulio prekybos centro bokštas. Kad ir kaip būtų, mano gyvenimas irgi pamažu virsta filmu apie katastrofą: šįryt 9 h 18 mane paliko mano meilė. Floberas sakė: „Keliauju, kad patikrinčiau savo sapnus". Turiu patikrint savo košmarą. Savižudybei pasirenku skrydį *Concorde'u*. Primenu, šis viršgarsinis lėktuvas, sukurtas de Golio septintąjį dešimtmetį, bet inauguruotas 1976 m., valdant Žiskarui d'Estenui, turi prastą savybę kristi ant viešbučių Paryžiaus priemiesčiuose. Taigi rezervavau jame vietą – mėgstu riziką. Esu nuotykių ieškotojas, ekstremalaus sporto mėgėjas. Bilieto kaina? 6000 eurų į vieną pusę, tiek kainuoja *Chanel* sijonas, nelabai brangu už kelionę laiko mašina. Nes Paryžius–Niujorkas *Concorde'u* yra H. Dž. Velso išgalvota mašina: kyla dešimtą ryto, o leidžiasi aštuntą ryto, tai yra dar prieš Amelijai mane paliekant. Po trijų valandų būsiu Niujorke, dabar yra dvi valandos.

Tikroji kelionė laiku prasideda dar aštuntojo dešimtmečio stiliaus „laundže". Atrodo, kad rašau ne apie Rugsėjo Vienuoliktąją, bet apie aštuntąjį dešimtmetį: PPC, Monparnaso bokšto ir *Concorde'o*, kuris sujungia juos abu, gimimo dešimtmetį. Palydovė smėlio spalvos kostiumėliu ir kolageno pripūstom lūpom, soliariumų UV įdegę stiuardai, balti fote-

liai, minkštais apmušalais dekoruotos sienos kaip psichiatrijos ligoninėj, prie mobiliųjų prilipę verslininkai, verslininkės, kurios išsiima savo *Palm Pilot* – viskas kiek pasenę kaip „2001 m. kosmoso odisėjoj“. 2001-ieji buvo prieš dvejus metus – aštuntojo dešimtmečio Kubriko sapnas neišsipildė. Nekeliaujam po mėnulį klausydamiesi Štrauso valsų, vietoj to, šaukiant muedzinams*, pastatėja *Boeingai*.

Žiūrėdamas pro Ruasi oro uosto langą nosis į nosį susiduriu su viršgarsiniu. Jo snapas dar smailesnis už mano. Mėlyni *Concorde'o* logotipai primena, kad šis įrenginys yra vienas iš mūsų nacionalinių pasididžiavimų – jau nykstantis. Prieš kelias dienas vienas *Concorde* skrydžio metu tapo nebevaldomas. Įlipu į nykštukinę kabiną – čia ir VIP'ai lenkia galvas. Po lėktuvo dužimo Gonese buvo daugybė techninių avarijų: variklių gedimai, piloto kabinos nusidėvėjimas, aštuntasis dešimtmetis pamažu išleidžia dvasią, galbūt ir aš liksiu savo pamirštos vaikystės metuose. Beje, lėktuvas beveik tuščias. Reikia tikrai būti kamikadzei kaip aš, kad liptum į tokio paukščio su delta formos sparnais vidų. Kadangi mano bravūra ne beribė, geriu jau penktą mažulį *Absolut*. Išsidrebiu sėdynėje, numeris 2D. Lyja, ir pats sau atrodau tikras molis – stovinčiame *Concorde* sėdžiu mirtinai girtas.

Palydovė: – Pone, prie ikrų siūlome jums šampano *Krug*...

Aš: – Thaip, jis t-tikrai tiks...

Esu nusivylęs, kad teks mirti taip kvailai inkrustuotam į viešbutį *Formule 1* šiauriniam priemiestyje, bet nors jau būsiu viskuo iki soties pasinaudojęs. Be to, čia iranietiškas eršketas – islamiški ikrai!

* Musulmonas, šaukiantis maldai iš minareto.

Reikia būti visiškai trenktam, kad paklotum šešis gabalus paprasčiausiai norėdamas sutaupyti tris skrydžio valandas. Ar šią mašiną sukūrę žmonės buvo taip smarkiai apduję, ar iš tikrųjų tikėjo, kad verta deginti tiek tonų degalų papildomai vien tam, kad sutaupytum šiek tiek laiko? Kas tie septintojo dešimtmečio inžinieriai? Jų siekiai atrodo tokie senamadiški... iš XX amžiaus... Baltas, greitas, lygus, plastikinis pasaulis, kuriame trikampiai lėktuvai kirstų laiko juostas... Niekas tuo nebetiki... Mano nuplikęs kaimynas žiovauja skaitydamas *L'Express*. Viskas atėjo iš tų laikų, paskutinio optimistinio periodo... automatiniai atsakikliai... jet-lag*... News magazines...** Buvo baisiai madinga skųstis laiko juostų skirtumu, o dabar jau nebedrįsti apie tai kalbėti – tai taip senamadiška... Aš girtas kaip siūlas, o *Concorde* kyla su nepakenčiamu triukšmu ir įtartinai vibruodamas... Jei būčiau pana, man pakaktų priglaust bebriuką prie sėdynės ranktūrio – iškart patirčiau tris orgazmus... Sėdžiu prisiplojęs prie sėdynės kaip blynas... Brošiūra giria: „Kiekvieno reaktoriaus nominali stumiamoji galia – 17 260 kg“... Svarstau, ar tik neišvemsiu tų ikrų... „Stumiamoji galia, palyginti su lėktuvo svoriu, yra 1,66 karto didesnė už B747“... Pribuvėjos žodynas – stumkit, stumkit... Atleiskit, ponia Palydove, aš, atrodo, išleisiu ikrus šioje palaikomojo slėgio kabinoje... „Tokia įspūdinga stumiamoji galia gaunama prie klasikinio reaktoriaus prijungus antrinio degalų panaudojimo sistemą, kurios paskirtis – šildyti reaktoriaus išmetamąsias dujas, o tai padidina išmetimo greitį. Tokios operacijos efektas: stumiamoji galia padidėja 17%“... Viską atpyliau į popierinį maišelį...

* Organizmo sutrikimas perskridus kelias laiko juostas (*angl.*).

** Naujienų žurnalai (*angl.*).

Kai pasiekiam viršgarsinį greitį virš Atlanto, imu atrodyti atsipalaidavęs... Priešais mane skystųjų kristalų ekranas rodo, kad skrendam į *Mach 2*... Skrosdamas stratosferą 2200 km/h greičiu tikriausiai pažaliavau... Neįstengiu būti tas našus ir persidirbęs sprendikas, kokį susapnavo tada tikriausiai ūsuoti *Concorde'o* išradėjai... Gal dėl išgerto alkoholio man jie atrodo mieli, kad taip skubėjo... Amerikiečiai žirgliojo po Mėnulį, tad reikėjo sugalvot ką nors kita... Prancūzai vaikiški... Tie aeronautikos specialistai – suaugę, labai rimti mokslininkai, bet kartu ir vaikėzai, mieli mažuliai, kurie maivosi paėmę į rankas naują žaisliuką.

9 h 19

Ant dirbtinio uolėto kalno viršūnės stovi už rankų susikibę įsimylėjėliai.

– Visada nekenčiau antradienių. Vis ta pati savaitės pradžia, tik dar bjauresnė negu pirmadienis, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Šūdas, kaip užkniso, kad negalim iš čia išeiti, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*. – Gal turi porą *Advil* tablečių?

– Ne-e, paskutines prarijau, kai įtraukiau kilimo dūmų, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*. – Jie man išdraskė visą gerklę.

Oro vėdinimo vamzdžiai spjaudė debesis į susirinkimų kambarį. Iš pradžių dūmai nuo kilimo raitėsi plonom voliutom, po to – trim didelėm kolonom išilgai sienų kaip rūkas virš pelkės arba italų dekoratoriaus nutapytos žaltvykslės.

– Kai pagalvoju, kad tu taip ir nepamatysi mano namų kino, – Aukštutinio ežero dydžio plazminis ekranas, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Too bad... Bet tu nesijausk pralaimėjęs, tuoj atvažiuos gelbėtojai, tai tik minučių klausimas, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Šventas Džordžai Sorosai, melskis už mus! – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– O Tedai Terneri, išgelbėk mus! – sako blondinė su *Ralfu Lorenu.*

Jie juokauja, bet juokas virsta kosulio priepuoliu. O gal nuo pat pradžių tai buvo kosulys.

– Ar žinai, kuo skiriasi *Microsoftas* nuo „Juros periodo parko“? – klausia tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Ne, bet jaučiu, kad abu taip pat toli nueis, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Pirmas yra dinozaurų parkas, kur jie ėda vieni kitus. O antras – filmas.

Šįkart ji tikrai juokiasi. Tamsiaplaukiui su *Kenetu Koulu* – netramdomo juoko priepuolis. Nebegali sustot, dūsta nuo savo pokšto, pasidaro violetinis. Blondinė irgi plyšta juokais, abu tiesiog leipsta nuo jo sąmojo, abu išsekę, abu nervingai kvatoja. Jei jau teks mirti uždusintam, tai verčiau dust nuo juoko. Tačiau jie susizgrimba. Blondinė nusivelka švarką. Jos dryžuoti marškiniai prasegti. Tarp krūtų kabo plonytė auksinė grandinėlė su maža širdele. Kitoje pusėje, už langų, – deganti Amerika.

– Ar pavyko prisiskambinti mamai? – klausia tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Ne, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*. – Verčiau nereikia. Kam ją be reikalo jaudinti. Arba išeisim iš čia ir tada jai paskambinsiu, arba neišeisim ir neskambinsiu. Ką, tavo manymu, galiu jai pasakyt?

– Sudie, mama, aš tave myliu. Pabučiuok nuo manęs visą šeimą, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Kvailys nelaimingas, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

Jis nebuvo nelaimingas kvailys. Sėdėjo ant stalo. Taip pat buvo nusirengęs švarką. Sunkiai kvėpavo. Jis mylėjo šią moterį. Nenorėjo jos prarast. Nenorėjo, kad ji kentėtų. Galvojo apie jų susitikimus darbe, visose kavinėse, apie visus išgertus alaus bokalus, visus viešbučių kambarius. Apie jos švelnią,

kremu kvepiančią odą. Širdis daužėsi ne vien iš baimės – jis galėjo jausti. Jautė, kad visa tai – praeitis, ir niekada jau nesugrįš. Pamažu suvokė, kad jųdviejų istorija čia ir baigsis, šitame kambary smėlio spalvos sienom. Ji buvo žavi blondinė, įsivaizdavo ją dar vaiką – rausvais skruosteliais, vėjy besiplaikstančiais plaukais, užuovėjoj auginamą šviesiaplaukę, taškuota suknele bėgiojančią po pievą, rugių ar miežių lauką, rankoj laikančią aitvarą ar panašų niekniekį.

9 h 20

Pasirinkau tokį lėktuvą, kuris visada sudūžta, ir labiausiai teroristų išpuoliais gresiantį maršrutą – jei bus kaip įprasta, turėčiau greit gauti galą.

Kad ir koks būtų greitis, skrist lėktuvu į New York City jau niekada nebus toks pojūtis kaip seniau. Kadaise: lengvumo jausmas, vaikiškas entuziazmas, traukos ir pavydo mišinys, apsimestinis nuovargis virpančiam jauduliui paslėpti, naivus susižavėjimas, veiksmo dvasia ir senas geras stereotipas apie „elektrinę Didžiojo obuolio* energiją", galvanizuojamas *New York, New York* žodžių („I'm gonna be a part of it", „If I can make it there / I'll make it anywhere"**). Dabar: įspūdis, kad esi B kategorijos filme, paranoiškas siaubas, saldi užuojauta, atsipalaidavimo išraiška apgailėtinai baimei paslėpti, padidėjęs dėmesys visiems kaimynams, ypač tamsaus gymio, menkiausių smulkmenų stebėjimas, pasaulio pabaigos prieskonis, nepadorus didžiavimasis išsaugojus sveiką kailį, kai lėktuvas leidžiasi.

Concorde'o tuliką užkimšo mano vėmalai, bet apie tai nekalbėsim, nes čia padorus romanas. Prieš leidžiantis palydovės išdalijo žalius kartoninius lapelius. Visi svetimšaliai privalo užpildyt *US Immigration Service**** anketą:

* „Didysis obuolys" – Niujorkas.

** „Aš būsiu jo dalis", „Jei man seksis čia / Seksis bet kur kitur". (*Angl.*)

*** JAV imigracijos tarnybos.

– Ar sergate psichinėmis ligomis? TAIP NE

– Ar gabenate narkotikų, ginklų? TAIP NE

– Ar esate komunistas? TAIP NE

– Ar prašote leidimo atvykti į JAV norėdami ten vykdyti kriminalinę arba nedorą veiklą? TAIP NE

– Ar esate susijęs su žvalgybine veikla, sabotažu, terorizmu, genocidu? Ar 1933–1945 m. dalyvavote nacistinės Vokietijos arba jos sąjungininkių vardu vykdytoje veikloje? JA NEIN

– Ar prašėte būti atleistas nuo teisinio persekiojimo mainais už liudijimą? TAIP NE

Pasisekė: nėra klausimo „Ar ketinate rašyti romaną apie Rugsėjo Vienuoliktąją?“.

Patarimas: atsakykit neigiamai. Kažkas man kužda, kad atsakymas „TAIP“ greičiausiai sukeltų administracinių nesklandumų.

*US Department of Justice** galėtų įtraukti naujų klausimų:

– Ar esate pedofilas? TAIP NE

– Ar esate Bin Ladenų šeimos narys? TAIP NE

– Ar nuolatos masturbuojatės žiūrėdamas į lavonų nukapotomis galūnėmis nuotraukas? TAIP NE

– Ar rūkot cigaretes? TAIP NE

(Jeigu jūs moteris) – Ar ketinate čiulpti JAV Prezidentui po jo darbo stalu? TAIP NE

Jums atrodo, kad vėl varau Dievą į medį? Turėčiau tenkintis išlepinto vaiko padėtimi ir užčiaupti srėbtuvę? Atleiskit – tyrinėju aštuntojo dešimtmečio destrukciją. Šio dešimtmečio

* JAV teisingumo departamentas.

utopija – tai pasaulis, kuriame atsisako gyventi dauguma žemės gyventojų. Trys valandos nuo Paryžiaus iki Niujorko – tiek pat trunka ir kelionė didelio greičio traukiniu (DGT) nuo Paryžiaus iki Marselio. *Concorde* yra DGL, kuris prie nieko mūsų nepriartina. Vienas iš daugelio kliedesių, ir dar ne pats baisiausias. Tačiau už Didelio Greičio Lėktuvo slypi ideologija, kurią simbolizuoja agresyvi besileidžiančio viršgarsinio nosis, – žemėn sminganti adata, tarsi norinti išreikšti panieką tiems, kurie ne lėktuve.

Yra komunistinė utopija, ji baigėsi 1989 metais. Yra kapitalistinė utopija, ji baigėsi 2001 metais.

Skrydžio metu nesiliauju trukdęs palydovės:

– Kada atskrisim? Olialia, kaip dar ilgai... Sakykit, o mes nevėluojam? Toks įspūdis, kad lėtai velkamės... Ne, suprantat, aš vienintelis keleivis, kurio kelionės išlaidų neatlygina darbovietė...

Džono Ficdžeraldo Kenedžio oro uoste švieslentėje parašyta: „Gates 9-11“**. Atvirai pasakius, reikėtų keisti užrašą, nes jis abejotino skonio. Atskridom laiku, t. y. prieš išskridimo laiką. Išskrendant lijo, o nusileidus aš verkiau. Po lietum, kuris nieko nenuplauna, tuo labiau – mūsų nuodėmių, viskas atrodo gražiau. Buvo 8 h 25: Amelija dar manęs nepaliko. Apsimečiau, kad nekantrauju, – norėjau suklaidinti lėktuvo personalą, bet netiesa – taip nebuvo.

Visai nenorėjau, kad greitai ateitų 9 h 18.

* 9–11 vartai.

9 h 21

Įgriso tas nuolatinis gerklės graužimas. Čia bjauriai dvokia. Man peršti akis ir žiauriai karšta kojoms. Stengiuosi susilaikyt neverkęs, bet ašaros pačios byra iš akių. Deividas paaiškino, kad tėtė laukia, kol įsikraus jo baterijos, o tada imsis darbo, iki šiol dar neįsikišo, nes „nėra paprasta viena ranka vairuoti „Korvetę“ spaudžiant pėdą iki pat automobilio dugno Didžiojo Kanjono pakraščiu ir sykiu atsigręžti pažiūrėt artėjančio ugnikalnio išsiveržimo tada kai artėja Kameron Diaz pakibusi ant iš sraigtasparnio nuleistos virvės o Džonas Malkovičius plyšauja į megafoną nes iki atominės bombos esančios po jūra sprogimo liko tik dešimt sekundžių o tada kils potvynis ir apsems visą Niujorką kur jo vaikus paėmė įkaitais JAV prezidento antrininkas ir uždarė į bunkerį kurį saugo žmogėdros dinozaurai kuriuos viena vyriausybinė agentūra slapta augina gynybiniam termobranduoliniam rūsy“. Kitaip tariant, Deividas įsitikinęs, kad tėtis yra Ultra-Bičas reaktyvacijos fazėje. Koks debilas tas Deivas.

Man tik baisu ir žiauriai norėčiau iš čia ištrūkti. Tėtis sako, kad reikia klausyt Entonio, o Entonis sako, kad reikia likti čia, nepult į paniką, kad ateis gelbėtojai. Man neramiausia dėl tėčio, jaučiu, jog jis dar labiau deda į kelnes negu aš. Šūdas, man nelaiko nervai, kad nosis kraujuoja, reikia visąlaik laikyt užspaudus, taigi viena ranka užimta, o tėtis laiko kitą, ir žiūrim į tas duris, tikras siaubas. Džefris meldžiasi hebra-

jiškai, Tonis arabiškai, žinok, tikras folkloras. Bet nerealiausia čia (išskyrus Deividą, kuris mano esąs *Marvel* komikse) Tėčio malda.

– O Viešpatie, žinau, kad pastaruoju metu jūsų nepaisiau, bet yra sūnaus palaidūno parabolė, ji labai praktiška, jei gerai supratau, ji reiškia, kad netikėliai ir išdavikai bus sutikti išskėstom rankom, jei grįš pas jus, tai va: šį rytą jaučiuosi baisus palaidūnas.

– O! Matai, aš tau s'kiau, kad jis taps superkažkuo, – sušunka Deividas.

– Užsikimšk, po galais, tėtis meldžiasi, tai šventa.

Visi trys suglaudžiam delnus, ir tėtis tęsia maldą.

– Viešpatie, aš silpnas, aš padariau nuodėmių ir dėl to gailiuosi. Taip, išsiskyriau su žmona, tai mano kaltė, didelė kaltė. Palikau namus, abu čia esančius sūnus...

– Nesakyk taip, tėt... Jau gana...

Jis taip man varo siaubą, kad, shit, nebegaliu susivaldyt nežliumbęs, tai kas, kad visąlaik spoksau į dėmę grindyse, vis tiek pliaupia. Velnias, čia jau hard. Tikrai norėčiau būti kitur. Norėčiau būti muse ir skraidyt kitapus tų durų. Jei kada nors man būtų pasakę, kad pavydėsiu musei. Be juokų, cool būti muse įkyruole – skraido sau ir nosis jai nekraujuoja, musė tai laisva, ir nuskrenda, ir negalvoja. Zvimbčiau BZZ aplinkui bokštus, facetinėm akytėm žiūrėčiau į visus idiotus už *Windows*, BZZ ir op! viražiukas tiesiai žemyn, ir dingstu iš čia niekam nieko nesakęs. Būtų jėga.

– O Viešpatie, aš kiaulė egoistas, atsiklaupęs meldžiu jūsų atleidimo...

O idealiausia būti kurčia muse.

9 h 22

Niujorke aš laisvas, galiu eiti, kur noriu, apsimesti bet kuo. Esu bet kas – pasaulio žmogus. Neturiu nei saistančių šaknų, nei mane atribojančio audiovizualinio mini įžymumo. Žinomumas, kaip ir buvimas poroje arba senatvė, daro nuspėjamą.

Laisvė – būti vienam, jaunam ir nežinomam. Dar niekad gyvenime nebuvau toks laisvas – vienišas individas nepažįstamam mieste su pilnom kišenėm pinigų. Kur tai veda? Mano laisvė tuščia. Kadangi galiu viską, nieko nedarau. Geriu sėdėdamas viešbučio kambary, žiūriu X filmus pritildęs garsą, nes Milena Farmer miega gretimam kambary. Depresuoju „dizaineriškuose" baruose. Nusiritau jau tiek, kad kai manęs paklausia, kaip gyvenu, pakeičiu temą ir žiūriu į šalį, nusukęs akis, kad nepravirkčiau. „How are you?"* yra šiurpus klausimas. „Everything OK?"** man panašu į slaptą inkviziciją.

Paskutinį kartą, kai mane paliko sužadėtinė, nežiūrėjau į tai rimtai, nes ji dažnai mane palikinėja. Bet šitas kartas tikrai paskutinis – jaučiu. Šįkart nesugrįš, turėsiu išmokt gyventi be jos, nors buvau numatęs visiškai priešingai: kartu numirt.

Nemokėjau jos mylėti, o ji manęs nebemylėjo, moterys dažnai užbėga už akių, ir nė kalbos negali būti, kad kentėsiu tyliai.

* Kaip gyveni? (*Angl.*)

** Ar viskas gerai? (*Angl.*)

– Tu buvai gražiausia mano meilės istorija.

– Nekenčiu prisipažinimų būtuoju laiku.

Su moterimis gyvenau nuo tada, kai palikau mamą. Nuo šiol turiu išmokt gyventi vienas, kaip tėvas. O norėčiau, kad mano gyvenimas atrodytų daug sudėtingesnis. Deja, jis toks paprastas, kad net žemina – darai viską, kad pabėgtum nuo tėvų, o tada pats tampi tėvu.

Birža žlunga. *Dow* netrukus bus 7000? 6500? Mažiau? Nedarbas didėja. Niujorko savivaldybė bankrutuoja (3,6 milijardo dolerių deficitas) – greičiau, reikia karo ekonomikai atgaivinti! Visi televizijos kanalai praneša apie Irako bombardavimus. Todėl visi niujorkiečiai laukia puolimo atomine bomba. Mokyklose vaikams dalija vadovėlius, kur aiškinama, kaip cheminio pavojaus atveju klijuoti po durimis korėtąją gumą. Daug šeimų apsirūpino išgyvenimo reikmenų rinkiniais: kišeniniais žibintuvėliais su atsarginėm baterijom, virvėmis, vandeniu ir *Iozat* tabletėmis (vaistas, turintis apsaugoti nuo radiacijos). Geltonasis pavojus tapo oranžinis. O aš klajoju pavojuje atsidūrusio miesto gatvelėm ieškodamas savo bambos.

Kiekvienas dešimtmetis išranda naują ligą. Devintasis dešimtmetis – AIDS. Dešimtasis – šizofreniją. Trečiojo tūkstantmečio pradžia – paranoją. Pakaktų vienos, paprastos, žmogiškos bombos metro Taimso skvere, ir kiltų visuotinė panika. Nors po Rugsėjo Vienuoliktosios Jungtinėse Valstijose nebuvo nė vieno išpuolio. Tai turėtų juos nuraminti. Bet kur ten. Kiekviena diena, praėjusi be išpuolio, didina išpuolio tikimybę. Alfredas Hičkokas kartojo jau šimtą kartų: Siaubas – tai matematika. Šį rytą amerikiečiai sulaikė Chalidą Šeichą Muchamedą – vieną pagrindinių Al Kaedos smegenų. Tai turėtų juos nuraminti. Visai ne: vyriausybė laukia riaušių.

Neįtikima, grėsmingiausiam pasaulio mieste jaučiuosi kaip namie. Terorizmas – nuolatinis Damoklo kardas, skrodžiantis pastatus. Čia esu savo stichijoj. Be tavęs, kad ir kaip būtų, nėra įmanomos gyventi vietos. Kai iš paskos velkasi asmeninė apokalipsė, verčiau jau būti katastrofos vietoje.

Ko ieškoti čia atvažiavau? Savęs.

Ar rasiu save?

9 h 23

Terorizmas naikina ne simbolius, jis kapoja į gabalus žmones iš kūno ir kraujo. Susimaišė šitiek ašarų. Džefrio, Džerio, mano. Laimei, Deividas gyvena įsivaizduojamam pasauly. Teisingai daro, kad bėga nuo nesvetingos tikrovės. Lurdes atneša nežinia iš kur ištraukusi *Evian* butelių, God bless her*. Supuolam prie jų. Įtraukę tiek dūmų, prisiuostę degalų kvapo, ne tik dūstam, bet ir visiškai netekom skysčių. Tada Entonį ištinka astmos priepuolis. Vargšelis raičiojasi ant grindų, o mes nežinom, ką daryt, kad jam padėtume. Esu bejėgis. Lurdes įpila jam į burną mineralinio, bet jis viską išspjauna. Džefris duoda man ženklą, ir mes pernešam jį prie mūsų aukšto tualetų. Laikau jį už kojų, o Džefas – už pažastų (viena ranka stipriai apdegusi). Dar kartą Deividą su Džeriu patikiu Lurdes. Entonis plėšosi, kad įkvėptų ir iškvėptų. Drebu kaip lapas, Džefris šaltakraujiškesnis. Pakiša jo galvą po čiaupu. Entonis išvemia kažką juodo. Nuo laikiklio atplėšiu keletą popierinių servetėlių jam nušluostyti. Kai atsisuku, Džefris laiko Entonio galvą priglaudęs prie krūtinės. Tas nebejuda.

– Jis... mirė?

– Nežinau, po velnių, aš ne gydytojas, nebekvėpuoja, gal tik nualpo.

* Telaimina ją Dievas (*angl.*).

Jis purto Entonį, keliskart suduoda jam per veidą. Gaivinimas iš burnos į burną nelabai vilioja (dėl vėmalų) – aš priglundu prie jo. Veltui. Tyla. Sakau Džefriui, kad paliksim jį čia, gal pats atsigaus, kad turiu eit pas vaikus. Jis purto galvą.

– Nesupranti, šitas žmogus buvo mūsų vienintelė galimybė iš čia ištrūkti. Viskas baigta. Leidom jam užsilenkt, greitai ir patys jį pasivysim.

Atidariau tualeto duris. Pagalvojau: tai bent, trisluoksnis tualetinis popierius priderintas prie rausvų marmurinių sienų. Turėjau laiko pastebėti ir tai. Smegenys toliau apsikrauna smulkmenom, nors turiu užsiimt kitais šūdais.

– Man reikia eit.

Džefrio daugiau nebemačiau. Paskutinis vaizdas, kurį prisimenu: jis sėdi ant keraminių grindų ir šukuoja sargybinį Entonį. Rausvos durys užsidaro. Bėgu prie vaikų. Stumdau žmones, kurie be perstojo vaikšto pirmyn atgal, kaip ir aš, ieško saugaus kambario, avarinio išėjimo, smoke free* holo, išėjimo iš labirinto. Bet Pirmajam bokšte šį rytą nėra „No smoking zone“. Mes ne Los Andžele!

Man būtų patikę taip juokauti, dėt ant visko ir nieko nebedaryt, bet negalėjau. Neturėjau teisės. Maniau, kad turiu išgelbėt vaikus, o iš tikrųjų jie mane gelbėjo, nes neleido nuleisti rankų. Padai lipo prie grindų, lyg po jais būtų prilipusi kramtomoji guma – o iš tikrųjų, man rodos, jie pradėjo lydytis.

* Be dūmų (*angl.*).

9 h 24

Man Niujorkas buvo sirenos vŪŪŪ-vŪŪŪ, jos ryškiai skiriasi nuo prancūzų gelbėtojų pim pom. Kažkas kibirkščiuojančio, dar viena smulkmenėlė, kuri suteikia daugiau rimtumo, verčia drebint kinkas. Niujorkas – miestas, kur kalbama aštuoniasdešimčia kalbų. Pasikėsinimo aukos buvo šešiasdešimt dviejų skirtingų tautybių.

Pirmas dalykas, kurį padarau atvažiavęs, – prašau taksisto, kad nuvežtų mane prie *Ground Zero*.

– You mean the World Trade Center Site?*

Niujorkiečiai nemėgsta sakyt *Ground Zero*. Vairuotojas važiuoja miestu žemyn iki pat krašto, prie jūros kranto, ir išlaipina mane prie grotų. 9 h 24 Niujorkas yra grotos, ant kurių tvirtinamos dingusiųjų nuotraukos, žvakės ir nuvytusios puokštės. Juodoje lentelėje surašyti visų „didvyrių" (aukų) vardai. Tikslesnis terminas greičiau būtų – kankinių. Beje, ant memorialo pastatytas kryžius. Nors ne visi žuvusieji buvo krikščionys... Gėlės ant žemės, sniege. Labai šalta – penkiolika žemiau nulio. „Žemiau nulio" – mintis Breto Ystono Eliso garbei. Less than *Ground Zero*. Įeinu į *One World Financial Center***, vienintelį dar stovintį artimą pastatą. Jokio daiktų naršymo, jokio tikrinimo, galėčiau būt visas apsi-

* Turit omeny Pasaulio prekybos centro vietą? (*Angl.*)

** Pasaulio finansų centrą (*angl.*).

vyniojęs dinamitu. Žiemos sode, po stikliniu Londono *Crystal Palace* stiliaus kupolu einu lango link, pro jį matyti žiojėjanti duobė. *Ground Zero*: buldozerių knibždantis krateris. Tūkstančiai darbininkų jau pradėjo atstatymą. Pirmame aukšte eksponuojami įvairūs architektūros projektai. Pasirinktas Danielio Libeskindo studijos projektas: aukščiausias pasaulio bokštas, keturi U forma išdėstyti aplink vonią, lyg į gabalus suskaldyti kvarciniai akmenys. Niekas nenorės sprogdinti – jis jau bus sprogęs. Gaila, man visai patiko grupės *Think* Pasaulio kultūros centro projektas. Kitas *World Financial Center* fasadas į jūros, vėjo, putų ir kavinės *Starbucks Coffee* pusę.

Pastebiu, kad čia pilna nepermatomų šiukšliadėžių. Tikriausiai prancūzų policija neinformavo vietinės valdžios apie islamo teroristų modus operandi* Paryžiuje – vinių pilni dujų balionėliai šiukšliadėžėse, štai tokie dalykai... Prancūzijoj jau seniai įpratom gyventi su baime pilvuose. Čia visur pilna farų su tamsiais akiniais ir radiotelefonais, bet jie dar per daug pasitiki žmogum. Už 30 metrų nuo *Ground Zero* – *Pussycat Lounge* (Grinvičo gatvė, 96) ir jo apsinuoginusios būtybės patvirtina, kad gyvenimas tęsiasi. Po vodkos su toniku praeinu pro *Federal Reserve*, kur 24 metrus po žeme padėti 10 108 475 kilogramai aukso. Tada einu į per stebuklą išlikusią Sen Polio koplyčią – ji pastatyta 1764-aisiais. Ten veikia paroda gelbėtojams paminėti – dingusiųjų nuotraukos, po vitrinom išdėlioti griuvėsiuose rasti daiktai – dantų pastos tūbelės, vaikiškos sauskelnės, tvarsčiai, saldainiai, krucifiksas, popieriaus lapai ir šimtai, tūkstančiai vaikų piešinių. Ranka užsidengiau burną. Nustojau gailėtis savęs. Viduryje tokio mielo skausmo stovėjo ašarom apsipylęs cinikas.

* Veikimo būdą (*lot.*).

Dar vėliau aukštutiniam mieste, *Carrousel Café* – kitam striptizo klube, šokėja su „stringais“ pasakoja, kad dar dvi savaites po Vienuoliktosios Gelbėjimo armijos žmonės du kartus per dieną ateidavo prašyt ledo, kad sandėlyje galėtų gaiviaisiais gėrimais pagirdyt aukų gimines ir dirbusius gelbėtojus, kurie triūsė neįtikėtinam karštyje rūkstančio pastato vietoje.

– Kai klubą vėl atidarė praėjus dviem savaitėm po puolimo, dauguma merginų negalėjo atsigaut – čia buvo pilna išsekusių darbininkų, kurie puolė ne tik prie nemokamų gėrimų, bet ir prie mūsų! Norėjo kalbėtis. Už durų be perstojo spiegė gelbėtojų sunkvežimių ir greitųjų sirenos. Viskas degė, vaikinams reikėjo šiek tiek pravėdinti galvas. Pamenu, kai susirinkau drabužius, jie buvo apnešti baltom dulkėm.

9 h 25

Paprastai restorane kepami įvairiausi maisto produktai, tik ne klientai. Čia barbekiu – mes patys. Tėtis grįžo baisiai ištįsusiu veidu. Lurdes klausiamai į jį pažvelgė, jis papurtė galvą.

– Entonis liko ten, su Džefriu, – ištarė jis tikėdamasis, kad mudu su Deividu nesuprasim. Nežinau, kaip Deivas, bet aš suprantu viską, kas vyksta. Mes užblokuoti šitam bokšte – negalim nei pakilti, nei nusileisti. Dar tas siaubingas karštis. Man labai, labai karšta. Nepajėgiu galvot apie nieką kita. Man atrodo, aš per jaunas mirti. Noriu studijuot astronomiją, teleskopu skaityti žvaigždes, tapti patyrusiu NASA astronautu, kad galėčiau skraidyt virš žydrosios planetos. Kosmose vėsiau.

Baisiai noriu sysio, todėl paleidžiu tėčio ranką – jis aiškina Deividui, kad nėra Betmenas.

– Jei būtum Betmenas, sakytum, kad tu ne Betmenas, – prieštarauja Deividas.

– Kur eini? – klausia tėtis.

– Sysiot, – atsakau.

– Palauk... Ne...

Vėlu, aš jau bėgu prirūkusiu koridorium. Randu ant žemės gulintį Entonį ir Džefrį, kuris stovi ir žiūri į veidrodį.

– Jis mirė, ar ką?

– Ne, miega.

– Ką čia veiki?

– Galvoju.

– Na, gerai, aš einu pasysiot, kol tu galvosi.

– OK.

Aš neįstengiau sysiot. Laukiau, bet nepavyko. Kartais man taip nutinka – negaliu sysiot, kai aplink yra žmonių. Nervina, atrodau kaip kvailys.

– Na, tai apsispręsi ar ne? – klausia Džefris.

– Negaliu. Aš užspaustas.

– Aš irgi užspaustas. Mes čia visi užspausti.

Užsisegiau klyną. Stengiausi atrodyt normaliai, bet Džefris tikrai matė, kad verkiu. Žiūrėjom vienas į kitą kaip vaškinės lėlės. Džefris vis pradėdavo sakinius, kurių nesupratau: „Čia per daug... Neturiu... Visus sukviečiau... Ką dabar darysim... Negaliu...“ Jaučiau, kad jis nori kalbėt, bet neįstengia. Tada prisysiojau į kelnes.

Kai išėjau iš tualeto, tėtis laikė apglėbęs Deividą, ir aš labai apsidžiaugiau, kad jis čia, ypač dėl to, kad visai manęs nebarė. Nunešė mus iki avarinio išėjimo. Pasakiau jam, kad Entonis ilsisi, o Džefris nusileido.

– Ką reiškia „nusileido“?

– Sakė, kad bandys kažkaip padėti bendradarbiams, ir išėjo. Atrodė keistai. Kalbėjo, kad leisis pro langą. Ar manai, kad galima?

Tėtis atrodė susirūpinęs. Pajuto, kad prisišlapinau į kelnes, bet nieko nesakė. Ir labai gerai, nes Deividas būtų tyčiojęsis iš manęs kaip išprotėjęs. Jau ir taip mano nosis kraujavo, šįkart būtų nepraleidęs progos.

– Vaikai, man atrodo, kad Džefrio daugiau nebepamatysim.

Po galais, buvo tikrai siaubinga.

9 h 26

Pastis, madingam restorane, kurį atidarė Keitas Maknelis, kito prancūziško restorano *Balthazar* šeimininkas, užsisakau taurę baltojo vyno. Man šitas prancūziškos aludės interjeras, atkurtas *Meat Market** viduryje, atrodo puikus, nors ir gaila, kad merginų su maudymosi kostiumėliais čia nedaug. Pasakiau savo meilei, kad turiu važiuoti į Niujorką vienas, tada ji ir apsisprendė galutinai mane palikti. Aplinkiniai mano, kad mano gyvenimas linksmas, bet jis toks nėra. Aš nesugebu ką nors statyti. Vedžiau, išsiskyriau. Padariau vaiką, bet jo neauginu. Įsimyliu ir pabėgu į Niujorką. Esu neįgalus, ir ne vienintelis toks. Gyvenu no man's lande**: nei TARPTAUTINIS PLEIBOJUS, nei VEDĘS IR LAIMINGAS. Esu neryžtingas, ir niekas nenori manęs užjaust. Man galas, bet neturiu teisės protestuot. Esu neįgalus širdim, kaip Enriko Maciaso dainoje „Meilės elgeta". Nors pažįstu nežmoniškai daug trisdešimtmečių, kurių padėtis tokia pati. Meilės ligoniai. Pilnamečiai paskiepyti vyrai, o elgiasi kaip mažvaikiai. Po gyvybinga išore – neįgalūs žmonės. Be atminties, be sumanymų. Nori būti panašūs į savo tėvą, bet sykiu nori būti kiek įmanoma į jį nepanašūs. Jų tėvas išvyko, ir jie taip niekad jo ir nerado. Tai ne priekaištas – visuomenė kalta. 1968-ųjų vaikai yra

* Mėsos turgaus (*angl.*).

** Niekieno teritorijoj (*angl.*).

vyrai be modelių. Vyrai be naudojimosi instrukcijų. Vyrai be sunkumų. Vyrai su ydomis. Susiporavę jie dūsta. Laisvi – puola į depresiją. Net jų psichoanalitikai sutrikę, nebežino, ką jiems dar pasakyti. Jie neturi pavyzdžio, kuriuo galėtų sekti. Mano karta be išeities. Pamiršau vaikystę, nors man patinka vien pradžios. Savo vaiku aš, einantis iš proto dėl pradžios, nesirūpinu. Tūkstančius metų žmonės gyveno kitaip. Tėtis, mama ir jų vaikai gyvendavo vienuose namuose. Vos prieš keturiasdešimt metų tėvas panaikintas, bet vis dar norim, kad viskas būtų kaip anksčiau? Praeis dar tūkstančiai metų, kol viskas bus kaip anksčiau. Esu tėvo išnykimo produktas. Esu nenumatytas nuostolis.

Vieną rytą 9 h 26 supratau, kad nebesugebu mylėti nieko kito, išskyrus save patį. Diena buvo mano veidrodis. Ryte galvodavau, ką kalbėsiu per televiziją. Po pietų kalbėdavau prieš kameras. Vakare žiūrėdavau į save, kalbantį per televiziją. Kartais matydavau save keturis kartus, nes laida rodoma triskart. Išvakarėse, per kitos laidos montavimą, žiūrėdavau į save ištisas septynias valandas. Leisdavau laiką žavėdamasis savo veidu spalvotam ekrane, bet to buvo negana. Prieš laidą skambindavau draugams priminti, kada ji rodoma, po to skambindavau patikrinti, ar žiūrėjo. Rengdavau vakarėlius, kur televizorius būdavo įjungtas, kaip sakydavau su apsimestine ironija, „choru į mane žiūrėti“.

Dėl to, kad tapau, koks esu, kaltinu vartotojų visuomenę – aš nepasotinamas. Dėl to, kad padarė mane tokį, kaltinu tėvus – aš išsiderinęs.

Kaltinu daugelį, kad nekaltinčiau pats savęs.

Nė vieno vaikystės prisiminimo. Tik nuotrupos, du trys vaizdeliai. Pavydžiu žmonėms, kurie gali papasakot kiekvieną savo kūdikystės smulkmeną. Nieko neprisimenu, tik kelias nuotrupas, kurias čia netvarkingai aprašinėju, ir viskas. Man atrodo, kad pradėjau gyvent tik 1990-aisiais, kai išspausdinau pirmą knygą – lyg atsitiktinai, memuarus. Rašymas man grąžino atmintį.

Pavyzdžiui, yra Verbjė, tėvo namelis, 1980-ieji. Tai vyrų namai. Man patinka, kai mes atostogaujam kaip slidinėjimo asai. Kiekvieną vakarą kemšam fondiu, čia nėra panų, ir niekas nesiskundžia tokia dieta. Ketinu kurti židinį, Šarlis slidinėja iki patamsių, tėtis skaito amerikietiškus laikraščius. Kas rytą jis žadina mus, brolį ir mane, kutendamas padus, kurie kyšo iš po *Ikea* antklodžių – nori atsigriebti už visus penkiolika metų, kai to nedarė.

Arba dar, kai dešimties metų pradėjau rašyti kelionių dienoraštį Balio paplūdimyje (Indonezija) per pertrauką tarp dviejų vandens mūšių su vyresniuoju broliu, o tuo metu tėtis viešbučio bare kabino saulės nutviekstas paneles. Nežinojau, kad nuo tada nesiliausiu užrašinėt savo gyvenimo popieriuje. Maža žalia užrašų knygelė – dantračiai, kurie mane vis dar traiško.

Nusprendžiau tyrinėti patį save. Užuot laukęs prustiškos „nesąmoningos atminties“ grįžimo, išvykstu daryt reportažo, grįžtu savo pėdomis.

Visai neprisimenu Neji prie Senos. Nors gimiau ten, mažoje baltoje klinikoje. Esu devinto mėnesio antros dienos. Tik-

riausiai tada ir atsirado mano potraukis prabangai. Mėgstu švarą, tvarkingus sodus, tylius automobilius, vaikų darželius, kur greit nudedami įkaitų grobėjai, vokietes guvernantes, kurios kažkodėl vadinamos „nurses"*. Vaikystė man atrodo kaip kažkas švaraus, lygaus ir, apskritai paėmus, užknisančio.

Gimiau su marškinėliais. Norėčiau jums papasakot skaudžią atstumto menininko vaikystę. Pavydžiu Kozetei – nepatyriau nieko sukrečiamo. Sukrečiama būti tokiam nesukrečiamam.

Nebuvau lauktas vaikas. Gimęs praėjus septyniolikai mėnesių po brolio, esu gana banalus tų laikų atvejis, antras neplanuotas nėštumas. Berniukas avansu. Tai ne sensacija: 1965-aisiais kontraceptinės tabletės dar nebuvo įteisintos, dauguma vaikų gimė ne ypač laukiami. Bet du vaikai kelia daugiau triukšmo negu vienas. Esu priverstas pripažinti, kad tėvo vietoje būčiau pasielgęs taip pat – staigiai išsinešdinęs! Beje, tą ir padariau po trisdešimt trejų metų.

Iš tikrųjų buvau nenumatytas programoje, taip jau yra, nieko baisaus, tūkstančius metų žmonės išgyvendavo ir taip. Po to, kai galų gale atsidūriau čia, man labai sekėsi, buvau glostomas, lepinamas, popinamas, gadinamas, būtų neteisinga verkšlenti. Kad ir kas būtų, vaikai visada nepatenkinti. Arba nepakanka meilės, arba jos per daug. Juk nesielgsiu kaip Romenas Gari – nesiskųsiu, kad mama per daug mane mylėjo! Labai svarbu būti tėvų traumuotam. Mums to reikia. Visi esam traumuoti vaikai ir traumuojam savuosius. Jau verčiau tegu mane traumuoja tėvai negu žmonės, kurių nė nepažįstu!

Gerai, vis dėlto ateinu į pasaulį nekviestas. Gyvenime esu

* Auklės (*angl.*).

skvoteris. Pats pakviečiau save į šią planetą. Ant stalo man reikėjo dėt papildomus įrankius – atsiprašau, ir deserto kitiems liks mažiau. Visą laiką gyvenu su keistu jausmu, kad apsunkinu kitus. Iš čia kilęs ir pomėgis parazituoti: mano gyvenimas – tai vakarėlis, į kurį įsibroviau be kvietimo.

Radau būdą padaryt save geidžiamą – televiziją. Norėjau, kad minios klūpotų ir maldautų mane gyventi. Norėjau, kad įsimylėjusių žmonių ordos reikalautų mano pasirodymo. Norėjau būt išrinktas, žymus, garbinamas, garsenybė. Argi nejuokingi tie mažyčiai kvaili atsitiktinumai, kurie verčia mus visąlaik dirbti, užuot tiesiog buvus normaliems?

9 h 27

Su Kendise buvo gerai vienas dalykas – jos „hasbian“* pusė: buvusi lesbietė geriau pažįsta savo kūną ir tiksliai žino, kur reikia liesti, kad ji patirtų orgazmą. Moterys, kurios nemiegojo su moterimis, ne tokios geros, kaip ir nebiseksualūs vyrai. Kodėl galvoju apie sekso reikalus, o ne stengiuosi gelbėt mūsų kailius? Nes tai būdas mus išgelbėti. Kol būsiu apsėstas, aš būsiu. Kai imsiu galvoti apie ką nors kita, manęs jau nebus. Džeris žiūri į mane, kaip apskritai žiūri į gyvenimą: su geranoriškumu, kurį pakerta faktai. Ar tai ir yra meilė? Niekuo nepagrįstas gerumas?

– Ką darysim, tėti?

– Nežinau. Laukim čia, neverta lipt žemyn.

– Kiekvieną minutę gali ant stogo nuleist gelbėtojų brigadas, – sako Lurdes. – Jie išlauš šitas duris ir mes pirmi išeisim.

– Manai? Gal tikrai negali nusileist, nes per daug dūmų…

– Jiems nebūtina nutupdyti „chopperių“, pakanka virvėmis nuleist kelis farus ir gelbėtojus su reikalingais įrankiais, po paraliais, jie juk apmokyti tokioms operacijoms…

Lurdes atgauna viltį, tai svarbiausia. Reikia, kad vienas iš mūsų šitam klaustrofobiškam narve nuolatos rodytų savitaigos poveikį. Viltis kaip liudininkas, deguonies flakonas, kurį tai vienas, tai kitas pasiunčiam ratu.

* Has been – buvęs(-usi), lesbian – lesbietė (*angl.*).

– Jie nušoks ant stogo su juodais kombinezonais ir kaukėm, ir viskuo? – klausia Džeris.

– Nu jo, jie gi nebus persirengę Mikiu, Dingo ir Donaldu, – sako Deividas.

– Gera komanda, su litavimo aparatu atidarys šitas duris greičiau negu per tris minutes, nesvarbu, kad spyna bus sulaužyta.

– Gal jie žinos, kaip prisijungt prie elektroninės sklendės atidarymo sistemos. Kaip Tomas Kruzas „Neįmanomoj misijoj“.

– Oho! Pakibęs ant lyno, galva žemyn! Aukščiausia klasė!

Mums reikia kuo nors tikėti. Lurdes su Džeriu vėl ima melstis, progiesmiu kartodami „God save us, please save us“*, suglaudę delnus, įsmeigę akis į purvinas mūsų kameros lubas. Kol kas mes vis dar gyvi.

* „Dieve, išgelbėk mus, prašau, išgelbėk.“ (*Angl.*)

9 h 28

Katastrofos naudingos – jos suteikia norą gyventi. Niujorkas trečiojo tūkstantmečio pradžioj panašus į trečiojo dešimtmečio Paryžių, po 1914–1918 m. žudynių. „Pamišusi epocha" buvo pakrikštyta šampanu, ir amerikiečiai važiavo į Paryžių puotauti. Šiandien, po Rugsėjo Vienuoliktosios, „pamišusi epocha" yra niujorkietiška, dabar jau prancūzai važiuoja ten ir leidžiasi užgauliojami. Beje, kad būčiau ramus, kalbu su ispanišku akcentu:

– Olé! Está magnífico! Muy muy caliente! Si si si señorita!*

Nokautuoti niujorkiečiai laiko mane sąjungininku. Didysis Obuolys yra uždraustas vaisius, kurį gražiais baltais dantukais triaukši visos pasaulio Ievos. Lėktuvai sukūrė didžiulį viešnamį. Ar esu perdėtai optimistiškas? Miestas vis dar gedi, gal todėl visi rengiasi juodais drabužiais. Tik keli atsparieji per vakarėlius pamiršta širdgėlą ir gyvena, lyg niekas nebūtų pasikeitę. Tačiau viskas pasikeitė, greitai pats įsitikinsiu. Tik bendrauju vien su užsispyrėliais.

Pavyzdžiui, bare *Idlewild* Žemutiniame Ist Saide merginos ir vaikinai iki pusės nuogi jau 9 h 28 P. M. Merginoms ant krūtų tapomos gėlės. Šią kryptį vadina „swinging lite" – lengvas svingas. Visi glamonėjasi, bučiuojasi, glaustosi, bet be įsi-

* Olė! Nuostabu! Labai labai karšta! Taip taip sinjorita! (*Isp*.)

skverbimo. Daugybė vakarėlių rengiami tokiu stilium, o *Cake* pats garsiausias.

– Tai ne orgija! – sako namų šeimininkė. – Paprasčiausiai seksualus vakarėlis.

Dažnai poros išeina su trečiu bet kurios lyties asmeniu, ir dvi paras jam neįmanoma prisiskambint... Bet yra daug vyrų, kuriems patinka stebėt, kaip jų žmonos laižosi su draugėmis, ir viskas. Norint daugiau sužinot apie tokius renginius: www.cake-nyc.com, dar yra www.onelegupnyc.com, šis dar labiau hard (pavyzdžiui, įėjimo į jų paskutinį vakarėlį slaptažodis buvo „Eat me“*). Įėjimas: 50$ porai, 15$ vienai moteriai. Nepamirškit: šie vakarėliai anksti baigiasi, nes visi gana greit išeina dulkintis kitur. Naujų vakarėlių tikslas – peržengti ištikimybę, išeiti už poros ribų, išrasti naujų būdų mylėti vienas kitą neaukojant aistros.

Niujorkas – vienintelė vieta pasauly, kur dar galima sutikti tokią retą rūšį – merginas su basutėm vidury žiemos, kurios siurbčioja rožinius kokteilius iš trikampių taurių siūbuodamos pagal Kraigą Deividą. *Cosmopolitano* receptas: *Absolut Citron*, *Cointreau*, spanguolės ir laimas martinio taurėje. Šis gėrimas išdavikas primena man Iruno *Tonios* (džinas, degtinė, granatų sirupas, apelsinų sultys) – pirmosios liūdnos atminties pagirios, saldūs mišiniai teka gyslom. Užsisakau taurę ar penkias. Bin Ladenas linki šioms mergaitėms blogo. O aš linkiu tik gero jų kietiems speneliams po per siaurais berankoviais marškinėliais. Alkoholis kaip meilė – kaip gera iš pradžių... Ir čia mane ištinka nušvitimas. Šiandien TARPTAUTINIS PLEIBOJUS – tai moteris. Bridžita Džouns ar

* „Suvalgyk mane“ (*angl.*).

Keri Bredšou, serialo „Seksas ir miestas" veikėja. Tai jų bijo islamistai – o, kaip aš juos suprantu! Mane jos irgi varo neviltin su savo sunkiąja artilerija: blakstienų tušu, lūpų blizgesiu, rytietiškais kvepalais, šilkiniais apatiniais. Paskelbė man karą. Jos mane gąsdina, nes kažkas kužda, kad nepavyks visų suvilioti. Nuolatos netikėtai atsiranda nauja, dar smailesniais aukštakulniais negu prieš tai buvusi. To darbelio niekad nebaigsi. Net jei kasdien į šitą miestą sudaužytų po užsakomojo reiso lėktuvą, vis tiek jiems nepavyks sulaikyti pavojingų gražuolių srauto, seksualinio imperializmo tų nuostabių palaidūnių su marškinėliais: „I ESCAPED THE BETTY FORD CLINIC"*, griaunamosios iškirpčių galios ir blakstienų, kurios virpa, kai šios meta į jus niekinamą žvilgsnį.

– You are not on my „to-do" list.** Nekabink manęs, vyruti. Šį vakarą aš pati medžioju. Scram! Beat it!***

– Prašau kavos ir taksi. (Nemanyk, kad tavo krūtys ir kojytės mane veikia. Išskyrus erekciją, šiaip – nulis. Taigi užsičiaupk su savo basutėm. O tu visai nebloga.)

Ar malonumas pakeičia baimę? Integristai dezintegruoti. Grasinimas padarė priešingą, nei jie tikėjosi, poveikį. Hedonizmas klesti. Babilonas vėl gyvas! Nė viena moteris nedengia čadra veido, priešingai, jos lekia į striptizus, žaidžia „aklą vištą", glamonėja bendradarbius kabinetuose ir bučiuojasi su vaikinais, užsukusiais į „speed dating"**** vakarėlius. Naujoji „pamišusi epocha" prasideda libertinizmu, tuo metu bombarduojamos tolimos šalys. Žmonės juokiasi, glaus-

* „Pabėgau iš Betės Ford klinikos" (kur gydoma nuo narkomanijos ir alkoholizmo) (*angl.*).

** Tu neįtrauktas į mano sąrašą „ką padaryti". (*Angl.*)

*** Dink! Skubinkis! (*Angl.*)

**** Greitų pasimatymų. (*Angl.*)

tosi, ir siaubas subyra į šipulius. Terorizmas nieko neterorizuoja, o sustiprina laisvę. Seksas šoka su mirtim. Laimėtojų nėra, tik tokie „lūzeriai“ kaip aš. Kai užeinu į kinų transseksualų kabaretą (*Lucky Cheng*), jie skardžiai užtraukia dainą pagal „Su gimimo diena“ melodiją:

– Happy blow job to you! Happy blow job to you!*

Barzdoti poligamai hašišo rūkytojai nori mus pamokyti dorovės? OK, vyručiai, jūs laimėjot, gyvensim kaip jūs: visi poligamai ir hašišo pūtikai! Turim marias laiko atsipeikėti. Juokiamės kaip išprotėję, o po to iškart užplaukia gūduma. Taip mes gyvenam.

* Gero tau čiulpimo! (*Angl.*)

9 h 29

Lėktuvas po mūsų kojomis jau smygso tris ketvirčius valandos, tada Džeris pareiškia, kad norėtų būti muse.

– Kvailys! – perėmė Deividas. – Ar esi matęs musę ant stiklo? Laksto į visas puses kaip pamišus ir niekad neranda, kaip ištrūkti.

– Jis teisus, Džeri. Tau nebūtina tapt muse. Jau esi musė, aš taip pat. O Deivas – uodas. Pirmyn, einam pazysim, BZZ BZZ, prie *Windows*!

Ir pradedu dūgzti kaip vapsva, stačiomis, lakstydamas į visas puses. Sunerimęs Lurdes veidas. Sutrikęs Džerio veidas. Ir galų gale atpildas – Deivido juokas, priglaudęs prie kaktos baltą servetėlę jis rodo mažytes antenas. Lurdes ploja, o Džeris prisideda prie mūsų – štai mes jau dūzgiam choru ir trankomės į sienas. Entonis teisingai parinko vietą. Šitas kambarys gana izoliuotas nuo likusio bokšto, kol visos jo angos užkimštos. Lurdes priglaudžia ausį prie durų į stogą. Ji vis liepia mums nutilti ir klauso, ar iš sraigtasparnio leidžiasi gelbėtojai. Bet girdim tik besilydančių plieninių strypų girgždesį, apdegusiųjų raudojimą ir duslų, slegiantį gaisro šnaresį. Tada Deividas uodas vėl užveda BZZ ir pirštu įgelia broliui, ratelis vėl ima suktis iš naujo.

Užmušta dar viena minutė.

9 h 30

Nuo Šatobriano ir jo sūnėno iš žmonos pusės Tokvilio laikų kelionė į Ameriką tapo svarbia prancūzų tradicija. Mums patinka su svaigiu susižavėjimu žiūrėt į amerikiečių didybę. XIX amžiuje buvo romantizmas ir indėnės. XX amžiuje – pasaulinio kapitalizmo ir vartotojų visuomenės gimimas (Morano ir Selino Niujorkas). XXI amžiuj puikiai matom, kad ši sistema šlubuoja, ir jeigu norim suvokti savo pačių išnykimą, turim per lietų pėsčiomis pereiti Brodvėjų. Išsidrėbusiems ant medinių suolų išsekusiems tarnautojams masažuotojai masažuoja sprandą, ant šaligatvio, kino afišų pavėsyje. Vietoj sekso reikmenų parduotuvių įsikūrė Disnėjaus parduotuvės. Skystųjų kristalų ekranai su kokakolos reklama sugedę – raudonas kraujo spalvos logotipas nervingai mirksi, kaip išsiderinęs stroboskopas. Ko ieško ši šlapia minia? Pinigai jau nėra jos Dievas. Šia aveniu 1925-aisiais žingsniavo Lui Ferdinandas Selinas, 1932-aisiais apie tai rašo „Kelionėje“*: „Tai aukso pilnas kvartalas, tikras stebuklas – už durų galima net išgirst tą stebuklą, kaip glamžomų dolerių šiugždesį, kuris visada lengvesnis už Dolerį, tikra Šventoji Dvasia, brangesnė už kraują.“ Dabar jau nebe taip, žmonės nebegarbina babkių, o šlykštisi, tačiau nežino, kaip kitaip gyventi, todėl užsisako sprando masažą, išsitiesia ant sofų, būna neištikimi žmo-

* Romanas „Kelionė į nakties pakraštį“.

noms su meilužėmis, o meilužėms – neištikimi su kitu vyru, ieško meilės, perka dėžutes vitaminų, spaudžia akceleratorius, signalizuoja, toks tas visuotinis skubėjimas, jie signalizuoja, kad kiti žinotų, jog jie yra.

Prancūziją ir Ameriką sieja ilga migdomai nuobodi istorija. Galbūt laikas ją atgaivinti. Prancūzija dar galėtų padėti – nors kartą mano šalis kam nors pasitarnautų. Prancūzija nėra Amerikos motina – tai Anglija, bet gali apsimesti krikštamote. Na, žinot, ta sena ūsuota teta, kurią matai tik per didžiąsias šventes, kuriai dvokia iš burnos, jos truputį gėdijatės ir dažniausiai užmirštat, kad tokia iš viso yra, tačiau ji vis primena save gražia dovana.

Eidamas žemyn Medisono aveniu sutinku merginą su kaktoje nupieštu juodu kryžiumi. Po to dar vieną. Po to du bankininkus su tokiais pačiais kryžiais kaktose. Manau, kad man sutriko regėjimas. Nors per pietus nieko negėriau. Dabar jų jau dešimtys, mažų ir didelių, aukštų valdininkų ir direktorių asistenčių, vaikštinėjančių su pelenais kaktose ištatuiruotu kryžium. Pamanau, kad kažkur, už kelių namų blokų, tikriausiai yra koks pamišėlis, kuris juos vynioja aplink pirštą ir jiems net nepastebint patepa galvas juodais dažais. Šaligatvis pilnas žmonių su kryžiais antspauduotais veidais. Einu prieš šitų miesto kryžiuočių srovę ir galų gale suprantu: visi eina iš Šv. Patriko katedros. Šiandien – Pelenų trečiadienis. Kelių namų gyventojų eilė trypčioja – laukia, kol jiems pateps kaktas šventais pelenais. Iš to galima susidaryt įspūdį, kokia atmosfera tvyro pasaulio sostinėj. Visų sričių darbuotojai pasirengę aukot savo pietų pertrauką, kad kunigas jiems ant kaktų dulkėmis nupieštų kryžių. Prancūzijoj nieko panašaus nesu matęs.

Kita naujiena: Niujorko gyventojai tapo neįtikėtinai malonūs, paslaugūs, dėmesingi, mandagūs. Prisiminiau aršų devintojo dešimtmečio individualizmą, kai buvo galima pamatyti niujorkietį, peržengiantį ant žemės gulinčio benamio kūną ir net nesulėtinantį žingsnio. Dabar jau nieko panašaus nebūna. Visų pirma dėl to, kad juos Džulianis perkėlė kitur (arba jie mirė), bet atsirado dar kai kas – apokaliptinis mandagumas. Pasaulio pabaiga daro žmones kilniadvasius. Mačiau, kaip praeiviai sningant padėjo aklajam pereiti gatvę, kaip moteris pakėlė nukritusį vyriškio skėtį, du žmones, susistabdžiusius tą patį taksi ir norėjusius užleisti vietą vienas kitam. Sakytum Franko Kapros filmas! Dešimt, dvidešimt kartų per dieną atrasdavau neįmanomą hibridą, mutavusią būtybę, neįsivaizduojamą žmogų: altruistą niujorkietį.

Po Rugsėjo Vienuoliktosios liko du radikaliai priešingi dalykai: mandagumas šalies viduje ir pyktis už jos ribų.

9 h 31

Mano vardas Deividas Jorstonas, ir mano tėvas netrukus transformuosis. Jis nesiliauja neigęs, kad yra superherojus, bet mutacija įvyks po kelių akimirkų. Prieš dvi minutes jis mėgdžiojo musę – tai ženklas, kuris neapgaus.

– Ne, Deividai, aš ne Supermenas! Sutikčiau juo būti! Negi manai, kad didžiuojuosi būdamas tik savimi?

Klasikinis neigimas. Supergaliomis apdovanotos būtybės visada apsimeta silpnais žmonėmis, kad išsaugotų laisvę judėti ir laisvę veikti. Užuodžiam stiprų šokolado kvapą. Mmm, gardu.

– Tai 108 aukšto saldainių pardavimo automatas, – sako Lurdes. – Jis kepa.

OK, čia dvokia. Tėtis sukasi ratu kaip mutantas narve. Tada jis pastebi vaizdo kamerą – mažą pilką dėželę, pakabintą palubėj. Puola prie jos kaip malūnas mostaguodamas rankom.

– Ei! Mes čia! A-ūū!

Rodo objektyvui Džerį, tada pakelia ir mane. Jokios abejonės, jo supergalios dabar aktyvuojasi.

– They can see us! Hello there!* Ateikit, išveskit mus!

* Jie mus mato! Sveiki! (*Angl.*)

Pašokęs į orą jis nori pasukti kamerą į duris, į kurias rodo pirštu.

– Look at the door! OPEN THE DOOR!*

Tėtis šoka pogo, sakytum vienas pats būtų *Red Hot***.

Bet šitose kamerytėse nėra mikrofonų, tad nėra ko plyšaut kaip skerdžiamam.

Keliais šimtais metrų žemiau, tuščiame kontrolės pulte, viena iš daugelio kamerų nespalvotų vaizdų sienoje rodo besiskeryčiojantį keturiasdešimtmetį su dviem vaikais ir tylią šviesrudžio veido moterį, sėdinčią, nugara atsirėmusią į sieną. Kiti stebėjimo televizoriai rodė tuščius kabinetus išdužusiais langais, užstrigusius liftus su pajuodusiais lavonais, dūmų užplūstus koridorius, vandens purkštuvų užtvindytus holus, knibždančius laiptus, kuriais vorele leidosi žmonės, sutikdami šimtus aukštyn kopiančių uždususių gaisrininkų. Priešais tuščias kėdes valdymo pulte mirksėjo šimtai raudonų lempučių. Tuščiai kaukė sirenos. Jei iš viso Dievas yra, įdomu, ką jis veikė tą dieną.

* Pažiūrėkit į duris! Atidarykit duris! (*Angl.*)

** Red Hot Chilli Peppers.

9 h 32

Ėjau prie kiekvieno sutikto žmogaus ir klausiau to paties:

– Have you been to *Windows on the World*?*

Visi mesdavo į mane įtarų ir sutrikusį žvilgsnį.

– Kam vėl kalbėti apie tą siaubą?

Toks klausimas prancūzo lūpose skambėjo nepadoriai ir vujeristiškai. Norėjau pažadint restoraną vaiduoklį. The Gost dinner**. Tada vėl imdavau kalbėt su ispanišku akcentu.

– Ma qué esta muy intéressante and I lova youra countrya. Penelopa Cruz sh'es hot, no? olé olé!***

Keli niujorkiečiai man tvirtino, kad jau nebemėgsta žiūrėt į žydrą dangų virš miesto. Čia saulėtas oras jau nebėra ramybės sinonimas. Merkdamas akį Hanteriui S. Tompsonui galėjau pavadint šią knygą *New York Parano*. Vidaus saugumo departamentas pataria žmonėms nusipirkt plastikinių juostelių ir lipnių juostų ritinėlių, kad galėtų užklijuoti plyšius, kilus cheminiam ar biologiniam pavojui.

Šiandien tęsiu vizitą – einu Hudzono upės pakrante iki milžiniško prie 86 krantinės prišvartuoto laivo lėktuvnešio

* Ar esat buvę *Windows on the World*? (*Angl.*)

** Vaiduoklių vakarienė (*angl.*).

*** Man labai įdomu ir patynka jūsų šalys. Penelopa Kruz labai karršta, arr ne? Olė olė!

*L'Intrépide**. 1944 metų lapkričio 25 dieną jį puolė du japonų lėktuvai kamikadzės. Po to jis buvo paverstas „Oro, jūros ir kosmoso muziejum“. O iš tiesų turime reikalą su įsimintina Amerikos karinės nacionalistinės propagandos įstaiga. Prie įėjimo ant sienos perskaitau JAV Karinių oro pajėgų šūkį: „Aim high“ (Taikyk aukštyn). Rodomi filmai, šlovinantys JAV kariuomenę, juos žiūri išsklidusi publika: ledus laižantys vaikiščiai ir keli suglumę japonai. Mano atėjimo priežastis: lėktuvnešio pilve po stiklu eksponuojamos kelios *American Airlines 11* nuolaužos. Droviai artinuosi prie relikvijos. Ji pateikta labai iškilmingai. Organinio stiklo kube, ant *Ground Zero* susemtų pilkų dulkių sluoksnio, kaip brangenybės išdėlioti keli sudužę daiktai: sutraiškytas nešiojamasis kompiuteris, keli rotaprintu spausdinti lapai su kraujo dėmėm. Vitrinos centre – aprūkusi plieninė lentelė, maždaug kvadratinio metro dydžio – stoviu priešais tai, kas liko iš *Boeingo*, įsirėžusio po restoranu *Windows on the World*. Tai sulankstytas, subraižytas, apdegęs metalo gabalas. Jo centre galima atpažinti susilydžiusiam aliuminyje išpjautą ovalą – tai liukas. Prie šio lango ant pelenų stovi susikaupę lankytojai. *Window on the dust*.** Pasilenkiu, nuo manęs iki vienuoliktojo reiso tik keli centimetrai, ir jei ne stiklas, galėčiau paliest pirmą Rugsėjo Vienuoliktosios lėktuvą.

Niekad nesu buvęs arčiau kraujo klano.

* Nenuilstantis, nenuorama (*pranc.*).

** Langas į dulkes. (*Angl.*)

9 h 33

KAIP JĖZUS MANĘS NEIŠGELBĖJO

Vėl paragaut mamos obuolių pyrago, kurio kvapnus garas kildavo laiptais ir žadindavo mane dar gulintį lovoje. Po oranžiniu kaip židinio ugnis dangum važiuojam automobiliu, maža metaline dėžele po žvaigždėmis. Dažnai važiuodavom kelionėn per visą Teksasą, didžiausią iš JAV valstijų, tėtis vairuodavo, mama snausdavo, o mes, išskyrus mane, irgi knarkdavom ant galinės sėdynės. Aš tik apsimesdavau. Klausydavausi didelių muzikinių rinkinių, pamenat? Tai lyg tokios didelės kasetės sulig kišenine knyga. Galima buvo pereit nuo vienos dainos prie kitos, tėtis klausydavosi „Drive my car", iš *Beatles* albumo *Rubber Soul,* o aš tada mintyse niūniuodavau „bi-byp, bi-byp, jee!". Arba „Doors" *L. A. Woman*, kuris prasideda tuo velnišku bliuzu, pavadintu „The Changeling". Užmerkęs akis linguodavau galvą į ritmą ir bijodavau, kad tėtis užmigs prie vairo, todėl viduje šaukdavau: „Tėti, atsibusk!"

– Tėti, atsibusk! Tėti, atsibusk!

Atpažįstu sūnaus balsą.

– Ką? Aš ilgai miegojau?

Lurdes paaiškina, kad akimirką buvau „išsijungęs", trumpai nualpęs. Vaikai sustingę, išraudę kaip ir aš. Toksinių dujų debesys tikriausiai mus nuodija patiems to nepastebint. Norėčiau vėl užmigti, grįžti į vaikystės šeimoje sapną. Pradedu

mylėt savuosius, kaip audroje pamilsti savo pripučiamą valtį. Lurdes vėl prabyla, dabar jos eilė. Sako, kad jai nepavyko turėti vaikų, todėl ji norinti padėt Džeriui ir Deividui, kad restorane ji nereikalinga, kad reikia išlikt ramiems, kad mums pavyks ištrūkti, reikia tik laukti, ir jaučiu, kad ji šventai tuo tiki. Jai pavyksta pagaut operatoriaus tinklą ir prisiskambinti broliui, apmirusiam iš nerimo. Ji kartoja tai, ką aš sakiau Merei: paskambink gelbėtojams, mes ant stogo, viskas gerai, bet dūmai kyla, nežinom, kur eiti... Ji neramina brolio.

Ši moteris yra šventoji. Mes kasdien būnam šalia angelų, tik patys to nežinom. Ji pasirausia kišenėj, išsiima pakelį kramtomosios gumos ir tyliai mums išdalija. Dedamės ją į burną lyg ostiją. Tada berniukai vėl pradeda su ja žaisti.

Sąmoningai nusprendžiau atsiskirti nuo savo kūno ir kraujo. Tuodu apdarai mane slėgė, todėl nusimečiau juos. Apie visus vyrus, kurie išbūna daugiau negu trejus metus su ta pačia moterim, tiesiog negaliu negalvot kaip apie bailius arba melagius. Norėjau šveist po velnių miesčionišką šeimos schemą – tėvas neturi palikti savo vaikų motinos, net jei myli kitą moterį. O jei taip padaro, yra niekšas, gaidys, neturi atsakomybės jausmo. „Atsakomybės jausmas“ reiškia būti neištikimam žmonai taip, kad ji to nesužinotų. Nesutinku. Tikra atsakomybė – parodyti savo vaikams tiesą, o ne dirbtinį simuliatorių ir skiedalus. Tariamoji šiuolaikinė laisva ir cool visuomenė kaip pusiausvyros modelį primeta plastmasinę meilę. Septintasis dešimtmetis buvo „žavinga išimtis“. Aš norėjau pasakyt sūnums, kad niekada nereikia pasilikt, kai nebesi įsimylėjęs, reikia būti ištikimam tik meilei ir dėti skersą ant visuomenės kiek tik įmanoma. Norėjau pasakyt jiems, kad tėvo meilė vaikams yra nesugriaunama ir neturi nieko bendra su tėtės meile mamai. Norėjau pasakyt jiems tai, ko

man niekad nesakė tėvas, nes ir jam tėvas niekad to nesakė: aš jus myliu. Aš jus myliu, bet esu laisvas. Aš jus myliu, bet man nusispjaut į krikščionių religiją. Jūs – vienintelės būtybės, kurias mylėsiu ilgiau negu trejus metus.

Ir štai dabar sėdžiu čia, praskydęs kaip kvailys, gėriuosi jais, patogiai įsitaisęs pačiam reakcingiausiam iš visų įmanomų modelių, šiltai ant krosnies, netrukus mes visi kartu mirsim, ir suvokiu, kad aš dėl visko klydau.

9 h 34

9 h 34 *Cantor Fitzgerald* kontoros darbuotojai puolė slėptis po metaliniais darbo stalais ir kiekvienas savo kampe suanglėjo. Penkiasdešimt *Conference Room* susirinkusių žmonių – nežinom, ar jie meldėsi, bet į mobiliuosius dažnai kartojo žodį „God“. 92-am aukšte, *Carr Futures* atstovybėj, visi iki kelių braidžiojo vandeny. Maždaug dvidešimt keturi makleriai uždusо per susirinkimą, sukritę į krūvą prie durų kaip dujų kameroje. 95-am aukšte kairysis lėktuvo sparnas pramušė lubas, sienas, langus, informacijos centrą ir net priimamojo marmurą. Visur buvo aklinai tamsu, tekėjo kraujas ir tvyrojo degančių plaukų kvapas, tyla ir nejudrūs kūnai. Pietiniame bokšte, *Keefe, Bruyette & Woods* kontoroj, *Investment Banking** skyriaus žmonės nusileido žemyn ir liko gyvi, o makleriai – ne. Nes jie nenorėjo pražiopsot biržų atidarymo.

Mieste sninga. Ant šaligatvių asfalto leidžiasi baltų dulkelių sluoksnis, krinta iš dangaus kaip Vienuoliktąją, tik šįkart jis tikras. Žiūrint nuo *Empire State Building* apžvalgos aikštelės miestas atrodo užklotas balta antklode, kaip sofa apleistam kaimo namely. Bet girdėt policijos sirenos ir miesto šurmulys bei virpesiai. Šįryt čia užklydo nedaug turistų, ledinis vė-

* Investicijų bankininkystės (*angl.*).

jas bloškia į akis snaiges, nuo kurių peršti akis. Per garsiakalbį sklinda Elos Ficdžerald daina: „In my solituuuuude, you hauuunt me“*. Vaizdas apsiblausęs, bet akimirką galiu įžiūrėt akmenis ir vandenį, net bangas Rytų upės paviršiuje, apvalias juodai baltas raukšles. Virš mano galvos – *Empire State Building* ašis, sumanyta oro balionams prisišvartuoti, panaši į Eifelio bokšto smaigalį, kurį nuo 1899 m. nori pranokti amerikiečiai ir kurį ši ašis pranoko 1931-aisiais. Apeinu visą terasą: pro sniego sieną matau rūkstančius kaminus, lyg Niujorkas būtų dundanti metalurgijos gamykla, dešimties milijonų darbininkų fabrikas. Po balta staltiese vienas ant kito tarsi cukraus pudra leidžiasi pilki sluoksniai, ir staiga atsiranda oranžinė dėmė – tai brezentas, juosiantis namo statybų aikštelę; arba auksaspalvė – tai pastato kupolas, arba sidabrinė – *Chrysler* atstovybė tolumoj, spindinti perlamutru baltoje vatoje. Įsimylėjėlių pora paprašo, kad nufotografuočiau. Nekenčiu jų. Jų nerūpestingumas trenkia antausį kaip ir šaltas oras. Norėčiau čiupti merginą už apykaklės ir surikti:

– Džiaukis dabar! Vieną dieną su draugeliais jis eis pas kekšes, o tu su bendradarbiu svetimausi viešbučio kambary. Galų gale paliksi jį – ir kam atiteks nuotrauka, kurią dabar padarysiu? Niekam. Tai tik sugadinta fotojuosta, kuri atsidurs batų dėžėj, spintos kampe.

Pasaulio kartėlio čempionate aš pretenduoju į apdovanojimą. Tačiau, aišku, nieko nesakau ir įamžinu juos, bučinį sniege po sniegu. Pasisuku į pietus ir įsitikinu, kad dviejų bokštų ten tikrai nėra. *Empire State Building* gali džiaugtis – jis ir vėl aukščiausia miesto viršūnė. Du pastatai trisdešimtį metų no-

* „Mano vienatvėj tu persekioji mane.“ (*Angl.*)

rėjo paneigti jo pirmenybę, bet dabar jau viskas baigta – aštuntasis dešimtmetis mirė. 381 metro *Empire State* ir vėl valdovas. Šviesos judėjimas kas akimirką keičia peizažą. Šiaurėje *Pan Am* pastatas pakeitė pavadinimą – tapo *MetLife*, rašau tavo vardą. Taip pat ir RCA pastatas dabar jau vadinasi *GE Building*. Trys dalykai, keičiantys dangaus vaizdą: debesys, puolimai ir nauji prekių ženklai.

9 h 35

Oro karas: ištrūkti, pabėgti iš krosnies galima nebent iki pusės išlindus pro langą – čia įsakinėja plaučiai. Džefris padeda kolegoms iš *Risk Water Group* ieškoti deguonies kišenių *Windows on the World* patalpose. Stačiomis užsilipus ant baro. Virtuvėj, šaldiklyje. Pro šiaurinės pusės langus. Gaisras siautėja. Keliems įstaigos darbuotojams pavyko prisiskambint gaisrininkams, kurie pakartojo nurodymus: „Nejudėkit iš vietos, mes atvažiuojam". Tarsi galėtume judėti. Džefris ieško vandens, bet iš čiaupų nebebėga, tada paverčia palubėj pakabintą vazą ir sudrėkina savo grupės narių servetėles. Nuplėšia raudonas užuolaidas, kad sustabdytų arba bent jau filtruotų dūmus. Mojuoja staltiesėmis pro langą, kur būriai žmonių šaukiasi pagalbos. Džefris jau nebijo. Jis tampa didvyriu. Į vandens klaną parverčia stalus, kad draugai eidami į koridorių nenusitrenktų prisilietę prie mirkstančių apnuogintų laidų.

Jis tikrai viską išbandė, kad padėtų kitiems prieš pats bandydamas laimę. Norėjo praktiškai įgyvendint savo idėją, be to, jam tikriausiai įgriso matyti, kaip miršta mylimi žmonės, o jis negali jų išgelbėt. Čiumpa keturis užuolaidos kampus (po du kampus į kumštį) ir šoka į tuštumą. Iš pradžių audeklas išsipučia kaip parašiutas. Bičiuliai jį drąsina. Jis gali matyti persigandusius jų veidus. Greitis didėja. Jo rankos turi išlaikyt per didelį svorį, ir užuolaida persikreipia. Tačiau jam

pavyko parašiutu nusileisti iki *Aspeno*, mokėjo pasinaudot palankiom oro srovėm. Bet krinta kaip akmuo. Norėčiau papasakot jums, kad jam pavyko išsigelbėt, bet tada man priekaištautų kaip Spilbergui, kai dujų kamerose iš dušų jis leido tekėti vandeniui. Džefris nenusileido elegantiškai atsistodamas ant pirštų galiukų. Po kelių sekundžių jo varganas audeklo gabalas užsiliepsnojo kaip fakelas. Džefris tiesiogine prasme sprogo ant šaligatvio, kartu užmušdamas gaisrininką ir jo gelbėtą apdegusiąją. Žmonai apie Džefrio mirtį pranešė jo širdies draugas. Vadinasi, ji sužinojo apie jo biseksualumą tuo pačiu metu kaip ir apie mirtį. Jei norėjau papasakot gražių nuotykių, pasirinkau ne tą temą.

9 h 36

2000 metais išleistuose „99 FF“* norėdamas apibūdinti infiltracinę revoliuciją rezgiau tokią metaforą: „Negalima užgrobti lėktuvo neįlipus į vidų“. Oktavas Parango buvo įsitikinęs, kad gali pakeisti dalykus iš vidaus. Vėliau, romano pabaigoje, pastebėjo, kad nebuvo žmogaus lėktuvui pilotuoti. Paskirtas savo agentūros direktorium, staiga suprato, kad negali kelti revoliucijos autonomiškoje sistemoje, organizacijoje, kuri neturi nei vadovo, nei krypties, nei prasmės. Globalizuota ir triumfuojanti kapitalistinė reklamos visuomenė? Godi tuščiai besisukanti mašina. (Lėktuvo be piloto metafora pasiskolinta iš amerikietiškos komedijos „Ar lėktuve yra pilotas?“.) 2001-ųjų rugsėjo 11 dieną šis vaizdas iškilo prieš mane visu savo žiaurumu. Tikrai turi lipti į lėktuvą, jei nori jį nuvaryti. Bet jei lėktuvas nusižudo? Virstam ugnies kamuoliu, toli taip nenueisim. Lipam į lėktuvą ir galbūt tikimės pakeisti jo kursą – o ką, jei vien tam, kad įsirėžtume į pastatą? Vienintelė įmanoma revoliucija yra už šios save griaunančios sistemos ribų. Niekada nereikia lipti į lėktuvą. Priimti šį pasaulį, veikti reklamoj arba žiniasklaidoj – reiškia būt tikram, kad žūsi milžiniško, per *CNN* tiesiogiai transliuojamo sprogimo metu. Šiandien infiltracija tapo savęs žalojimu. Tikra revoliucija – tai išnykimas. Svarbiausia

* F. Beigbederio romanas „14,99 €“.

yra *nedalyvauti*. Laikas rinktis ne pasyvų priešinimąsi, o verčiau – aktyvų dezertyravimą.

Boikotą, o ne skvotą.

Tad liaukis kaltinęs kitus ir pasaulį. Kaip Zola turtuoliams, laikas ir man parašyti: „Kaltinu save".

Kaltinu save mėgavimusi narciziškumu.

Kaltinu save liguistu viliojimu.

Kaltinu save Park aveniu kairuoliškumu.

Kaltinu save prasimušėliškumu ir paperkamumu.

Kaltinu save pavydu ir frustracija.

Kaltinu save apsimestiniu nuoširdumu.

Kaltinu save už tai, kad vėl stengiuosi patikti, pats sau reikšdamas šiuos kaltinimus, kurie skirti atremti būsimus smūgius.

Kaltinu save dviejų pavarų blaiviu protu.

Kaltinu save už tai, kad ėjau į *Canal* + atkeršyt už tai, kad nesu žvaigždė.

Kaltinu save pasipūtėlišku tingumu.

Kaltinu save už tai, kad rašau dorovingas autobiografijas.

Kaltinu save už tai, kad nesu heteroseksualus Ervė Giberas*.

Kaltinu save už tai, kad 9 h 36 pasiduodu užplaukusiam lengvumui.

Kaltinu save už tai, kad nesugebu nieko geresnio nei tas lengvumas.

Kaltinu save, kad esu vienintelis atsakingas už savo neurasteniją.

Kaltinu save visišku drąsos neturėjimu.

* Hervé Guibert (1955–1990) – prancūzų scenaristas, kino režisierius, rašytojas, fotografas; buvo gėjus.

Kaltinu save palikus vaiką.

Kaltinu save už tai, jog nedarau nieko, kad pakeisčiau tai, kas manyje blogai.

Kaltinu save, kad garbinu viską, ką kritikuoju, ypač pinigus ir populiarumą.

Kaltinu save, kad matau ne toliau negu abiejų mano nosių galai.

Kaltinu save už pasitenkinimą savimi, maskuojamą po savišmeižtu.

Kaltinu save už tai, kad nesugebu mylėt.

Kaltinu save už tai, kad visada siekiu tik moterų pritarimo ir niekada nesidomiu jų rūpesčiais.

Kaltinu save estetika be etikos.

Kaltinu save intelektualiniu (ir fiziniu) masturbavimusi.

Kaltinu save protiniu (ir fiziniu) onanizmu.

Kaltinu save už tai, kad primetu savo kartai ydas, kurios būdingos man.

Kaltinu save už tai, kad painioju nemylėjimą ir paviršutiniškumą (kai nesugebi mylėti, nemylėjimas neegzistuoja).

Kaltinu save už tai, kad ieškau tobulos moters, žinodamas, kad tobulybės nėra, visa tai tam, kad nuolat likčiau nepatenkintas ir galėčiau patogiai įsitaisęs inkšti bei skųstis.

Kaltinu save prieš negražuolius nukreiptu rasizmu.

Kaltinu save už tai, kad tyčiojuos iš visų, išskyrus save.

Kaltinu save už tai, kad iš pavydo kaltinu kitus.

Kaltinu save už tai, kad noriu to, kas geriausia, o pasitenkinu menkesniais dalykais.

Kaltinu save už tai, kad neturiu nieko bendra su Niujorko miestu, nebent individualizmą ir didybės maniją.

Kaltinu save už tai, kad deginu visus tiltus, bėgu nuo praeities, tai yra nuo savęs, ir neturiu draugų.

Kaltinu save triukšminga stagnacija ir nevėkšliška tėvyste.

Kaltinu save chronišku atsakomybės neturėjimu, tai yra ontologiniu bailumu.

Kaltinu save už tai, kad nuo 1990 m. viešai skalbiu savo nešvarius baltinius.

Kaltinu save už tai, kad po savęs palieku tik griuvėsių lauką.

Kaltinu save už tai, kad mane traukia griuvėsiai, nes – „toks tokį sutiko“.

O dabar – nuosprendis:

Nuteisiu save vienatvei iki gyvos galvos.

9 h 37

Bjauriausia, kad šitoj patalpoj nėra taksofono. Be taksofono kabinos Klarkas Kentas negali tapti Supermenu – neturi kur persirengti. Juk tėtis neims nuogai nusirenginėt prieš Lurdes! Na, mudu su Džeriu nesutriksim pamatę jo pimpaliuką, žinom, kaip atrodo. Bet kaip, jūsų manymu, jis transformuosis, jei negali persirengti? Kvaila, reikėjo ir apie tai pagalvoti. O Džeris prisysiojo į kelnes, na, jis tai duoda! Ir mano, kad aš nepastebėjau! Gal tu sapnuoji, moli? Neužsimenu apie tai, kad nesutrukdyčiau tėčiui protoninio metagliucidavimosi. Ką tik pamaniau, kad jis eina į tualetą persirengt, bet to nepadarė, manau – kad kiti nepastebėtų jo supergalių. Na, tikrai: paprastai superherojai neturi vaikų, todėl jis visąlaik priverstas slapstytis, jam sunku išnešt kudašių. Ką jis darys, kai galės vykdyt operacijas? Labai geras klausimas, ačiū, kad pasidomėjot. Taigi iš pradžių jis lazeriais, šviečiančiais iš akių, pradės tirpdyti tas šarvuotas duris. Po to nueis ant stogo ir savo ultrajėga pakels bokštą, o tada įmerkęs jį į Hudzono upę užgesins liepsnas. Pasigirs toks PŠŠŠ, koks būna, kai mama pakiša po vandeniu keptuvę, kurioje ką tik skrudino kukurūzų spragėsius. Tada pastatys bokštą į vietą ir padarys tą patį su gretimu bokštu. Arba, jei tai per daug pavojinga žmonėms viduje – jie gali įsistatyt ne vieną gumbą – pasielgs priešingai: įsiurbs 100 milijardų tonų jūros vandens ir išpurkš jį ant Bokštų dvynių. Ir viena, ir kita įmanoma. Jei ne, jis dar

gali pagaminti milžinišką nusileidimo takelį nuplėšęs brezentą nuo šalia statomo namo, čia jų pilna, žmonės nučiuoš apačion, arba ištempęs savo elastingą kūną pastatyti perėjimą tarp bokštų, arba (bet čia tikrai paskutinė priemonė – jei kitos nebus veiksmingos) pasuks Žemės planetą į kitą pusę, kad atsuktų laiką dviem valandom atgal, kai dar nieko nebuvo įvykę, tada pakanka įsakyt žmonėms neiti į darbą, ir viskas bus cool. Štai ką darys mano tėvas, kai atgaus visas persikūnijimo hipergalias.

9 h 38

Didžiausia Amerikos bėda, kad ji yra pasaulio valdovė, bet nieko nebevaldo. Kažkur skaičiau, kad Deividas Emilis, *Windows on the World* savininkas, visada piniginėje nešiojasi V. H. Odeno eilėraštį:

The winds must come from somewhere when they blow
There must be reasons why the leaves decay
*Time can say nothing but I told you so.**

Atvykus į Niujorką manyje nesąmoningai atgijo seni visuomenės įvykių apžvalgininko refleksai: išnarstyti visą *Time Out* ir madingose parduotuvėse rastus „flajerius", paskambint keletui senų draugų, visada pasiruošusių palėbauti, žymėtis pastabas šokių aikštelėje, kaip darydavau, kai rašiau žurnalui *Glamour* ir buvau dvidešimties... Naktis man atrodo patikimas termometras, rodantis, ar miestas serga, ar yra visiškai sveikas. Šis – apdujęs, apsvaigintas širdgėlos ir naujos degtinės *Grey Goose*, kuri distiliuojama Prancūzijoje. Po keleto tuščių ir niūrių barų esu nutempiamas į *Scores*, didžiausią Didžiojo obuolio „lap dancing" barą. Didelė tamsi salė, kur vieniši arba keliese atėję vyrai moka po 20 dolerių

* „Pučiantys vėjai tikriausiai iš kažkur atklysta / Turbūt yra dėl ko nuvysti lapams / Laikas nieko nepasakys, bet aš tai jums sakau." (*Angl.*)

ne už patį striptizą (bet kokiu atveju nuostabios merginos čia nusirenginėja ant podiumo), o tam, kad juos įkaitintų, liestų, apžavėtų. Moka 20 dolerių, kad nosimi galėtų justi švarių plaukų aromatą, aksominio keliuko glamonę, rankos svorį ant peties ir savo džinsais – karamelinį užpakaliuko skonį. Tie, kurie nesupranta tokių striptizo barų, niekada nesupras Amerikos. Čia moki ne tam, kad dulkintumeis, o kad tau stovėtų. Čia perki ne moterį, o svajonę. Perki „eye candy“*. Jungtinės Valstijos – tokia šalis, kur vyrai pasirengę išleist visas santaupas, kad įkvėptų menamos tikrovės, patektų į vaizduotės pasaulį. Jiems stovi ne tuščiai: jiems stovi dėl malonumo stovėti. Jiems patinka tai, kas nepasiekiama. Tai puritoniška (juk tuo pasinaudoja jų žmonos, pas kurias jie grįžta), bet dar labiau – optimistiška, ambicinga, smegeninga: priešingai nei prancūzas, amerikietis nenori iškart pulti tratintis, jam malonesnė mintis apie malonumą, o ne pats malonumas, ir ne tikrovė, o fantazija.

– What are you writing?** – klausia Bjanka, kai pasižymiu šią teoriją į knygelę.

– Nothing. Darling.***

Ir trukteli savo „stringus“ į šalį, parodo saldžiu tepalu išteptą plyšelį. Staiga pasijuntu labai atsipalaidavęs... Ji kvėpuoja man į ausį, juntu alsavimą, kalbasi su drauge Niki, o kaip jos kvepia... (Giorgio, Beverly Hills?) 20 baksų banknotai patys nuplazdena saldžiam sveikstančio miesto švelnume. Jie moka, kad pajustų frustraciją. Mano, kad gerai, jog ne visos svajonės išsipildo. Amerikoj svajonės pildosi ne

* Saldainį akims.

** Ką rašai? (*Angl.*)

*** Nieko, mieloji. (*Angl.*)

todėl, kad amerikiečiai nori išsipildymo, o dėl to, kad svajoja. Pirmyn, mergaitės su tampriais mini šortais, mergaitės su purpurinėm pakeliančiom liemenėlėm, mergaitės kaštoniniais plaukais, mergaitės suvarstytais aulinukais, mergaitės išbalintais dantim, mergaitės išdidintom krūtim, mergaitės, atmintinai mokančios J-Lo* dainas („Don't get fooled by the rocks that I got / I'm still I'm still Jenny from the block / Used to have a little now I have a lot / No matter where I go I know where I came from"**), mergaitės su rožiniais smailiakulniais, mergaitės atsegtais marškinėliais ir kyšančiais juodais „lifais", mergaitės nuogais pilvais, mergaitės su papuošalais bambose, mergaitės su virš užpakaliuko tarpo ištatuiruota gėlyte, tikra gausybė, šviežių atnaujintų merginų lietus, išveskit mane! Sutariam, merginų mes nenorim. Jei bučiuotumėt ar paliktumėt man savo telefonų numerius, prarastumėt savo imperiją.

Vėliau tą patį vakarą manau užsisakyti palydovę *Merceryje* (surinkęs www.new-york-escorts.com arba www.manhattan-girls.net kompiuteryje, viešbučio kambaryje), bet abejoju, nes nuotraukos apgauna – niekada nežinai, ar pasitaikys graži, ar bjauri. Esu ne visai nusitašęs, kad padaryčiau bjaurią. O gal per smarkiai įsimylėjęs?

* Jennifer Lopez.

** „Nesvarbu, kiek turto aš turiu / Ta pati Dženi iš šito kvartalo esu / Įpratus turėt mažai dabar daug turiu / Nesvarbu, kur einu, bet iš kur ateinu." (*Angl.*)

9 h 39

Ką tik Lurdes savo pranešimų gaviklyje perskaitė, kad atakavo ir Pentagoną. Visuotinis karas. Ką veikia amerikiečių kariuomenė? Ar guodžia žinojimas, kad mirštam ne mes vieni? Ne. Jei būčiau žinojęs, kad dvėsiu čia, būčiau gyvenęs kitaip. Būčiau dulkinęsis be prezervatyvų. Anksčiau palikęs Merę, daugiau keliavęs, paragavęs heroino ir opiumo. Mažiau mokęsis ir negaišęs tiek laiko vandens procedūroms. Būčiau dažniau bandęs laimę su moterimis, o ne visąlaik drebėjęs, kad būsiu pažemintas. Galėjau būt gangsteriu, plėšti bankus, užuot kvailai paklusęs įstatymams. Reikėjo vesti Kendisę, ji būtų graži našlė. Nebūčiau metęs rūkyt. Kad saugočiau ką? Savo sveikatą? Sukūręs roko grupę ir dvėsęs iš bado, o ne dirbęs užknisantį darbą už gerus pinigus.

Būčiau daug anksčiau išstūmęs savo bosą. Gyvenęs Niujorke, dėvėjęs ilgą juodą paltą ir nešiojęs akinius nuo saulės vidury nakties, ištisus metus tepęsis savaiminio įdegio kremu ir vakarieniavęs restoranuose, kur kažkas tikriausiai išjungė šviesą, nebent ten būtų įvykęs elektros gedimas – kodėl turtingose šalyse jie visi apšviečiami žvakėm? Skurdas yra turtingųjų prabanga. Būčiau pirkęs daugiau automobilių – koks švaistymas – šitiek pinigų, kurių niekad neišleisiu. Būčiau pabandęs save klonuoti. Plikai nusiskutęs galvą, dėl įdomumo. Žudęs žmones, dėl įdomumo. Dažniau rizikavęs, nes dabar, kad ir kaip būtų, jau viską praradau.

Arba tiesiog pabandęs būti geresnis.

9 h 40

Norėčiau išrast naują žanrą – autosatyrą. Norėčiau sužinot, kodėl viską pamiršau. Kodėl užrašų knygelėse braukau savo praeitį. Kodėl, kad pagaliau drįsčiau ką nors užkalbinti, turiu būti mirtinai girtas. Kodėl rašau, o ne šaukiu.

Niekada nemačiau savo tėvų, susituokusių, kartu. Pažinau juos tik išsiskyrusius ir priverstus susitikinėti dėl manęs. Kaip draugus, o ne meilužius. Nepamenu, kad būčiau matęs juos bučiuojantis ne į skruostus. Ar tai blogai? Ne, nes pasielgiau taip pat kaip jie. Beje, dauguma žmonių taip daro – skirtis gimus vaikui jau beveik tapo norma. Bet, jei tai nėra blogai, kodėl taip jaudinuos apie tai pasakodamas?

Laimės apibrėžimas: krevečių gaudymas Getaryje. Man šešeri. Senelis neša tinklelius drugeliams gaudyti (žvejodavom krevetes drugelių gaudyklėm – o, jei Nabokovas būtų matęs!). Laimė – tai Senico paplūdimys per atoslūgį, kai aštrūs akmenys braižo pėdas, nugara sūri, o saulė aukštai. Tada vandens paviršiuje neplytėdavo naftos dėmės. Tai buvo gražios ekspedicijos, ypač dėl krevečių, kurios gaudavo galą, gyvos nuplikytos jūros vandeniu. Kodėl laimė panaši į Getarį? Tikriausiai atsitiktinumas, kad tėvai susipažino, mylėjo vienas kitą ir tuokėsi Getaryje.

Aš esu tuščias, noriu visiškai apspangti, dulkintis, kol nulinks pimpalas, ir skaityt prastesnes negu mano knygas. Viskas tam, kad pamirščiau, jog neturiu jokios praeities ir esu tuščias kaip puodas.

Kai buvau penkerių ir tėvai skyrėsi, man taip dažnai iš nosies bėgdavo kraujas, kad gydytojai manė, jog sergu leukemija. O aš tik džiaugiausi, kad mėnesių mėnesius galiu neit į mokyklą.

Mano šūkis: tapk tuo, ko nekenti.

Kodėl visi norim būt menininkai? Sutinku vien bendraamžius, kurie rašo, vaidina, dainuoja, filmuojasi, tapo, kuria muziką. Jie siekia grožio ar tiesos? Tai tik dingstis. Jie nori išgarsėti. Mes norim išgarsėti, nes norim būt mylimi. Norim būt mylimi, nes esam sužeisti. Norim turėti prasmę. Būti kam nors naudingi. Ką nors pasakyti. Palikti pėdsaką. Nebemirti. Kompensuoti reikšmės trūkumą. Norim nustot būti absurdiški. Daryti vaikus mums jau nepakanka. Norim būti įdomesni už kaimyną. O jis irgi nori pasirodyti per televizorių. Tai didžioji naujiena: mūsų kaimynas irgi nori būti įdomesnis už mus. Visi visiems pavydi nuo tada, kai Menas tapo visiškai narciziškas.

Taimso skvere neseniai atidaryta gigantiška *Toys „Я“ Us* parduotuvė, dar didesnė už *FAO Schwarz* žaislų parduotuvę. Kylu megaparduotuvės eskalatoriais, tai penkių aukštų pastatas, pilnas dovanų, muzikėlių, rėkiančių spalvų, pagal filmus ir knygas sukurtų žaislų. Iš visų pusių mane puola milžiniški robotai, geri tiranozaurai, *Playstation 2, 3, 8, 47...* Kodėl to-

kios vietos įvaro man baisią depresiją? Žaislai tapo viena pagrindinių Amerikos industrijų. Kasdien atidaroma nauja Disnėjaus arba *Toys „Я“ Us* parduotuvė. Tokiose vietose tėvai išleidžia vis daugiau pinigų, kad atsikratytų kaltės jausmo. Tokiose vietose vaikai gauna dovanų, kad pabėgtų nuo tikrovės. Tai megaparduotuvės, kurios padeda vaikams pasprukti nuo tėvų ir atvirkščiai.

9 h 41

– So, Dad, you're not a super hero?*

9 h 41 Deividas, kuris niekad gyvenime nėra verkęs, pradėjo ašarot. O ne, ne iš karto, ne – pamažu ėmė suprast, kas su juo vyksta. Lūpų kampučiai nusviro, sudarydami stogelį kaip Čarlio Brauno komiksuose. Tada akys triskart išsiplėtė. Jis stebeilijosi į sandariai uždarytas duris, užrakintą spyną, nenaudingą rankeną, raudoną plastmasinę iškabą, kurioje užrašytas didysis melas: „EMERGENCY EXIT". Staiga jo viršutinė lūpa išsipūtė, pakilo iki pat nosies, smakras ėmė nervingai drebėti. Iš pradžių mudu su Džeriu susižvalgėm galvodami: ką reiškia ši nauja grimasa? Dabar pats laikas tyrinėt naujas savo šeimynėlės veidų išraiškas. Deividas trynė plaukus ir nelabai suprato, kas su juo dedasi. Buvo galima išgirsti, kaip greitėja jo kvėpavimas. Pamaniau, kad vėl dūsta, nors čia jau buvo mažiau dūmų negu anksčiau. Kvėpavimas tankėjo, tarsi jame per amžių amžius glūdėjęs Svetimas būtų ieškojęs išėjimo. Ramusis Deividas, Deividas tvirtybės įsikūnijimas, flegmatikas Deividas pirmą kartą pravirko. Jo burna plačiai išsižiojo ir leido išsprūsti įsiūčio riksmui. Jis beviltiškai lemeno skiemenis: „But, but, why, but, it's, we, but, what..."**, kurie, sujungti į visumą, galų gale sudarė il-

* Tai, tėti, tu ne superherojus? (*Angl.*)

** „Bet, bet, kodėl, bet, yra, mes, bet, ką..." (*Angl.*)

gą „UAAAAAA“, tada įsijungė akių fontanas, ir ant rausvų skruostų pabiro dideli lašai. Džeris akylai į mane žiūrėjo, kad pats nepratrūktų, bet kadangi pratrūkau aš, jis irgi pratrūko. Visi labai smarkiai apsikabinom kaip amerikietiško futbolo komanda per pertraukėlę, tik mes be šalmų, ir verkėm, nes buvom bepralaimintys rungtynes.

Maniau, kad daryt vaikus yra geriausias būdas mirčiai nugalėti. Ir tai netiesa. Gali mirti kartu su jais – lyg nė vienas iš mūsų nė negyveno.

9 h 42

Sunku įsivaizduot trapesnį miestą. Tokia žmonių koncentracija tokiame mažame plote paverčia jį patraukliu taikiniu visokio plauko griovėjams. Jei nori mažiausiom pastangom sugriaut kiek įmanoma daugiau, Niujorkas atrodo idealus taikinys. Nuo šiol gyventojai tai žino: bokštai pažeidžiami, šis miestas yra potenciali metalo laužo krūva, krištolinis paminklas. Dar niekada žmonijos istorijoj tokia galinga vieta nebuvo taip lengvai sunaikinama. Tačiau protingi žmonės toliau jame gyvena. Kaip San Franciske: žino, kad vieną dieną siaubingas žemės drebėjimas paskandins miestą vandenyne, bet iš jo nebėga. Dar vienas nuostabus amerikietiškas reiškinys: Niujorkas, kaip ir San Franciskas, yra apokaliptinio likimo megapoliai, bet niekas net nemano sprukti. Niujorkiečio charakterį užgrūdino toks prieštaravimas – grėsmės suvokimas ne trukdo gyvenimo karštinei, o priešingai – yra jos varomoji jėga.

Amneziški mano jaunystės amerikietiškosios nakties prisiminimai... Prezidentu buvo Ronaldas Reiganas... Kiekvieną vakarą turėjom pasirinkimą... *Danceteria* ir šeši jos aukštai... *Palladium* ir garsiausių graferių dekoruotos jo tulikų sienos... *Webster Hall* ir eilės prie įėjimo... *Area*, kur kas mėnesį keisdavosi dekoras, kur stikliniuose narvuose stovėdavo aktoriai... *Nell's* kaip didelis privatus butas... Neogotiška *Limelight* bažnyčia... *Club USA*... Ar žinot daug šalių,

kuriose naktinis klubas vadintųsi šalies vardu? Visos tos užgesusios vietos... Dingusios praeities rūke ir tolimų švenčių užmaršty... Šiandien jau nieko nebėr... Prislopinta verandų šviesa... Vienas kitas lankytojas... Mikroskopiniai ir vis tiek tušti klubai... Blankūs restoranai... Žvakėm apšviesti rūsiai. Praėjusi magija.

9.42 P. M. Einu aplankyti didžio prancūzų rašytojo, kuriam aštuoniasdešimt, Niujorko universiteto jam skirtame bute. Jo žmona pasakoja, kad visi sadomazochistų klubai uždaryti: *Vault*, *Hellfire*, *Nouvelle Justine* jau nebėra. Šįvakar ji eina į „Submit party"*, bet negali manęs vestis, nes vakaras tik merginoms. Atsinešiau butelį raudonojo kalifornietiško Frensio Fordo Kopolos vyno, bet didysis rašytojas jo neatkemša, o įpila man taurę chereso, kurio skonis primena klevų sirupą. Jaučiuosi lyg gerčiau blynus, nuostabu. Šios laisvos ir laimingos poros, susituokusios 1957-aisiais, namuose jaučiuosi neapsakomai gerai. Didysis rašytojas pasakoja, kaip *La Coupole* kavinėj susipažino su Viljamu Berouzu. Niūrus tipas, kaip ir visi narkomanai.

– Jis nužudė savo žmoną, – sako žiūrėdamas į savąją. – Bet kad tai padarytų, nusivežė ją į Meksiką.

– Jei vešiesi mane į Meksiką, būsiu atsargi! – atsikerta ji šypsodamasi.

Pranešu jiems, kad Soho veikia naujas baras *Naked Lunch***. Didysis rašytojas juokauja:

– Ar ten privaloma būt nuogam, kai pietauji?

Čia ką tik išverstas jo paskutinis romanas, pavadintas

* „Paklusnumo vakarėlį" (*angl.*).

** Nuogalių pietūs (*angl.*).

„Repeticija“. Po to didysis rašytojas man praneša, kad netrukus būsiu išspausdintas Jungtinėse Valstijose, ir tuoj eisim atšvęsti – vakarieniauti kartu su jo draugu Edmundu Vaitu. Tarp mano kilmės ir manęs paties vyksta suartėjimas. Grįžtu į močiutės šalį. Man nepavyko nusikratyt savo šaknų, istorijos, savo kraujo. Ne toks jau aš pasaulio žmogus, kažkur įsišaknijęs pats to nežinodamas.

– Važiuojat į Niujorką, kad apie jį rašytumėt? – klausia didis rašytojas glostydamas žilą barzdą. – Kai rašau romaną, kurio veiksmas vyksta Berlyne, nevažiuoju į Berlyną.

– Dėl to, kad rašau senovinį romaną. Palieku naujoves jaunuoliams kaip jūs!

Kiek vėliau *Thom's* bare, sušildytas židinio ugnies ir „Ledinės Margaritos“, nusprendžiu prašyt sužadėtinę tekėt už manęs, kad ši knyga baigtųsi gerai. Matai, noriu, kad mes penkiasdešimt metų būtume laisvi ir gražūs, kaip Rob-Grijė pora.

9 h 43

Šviesa užgęsta, vėl įsižiebia. Lemputės ima mirksėti kaip naktinio klubo švieselės. Tada stoja aklina tamsa. Tamsoje abu vaikai rėkia iš nevilties. Mes pačiam pragaro dugne. Nebeturiu pasirinkimo. Arba lauksim mirties čia, arba vėl nusileisim į restoraną. Dvejoju neilgai, per daug siaubinga nejudėt iš vietos.

– Eime, mažuliai, lipsim žemyn.

Jie sriūbauja kaip dideli. Spusteliu jų rankas, ir mes pakylam. Lurdes purto galvą, nori pasilikt. Ilgai laikom ją apkabinę. Ji išsisega *Windows on the World* ženklelį ir duoda man kaip relikviją.

– Susitiksim čia arba kitur.

– Tu palaimintas, Kertju. Su dviem angelėliais šalia.

– Tu tikrai nenori leistis žemyn?

– Melskitės už mane. Jis atidarys duris, ir aš ateisiu jūsų išsivest. Eikit! Opa!

Ir mes paliekam ją, sėdinčią tamsoje, gražią kaip deivę.

Eidamas per *Windows* kabinetus, randu prie interneto prijungtą *i-Book*. Įjungęs ketvirtą pavarą, puolu prie jo rašyt žinutės Kendisei, netikrinu ir netaisau rašybos klaidų. „Kendi, buvai ma neistikima, nes atrodziau nerimtas. So what? Tai neturi jokios reiksme, nes tavo kunas man nepriklauso. Mums priklauso tik musu vientav, o tu nutraukei manaja sa-

vo linksmumu, rausvom lupom, liudesiu, glotnia lytim. Bijojau pasakit „As tave M“. As vargsas kvailys, kad nelaikiau taves svarbe. Dabr suprantu, kad nieko neprisimenu tik tave. Kendei, pasistenk man atleist. As mirsiu cia, kas minute daraus silpnesnis, tu gali mane isgelbet, kai vel pagalvoju apie mus, matau, kad stengiaus but kazko kitu, vaidinau, nezinau ko is tave laukiau, kad mane paliestum, bet mane igelbejai, per vela atsiradai mano gyvenime, jau viska buvau padares, tu negavai tokios vietos, kokios esi verta, nezinau nuo ko cia pradet, bet turiu pateisinama priezast, nes jau baigiuos. Nepamirsk savo Kert.“ Na, iš tikrųjų visa tai norėjau parašyt, jei tik būčiau turėjęs laiko. Žinutė, kurią ji gavo, buvo trumpesnė: „I loved U. C.Y“*.

Peržengiu krūvą apverstų įrašomųjų CD-R'ų, sudužo spintelė, raštinės peiliukai pažirę ant linoleumo.

* „Mylėjau tave. K. J.“ (*Angl.*)

9 h 44

*„I am dazzled by the glorious collapse of the world.“**
HENRY MILLER,
Juodasis pavasaris

Nesu įžymus. Tik šiek tiek žinomas Paryžiaus literatų aplinkoje. Mano menkas populiarumas, palyginti su aktoriaus arba roko žvaigždės, yra juokas. Galiu vaikščiot gatvėmis per daug netrukdomas gerbėjų. Vis dar esu priverstas paraidžiui diktuot savo pavardę, kai užsisakau lėktuvo bilietą! Kol žmonės išmoks teisingai ištart „BĖGBĖDĖ“, iki žvaigždiškumo man dar reikės pasistengti.

Nepaisant to, kraustausi iš proto: kolekcionuoju laikraščių straipsnius, kuriuose paminėtas mano vardas. Išsikerpu juos ir dedu į aplanką, kad po dvidešimties metų, kai jau būsiu atgyvena, galėčiau parodyti dukrai:

– Matai, brangioji? Jaunystėj tėtė buvo labai garsus. Kaip gaila, kad tu nematei! Žmonės mane dievino, patikėk, paklausk mamos, tai buvo nevaldoma, dėl to ji mane ir išmetė už durų!

– Na, taip, na, taip, tėti, tu buvai žvaigždė, žinoma... Šitą

* „Esu apakintas šlovingo pasaulio griuvimo.“ (*Angl.*)

albumą jau rodei keturiasdešimt kartų... Ir nustok šnekėt nesąmones, puikiai žinau, kodėl ji išmetė tave, tai visai nesusiję. Tiesiog tu esi nesugyvenamas.

– Bet ee... tu mane myli?

Jau geriau nebandysiu įsivaizduot, koks bus atsakymas po dvidešimties metų.

Po sėkmės laikotarpio kai kurie apsimeta pasitraukią, o aš pastačiau visas kortas ant buvimo visur, ant hipereksponavimosi. Nesuprantu, kodėl turėčiau slėptis dėl tos dingsties, kad esu mėgstamas. Jau verčiau lauksiu, kol visi ims manim bjaurėtis, tada išgaruosiu amžinai. Ta akimirka artėja.

Kai apima paranojos priepuoliai, atrodo, jog sistema viską suorganizavo mano maištui sužlugdyti, davė pinigų, sėkmę, reputaciją, kad paverstų niekais mano pseudorevoliucinius pasisakymus. Dar nežinau, ar tokia patogi bausmė ims veikti. Ar prabanga gali ką nors supančioti? Ar šlovė gali būti spindintis maišto gedulas? Tokį metodą panaudojo Enveris Hoksa, kai paskyrė Izmailą Kadarė deputatu. Kalbu apie tai, kad rašytojo skundas gesinamas, suteikus jam galios. Kaip tikėt tuo, ką amerikiečiai vadina „Left Limo“*, o mes savo šalyje pakrikštijom: „Kairieji su ikrais“**? Ar galima būti turtingam ir palaikyt reformas? Taip: pakanka puoselėt nedėkingumą. Būti „bubo“ arba „TuSu“ tereiškia, kad dar neišaugai iš nedėkingumo amžiaus. Labai gerai būti buržua bohema, daug geriau negu paprasčiausiu buržua. Man įgriso nuolatiniai priekaištai, kad esu išlepintas vaikas, laužantis savo žaislus. Laužau, kad daryčiau iš jų naujus.

* „Kairieji limuzinuose“.

** „Gauche caviar“ (*pranc.*) – prabanga besimėgaujantys kairieji.

9 h 45

Mano protėvis Džonas Adamsas 1797 m. birželio 10 d. Tripolyje pasirašė su Libija sutartį, nurodančią Otomanų Imperijai (tada arabų šalių siuzerenei), kad Amerika jokiu būdu nėra „sukurta krikščionių religijos pagrindu“. Amerikiečių kryžiaus žygio prieš islamą nėra! Pirmasis Afganistano karas buvo prieš rusus, o ne prieš afganus! Tada išryškėjo sąjunga tarp „Born Again Christians“ ir Saudo Arabijos vahabitų (Muchamedo ibn Abd al Vahabo, 1703–1792, „Smėlynų Kalvino“, sekėjų). Dažnai pamirštama pažymėti, kad islamas, kaip judaizmas ir krikščionybė, skelbiasi paveldėjęs Abraomo palikimą. Amerikoje vyraujanti religija yra fundamentalistinės musulmonų religijos sesuo priešė. Dalyvaujam naujoj Baltramiejaus nakty, Džeris su Deividu yra Šv. Baltramiejaus mūšio tarp naftą išgaunančių šalių aukos. Krikščionių fundamentalistai susidūrė su musulmonų fundamentalistais: aš žūsiu per kraujomaišišką karą tarp dviejų milijardierių sektų.

Bet aš niekada tuo netikėjau! Tėvai kovojo prieš abortus, alkoholį, prostituciją ir homoseksualumą, bet mama gėrė kontraceptikus, tėtis gėrė kiekvieną vakarą, o kekšės ir pedikai užplūdo Teksasą kaip ir visą šalį! Niekad nepritariau jų auklėjimui, universitete kurį laiką netgi buvau Amerikos komunistų partijos gretose vien tam, kad paerzinčiau tėtį, kuris palaikė Ronaldą Reiganą! Kodėl turėčiau mokėt už juos?

Imkit mano tėvus, jie atbuvo skirtą laiką, imkit juos kartu su jų „supratingu konservatizmu“! Buvau marksistas, po paraliais, o ne evangelikas! Oh my God, man važiuoja stogas...

– Tėti? Man skauda galvą...

– Kvėpuok pro burną.

Leidomės į juodą *Windows on the World* debesį.

9 h 46

Niujorkas yra buduaras, kur jums visur patiekiama lašišų sviesto arba sluoksniuotoj tešloj įkeptos lašišos, arba tiesiog lašišos. Kas jiems užėjo su ta lašiša? Nieko kita nevalgo. Paryžiuj tai būtų „salotos su šviežiais ūgliais“, o čia – lašišos kepsniai, totoriški lašišos pjausniai. Paradoksalu, kad madingo kvartalo pavadinimas – Mėsos turgus.

Mitpekingo* rajono klubų pavadinimai paklūsta paties kvartalo pavadinimui: tai tikros mėsinės. Manekenės šoka kaip ant kablių suverti barbekiu gabalėliai. Vieno iki ausų užsikoksinusio niujorkiečio klausiu, kur jis važiuoja pailsėt nuo šio ekscentrikų miesto. Atsako – į Ibizą. Kai kurie niujorkiečiai tikrai nepataisomi. Jų nebegalima išgelbėt nuo apokalipsės. Įsiūčio grožis.

Cielo apsauginis neatrodo labai open-minded**.
– Are U on the list?***
– Aaa... yeah, sure...****
– Your name, sir?*****

* Meatpacking district (*angl.*) – „mėsos pakavimo“ rajonas.

** Atviras (*angl.*).

*** Ar jūs sąraše? (*Angl.*)

**** ...taip, žinoma... (*Angl.*)

***** Jūsų pavardė, pone? (*Angl.*)

– My name is Oussama. Oussama Ben Fucking Laden, OK?*

Po tokio netikusio pokšto, pasakyto apsauginiui, reikia mokėt greitai skuosti.

Retas dalykas – rašytojas, bijantis knygos, kurią rašo.

Taje gėriuosi juodai apsirengusia blondine ilgais plaukais, aukšta, liūdna, brolių apsupta. Jau nebežinau, kaip ją užkalbinu. Gal, pastumtas jauno prislėgto prancūzo, išliejau ant jos taurę. Atsiprašau ir šluostau nuo baltų krūtų martinį su obuolių sultim. Tada ji paaiškina, kad jos asmens sargybiniai suknežins man makaulę. Prašau juos nuraminti. Juokiasi, pristato man du aukštaūgius brolius. Pastebiu, kad jos nagai tokios pačios spalvos kaip ir guma, kurią kramto. Klausiu, kur važiuos po to. Kai esi svetimšalis tolimam mieste, verčiau tuo naudotis ir būti tiesmukam. Atsako, kad jie važiuos į *Lotusą*. Tada dingsta minioje. Šoku į taksi, kad galėčiau laukt jos *Lotuse*. Po valandos, kai ji atvažiuoja savo cerberių lydima, esu kaip dūmas. Šypsosi mane atpažinusi. Kad patiktum amerikietei, reikia pateikt atkaklumo įrodymų. Visi jos judesiai gražūs. Atrodo, ją sujaudino mano buvimas, bet trikdo supersargai broliai. Ateina su manim pasikalbėt ir paliečia ranką. Sakau, kad visada svajojau turėt vaikų su manekene. Klausia, ar aš prancūzas. Jos juokas krištolinis. Pavaišinu taure gėrimo, kurį nuryja vienu mauku. Niujorkietės – krištolinės, bet kietos. Pati pasilenkia prie mano lūpų. Bučiuoja mane, liežuvis nuo ledukų šaltas ir drėgnas. Kaklas kvepia muilu. Svarsčiau, ar mano pimpalas šįvakar bus pajėgus veikti,

* Mano vardas – Osama. Osama Bin supistas Ladenas, OK? (*Angl.*)

bet viskas gerai, iškart atsistoja. Klausiu, kuo ji vardu. Atsako – Kendisė. Klausiu, kur ją galėjau matyti. *Victoria's Secret* plakatuose, atsako. Klausia, kuo užsiimu gyvenime. Niujorkietės dažnai to klausia, po to mintyse skaičiuoja jūsų atlyginimą. Atsakau, kad rašau romaną apie *Windows on the World*. Jos veidas užsisklendžia. Lyg būčiau trinktelėjęs vėzdu. Sako, kad turi eiti pas savo draugelius, netrukus sugrįšianti. Nebegrįžta.

9 h 47

A hundred times I have thought:
New York is a catastrophe,
And fifty times:
*It is a beautiful catastrophe.**
LE CORBUSIER

Ar žinojot, kad buvo du Babelio bokštai? Archeologai formalistai. Borsipoje, šalia vieno Eufrato intako, kelis kilometrus į pietus nuo Babilono, dar ir šiandien yra zikurato griuvėsiai, tai statinys, kuris pagal vietinę tradiciją, pagal musulmonų ir krikščionių tikėjimus yra pirmasis Babelio bokštas (septynių žemės ir dangaus valdovų namai). Šios liekanos ir dabar 47 metrų aukščio, viršūnėje likusi sienos dalis. Pasak vietinės legendos, kometa, Dievo siųsta šventvagiams nubausti, sudužo ant jo kraigo, kilo gaisras, kurio pėdsakai dar matyti pajuodavusiose plytose (galit patikrinti vietoje).

Bet buvo ir antrasis bokštas, kiek šiauriau. Atstatytas Babilone, antrasis Babelio bokštas griuvo niokojamas karų ir slenkančių amžių. Šiandien styro tik pamatų liekanos, bet, anot Herodoto (V a. pr. Kr.), kuris lipo jo laiptais, bokšto aukštis buvo 91 metras ir jis buvęs septynių aukštų.

Kartą buvo Babelio bokštai dvyniai... Irake.

* „Šimtąkart galvojau: / Niujorkas yra katastrofa, / Ir penkiasdešimt kartų: / Tai graži katastrofa." (*Angl.*)

9 h 48

Artas Špygelmanas* rado tinkamus žodžius – pasakė, kad niujorkiečiai atsigręždavo į Pasaulio prekybos centrą kaip į Meką. Ar bokštai užpildė dvasinę tuštumą? Jie buvo kojos, ant kurių laikėsi amerikietiškas mitas. Sunku įsivaizduot, kaip atrodė Pasaulio prekybos centras vakarėjant – dvi šviesos kolonos, o pažiūrėjus iš arčiau – tūkstančiai geltonų kvadratėlių, šviečiantys mažų kabinetų langai, milžiniška poliruoto stiklo šachmatų lenta, kur tūkstančiai marionečių kilnoja telefonų ragelius, spausdina tekstus, vaikščioja pirmyn ir atgal su plastmasiniais kavos be kofeino puodeliais rankose, mojuoja labai svarbiais popieriais, į visą pasaulį siunčia esminės svarbos elektronines žinutes, tūkstantis šviesų prieblandoje, tas šviečiantis skruzdėlynas, atominė elektrinė, iš kurios viskas pasklinda ir į kurią suteka, nenugalimo pasaulio švyturys, debesis perveriantis kalavijas, kuris buvo atskaitos taškas niujorkiečiams, kai dangus parausdavo, ir jie pajusdavo, kad siela pasiklydo.

* JAV komiksų kūrėjas.

9 h 49

Windows keli likę gyvieji gieda Irvingo Berlino *God bless America* (1939).

While the storm clouds gather far across the sea
Let us swear allegiance to a land that's free
Let us all be grateful for a land so fair
As we raise our voices in a solemn prayer

God bless America, land that I love
Stand beside her and guide her
Thru the night with a light from above
From the mountains to the prairies
To the ocean white with foam
God bless America, my home sweet home
God bless America, my home sweet home.

Kai virš jūros kaupias debesys pikti,
Prisiekim laisvai šaliai būt ištikimi.
Dėkokim, kad gyvenam žemėj teisingoj.
Ir sutelkim balsus maldai iškilmingai.

Dieve, laimink Ameriką, mylimą šalį,
Saugok ir vesk ją visada,
Per naktį nušvieski kelią.

Nuo kalnų iki pievų,
Vandenyno bangų,
Dieve, laimink Ameriką, mano mielus namus,
Dieve, laimink Ameriką, mano mielus namus.

(šį skyrių supraskit pažodžiui)

9 h 50

Kas pasikeitė nuo devintojo dešimtmečio: tada niujorkiečiai sakė „hi“, o dabar sako „hey, what's up?“*. Jų pasisveikinimas nebe toks subtilus, jame daugiau nuostabos. „Hi“ pamenu kaip besišypsantį, mandagų, džiaugsmingą, kad tave sutiko, pasisveikinimą. „Hey“ po katastrofos skamba kitaip. Suprantu jį kaip „Na? Ką čia veiki? Bravo, kad vis dar esi gyvas“. Bet tikriausiai man ir vėl paranoja. Sukuosi aplink pastatą kaip lavonų tykantis vanagas. Klajoju vertikaliom gatvėm uosdamas dar naują nelaimę. Rašytojas yra šakalas, kojotas, hiena. Duokit man apmaudo dozę, aš ieškau tragedijos, ar neturėtumėt kokios šlykštynės po ranka? Žiaumoju *Bubble Yum* ir našlaičių gedulą.

Kai kurie kritikai kiną vadina „langu į pasaulį“. Kiti tą patį sako apie romaną. Menas yra Window on the world. Kaip matiniai stiklo bokštų langai, kuriuose stebiu savo atvaizdą, aukštą susikūprinusį siluetą juodu paltu, akiniuotą, plačiai žirgliojantį garnį. Paspartinu žingsnį ir bėgu nuo to vaizdo, bet jis mane persekioja kaip plėšrus paukštis. Parašyt autobiografinį romaną ne tam, kad atsiskleisčiau, – kad išnykčiau. Romanas yra veidrodis be amalgamos, už kurio slepiuosi, kad matyčiau ir likčiau nematomas. Veidrodį, kuriame save stebiu, galų gale ištiesiu kitiems.

* „Labas“, „ei, kas nutiko?“ (*Angl.*)

Kai negali atsakyt į klausimą „Kodėl?“, reikia pabandyt atsakyt bent į klausimą „Kaip?“.

Liūdesys nekliudo senoms turtingoms ponioms vedžioti šuniukus Medisono aveniu, o nelegaliems pardavėjams ant šaligatvio išdėliot padirbtus *Gucci* krepšius, vos per bloką nuo tikrosios *Gucci* parduotuvės. Vis dar vyksta tie parodų atidarymai, kur visi apsirengę juodai, tebėra naktiniai klubai, kur norėdamas įeit turi būt svečių sąraše, viešbučiai, kuriuose viskas gražu, – ir apdaila, ir lankytojai. Vis dar galvodamas apie kelionę laiku atgal, 9 h 50 įeinu į 95 pastatą Volstryte – noriu įsitikint, ar pamačius pastatą, kuriame dirbau devintąjį dešimtmetį, manyje pradės veikti prustiškas prisiminimas. Ant holo sienos tebėra *Crédit Lyonnais* logotipas, bet budėtojas paaiškina, kad prancūzų bankas jau seniai išsikraustė į miesto vidurį. Kaip per dešimt sekundžių peršokti nuo Prusto prie Modiano? Apleista vieta. Įtarus sargo žvilgsnis. Tylūs apsaugos agentai. Paslaptingi verslininkai. Miglota atmintis. Ar tikrai visas dienas praleidau čia? Veltui laukiu – niekas neiškyla į paviršių.

– Sir, you can’t stay here.*

Lėtu žingsniu artinasi uniformuotas galiūnas.

– But I worked here a long time ago...**

Ištariau su ispanišku akcentu, bet niekas nepadėjo. Esu išmestas iš savo praeities. Praeitis manęs nebenori. Praeitis išlydi mane pro *Revolving Door****. Ir vėl turiu atsukti jai nugarą.

* Pone, jums negalima čia pasilikti. (*Angl.*)

** Bet aš kažkada čia dirbau. (*Angl.*)

*** Besisukančias duris (*angl.*).

9 h 51

WILD TRADE CENTER*

Ketas Stivensas dainavo „Ooh baby baby it's a wild world"**. Turėjau visas jo plokšteles. Ketas Stivensas su Neilu Jangu ir Džeimsu Teiloru buvo mano stabai. Tiek sukrečiančių dainų, brangių miniatiūrų – tokių trapių ir krištolinių. „Haroldo ir Modės" muzika. Tobuli žodžiai pagal širdį draskančias melodijas, lyriški, bet tokie suprantami. Tarsi šis poetas-kompozitorius-atlikėjas būtų paliestas kažko didingesnio, tarsi galėtų bendraut su aukštesne jėga. „Kai buvau vienas, – sakė jis, – dainos ateidavo pačios."

„Times leaves you nothing
Nothing at all"
(*Time*, 1970)***

„Oh mama mama see me, I'm a pop star
Oh mama mama see me on the TV"
(*Pop Star*, 1970)****

* Laukinis prekybos centras (*angl.*).

** „O, meile, šis pasaulis laukinis" (*angl.*).

*** „Laikas nepalieka tau nieko, visiškai nieko." („Laikas") (*Angl.*)

**** „O mama mama, pažiūrėk į mane, aš popžvaigždė, /Mama, pažiūrėk į mane per TV" („Popžvaigždė") (*Angl.*)

„Trouble oh trouble set me free“
(*Trouble*, 1970)*

Didžioji Keto Stivenso tema – nekaltybės praradimas. *Where do the children play?* Pradžia 9 h 51 skamba keistai:

Well I think it's fine building Jumbo planes (...)
Will you tell us when to live
*Will you tell us when to die“***

Galėčiau žaisti katastrofos įvykių spėlionę cituodamas *Morning has broken*, *Home in the sky* ir dar senesnę dainą *The view from the top can be oh so very lonely**** (1967).

Ketas Stivensas buvo paprastas kaip tikrieji poetai, bet man reiškė dar daugiau. Jis buvo mano brolis vienatvėje, draugas, bendražygis. Savo kambary Teksase ištisas valandas gulėdavau lovoje basas ir apžiūrinėdavau jo albumų vokus. Sausas jo gitaros garsas atnešdavo man ramybę. Tais laikais plokštelių vokai buvo dvylikos sprindžių dydžio. Kai muzika vinilus pakeitė kompaktais, ji tapo „kompaktų pramone“. Ji pasiuntė žinią: muzika skirta jau nebe kontempliuoti, o tam, kad būtų vartojama kartu su plastmasiniu dėklu. Valandų valandas galėčiau jums pasakoti apie verkiančią šiukšlių dėžę. Ant albumo *Mona Bone Jakon* nupiešta pilka šiukšliadėžė su ištryškusia ašara. Ar žinot tikslesnę mūsų laikų metaforą? Sukūrėm žliumbiančių „garbage cans“**** pasaulį. Dar man pa-

* „Nelaime, nelaime, išlaisvink mane.“ („Nelaimė“) (*Angl.*)
** „Turbūt gerai „Džambo“ lėktuvus statyt (...) Ar pasakysi mums, kada gyvent / Ar pasakysi mums, kada numirt?“ (*Angl.*)
*** „Rytas išaušo“; „Namai danguje“; „Vaizdas iš viršaus gali būti toks vienišas“. (*Angl.*)
**** Šiukšlių konteinerių.

tiko tokie keisti pavadinimai: *Tea for Tillerman*, *Teaser and the Firecat** ir perkrauta Eltono Džono stiliaus grafika. Ir turtingos aranžuotės (žurnalas *Rolling Stone* rašė – „sodrios“). *Lily-white* (1970) smuikai – gražiausias „tiltas“ visoje popmuzikoje po Beno E. Kingo *Stand by me***.

Ketas Stivensas pabandė kažką pasakyti, o tada dingo.

You may still be here tomorrow
But your dreams may not
(*Father and Son*, 1970)***

Visus šiuos šedevrus sukūrė tais pačiais metais, dvidešimt dvejų, 1970 m. sausio–liepos mėnesiais, gulėdamas ligoninėj, kur vos nemirė nuo tuberkuliozės. Romantikų liga – neišgydytas kosulys, kuris progresuoja dėl per didelių narkotikų, alkoholio ir merginų per bemieges naktis dozių. Ligoninėj Ketas Stivensas ir pradėjo auginti barzdą.

1977 m. gruodžio 23-ią, kai buvo parduota keturiasdešimt milijonų albumų, iš kurių septyni išsilaikė topų dešimtuke per visą aštuntąjį dešimtmetį, Ketas Stivensas dingsta. Svinguojančio aštuntojo dešimtmečio žvaigždė, drovus žmogus, kurio vardą jam išlipus iš rolsroiso skanduodavo fanai, kuris nuolat įrašinėjo dainas ir važiavo į gastroles, gyveno roko žvaigždės gyvenimą su lėbavimais ir seksu prabangiuose viešbučiuose, vienintelis anglas, po *Beatles* tapęs žvaigžde Amerikoj, žmogus, kuris du vakarus iš eilės užpildė visą *Madison Square Garden* ir visi bilietai buvo išparduoti (žiūrovai kel-

* „Arbata Tilermanui“, „Erzintojas ir Ugninis katinas“.

** „Lelijos baltumas“; „Būk šalia manęs“.

*** Gal rytoj tu būsi čia, o tavo svajonės – jau ne. („Tėvas ir sūnus“) (*Angl.*)

davo ovacijas stačiomis vidury dainų), 1977-aisiais Ketas Stivensas krypsta į musulmonų tikėjimą. Brolis padovanojo jam Koraną. Jis aplanko mečetę Jeruzalėje. 1978 m. liepos 4-ą pasikeičia vardą – Jusufas Islamas. Jam trisdešimt vieneri. Nė viena jo ryškumo žvaigždė nėra taip staiga visko metusi. Jis parduoda aukcione savo baltą pianiną, auksinius diskus ir išdalija pinigus labdaros organizacijoms. Paskelbia, kad rašys tik norėdamas perteikti Mahometo mokymą. Kai ajatola Chomeinis nuteisia Salmaną Rušdį mirties bausme, Jusufas Islamas per britų televiziją pareiškia, kad „bausmė už piktžodžiavimą yra mirtis“. Tai tas pats žmogus, *Peace Train** autorius. Jis dėvi turbaną, augina ilgą barzdą, nešioja odines šlepetes, tradicinę arabišką sukninę. Finansuoja paties atidarytą Korano mokyklą netoli Londono. Laiko save „islamo išgelbėtu“.

Gal aš irgi turėjau atsiverst į islamą kaip Ketas Stivensas ar Kasijus Klėjus**. Būčiau metęs Kertju Jorstoną į šalį. Pasivadinęs arabišku vardu – Šafikas Abdula. Būčiau perkrikštijęs Džerį ir Deividą – Muchamedas ir Ali. Nustojęs valgyt kiaulieną.

Ooh baby baby it's a wild world.
Tada imu ir prisiekiu
Jei išsigelbėsim
Padarysiu mus musulmonais.

* „Taikos traukinys“ (*angl.*).
** Muchamedas Ali.

9 h 52

Kartais man grįžta Amerikos nuotrupos. Būdamas dešimties filmavau Pasaulio prekybos centrą. Tėtis padovanojo 8 mm filmavimo kamerą. Iki bokštų važiavom taksi. Pastatai sudarė koridorių, jauteisi lyg leisdamasis srauniais upokšniais kanjono gilumoj. Jeigu aš ne mieste, tada – prarajos dugne. Pastatai atspindėjo priešais esančius pastatus, o šie atspindėjo priešais esančius. Buvau nykštukas, bet padaugintas kaip Botanikos sodo veidrodžių labirinte. Atvažiavus į bokštų papėdę, pirmas mano kaip režisieriaus veiksmas buvo filmuoti bokštus iš apačios į viršų. Žiūrint iš apačios, atrodė kaip greitkelis į dangų. Jo išilginiai dryžiai buvo baltos linijos, kurių automobiliai negali kirsti, kitaip turės mokėt baudą. Negalėjau ilgai filmuoti: priešingai nei vaizdo kasetės, 8 mm filmų juostos buvo tik trijų minučių trukmės ir nebuvo galima klysti, nes įrašyt „ant viršaus“ neįmanoma, klaidos nepataisomos. Tikriausiai nufilmavau ilgą pirmo Pasaulio prekybos centro bokšto planą, po to – antro, tada vėl grįžau prie pirmo.

Nuo idiotiško mano filmavimo būdo iš apačios aukštyn ėmė svaigti galva, taip smarkiai atsilošiau atgal, kad vos neprasiskėliau makaulės. Tada pirmąkart pastebėjau, kad žiūrėti į viršų, kai esi apačioj, gali būti taip pat baisu, kaip žiūrėt žemyn, kai esi labai aukštai. Pritrėškiantis šitų mastodontų dydis tapo pirmu mano sąlyčiu su metafizika – katekizmo pamokos Bosiujė mokykloj nebuvo tokios egzotiškos. Jaučiau-

si ne tik pritrenktas, bet dar labiau tų dviejų betoninių kolosų *fiziškai užvaldytas*. Egzistavo kažkas stipresnis už mus. Šias konstrukcijas sukurti įkvėpė ne žmogiška galia. Nors tarpas tarp kolonų architekto buvo apskaičiuotas taip, kad atitiko mano tėvo pečių plotį. Nepaisant bokštų dydžio, juose būta kažkokio organiškumo. Tas už mus stipresnis dalykas vis dėlto buvom mes. Aikštėje sukinėjosi drungnas vasaros vėjelis, atnešdamas riebų dešrainių su saldžiom garstyčiom kvapą. Aš irgi sukinėjausi aikštėj: filmavau granito plokštėmis vaikštinėjančius turistus, savo brolį Šarlį, kelis vaikiščius, kurie važinėjosi ratukinėm pačiūžom, robotą pamėgdžiojantį šokėją. Bet negalėjau susilaikyt negrįžęs prie bokštų, mano kamerą tiesiogine prasme įsiurbė tuodu dangaus skliautą remiantys stulpai. Atrodė, kad virš mūsų galvų bokštai sueina į vieną, sujungti kaip Triumfo arka, panašūs į apverstą V. Juos nenorom skyrė tik kuklutė dangaus juosta. Kad pastatytum tokią pabaisą, reikėjo būt visiškai trenktam arba turėt vaiko sielą, arba ir viena, ir kita. Mane stebino praeiviai, užsiėmę savo reikalais ir nė nepastebintys, kad vingiuoja tarp milžino kojų. Virš galvų jie buvo pasikabinę pavojingą įnorį.

9 h 53

Jau verčiau būtume palikę Manheteną indėnams. Klaida įvyko dar 1626-aisiais, kai Piteris Minji tuščiai išmetė savo 24 dolerius. Reikėjo nepasitikėt tipu su tokia pavarde*, vidurnaktis – tai nusikaltimo valanda. Piteris Minji baisiai didžiavosi, kad apmovė algonkinus, prakišęs kelis stiklo karoliukus kaip užmokestį už jų salą. Tačiau indėnai apgavo blyškiaveidžius. Stiklo karoliukai buvo sėklos, iš jų, pasėtų žemėn, išdygo skaidrus miestas, daug trapesnis už indėnų tipį.

* Minuit (*pranc.*) – vidurnaktis.

9 h 54

Man įgriso rašyt romanus be išeities. Įgriso bevaisis posteg-zistencialistinis blaškymasis. Įgriso būt gaudytoju rugiuose prie bedugnės, kuris nieko nesugauna. Ieškau kitos utopijos.

Man vis aiškiau, kad teroristai suklydo rinkdamiesi taikinį. Kodėl nepuolė Jungtinių Tautų pastato Pirmojoj aveniu tarp 42-os ir 48-os gatvių? Dėl to, kad tai tarptautinė zona? Juk Organizacija neįvykdė savo misijos. Juk iš tikrųjų už karus, neteisybę, sumaištį atsakinga ji! Priverst valstybes tikėti, kad teisingumas esti, nors niekada nėra įgyvendinamas! Siųskit visus savo *Boeingus* į tą Mašiną! Pasauliui reikalinga veikianti valdžia ir tarptautinė kariuomenė, kuri įvestų tvarką. Žydrieji šalmai Jugoslavijoje? Beginkliai kariai, kuriems mokama už tai, kad nereaguodami stebėtų žudynes. Jungtinės Tautos diskreditavo save, kai paskyrė Libiją Žmogaus teisių komisijos pirmininke. Reikia pertvarkyt šitą biurokratinę ir nusenusią, korumpuotą ir bejėgę organizaciją. JTO buvo pastatyta ant Tautų Sąjungos griuvėsių, o ką statysim ant JTO griuvėsių? Kodėl ne planetinę demokratiją, kurios troško Garis Deivisas, 1948-aisiais įkūręs Pasaulio piliečių judėjimą (kurį rėmė Alberas Kamiu, Andrė Bretonas, Albertas Einšteinas)? Terorizmo grėsmę ir dabartinę ekologinę katastrofą galima atremti tik vienu būdu – sukurt pasaulinę Respubliką, kurią valdytų visuotinai renkamas Tarptautinis parlamentas. Svajoju panaikint tautas.

Norėčiau neturėt šalies. Džonas Lenonas dainavo: „Imagine there's no countries“*. Ar dėl to Niujorkas jį nužudė?

JTO skulptūrų parke fotografuoju skulptūrą, kurioje pavaizduotas šv. Jurgis, nugalintis drakoną, keistai panašų į lėktuvo fiuzeliažą. Per daugybę televizijos programų retransliavimo sunkvežimių jį sunku pamatyt. Masyvią skulptūrą, pavadintą *Good defeats evil* (Gėris nugali blogį), Jungtinėms Tautoms 1990-aisiais padovanojo SSRS. Ji pagaminta iš sovietinės ir amerikietiškos raketų liekanų. *Good defeats evil* – ši kova ištisą dieną vyksta kiekviename iš mūsų, o dabar – pasaulyje. Šiam kvadratiniam pastate Saugumo komiteto nariai šiandien susirinko balsuoti, kad priimtų sprendimą dėl karo Irake. Vakar vakare per spaudos konferenciją prezidentas Bušas pasakė gana gražų dalyką:

– Po Rugsėjo Vienuoliktosios mūsų šalis yra kovos laukas. („Our home is a battlefield.“)

GĖRIS NUGALI BLOGĮ

* „Įsivaizduok, kad nėra šalių.“ (*Angl.*)

Neįtikėtina maišalynė, gyvuojanti Niujorke, turėtų tapti pavyzdžiu: pasaulis be sienų įmanomas, nes šitoj nykštukinėj saloj tai sėkmingai įrodyta. Rezultatas purvinas, sudėtingas, pavojingas ir triukšmingas, bet ši sistema veikia – galima gyvent su viso pasaulio žmonėm, įvairių rasių ir skirtingos kilmės, galima to pasiekti, tai įmanoma. Kaip Sarajeve.

Nuo Rugsėjo Vienuoliktosios Amerika kariauja su Blogiu. Gal juokinga, bet taip yra. Bėda tik, kad tai ne jos reikalas. Ji atėmė darbą iš JTO. Planetos demokratija neturėtų būti privati Jungtinių Amerikos Valstijų nuosavybė. Reikia perkrikštyt JTO: „Jungtinės Pasaulio Valstybės“. Ir organizuot rinkimus į jas – visuotinį pasaulinį balsavimą.

Trojų Deivisą buvau keliskart sutikęs Paryžiuje. Jis man pasirodė kaip išstypėlis, nuvargintas misijos, kurią jam užkrovė tėvas. Nepaisant to, atrodė labai disciplinuotas – vežiojosi darbinį portfelį į daugybę šalių. Kai pirmąkart jį pamačiau, reikalavo pinigų iš Pjero Beržė*. Antrą kartą pasirodė ne toks simpatiškas, nes reikalavo pinigų iš manęs. Trojus Deivisas – amžinas vargšas: nuo to laiko, kai metė bankininko amatą ir atsidėjo World Democracy** reikalams, visas babkes išleidžia lėktuvo bilietams. Jis parengė „Pasaulinės demokratijos manifestą“. Pamenu, kad patariau jam kreiptis į Žaną Polį Endhoveną***, tikėdamasis jo taip atsikratyti. Po to daugiausia bendravom elektroninėm žinutėm. Jis norėjo išpešt pinigų iš mano brolio ir tol mane drožė, kol daviau

* Pierre Bergé – Yves Saint-Laurent'o mados namų įkūrėjas, palaikęs Pasaulio parlamento idėją, UNESCO geros valios ambasadorius.

** Pasaulinės demokratijos (*angl.*).

*** Jean-Paul Enthoven – prancūzų leidėjas, literatūros kritikas.

jam Ardisono mobiliojo numerį... Bet vos tik sužinojo, kad tampu leidėju, vėl pabandė laimę siūlydamas išspausdint knygą. Atvirai kalbant, jis su savo pasauline demokratija jau pradėjo mane užknist. Nors ir kaip sukau galvą, kitos utopijos, tinkamos po Rugsėjo Vienuoliktosios, aš neįsivaizdavau.

9 h 55

Pažintys internete greitai vėl taps populiarios. Netrukus galima bus įdėt į internetą vebkamera nufilmuotą savo portretą ir nurodyti visas ieškomo asmens savybes – amžių, kraštą, hobį, akių spalvą ir t. t. Netrukus jau nebesusipažinsim su žmonėmis atsitiktinai. Nuotrauka arba filmu prisistatysi Nete ir patikslinsi: „Ieškau raudonplaukės, seksualiai apsėstos, linkusios į svingą, su didelėm krūtim ir siaurais lyties organais, kuriai patinka Keto Stivenso diskai ir krepšinis, Tarantino kinas ir Respublikonų partija“. Kai tik žmogus, atitinkantis reikalavimus, pasirodys tavo kvartale, būsi įspėtas mobiliuoju arba elektronine žinute. Nebereikės vaikščiot į kvailus barus. Kaip gaila, nepamatysiu to tobulo pasaulio, kur pažintys bus apgalvotos kaip nekilnojamojo turto pardavimų skelbimai. Norėjau gyvent menamam pasauly, o mirsiu tikrovėje.

9 h 56

Stovėdamas ant Bruklino tilto jaučiuosi lyg ant skardžio krašto. Grožiuosi Rytų upe ir baržom, kurios ūkia ir rėžia jūroj baltas bangų keteras. Baltos laivų linijos jūroje atkartoja baltas lėktuvų linijas danguje. Nuo tada, kai nustojau uostyt kokainą, visur regiu baltas linijas. Ar Niujorko ore dar plevena žmonių dulkės? Kiekvienas miesto gyventojas žino, kad tikrai įkvėpė į plaučius mikroskopinį Pasaulio prekybos centro dulkių kiekį. Romane „14,99 €" Oktavas suuostė savo direktoriaus pelenus. Tą patį daugiau ar mažiau padarė visi niujorkiečiai: kanibalai prieš savo valią, apkrėsti juodlige su didele lakios žmogienos doze. Žemutiniame Manhetene ir Brukline (visur, kur praplaukė dūmų debesis) prasideda ligų epidemijos. Atrodo, meras Džulianis nusprendė sumažinti sanitarinį pavojų, kad gyventojai dar labiau nepanikuotų. Vieną dieną būtų galima pamąstyt dar ir apie pastato apsaugos darbuotojų atsakomybę, tų, kurie liko gyvi, nes nusprendė evakuotis neatidarę durų ant stogo, ir apie atsakomybę devynių NYPD* sraigtasparnių pilotų, kurie atmetė galimybę gelbėti žmones oru.

Su jais skridęs fotografas pareiškė: „Kelis kartus apskridom aplink stogus, kad pamatytume, ar žmonėms pavyko ant jų

* Niujorko policijos departamento.

užlipti. Ten nieko nebuvo. Ką būtume darę tokiu atveju? Leistis ant stogo buvo labai pavojinga visų pirma dėl to, kad dūmuose bet koks manevras rizikingas. Tikriausiai būtume nuleidę lyną. Deja, buvau beveik tikras, kad saugumo sumetimais visos durys, vedančios į stogą, bus uždarytos. O karštis buvo pragariškas. Jautėm jį pilotų kabinoje, o pilotas matė rodmenis išorinio termometro ekrane. Buvo neįmanoma nieko įžiūrėti bokštų viduje, tačiau pastebėjau žmones, kabančius lauke ir besilaikančius už išdužusių langų palangių, kai kurie buvo kruvini, drabužiai suplėšyti arba apdegę. Keli rodė mums ženklus, bet ką mes galėjom padaryti? Dažnai prisimenu moterį, kuri viena ranka laikėsi įsikibusi, o kita mums mojavo... Bet ką mes galėjom padaryti?“

„Ką mes galėjom padaryti?“ Šito jis tikrai klaus savęs iki pat mirties. Ką jie galėjo padaryti? Rašydamas visa tai daug vėliau, kai patogiai sėdžiu turisto paryžiečio fotelyje, matau vieną privalumą – galiu atsakyti be panikos ir nerizikuodamas savo kailiu. O reikėjo susisiekt su apsaugos darbuotojais ir liept atidaryti išėjimą ant stogo arba perduot šį nurodymą 22-ame pastato aukšte buvusiems gaisrininkams, tada vieną po kito pasiųsti sraigtasparnius, kaip per gelbėjimą jūroj arba kalnuose. Kalbu apie, apskritai paėmus, iškėlimo lynu operaciją, gana įprastą, kai pagalvoji, su kokiom siautėjančiom stichijom tenka susidurti pilotams, gelbstintiems sniego griūčių arba audrų aukas. Man iš galvos neišeina vienas sukrečiantis vaizdas: sraigtasparnis virš Pasaulio prekybos centro, nuskraidinantis į virvines kopėčias įsikibusius žmones. Toks vaizdas būtų pats gražiausias atsakymas lėktuvams savižudžiams. Kaip gaila, kad tokio vaizdo neišvydom.

9 h 57

Man šovė nevykusi mintis, nors ketinimas buvo geras: ištiesiau vaikams ženkliuką *Windows on the World*, kurį atsisveikindama davė Lurdes. Bėda, kad ji turėjo tik vieną. Džeris su Deividu ėmė plėšytis aiškindamiesi, kuriam atiteks ženkliukas. Galų gale jį pasiliko Džeris, nes jis fiziškai stipresnis. Man neužteko drąsos kitokiam teisingumui. Deividas susiraukė, bet keisčiausia, kad šis ginčas išblaškė mintis, ir, mano didžiam palengvėjimui, jis liovėsi verkęs. Jo galvoje sukosi keršto planas. Po kelių sekundžių, matydamas, kaip Džeris segasi tą daiktą į marškinėlius, Deividas jį pastūmė, kad anas įsidurtų adatėle. Kraujo lašeliai. Džeris sukando dantis, Deividas nusišypsojo. Akis už akį, dantis už dantį. Džeris su tuo sutiko – toks gyvenimas. Ranka persibraukiau plaukus – ką tik supratau, kas šioje žemėje ne taip. Nėra tiek ženkliukų, kad užtektų visiems.

9 h 58

Galų gale vėl sutikau Trojų Deivisą, jis dėvėjo pilką tvido kostiumą, pilką paltą, nešėsi pilką portfelį. Kaip ir visiems utopistams, Trojui visai nusispjaut į madą, juk jis gyvena ateities dešimtmečiuose. Leninas irgi buvo panašus į buhalterį, kai kavinėj *Closerie des Lilas* valgė nemokamą duoną. Sėdim *Life café*, ant mūsų stalo – sumuštiniai, grindys išklotos keraminėm plytelėm, lankytojai – studentai, grupės optimistiškų merginų ir kiek kičiniai paveikslai ant sienų. Trojus dvejais metais už mane vyresnis. Mokėsi Harvarde, kaip ir mano tėvas, tik jis studijavo fiziką.

– Aš visai nusivaręs, bet reikalai juda į priekį – Pasaulio parlamento kūrimo komitetą palaiko Edgaras Morenas, Žakas Deloras, Sonia Gandi, Felipė Gonzalesas, Nelsonas Mandela, Šimonas Peresas, Danielė Miteran, Ksavjė Peresas de Kueljaras, Lėja Rabin, Mišelis Rokaras, Reimonas Baras, Amartija Sen (ekonomikos Nobelio premija, 1998), Alechandro Toledo (Peru prezidentas), mimas Marso, abatas Pjeras...

– Labai prašmatnu, lyg koks Arno Lagardero* kokteilių vakaro svečių sąrašas.

– Taip, tai gal ir tu nori būti mano rėmimo komitete, kad ir tave pakviestų?

– Visai nebūtina, kad mane pakviestų, užtenka išleist kelis

* Stambios leidyklų grupės savininkas.

bestselerius vienam iš jo filialų. Paaiškink man konkrečiai, kaip naujų institucijų kūrimas pagreitins Tobeno mokesčio įvedimą arba, pavyzdžiui, skolų panaikinimą trečiojo pasaulio šalims?

– Nauja pasaulinė demokratinė santvarka turės tikrą politinį svorį ir galės pagreitint tokių įstatymų priėmimą. Arba mokesčio už išmetamąsias dujas padidinimą, arba ginklų prekybą, arba paspartins Pasaulio aplinkosaugos agentūros atsiradimą. Mūsų laikų problema – globalizuota tik ekonomika, o politika – ne. Reikia revoliucijos, kad būtų priimti nauji įstatymai. Žmonės jau pamiršo, kad 1776 ir 1789 metų revoliucijos buvo mokestinių perversmų pagrindas.

– Tu nuoširdžiai tiki, kad gyvas būdamas sulauksi tokių dalykų?

– Istorija nesustodama šuoliuoja (paskutinis, naujausias, pavyzdys: komunizmo žlugimas). Be to, dar yra TBT (Tarptautinis baudžiamasis teismas) – pirmas kartas, kai teisiškai pripažįstama pasaulio pilietybė. Surengus protingą švietimo kampaniją, Pasaulio parlamentą galima sukurti greičiau negu per dešimt metų.

– Ir kur tu jį įkursi, tą savo parlamentą? Ir vėl Jungtinėse Valstijose, kaip JTO?

– Ne, dirbtinėje nuolat tarp penkių žemynų plaukiojančioje saloje. Tai stambus projektas visiems pasaulio jūrų statinių statytojams.

– Žinai, kuo tu man patinki? Kad tau nuvažiavo stogas. O kaip romanas? Ar manai, kad romanas gali padėti?

– Taip, jei nebus tavo parašytas! Šiandien šimtai tūkstančių jaunų žmonių eina į demonstracijas iš idealizmo, nors jiems net nesiūlomas joks nuoseklus projektas. Rytoj, kai bus sužinota apie šią taikią ir vienijančią idėją, jų bus milijonai.

Pasaulinė demonstracija prieš karą Irake 2003 m. vasario 15 dieną subūrė dešimt milijonų žmonių visoj žemėj. February 15 – tokia pat svarbi data kaip September 11 – tai pirma didelė planetos manifestacija. Mondmanifestacija.

– Ar nemanai, kad jau per vėlu, kad išgyvenam apokalipsę, kad cinizmas visada nugalės utopiją? Kad reikia leist Džimui Karteriui rūpintis taika pasaulyje?

– Kad ir kaip ten būtų, net iš cinizmo reikės apsispręst ir kurti globalizaciją netotalitarinėm priemonėm. Bado pasaulyje problema gali būt išspręsta greičiau negu per penkerius metus, bet jos sprendimą stabdo įvairūs susikertantys interesai. Po to ateis vandens karo laikai... Spręsti turi patys žemės gyventojai, o ne keletas politikų, parsidavusių tiekimo ir energijos kompanijoms. Arba reikia įvardyt dalykus tikraisiais vardais: šiuo metu gyvenam engiami pasaulinės diktatūros.

– „Pasaulinės diktatūros“? Oho, kaip pasakei! Juk turtingose šalyse esam laisvi, ar ne?

– Tai ne mano sąvoka, o Kamiu.

– A, gerai, jeigu Kamiu taip pasakė, tai viską keičia... OK. Primink, kad nuvesčiau tave prie 56 namo Žakobo gatvėj, kai kitąkart atvažiuosi į Paryžių. Ten viskas ir prasidėjo: nacijos gimimas, kaip sakė Grifitas*.

– Prašau, nustok skiest nesąmones pilna burna. Viskas prasidėjo gerokai anksčiau, reikia grįžt į šumerų laikus. Į 5000-uosius prieš Jėzų Kristų, kai gyvenom rojuje. Karą ir nacionalistinį absoliutizmą išrado keli šumerų karaliai. Ir žinai, kur viskas vyko? Irake! Peštynės dar nuo šumerų karalystės laikų. Dabar Bušas elgiasi su Sadamu Huseinu kaip Mesopotamijos karaliukas.

* D. W. Griffith, JAV kino režisierius, sukūręs filmą „Nacijos gimimas“.

– Tu per daug šumerų nekritikuok. Juk jie sukūrė ir raštą. Jei ne šumerai, būčiau priverstas dirbti televizijoj!

*Life Café** pateisina savo pavadinimą, intelektualus šurmulys žadina norą pertvarkyt pasaulį su švariaplaukėm merginom, vardu Sendi.

– Sakyk, Trojau, kaip pakrikštysi savo idealą? Žinai, kad visada reikia žodžio, kurio galūnė „-izmas“, kitaip skambės nerimtai. Siūlau: „Alterglobalizmas“. Kaip atsaką globalizacijai. Arba dar „Internacionalizmas“. Bet šitas skamba per daug komunistiškai... „Multilateralizmas“? „Kosmopolitizmas“? „Globalizmas“? Ne, per daug kapitalistiška.

– Klausyk, apie tai pagalvojau, bet šitas klausimas man atrodo antraeilis...

– O! Ne! Visai ne, turėti pavadinimą, skatinantį jungtis prie judėjimo, – svarbiausias dalykas. „Universalizmas“? Ne, primena „Vivendi“. O, sugalvojau: „Planetarizmas“. Štai. Mes esam planetaristai.

– Primena savižudžių sektos pavadinimą.

– Na, ir tegu! Tu esi naujojo amžiaus Šarlis Furjė**! Esi mūsų neizraelitas guru! O šventas Trojau, parodyk mums Kelią!

– Frederikai?

– Yes?

– Čia kelinta tavo kaipirinja?

– O, viskas gerai, gal manai, kad Karlas Marksas gėrė tik vandenį?

Mes kvailiojom, kliedėjom, bet kuo nors tikėti buvo gera.

* „Gyvenimo kavinė“ (*angl.*).

** Charles Fourier (1772–1837) – prancūzų socialistas utopistas.

9 h 59

Įvyko dar vienas žemės drebėjimas.

– Koks čia dar sprogimas?

– Nugriuvo kitas bokštas, – atsakė kažkas, kvėpuojantis lauke.

Dūmų uždanga tokia tanki, kad neįmanoma atskirt, kur gaisras, o kur dulkės. Pastatas, užpultas vėliau negu mūsiškis, griuvo pirmas. Nesistengt suprasti ir vis dėlto suprasti: tai reiškia, kad mūsų bokštas grius artimiausiomis minutėmis.

– Let us pray*. Visagalis Dieve, meldžiuosi Tau, nors netikiu Tave. Priimk mus pas Save nepaisydamas mūsų atsimetimo.

Kai griuvo gretimas bokštas, triukšmas buvo, lyg lūžtų glėbelis spagečių, ne smarkesnis. Įsivaizduoju, toks pat ir sniego griūties garsas. Sausas trekštelėjimas. Mass murder** nedunda kaip griaustinis, mass murder skamba kaip atkandamas sausainis. Arba vandens kritimas, jei vietoj vandens būtų betonas.

Akimirką Džeris atsisuko į keistai gurgantį vandens aparatą. Permatomam butelyje kilo burbulai. Viduje vanduo buvo beužverdąs.

* Melskimės (*angl.*).

** Masinės žudynės (*angl.*).

10 h 00

Žemutinis Manhetenas be abiejų bokštų – kitas miestas, trisdešimt septyneri metai išnyko kaip dūmas. Liepsna retušuotas Niujorkas. Prie šitų dokų švartavosi Lafajetas.

Žemutinis Manhetenas – vienintelė miesto vieta, kur gatvės nepažymėtos numeriais, vienintelė, kur galima pasiklyst, eiti atgal savo pėdom; *Financial District** – Manheteno kvartalas, panašiausias į netvarkingą Europos miestą. Dešimtą ryto žingsniuoju Volstrytu**, Sidabrinės sienos gatve. Ji taip pavadinta, nes čia buvo iškilusi gynybinė siena, saugojusi miestą nuo indėnų. Šiandien sienai trūksta kelių plytų, kaip *Pink Floyd* dainoj. Izraelyje stato tokią sieną kaip Berlyno. Greitai reikės sakyt ne „Sienos gatvė“, o „Sienos miestas“, „ Sienos šalys“, „Sienos pasaulis“.

Čia pat iki dangaus kilo du bokštai, bet seniau dar buvo ir rąstų pastogė, kad apsaugotų mūsų protėvius olandus nuo algonkinų, meškų ir vilkų. Pastatyta 1653-aisiais, gynybinė siena gyventojų buvo pamažu ardoma, lentas ir kuolus jie sukūrendavo arba sutvirtindavo jais namus su frontonais ir glazūruotų čerpių stogais. Po mano kojomis, Naujajame Amsterdame, Pasaulio prekybos centras prisijungė prie koloniji-

* Finansų kvartalas.

** Wall Street (*angl.*) – „sienos gatvė“.

nių pastatų griuvėsių, praėjusių amžių vyno ąsočių, plytų, stiklo ir vinių, kviečių, miežių ir tabako laukų, tamsiomis gatvelėmis tarp pašiūrių bėgiojusių paršelių liekanų, iš kito pasaulio krašto šiton žemėn atplaukusių žmonių ir avių kaulų. Ten, kur stūksojo Pasaulio prekybos centras, kadaise, senų senovėj, indėnai augino rugius.

10 h 01

Gelbėtojai iki mūsų taip ir neatėjo. Nematėt mūsų per televiziją. Niekas nenufotografavo mūsų veidų. Viskas, ką matėt, – pasišiaušę pastato fasadu kylantys siluetai, į tuštumą krintantys kūnai, rankos, mojančios ore baltais skudurais lyg debesų draiskanom. Aidintys krintančių kūnų smūgiai brolių Nodė dokumentiniame filme. Vienintelis filmas apie tragediją – dviejų prancūzų kūrinys.

Bet jie neparodė nukritusių žmonių gabalų, kraujo fontanų, į vieną masę susilydžiusių plieno, kūnų ir plastmasės. Nepajutot sudegusių elektros laidų tvaiko, to 100 000 voltų sustiprinto trumpo jungimo kvapo. Negirdėjot gyvulių bliovimo, lyg skerdžiamų kiaulių, gyvų kapojamų veršelių, bet čia buvo ne veršeliai, o smegenys, sugebančios maldauti.

Ką? Drovumas? Nereikėjo šokiruoti vaikų? Nereikėjo kurti sensacijos iš mūsų nukankintų kūnų? Tai per daug bjauru nukentėjusių šeimų atžvilgiu? Kai lavonų laukai – užsienyje, tada kilnojam juos be pirštinių. Visur lėktuvų katastrofos fotografuojamos ir perparduodamos, tik Niujorke – ne. Vadinamoji „pagarba šeimoms“ paprastai netrukdo žurnalistams, ypač amerikiečiams. Ką? Mūsiškė žmonių skerdykla – nešvari? Bjauri yra pati tikrovė, o atsisakyt į ją žiūrėti – dar bjauriau. Kodėl nematėt nė vieno mūsų sutraiškytų rankų ar

kojų atvaizdo, mūsų nutrauktų torsų, išverstų žarnų? Kodėl slėpė žuvusiuosius? Tai ne deontologinis drovumas, o autocenzūra arba tiesiog – cenzūra. Praėjus penkioms minutėms po lėktuvo įsirėžimo į mūsų bokštą, tragedija jau buvo tapusi svarbiu ginklu vaizdų kare. Tai gal iš patriotizmo? Tikriausiai. Nacionalistinis refleksas paskatino JAV spaudą išpūst krūtinę, slėpti mūsų skausmą, apkarpyt įrašus, kuriuose rodomi „džamperiai", smarkiai apdegusiųjų nuotraukos arba „body parts"*. Galima kalbėt apie gaivališką tylėjimo įžadą, visos žiniasklaidos tylą, neturėjusią precedento nuo Persų įlankos karo laikų. Nesu tikras, kad visos aukos sutiktų būti taip ištrintos. Būčiau norėjęs, kad mus parodytų pasaulio veidui. Kad kiti išdrįstų į mus žiūrėt, kaip turi prisiverst neužsimerkt žiūrėdamas „Naktį ir rūką"**. Bet karas jau buvo prasidėjęs, o karo metu priešo padaryti nuostoliai yra slepiami. Reikia atrodyt gerai, tai – propagandos dalis. Aukoms buvo labai dosniai atlyginta. Merė dabar jau turtinga, gavusi mano gyvybės draudimą, paramos fondų lėšas, nacionalines kompensacijas ir berniukų palikimą. Kendisė negaus nieko, Kendisė turės dar ilgai fotografuotis apatinių drabužių reklamoje. Tokiu būdu ir įvyko viena didžiausių pokaryje audiovizualinio dezinformavimo kampanijų. Slėpkit tą kraują, į kurį nepajėgsiu žiūrėt. Pastatas griūva – tai rodoma be paliovos. Bet tik nerodykit to, kas buvo viduje: mūsų kūnų.

* Body parts (*angl.*) – kūno dalys.

** Alain Resnais dokumentinis filmas apie koncentracijos stovyklas.

10 h 02

Oro piratai gyveno patogiai įsikūrę mažose Floridos sanatorijose su paplūdimiais ir „shopping malls“*. Jums reikės man atskleist šią paslaptį. Vieną dieną vis dėlto reikės, kad man kas paaiškintų, kodėl penkiolika jaunų diplomuotų saudiečių, suvakarėjusių, dėvinčių kostiumus su liemenėm, kurių šeimos gyvena Vokietijoj, po to – Amerikoj, bičai, kurie gėrė vyną, spoksojo televizorių, vairavo automobilius ir valdė skrydžio simuliatorius, rijo *Pizza Hute*, kartais eidavo pas kekšes arba į sekso reikmenų parduotuves, kaip tie vyrai raštinės peiliukais sugebėjo perpjaut gerkles lėktuvo palydovėms (viena ranka reikia laikyt merginą, o toks dalykas kaip palydovė smarkiai spurda, šaižiai spiegia, reikia labai stipriai smeigt ašmenis į miego arteriją ir trachėją, prapjaut odą ir nukirst nervus, kraujas trykšta į visas puses, ji ginasi, spardo kulnais į šonkaulius, o alkūnėmis bado saulės rezginį... ne, tą padaryt nėra lengva), kaip tie bičai galėjo užgrobt keturis *Boeingus* ir susprogdint juos įsirėždami į pastatus Alacho vardu. Gerai, tebūnie, Alachas didis, bet vis dėlto. Klodas Lancmanas sako, kad Šoa – tai paslaptis; o Rugsėjo Vienuoliktoji – taip pat. Ar jie buvo prisirįję narkotikų, jei taip – kokių? Kokso, amfetamino, alkoholio, hašišo, EPO, „belgiško mišinio“**? Ar, be

* Prekybos centrais.

** EPO–eritropoietinas; „belgiškas mišinys“ – sumaišyti dopingo produktai, amfetaminas, kofeinas, kokainas, heroinas, nuskausminamieji vaistai.

tūkstančio nekaltų Rojaus kekšių, jiems pažadėjo ką nors daugiau? Babkių jų autorių teisių savininkams? Ir, beje, kiek iš jų komandos žinojo, kad ši operacija – savižudybė?

Kai buvau mažas, Žakas Martenas *Antenne 2* kanale vedė laidą, pavadintą „Neįtikėtina, bet akivaizdu", ji prasidėdavo kaip tik prieš „Fanų mokyklą". Žiūrėjom, kaip jis komandavo autobusu į Imperijos Teatrą suvažiavusiems pensininkams.

– Neįtikėtina, bet...?

Ir jie visi choru atsakydavo:

– ...AKIVAIZDU!

Manau, jis būtų skyręs specialią laidą Rugsėjo Vienuoliktajai. Šis įvykis buvo nenuspėjamas, nes neįmanomas. Ir, tiesiogine šio žodžio prasme, nesuprantamas, tai yra pranokstantis žmogišką suvokimą. Kas tie žmonės, galintys atlikt tokį veiksmą? Kas yra Muchamedas Ata, Abdulazizas al-Omaris, Marvanas al-Šehi ir jų draugai?

Ar jie (užbraukti tinkamą langelį):

Juodžiai – fanatikai? .... ☐
Psichotiniai ligoniai? .... ☐
Neofašistai? .... ☐
Turbanuoti šventieji? .... ☐
Milijardieriaus, buvusio CŽV agento,
manipuliuojami idiotai? .... ☐
Užgrobto trečiojo pasaulio didvyriai? .... ☐
Postpankai, „destroy" ir iki kaulų smegenų
apsinarkašinusieji? .... ☐
Greitoji kupranugarių dulkinimo napalmu tarnyba? .... ☐
Depresuoti nihilistai? .... ☐

Antiglobalizacijos šalininkai? .... ☐
Kamikadzės (na, dabar visi kartu!), neįtikėtini,
bet... AKIVAIZDŪS? .... ☐

10 h 03

Padariau dvi klaidas:

1) turėjau vaikų;

2) atsivedžiau juos čia pusryčiauti.

Pradedu matyti dalykus visai kitaip. Ne kaip dabartį, bet kaip prisiminimus. Keista viską suvokti per tokį atstumą, kurį suteikia griuvimo artėjimas. Pasaulis daug kartų gražesnis, kai jūs beveik jau nesat jame. Žinau, kad prisiminsiu, net kai nebeturėsiu atminties. Nes ir po mūsų mirties kiti prisimins už mus.

10 h 04

„Killer-cloud“*, tas viesulas iš nuolaužų, 30-ies metrų plieninių strypų kaip iš dangaus krintančių geležinkelio bėgių, aštrių kaip milžiniški skustuvai 10-ies kvadratinių metrų stiklo plokščių, tas žudantis debesis kaip potvynio banga aštuoniasdešimties kilometrų per valandą greičiu artinosi prie siaurų gatvelių Fultono gatve, šis vaizdas yra kopijuojamas filmuose apie katastrofas: tą patį reiškinį toj pačioj vietoj buvo galima matyt filmuose „The Blob“, „Godzila“, „Nepriklausomybės diena“, „Armagedonas“, „Kietas riešutėlis 2“ ir „Gilus sukrėtimas“ – o šį rytą tikrovė pasitenkino mėgdžiodama specialiuosius efektus. Kai kurie liudininkai nebėgo slėptis, nes buvo tikri, kad stebi jau matytą reginį. Kai kurie galbūt žuvo tik todėl, kad prisiminė: paskutinį kartą matė tokį patį dalyką, kai kramsnojo kukurūzų spragėsius, o po valandos išėjo iš salės sveiki ir gyvi.

* Debesis žudikas (*angl.*).

10 h 05

Telefonui pavyko suskambėt paskutinį kartą. Tai buvo Merė, ji verkė. Nesistengiau raminti.

– We're not going to make it out. Pray for us.*

– Ar negalėjai nusileist laiptais?

– Nėra nei išėjimų, nei pagalbos. Prašau, patikėk, neklausinėk daugiau, prisiekiu, padariau viską, ką galėjau. Toliau skambink 911. Pasakyk jiems, kad atidarytų duris į stogą.

– PALAUK! Nedėk ragelio! MALDAUJU.

Ryšys nutrūko. Pastatas riaumojo kaip sužeistas dinozauras, kaip King Kongas filmo pabaigoje. Juokdamasis sviedžiau pro langą kelis ryšulėlius banknotų. Vien šimtines. Pavėjui nuskriejo kokie penki šeši tūkstančiai baksų. Visi juokėsi, ir karštligiškas juokas, beprotiškas atpalaiduojantis juokas, ištrūkęs iš manęs, kaip kaskada sukosi paskutiniame stiklinio kalėjimo aukšte.

* Mes neištrūksim. Melskis už mus. (*Angl.*)

10 h 06

Kitą dieną po antpuolių visas megapolis žydėjo Amerikos vėliavomis. Po metų jos nuvyto. Ar nacionalizmo srovė užtvenkta? Ne – baimė vėl grįžo, nereikia pritraukt galimo priešo dėmesio. Per daug alergiškų žvaigždėtai vėliavai, neverta jų erzinti. Jungtinės Amerikos Valstijos ir toliau išleidžia 40 procentų viso pasaulio karo reikmėms skiriamų pinigų. Kelias dienas svarstau, kaip dabar pasikeitė Niujorko klimatas. Ką tik supratau: dabar Amerika atrado *abejonę*. Jie nežinojo Renė Dekarto. Froidas jiems atvežė tikrą marą, bet mano tėvų gerovės šalis dar nebuvo išgyvenusi Abejonės. O dabar, kur tik pažvelgčiau, matau vien į JAV idealą įsiskverbusią Abejonę. Ne tik į žmones. Abejoja automobiliai. Prekybos centrai. Automobilių stovėjimo aikštelės jau dėl nieko nėra tikros. Buvusios bažnyčios, paverstos diskotekų salėmis, abejoja savimi. Transporto kamščiai jau nėra tikri savo reikalingumu. Prabangios parduotuvės svarsto, ar verta. Raudona šviesoforų šviesa dega trumpai. Reklaminiams plakatams gėda. Lėktuvai bijo išgąsdinti. Pastatai praktikuoja *tabula rasa*. Amerika įžengė į Dekarto erą.

10 h 07

Moterys laimėjo: niekas nebenorėjo senti kartu su jomis.

Tiek masturbuodavausi, kad galų gale man stodavosi, vos tik pamatydavau popierinių *Kleenex* nosinių pakelį. Buvau keturiasdešimtmetis viengungis. Nuolat patirdavau orgazmą. Maniau, kad tai laisvė, bet ne, tai buvo vienatvė. Meilės atsisakiau. Nusprendžiau rinktis malonumą, o ne laimę. Visos poros įvarydavo man depresiją. Į vedusius vyrus žiūrėjau kaip į kastruotus kalinius. Maniau: jei kas dieną nedulkini vis kitos moters, tu – ne vyras.

Nesugebėjau gyvent ne dėl savęs, dėl kito žmogaus.

10 h 08

2001 m. rugsėjo 11 d. vienas *Burger King* buvo paverstas morgu. Parduotuvė *Brooks Brothers* atrodė išbalinta kalkėm. Krantinėje A stovėjo du milžiniški reklaminiai *Apple* plakatai su šūkiu „Think different“*, kurį iliustravo Franklino ir Eleanoros Ruzveltų nuotrauka. (Ruzveltas buvo JAV prezidentas Perl Harboro laikais, bet tai tik sutapimas.) Volstryte kūnų gabalus uždengė paklodėm, bet žemė vis tiek buvo nusėta nuogų kūnų liekanom. *Boeingo*, įstrigusio Pasaulio prekybos centro fasade, važiuoklė sutraiškė keletą automobilių. Įkyrus informatikos įrenginių ir degančių kūnų kvapas atsklido iki Taimso skvero. „Mačiau tikrą širdį, prilipusią prie pastogės lango. Rankos, kojos, viduriai, kūnų pusės, žmonių organai pasklidę po aikštę. Visąlaik galvojau: tai netikra, čia filmas. Negalėjo būt tikra. Nenorėjau jo žiūrėti.“ (Medi Dadgariano, likusio gyvo iš 72 aukšto, liudijimas.) Nuo 14-os gatvės viskas buvo užtverta. Visame pietiniame Manhetene nebebuvo nei elektros, nei dujų. Bokštų dvynių papėdėje rastos sudužusios Rodeno skulptūros, bronziniai kūnai sumišę su sudraskytais žmonių kūnais. Po griuvėsiais skambėjo šimtai žuvusių gaisrininkų pranešimų gaviklių. Po *Ground Zero*: tamsoj paskendusi metro stotelė, nuolaužos perskrodė lubas, sulankstyti strypai, dulkėm pavirtęs betonas. Spaudos

* Galvok kitaip (*angl.*).

kioskas padengtas smulkiom baltom dulkėm, virš žurnalų ir šokolado batonėlių kabo apdegę elektros kabeliai. Įstrižai PPC aikštės išraustas apkasas, jame išsibarsčiusios bokštų kolonos primena viesulo nulaužtas medžių šakas. Skirtingų amžių, religijų, rasių ir socialinių sluoksnių niujorkiečių būriai kantriai stovėjo ilgose, per keturis namų blokus nusidriekusiose eilėse vien tam, kad užsirašytų į kraujo donorus.

Žemė įdumba po nuolaužomis kaip pokylių salė kitą dieną po šventės. Reikia sutvarkyt, bet neaišku, nuo kurio kampo pradėti. Pamatę, kokia sunki teko užduotis, atsidūstam, ištuštinam peleninę, šampanas jau nebeputoja. Pasaulio langai apsiblausę, akys išbadytos. Kažkada, kai naktis juokėsi, galima buvo linksmintis. Dabar gatvės šaltos, žmonės skuba. Bėga, nes bijo sustoti. Nebepamena, kodėl taip atkakliai stengiasi praturtėt. Tarp bokštų kaip elektra varomas žaisliukas čiuožia automobilis. Šaligatviuose visi elgiamės taip, lyg nebūtume sunkiai sužeisti. Visi sveikstantys.

Dabar atsiduriam ten, kas nepasakoma, nepapasakojama. Malonėkit atleisti už elipsių gausą. Nepakeliamus aprašymus iškirpau. Padariau tai ne iš santūrumo ar pagarbos aukoms, nes manau, kad aprašyt jų lėtą agoniją, kryžiaus kelią, taip pat yra pagarbos ženklas. Iškirpau, nes, mano nuomone, leisti jums įsivaizduot tai, ką jiems teko iškęsti, yra dar žiauriau.

10 h 09

O, kaip norėčiau būti vakar. Grįžti į prieš tai. Jei reikėtų viską daryt iš naujo, nedaryčiau to. „O aš tikiu vakardiena“ (*Beatles* daina).

Sraigtasparniai skraidė prieš mus ir žiūrėjo, kaip mirštam. (iškirptas paragrafas)

– Viskas, ką dabar galiu, – melst Dievą, kad tai niekada nepasikartotų.

Kai gimėt, verkiau iš džiaugsmo vien į jus pažvelgęs.

– Tėti, – sako labai išbalęs Deividas, – man skauda pilvą, gali pakviest daktarą?

– Nurimk, brangusis, jis tuoj ateis.

Keturiasdešimt procentų jo pilvo buvo apdegę.

– Noriu miego... Ar galiu miegučio?

– NE! Deividai, paklausyk manęs atidžiai. Svarbiausia, neužsimerk.

– Aš dabar truputį pamiegosiu.

– Ne! Deividai! Klausyk tėčio! Deividai?

– Tu galėsi mane pažadint, kai bus išgelbėta galaktika.

10 h 10

Windows on the World buvo prabangi dujų kamera. Lankytojai apnuodyti dujomis, po to deginami ir virto pelenais kaip Aušvice. Jie nusipelnė tokios pačios atminties duoklės.

(iškirptas puslapis)

10 h 11

DEIVIDO JORSTONO MIRTIS (1994–2001)

„Jis – vaikas, ir toks liks amžinybėje."
EDGAR POE

10 h 12

Štai dabar ištrauksiu iš makščių dar vieną savo garsiųjų MBNOT (Momentinę Bet Nebūtinai Originalią Teoriją). Neapykanta, kurią Amerika įkvepia, yra meilė. Kai jūsų kas nors taip smarkiai nekenčia ir nori, kad jo taip pat smarkiai nekęstumėt, nori jūsų dėmesio. Vadinasi, žmogus nesąmoningai jus myli. Bin Ladenas to nežino, bet pats garbina Ameriką ir nori būti jos mylimas. Juk taip labai nesistengtų, jei nenorėtų, kad Amerika juo rūpintųsi.

Kas išprotėjęs? Kas šventas? Mūsų Dievas nukryžiuotas. Mes garbinam barzdočių su klubraiščiu, kankinamą ant kryžiaus. Laikas įkurti naują religiją, kurios simbolis būtų du liepsnojantys bokštai. Statykim bažnyčias, sudarytas iš dviejų lygiagrečių stačiakampių gretasienių, į kurias komunijos akimirką įskristų du per atstumą valdomi lėktuvų maketai. Tą sekundę, kai lėktuvai įsiskverbtų į bokštus, susirinkusiųjų būtų prašoma priklaupti.

10 h 13

Liberalizmas neturi nieko bendra su morale. Prancūzijos šūkis turėtų būti taikomas visame pasaulyje: „Laisvė, Lygybė, Brolybė“. Bėda ta, kad žmogiškasis idealas yra nežmoniškas melas.

Vakarai šaukia, kad reikia būti laisvam! Laisvam! Rėkti, kad esi laisvas, girtis, kad toks esi. Mirti, kad apgintum laisvę. Labai gerai. Bet kai aš laisvas, nesu laimingas. Veltui nagrinėju šią problemą iš visų pusių, pamynęs savo teksasietišką nepatiklumą esu priverstas pripažinti, kad dabar jau per vėlu grįžti atgal. Geriau buvo Merė, sėdinti mano tėvo automobilyje, jos ploni piršteliai ilgais nagais, gėlių aromatas aplink ir jos akių prieblanda. Iki paskutinės sugraibstytos akimirkos. Man geriau buvo Džerio gimimas, jo melsva, bjauri ir išpurtusi galvelė, o Dieve, šituo purvinu daiktu reikės rūpintis visą gyvenimą, o tada jis atsimerkia ir nusišypso. Man geriau buvo glaustis Kendisės glėbyje ir užmiršt siaubą būti savim.

Nebuvau laimingas, kai buvau laisvas.

10 h 14

*„I'm on a plain / I can't complain."**
NIRVANA

1936-ųjų „Prancūzų literatūros istorijoje" Alberas Tibodė rašo, kad karta yra amžiaus grupė, kuri būdama dvidešimties išgyveno istorinį įvykį, po kurio neatsigaus ir kurį prisimins visą gyvenimą. Jo atveju (Tibodė gimė 1874 m.) tai buvo Dreifuso byla. Vėlesnėms kartoms – abu pasauliniai karai, Alžyro karas, po to – 1968-ųjų gegužė. Mano tėvų kartą visiems laikams paženklino 1968-ieji. Jų visuomenė apsivertė aukštyn kojom: pasikeitė ir vertybės, ir papročiai. Jau niekas nebebuvo kaip anksčiau – apranga, kalbėjimo stilius, papročiai ir įpročiai, auklėjimas. Viskas, ko buvo mokyti, jiems tapo visiškai nenaudinga. 1968-ieji mano tėvams buvo lyg antras gimimas, čia ir neišvengiamų jų skyrybų priežastis. Jie nebeturėjo atskaitos taškų, jų tėvai buvo likę už borto, jie nebesuvokė jų religijos, nebemokėjo susikalbėt. Kaip, jūsų manymu, galima likti su žmogum tokiu metu, kai viskas sprogsta? Mano kartai tai buvo 1989-ieji – buvau dvidešimt penkerių, ir griuvus Berlyno sienai nuskambėjo ideologijų varpai. Gimė karštligiška viltis: visa planeta atsivers į liberalizmą. Tuo metu pradėjau dirbti reklamoje, kuri yra kapitalizmo ginkla-

* „Aš lėktuve / Negaliu skųstis." (*Angl.*)

nešė. Grįžau iš jos, bet tai kita istorija, jau papasakota. Kaip ir visi mano kartos rašytojai, visą gyvenimą būsiu paženklintas devintąjį dešimtmetį vyravusios pinigų religijos, spindesio hipnozės ir japių arogancijos, sintetinės muzikos ir dizainerių sukurtų baldų, madų šou ir pornografijos demokratizavimo, diskotekų skonio ir oro uostų poezijos. Taip yra: mano karta – Fransua Miterano, žurnalo *Globe* karta, stebėjusi, kaip kairieji tampa realistais, atsisako utopijų. Manoji nekenčia 1968-ųjų gegužės, nes kiekviena karta tiesiog privalo išstumti ankstesniąją. Mano karta liks traumuota komunizmo gedulo, manekenizmo ir kokaino. Vėlesnei kartai, gimusiai devintąjį dešimtmetį, tai, kuri išstums manąją, 2001 m. rugsėjo 11 d. buvo dvidešimt. Jų akimis, aš esu gyvas džetsetinio paviršutiniškumo, infiltracijos prieštaravimų, supuvusių medijų ir pasipūtėliškos tuštybės įsikūnijimas. Svarstau, kaip ji išgyvens Pasaulio prekybos centro įvykius: ar galės augti ant rūkstančių materialinio patogumo griuvėsių? Ką pastatys Pasaulio prekybos centro vietoje? Apie ką dar sapnuos, be išsilydžiusio plieno ir apanglėjusių vidurių? Kaip statyti ant mano kartos griuvėsių, aštuntojo dešimtmečio destrukcijos ir devintojo dešimtmečio nuopuolio, prekių ženklų visuomenės žlugimo? Ką ji matys pro savo langą į pasaulį? Ar patogumo, vartojimo ir, vadinasi, pinigų religija kaip vienintelė viltis, ar ši utopija tikrai žuvo Niujorke 2001-aisiais?

Mūsų ateitis dingo. Mūsų ateitis yra iš praeities.

10 h 15

– Parodyk man krūtis, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

Abu makleriai yra susirinkimų salėj, jie žino, kad viskas baigta, iki šlaunų braidžioja vandenyje, o skęsta – dūmuose. Aplink juos apvirtusios kėdės, violetiniai jų kolegų ir dūmuose užtroškusių vadovų lavonai.

– Dėl tavęs lazeriu depiliavausi bebriuką, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Išbarškink man kiaušus paskutinį kartą, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Nurysiu tave, noriu gerkle pajusti tavo karštus pliūpsnius, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Gerai ištempk liežuvį, kad pimpalu pajusčiau tavo pirsingą, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

Jie užlipa ant konferencijų stalo, aštuonių metrų ilgio juodmedžio ovalo. Jis nusismaukė kelnes, ji nusivilko marškinius. Abiejų oda įdegusi soliariumo UV, nepaisant mirties tvaiko ir žiauraus karščio, stebėdamas juos iškart susijaudini.

– Jauti tris pirštus savo skylėj? – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Pasikelk sijoną ir smeik savo užpakalį ant mano pimpalo, giliai, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Sužnybk man spenius, suimk krūtis stipriai, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Tau patinka, kai sužnybiu klitorį, bjauri kekše? – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Dėl tavęs būčiau leidus, kad mane iškruštų visas būrys, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*. – Priklausiau tau, kad atiduotum mane kitiems.

– Oh yeah, būčiau leidęs svetimiems tave pririšt ir nubaust, tavo akyse dulkinčiau tavo jaunesnę seserį, tu, kekšės skyle, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– MM fuck me deep*, man būtų patikę, kad tavo tėvas išplaktų putę rimbu, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

Jau nieko nebuvo matyti, fakso aparatas pradėjo virti, grindys lydėsi, vandenyje plūduriavo kartoninė lenta, vidury dienos stojo naktis ir tūkstantis laipsnių Farenheito sudegusiuose *iMac'uose*.

– Pripilsiu tau į galą karštos spermos, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

– Ouuua, aš jau tuoj. Po to NORIU gert tavo myžalus, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Palauk, iš pradžių į tavo varvančią skylę sukišiu ranką iki riešo, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*. – Noriu, kad kentėtum, kol aš nuleisiu. Iškišk liežuvį, kad nuleisčiau ant jo.

– Spjauk man į burną, įdrėksk man dantimis, pešk plaukus, laižyk man pėdas, OOOo I'm comiiiing, I feel your cock in my ass**, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*.

– Mirtinai tave nukankinsiu, užmušiu tave, išskrosiu ir dulkinsiu tavo vidurius, padidinsiu tavo vaginą tiek, kad visas tilpčiau joje ir mirčiau ten, iš kur gimiau, OOO jauti, aš jau tuoj, mano meile, OOOoo kaip ilgai... – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*.

* Dulkink mane giliai (*angl.*).

** Aš jau, jaučiu tavo pimpalą šiknoj (*angl.*).

Jie šaukė kartu. Kai laižosi, abiejų lūpom teka sperma. Jie myli vienas kitą nepaisydami griuvėsių, kaip „Prarastoj Katarinos Blum garbėj“.

– Numiriau iš malonumo, – sako blondinė su *Ralfu Lorenu*. – Miriau tave mylėdama.

– Mirtis geriau negu *Viagra*, – sako tamsiaplaukis su *Kenetu Koulu*. – Buvai man gyvenimo priežastis, dabar esi mirties priežastis.

Rojuje nebuvo tūkstančio nekaltų mergelių, tik juodu. Degti galima ne vien pragare.

10 h 16

Neseniai Prancūzijoj buvo išversti Fransio Skoto Ficdžeraldo „notebookai“*. Skaitydamas atradau, kad „Didysis Getsbis“ vos nebuvo pavadintas:

„TARP PELENŲ IR MILIJONIERIŲ“

Bijau mirties. Didžiuojuosi savo bailumu. Visiškas fizinės drąsos neturėjimas verčia mane gyvent nuolat saugomam policijos ir įstatymų. Visiškas fizinės drąsos neturėjimas ir yra tai, kas mane skiria nuo žvėries.

Paprasta būti būsimu numirėliu. Sudėtingiau – esamu numirėliu. Reikia gyvent iki tos akimirkos, kai nebegyvensi. Sakyt „ačiū“ ir nepamiršt, kad angliškai „ačiū“ reiškia pasigailėjimą. Neturim laiko gauti paskutinio patepimo nei pagalvot apie šmaikščią epitafiją, prašmatnų sąmojį, į amžinybę išsprūstantį su paskutiniu atodūsiu. Kai mirtis užklumpa netikėtai, ar ji turi amžinybę?

* Užrašai.

10 h 17

Gražiai ji prieš mane staipėsi, ta jūsų užuojauta. Kadangi krikščioniški demokratai tokie užjaučiantys, juos labai lengva sumaitoti. Štai ką nori įrodyti oro mėsininkai. Niekas nėra apsaugotas švelnių ir labdaringų krikščionių demokratų šalyje. Jie norėjo priverst mielus privilegijuotuosius pajusti, ką reiškia jausti Neapykantą. Kaip ant abiejų rankų Mičumo krumplių „Medžiotojo naktyje“: LOVE HATE. Neapykanta yra meilė.

Jėzus atsuko kitą skruostą, gerai, Jėzus nebuvo žiaurus. Bet, nors ir neigė, nesakė to, jautė neapykantą, ji gyveno jame kaip nenumalšinamas teisingumo troškulys. O ant Kryžiaus jis visus koneveikė ir atsisakė savo tėvo. Į užuojautą jam buvo visiškai nusispjaut, tam Jėzui ant Kryžiaus.

10 h 18

Toli nuo tavęs mano širdis išdužusi kaip langas.

Mercer Hotel, dekoruotas prancūzo (Kristiano Liegro), yra žemutinėj miesto daly, Soho kvartale, už kelių blokų nuo Pasaulio prekybos centro, bet atvažiuoju metus pavėlavęs. Naujasis Niujorko meras Maiklas Blumbergas, išrinktas dėl to, kad kaip Silvijas Berluskonis Italijoje turi televizijos kanalų, užsibrėžė du tikslus: atsikratyti rūkančiųjų cigaretes ir triukšmo. Jo pirmtakui pavyko iš 42-os gatvės iškeldinti prostitutes, o iš Vilidžo – valkatas. Greitai iš Gotam Sičio liks tik didelis švarus prekybos centras. Salos prekybos centras. Draudžiama rūkyti baruose, restoranuose ir net naktiniuose klubuose. Kartais ten net negalima šokti! Babiloniškų malonumų ieškotojai yra sparčiai nykstanti rūšis. Ši ramybės ir švaros manija atrodo kaip nesąmoningas atsakymas islamo fanatikų, tų barzdotų tartiufų, duotoms tyrumo ir dorovės pamokoms. Ji išduoda pavojuje atsidūrusio metropolio nerimą. Kai demokratijai iškyla pavojus, Manhetenas tampa... Šveicarija.

Nekeliu kojos iš *Mercerio.* Gyvenu čia užsidaręs kaip Polnarevas* *Royal Monceau*. Pietauju ir vakarieniauju pirmame

* Michel Polnareff – prancūzų dainininkas.

aukšte, *Mercer Kitchen*. 10 h 18 vakare einu išgert įprastinės spanguolinės degtinės taurelės į *Submercerį*, viešbučio naktinį klubą. Madingiausiam Niujorko pastate gyvenu autarkijoj, tarsi būčiau šeimyniniame Toskanos pensione. Durininkas ir administratorė man su gailesčiu šypsosi, galvodami, ar tas melancholiškas klientas iš Prancūzijos viešnagės pabaigoj turės užtektinai pinigų sąskaitai apmokėti. Bare apsilankančios garsenybės (Benicijo Del Toro, Amanda de Kadenet, Gijomas Kanė, Tjeri Klemeniukas) nesupranta, kodėl tas barzdotas tipelis švilpauja sau po nosim Keto Stivenso dainas ir juodoj užrašų knygelėj žymisi menkiausius jų veiksmus bei judesius. Metodiškai girtėju, išdribęs ant dizainiškos sofos, niekam nepratardamas nė žodžio, dažnai verkiu, galvoju apie tave ir ilgiuosi.

10 h 19

Jie nori, kad jaustumės kalti. Dėl ko kalti? Nesu atsakingas už tai, ką darė mano šalis, kad galėtų augti. Juodaodžių vergija, indėnų genocidas, laukinis liberalizmas, – ei, vyručiai, ne aš visa tai sugalvojau, atsiradau daug vėliau! Tik gimiau čia, pas valdovus, bet nesu vienas iš jų. Viskas, ką valdau, – tai mano nekilnojamojo turto agentūra. Žinoma, pardaviau butų už daug didesnę negu jų vertė kainą. Turiu pripažint, kad visi nekilnojamojo turto agentai – sukčiai: parduoda jums tai, ko savininkai jūs niekada nebūsit. Ar nesuprantat, kad šioj žemėj nesat nieko savininkai? Kad visi tik nuomininkai? Aš pardavinėjau vėją, sutartinius kvadratinius metrus, o kad už juos susimokėtum, turi lenkti nugarą visą gyvenimą. Vidutinė amerikiečių skola siekia šimtą dešimt procentų metinių įplaukų – tai pasaulio rekordas. Juokingiausi – jauni žmonės, kurie džiaugėsi, kad nebemoka buto nuomos, bet dar trisdešimt metų kas mėnesį turės atidavinėti paskolą. Koks čia skirtumas? Nekilnojamojo turto agentas – tai žmogus, verčiantis kitus žmones dirbti tam, kad atlygintų už vietą, kur jie visada bus nuomininkai, nes ir savininkas tėra pastato įkalintas nuomininkas, skolininkas, kuris negali išsikraustyt.

OK, nesu nekaltas, bet nesu ir nusikaltėlis. Nenusipelniau mirties bausmės. Nežinau, ar esu Gėrio įsikūnijimas, bet niekam nenorėjau nieko Blogo. Dariau nuodėmes, buvau neištikimas Merei, išsiskyriau, pabėgau nuo Džerio ir Deivido,

sutinku, toli gražu nesu tobulas, bet nuo kada už tai žmonės deginami gyvi? Ką aš galiu padaryt, jei gvatemaliečiai vaikai už varganą atlyginimą pluša penkiolika valandų per parą, dirbdami už mane? O Hirošima ir Nagasakis, aš net nebuvau gimęs, for God's sake*! Po galais, kuo prisidėjau prie to, kas dedasi pabėgėlių palestiniečių stovyklose, kur visi tie rudžiai bernai svaido akmenis į šarvuočius ir ištisą dieną sprogdina vieni kitų autobusus, užuot ėję į darbą kaip visi normalūs žmonės? Šūdas, visa tai toli ir nieko ten nesuprasi. Pasišiaušę barzdočiai, kurie atsiklaupę su paplūdimio šlepetėm ryja smėlį, rankose laikydami automatus, svaidosi nesuprantamais ir neapykantos kupinais šūkiais. Tose šalyse per daug dulkių, be to, jie dvesia nuo karščio, o karštis erzina, kai per pusryčius valgai vabalus, miršti iš troškulio, galų gale arba eini pogulio, arba imi su visais kapotis.

Kas tai padarė? Arafatas? Unabomberis? Gal sakysi, koks skirtumas – būt nužudytam Bin Ladeno ar Timočio Makveigo, Al Kaedos ar Kukluksklano? Frankly, my dear, I don't give a Saddam!** Žiaurumas yra žmogaus prigimtyje. Iš principo kultūra, religija, visuomenė, civilizacija skirtos jam sutramdyt. Iš principo. Pasigailėkit mūsų. Oh Lord, pasigailėkit Džerio, Deivido ir Kertju Jorstonų iš Ostino, Teksaso valstijos. Have mercy on us.*** O kaip arabiškai, kaip „pasigailėti“ arabiškai?

* Dėl Dievo meilės! (*Angl.*)

** Atvirai, mano mielas, dėjau aš Sadamą! (*Angl.*)

*** Pasigailėk mūsų. (*Angl.*)

10 h 20

„Uostas yra puiki vieta gyvenimo grumtynių iškankintai sielai. Dangaus platybė, judanti debesų architektūra, kintančios jūros spalvos ir žiburiuojantys švyturiai yra prizmė, nuostabiai gerai tinkanti akims pradžiuginti, niekad jų nenuvarginanti. Išlakios laivų formos su painiais takelažais, bangų harmoningai siūbuojamos, padeda išlaikyti sieloje ritmo ir grožio skonį. Po to dar yra, ypač tam, kuris nebėra nei smalsus, nei ambicingas, tam tikra paslaptingo ir aristokratiško malonumo rūšis – belvederyje išsitiesus arba alkūnėmis pasirėmus į molą sekti išvykstančiųjų ir grįžtančiųjų judesius, tų, kurie dar turi jėgos norėti, kurie dar trokšta keliauti arba praturtėti."

Šarlis Bodleras, „Paryžiaus splinas", 1865*. Reikėtų jį pervadint „Niujorko splinu".

* Iš prancūzų kalbos vertė A. Nyka-Niliūnas.

10 h 21

Nuo tol, kai Deividas mirė, Džeris nesutinka jo paleisti iš glėbio, verkia ant šaltos kaktos, glosto užmerktus vokus. Atsistoju, pakeliu ant rankų nejudrų mažąjį princą švelniais plaukais. Džeris perskaitė mano mintis ir dreba iš širdgėlos. Pavargau apsimetinėt didvyriu. Kaip sakė restorano administratorė: nesu tam paruoštas. Džeris stipriau suspaudžia mano ranką, kita laiko suglebusią Deivido rankelę, nusvirusią, siūbuojančią tuštumoj. Spaudžiu savo kūną ir kraują prie prakaitu permirkusių marškinių. Jo veidelis pajuodęs kaip tada, kai degtuku apdeginęs kamštį nusipaišydavo indėno veidą, 1997-ųjų vasarą, nacionaliniam Josemito parke. Norėčiau daugiau nebeprisimint, širdy per didelė grūstis. Nagi, eime, berniukai, dingsim iš čia, padarysim tai, ką jau seniai turėjom: visi trys dėsim į kojas, on the road again, adios amigos, hasta la vista baby, langas išdaužtas, pažvelk pro Pasaulio Langus, žiūrėk, Džeri, tai aukščiausia laisvė, let's go, ne, Džeri, mano didvyri, don't look down, nukreipk savo mėlynas akis į horizontą, Niujorko įlanką, žiūrėk į bejėgių sraigtasparnių baletą, nematei „Mūsų laikų Apokalipsės", jūs buvot dar maži, kaip tie žudikai galėjo, eime, mažuliai, mano avinėliai, pamatysit, palyginti su *Space Mountain,* – tai vieni juokai, stipriai įsikibk į mane, Džeri, aš tave myliu, eik su tėčiu, eime namo, vedamės ir brolį, eime pačiuožinėti ant ugninių debesų, jūs buvot mano angelai ir niekas nebegalės

mūsų išskirt, rojus – tai būti su jumis, giliai įkvėpk, o jei bijai, tereikia užsimerkti. Mes irgi mokam aukotis.

Prieš pat šokant žemyn Džeris pažvelgė man tiesiai į akis. Tai, kas buvo likę iš jo veidelio, paskutinį kartą persikreipė. Kraujas bėgo tik iš nosies.

– Ar mamytė labai liūdės?

– Negalvok apie tai. Reikia būti stipriam. Aš myliu tave, širdele. Tu tikras šaunuolis.

– I loved you, daddy. Žinai, tėti, aš nebijau kristi, žiūrėk, aš neverkiu, o tu irgi ne.

– Dar niekada nepažinojau drąsesnio už tave, Džeri. Niekada. Tu pasiruošęs, drauguži? Iki trijų, ir – pirmyn?

– Viens, du... trys!

Mūsų burnas krintant perkreipė greitis. Vėjas vertė daryti neregėtas grimasas. Dar girdžiu Džerio juoką, šokdamas į dangų jis laikė mane ir broliuką už rankų. Ačiū už paskutinį juoką, oh my Lord, ačiū už Džerio juoką. Trumpą akimirką tikrai patikėjau, kad mes skrendam.

10 h 22

Cveigas rašė: „Niujorkas nesąmoningai mėgdžioja kalnus, jūrą ir upes“. O Selinas kalba apie „miestą ant kojų“, nes jis nematė, kaip išsitiesė Pasaulio prekybos centras.

Amerikiečiai vaikščiojo Mėnulio paviršium, bet kitą dieną po 2001 m. rugsėjo 11-osios neverta eiti taip toli: Niujorkas tapo negyva planeta. Asfaltą dengė baltų dulkių kilimas. Viskas, kas liko iš 110 aukštų pastato, buvo du metaliniai strypai, sulankstyti lyg dangų draskantys pirštai. Kaip sutraiškytas kosminio laivo modulis. Tylą perverdavo policijos sirenos. Amerikoj visi dalykai daug didesni, net antpuoliai. Pas mus sprogsta metro stotelė, nusiaubiama drabužių parduotuvė, bet pastatai daugiau ar mažiau dar laikosi ant kojų. O čia pirmas svetimšalių pasikėsinimas ir iškart pats kruviniausias visoje Vakarų istorijoje – didžiausios staigios civilinių asmenų žudynės nuo pat Jungtinių Valstijų įkūrimo.

Čia buvau numatęs skyrių, pavadintą „Mirtis. Naudojimo būdas“. Lyg Žoržas Perekas Simono Kriubeljė gatvės 11 namą pakeistų Čerč gatve, Veziu, Liberti ir Vestu*. Bet per daug skubu į namus, noriu valgyt savo vestuvių tortą, prisiglaust prie tavęs, jei priimsi.

* Prancūzų rašytojo Georges'o Pereco (1936–1982) romane šimtas skirtingų istorijų susipina viename name – Simono Kriubeljė gatvėje 11.

Pakeliu galvą ir sąmoksliškai mirkteliu Kertju, Džeriui ir Deividui, kurie galbūt mato mane pro pilką žiemos rūką. Jūra nusineša sirenų, žuvėdrų, keltuvų ir turistinių sraigtasparnių triukšmą. Nespalvotas Niujorkas, granitas ir marmuras, sunaikintas, dingsta ant plieninių stulpų pakibusiame rūke. Vis dėlto aš gyvas. Ką čia ir pridursi.

10 h 23

Kartais sapnuoju tūkstanttonę rūkstančią krūvą iš žmonių kūnų, išsilydžiusio plieno, kur susimaišę žmogus ir akmuo, kompiuteriai ir nutrauktos rankos, liftai ir apdegusios kojos, tikintieji ir ateistai, ugnis ir kraujas... Tada praeina. Ir vėl grįžta: matau sienas su įstrigusiom akim, stiklu suskaldytas galvas, fakso aparatų pervertus torsus, per kopijuoklius varvančias smegenis. Dievas sukūrė ir tai. Ir dar sapnuoju, kad abu vaikus pasikišęs po pažastimis kybau ore virš nuolaužų kalno. Gali būti, kad nesapnuoju. Gal mes skrendam virš PPC aikštės, vis tokios pat vėjuotos, be bokštų dar tuštesnės. Dabar ją vadina Aikštele ir veda čia ekskursijas. Vėjas pučia toliau, nuo nulio iki begalybės. Mes jame, mes esam vėjas.

Kadaise šitoje pačioje vietoje, pamenat, žmogus pastatė žemėj du bokštus. „Rest in peace"* – o čia mes ilsimės kare. Vien mirtis padaro nemirtingą. Mes nemirėm – esam saulės arba sniego kaliniai. Lūžtantys saulės spinduliai skverbiasi tarp snaigių, kurios leidžiasi kaip sulėtintas baltų konfeti lietus. Pasirodo, stiklo šukės gali keliauti po oda. Įsileiskit į gyslas stiklo. Padarykit tai mano atminimui. Aš žuvau už jus ir jus ir jus ir jus ir jus ir jus ir jus ir jus.

* „Ilsėkis ramybėje" (*angl.*).

10 h 24

Iš tiesų nežinau, kodėl parašiau šitą knygą. Gal dėl to, kad kalbėti apie ką nors kita man atrodė visai beprasmiška. Ką kita rašyti? Vienintelės įdomios temos yra tabu. Reikia rašyt tai, kas uždrausta. Prancūzų literatūra yra ilga nepaklusimo istorija. Šiandien knygos turi skverbtis ten, kur nesiskverbia televizija. Parodyti tai, kas nematoma, pasakyt tai, kas nepasakoma. Gal tai neįmanoma, bet tai vienintelė jos gyvavimo prasmė. Literatūra yra „neįmanoma misija".

Vienintelis privalumas gyvenant demokratijoj – tai galimybė ją kritikuoti. Iš to net gali atpažinti, ar gyveni demokratijoj. Diktatūros kritikuoti negalima. Net puolama, net pavojuje, paminta demokratija turi įrodyt, kad ji yra demokratija, sakydama apie demokratiją blogus dalykus.

Tai pasakęs suvokiu, kad nesu nuoširdus. Taip pat privalau pripažinti, kad atsirėmusi į pirmą hiperteroristinį išpuolį mano proza įgauna jėgos, kurios neturėtų kitu atveju. Šis romanas naudojasi tragedija kaip literatūriniu ramentu.

Yra ir kita priežastis. Amerikietiškoji mano genealogija susijusi su „Patriotu" Amosu Vyleriu, Amerikos revoliucijos didvyriu, gimusiu Peperele, Masačiūsetso valstijoje, 1741-aisiais ir mirusio Kembridže, Masačiūsetso valstijoje, 1775 m.

birželio 21 dieną, nuo sužeidimo į šlaunį Bunkerhilo mūšyje penkiom dienom anksčiau. Jo vardas įrašytas Bunkerhilo paminkle, taip pat ir paminkle Vašingtone. Jis paliko sūnų, gimusį mėnesį po jo mirties, 1775 m. liepą – Amosą Vylerį antrąjį. Jo duktė, Olivija Vyler, ištekėjo už žmogaus, vardu Džobas Naitas, ir pagimdė šiam sūnų Eldoradą Naitą, kuris vedė Frensę Matildą Harben, kurios duktė Nelė Harben Nait buvo Greisės Kertju Jorstun, mano senelės iš tėvo pusės motina. Esu Patrioto Amoso Vylerio aštuntos kartos palikuonis, praėjus 228 metams po jo mirties. Greisė Kertju Jorstun ištekėjo už Šarlio Bėgbėdė, mano tėvo tėvo. Ji įsikūrė Prancūzijoj, valgydama žąsų kepenų paštetą priaugo penkiasdešimt kilogramų ir mirė Po, Bearne, pagimdžiusi dvi mergaites ir du berniukus (vienas jų – mano tėvas), ir per visą tą laiką niekad nesiskyrė su savo amerikietišku akcentu, kuris keldavo šypseną *Rotary* klubo Pirėnų–Atlanto skyriaus nariams.

Jei grįšime aštuoniom kartom į praeitį, visi baltaodžiai amerikiečiai buvo europiečiai. Mes panašūs – net jei ne visi esam amerikiečiai, mūsų problemos yra ir jų, o jų problemos – mūsų.

10 h 25

Tą rytą mes stovėjom Pasaulio viršūnėje, ir aš buvau visatos centras.

Teisingai pasielgiau, pasakęs Džeriui su Deividu, jog mes – įsivaizduojamo atrakcionų parko lankytojai – šiandien į *Ground Zero* gidai jau veda ekskursijas. Vieta tapo turistine įdomybe, kaip Laisvės statula, kurios niekad nebepamatysim. Bilietus į PPC aikštę galima įsigyti uoste, jie nemokami. Prie medinės pakylos, pastatytos virš tuščios aikštelės, laukia ilga norinčiųjų ten užlipti eilė. Gidas skubina smalsuolius. Bet nėra į ką žiūrėt, – tik didžiulę cemento plynę, automobilių stovėjimo aikštelę be automobilių, patį didžiausią pasaulio kapą. Kartais naktis parausta vos apie tai pagalvojusi, aplink esantys pastatai atsisako švytėti. O tamsa mus šildo. Upė violetinė ir mėlyna, labai graži žiūrint iš aukštai.

Tapom turistų lankoma vieta – matot, vaikai? Dabar žmonės ateina aplankyti mūsų.

10 h 26

Noche (naujame restorane, kurį Taimso skvere atidarė Deividas Emilis, *Windows on the World* savininkas), užtveriu kelią vienam buvusiam „Langų į pasaulį“ darbuotojui.

– Esu prancūzų rašytojas ir dabar rašau romaną apie buvusį jūsų restoraną.

– Kodėl?

– Nes mano močiutė buvo amerikietė, jos vardas Greisė Kertju-Jorstun, o aš nenuvažiavau į jos laidotuves. Buvau Šveicarijoj su broliu ir tėvu, kai mums tai pranešė. Man labiau patiko slidinėti, oras geras, tėvas buvo smarkiai susipykęs su savo broliu, ir mes nenuvažiavom į Po.

– I'm sorry Sir bit I don't understand what you're talking about.*

– Aš menkai ją pažinojau. Jos vardas buvo Greisė, kaip Greisės Keli, bet mes vadinom ją Greni**. Ji buvo kilusi iš senosios Pietų buržuazijos. Gyvenimo pabaigoj buvo panaši į poną Magu. Matot, koks mano kvadratinis smakras? Paveldėjau iš močiutės.

– Listen, I've got work to do. And I don't understand french. You're bothering me, Mister!***

* Atleiskit, pone, nesuprantu, apie ką jūs kalbat. (*Angl.*)

** Granny (*angl.*) – močiutė.

*** Klausykit, aš turiu dirbti. Ir nesuprantu prancūziškai. Jūs trukdot man, pone. (*Angl.*)

– Ji buvo Džono Adamso, antrojo JAV prezidento, palikuonė. Turiu giminių Dalase – Harbenų šeimą. Nemačiau jų dvidešimt penkerius metus. Jie sakė, kad ir aš kilęs iš garsaus medžiotojo Danielio Būno.

– So what?*

– We do not hate you**. Jūs keliat mums baimę, nes esat pasaulio vadai. Bet turim bendro kraujo. Prancūzija padėjo jūsų šaliai atsirasti. Po to jūs mus išlaisvinot. O mano giminaitis žuvo jūsų restorane 2001 m. rugsėjo 11 d. kartu su dviem sūnumis.

Nežinau, kas man užplaukė, kad tiek primelavau. Norėjau jį sugraudint. Bailumas padaro melagiu. Kertju Jorstunas yra mano močiutės šeimos pavardė. Pakeisk „u“ raide „o“ ir gausi Kertju Jorstoną, literatūros kūrinio veikėją.

– Excuse me but I'm so sick and tired of Nine-Eleven...***

– Jūs nesijaudinkit, aš tuoj eisiu, nenoriu jums įkyrėti. Tik vienas klausimas: ar žinot Dionos Vorvik dainą?

– Of course.****

Ir štai mes kaip du Žemės planetos gyventojai imam niūniuoti „The windows of the world are covered with rain“*****, iš pradžių jaučiamės kvailai, nedrąsu, lankytojai mano, kad mes girti, dainuojam nelabai garsiai, o tada ateina priedainio eilė ir pradedam plyšaut kaip paršeliai, kaip valkatos, kaip broliai.

* Na, ir kas? (*Angl.*)

** Mes nejaučiam jums neapykantos. (*Angl.*)

*** Atleiskit, bet aš taip pavargau nuo devyni vienuolika... (*Angl.*)

**** Žinoma (*angl.*).

***** Pasaulio langais rieda lietus (*angl.*).

10 h 27

Nėra čia ko suprasti, maži mano vaiduokliukai trapiom rankelėm. Mes žuvom dėl nieko. Šiaurinis bokštas grius po minutės (smūgio galia 2,3 pagal Richterio skalę, trukmė – 8 sekundės), bet to nebepamatysim, nes jau esam už borto. Bokštui krintant per dūmus ir nuolaužas TV antena išliko tiesi, po to vos vos palinko į kairę. Ašis smigo į dūmus kaip skęstančio laivo stiebas į vandenyno bangas. Pirmasis bokštas visiškai sugriuvo per 10 sekundžių, tiesus kaip kylanti raketa, šis vaizdas nuolat atsukamas atgal. Prašom vis dėlto prisiminti mus. Mes esam trys sudegę feniksai, atgimsiantys iš pelenų. Feniksas yra ne tik Arizonoj. (iškirptas puslapis)

1
0
h
2
8

Naktį Niujorko gatvės pavirsta deimantų upėmis. Naktį šiam mieste nebūna tamsu. Įsitikinęs, kad esu unikalus, 10 h 28 vakaro važiuoju Vest Saido greitkeliu taip, tarsi kilčiau į sceną atsiimt Oskaro. Mirtis manęs nenorėjo Niujorke. Dažnai dabartinė padėtis lyginama su Romos imperijos žlugimu. Ar aš dekadentas? Nemanau. Tai mano gyvenimo būdas savižudiškas, o ne aš. Esu tik nihilistas, nenorintis gauti galo. Ant Aikštės leidžiasi naktis: proskyna stiklo miške. Praėjus pusantrų metų po tragedijos, iš Pasaulio prekybos centro liko tik dykvietė, pilka vieline tvora aptverta lyguma. Niekada nesužinosiu, ar viskas klostėsi taip, kaip aš įsivaizdavau, jūs taip pat nesužinosit. Sirena vakare: ūkimas nuaidi tiesiomis gatvėmis. Iš po kanalizacijos dangčių, tarp „parduodamo" kadilako ir suskilusio šaligatvio, kyla balti garai. Vis tie dūmai, anksčiau buvę visur, – dabar jau kitaip į juos žiūrim. Miręs pasaulis, pilnas riestainių pardavėjų vėlių. Netoli Holokausto memorialo (*18 First Place*, Beteri Park Sičio pietuose) pakėliau galvą aukštyn: iš vieno buto sklido muzika, moterų juokas, ledukų skambesys taurėse ir geltona amerikietiškų vakarėlių šviesa. Žinojau tą dainą, tą planetinį šlagerį (*Praise cats* „Shine on me", su pamišėliškai ritmiška pianino partija ir visai debiliškais žodžiais, kaip visuose tokiuose disko hituose: „I've got peace deep in my soul I've got love making me

hope Since you opened up your heart and shined on me“*.) Staiga pajutau neįtikėtiną džiaugsmą, tokią pačią dėkingumo bangą, kokią jaučiau 1999 m. rugpjūčio 29-ą, kai paėmiau tave ant rankų ir sveikinau atsiradusią šioje žemėje. Kišenėj vartau mažą *Tiffany's* dėžutę, kurioje – sužadėtuvių žiedas. Laivo sirena nutilo. Vien melodija *dan dan dan dzin dzin dzin* sklinda pro langą, šilto vėjo srovė kilsteli lengvas vasaros užuolaidas, o visa kita – tylu. Niūniuoju šiuos žodžius kaip giesmę. „I've got peace deep in my soul I've got love making me hope“. Gėdijuos savo katalikiškos laimės. Prieš didžiausią pasaulio krematoriumą esu nesantūrus. Nepadoriai, nepaaiškinamai patenkintas gyvenimu vien dėl to, kad galvoju apie mylimus žmones. Lėktuvai skrenda tiesiai į sieną, mūsų visuomenė – taip pat. Esam kamikadzės, kurie nori išlikt gyvi. Tik meilė man suteikia teisę tikėtis. Tamsoje prasilenkia krovininiai laivai – virš vandens raudonos kaip oro uoste švieselės, slystančios juodu veidrodžiu. Paukščiai nuskrenda mirusių žvaigždžių link. Pravažiuoju pro Kunardo pastatą, kur prieš amžių buvo parduodami bilietai kelionei „Titaniku“. Užterštos upės žiotys susilieja su dangum. Mes be perstojo flirtuojam su nebūtim, mirtis yra mūsų sesuo, įmanoma mylėti, mūsų laimė tikriausiai slepiasi kažkur šitam chaose. Ar po trisdešimties metų bus pasaulinė demokratija? Po trisdešimties metų turėsiu pasiduot, kaip ir likusi planeta, bet spjaut man į tai, nes po trisdešimties metų man bus septyniasdešimt. Kažkur tolumoj, jūroje, netrukus atsispindės mėnuo, tada vanduo taps panašus į šokių aikštelę arba antkapio akmenį. Gaila, kad gyvenu, bet ateis ir mano eilė. Ateis mano eilė.

* „Mano sieloj taika, mano sieloj meilė ir viltis nuo tada, kai atvėrei savo širdį ir nušvitai man.“ (*Angl.*)

10 h 29

Lėktuvas, skraidinęs mane į Paryžių, skrodė debesis savo ryklio peleku. Sėdėdamas minkštoj sėdynėj 2000 km/h virš šio gilaus vandenyno, skridau pro debesis, kad sugrįžęs prašyčiau tavo rankos. Jaučiau, kaip gyvenimas teka mano gyslom lyg elektros srovė. Atsistojau pasirąžyt. Pasilenkiau į priekį. Tada man šovė mintis. Išsitiesiau ant grindų, ant kilimo, perėjime, ištiesiau abu kumščius į piloto kabinos pusę. Palydovė nusišypsojo manydama, kad darau raumenų tempimo pratimus. Ir žinai, ką pagalvojau? Kad pakanka užsimerkt, pašalint piloto kabiną, reaktorius ir visus kitus keleivius ir tada būčiau vienui vienas eteryje, 16 000 metrų aukštyje, gulėdamas lėkčiau tiesiai pirmyn žydru dangum, viršgarsiniu greičiu. Taip, sakiau sau, kad esu superherojus.

Paris–New York City, 2002–2003

PADĖKA

Ačiū Bruce'ui Springsteenui už paskutinį albumą, taip pat *Suicide*, Robbie Williamsui, Sigurui Rosui, *The White Stripes*, Richardui Ashcroftui, *Zwan* ir, žinoma, ačiū Catui Stevensui Yusufui Islamui už albumą: *In Search of the Center of the Universe* (*A&M Records*).

Ačiū Amélie Labrande už tai, kad tapo Amélie Beigbeder. Ačiū Emmanueliui Auboyneau už finansininkų žargoną, Fransiscai Matteoli už *Windows on the World* nuotrauką, René Guittonui už abu Babelio bokštus.

Ačiū *New York Times* (už Jimo Dwyero, Erico Liptono, Kevino Flynno, Jameso Glanzo ir Fordo Fessendeno straipsnį „102 minutes: Last Words at the Trade Center").

Ačiū Deanui E. Murphy už liudininkų pasakojimų rinkinį: „September 11: An Oral History" (*Doubleday*).

Ačiū Bruno Lavaine'ui už Bacharacho dainą.

Thierry Gounaud už knygos viršelį.

Ir *Canal* + už atleidimo iš darbo pašalpą.

Ir *Vogalene'ui, Smectai, Lexomiliui*, be kurių ši knyga nebūtų išvydusi dienos šviesos.

Ačiū Noelio Riley Fitcho *Walks in Hemingway's Paris* (St Martin's Griffin, New York) – įrodymui, kad kai kurie amerikiečiai geriau pažįsta Paryžių negu mes.

Ačiū Marcui De Gontaut-Bironui už tai, kad nuvedė mane į *Cielo, Lotusą, Tają*.

Ačiū Julienui Barbera už tai, kad rezervavo man geriausią staliuką *Cipriani Downtown*.

Ačiū Yannui Le Gallais už šampaną.

Ačiū Nicolas Bonnier už žolės suktinę.

Ačiū Davidui Emiliui ir Joey du Noche.

Ačiū *Concorde'ui*...

Ir tegyvuoja Seanas Pennas!

Beigbeder, Frédéric
Be97 „Windows on the World“ : romanas / Frédéric Beigbeder ; iš prancūzų kalbos vertė Akvilė Melkūnaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2004. – 301[3] p.

ISBN 9986-16-337-4

Už naujausią savo romaną *„Windows on the World“* prancūzų literatūros žvaigždė F. Beigbederis 2003 m. pelnė *Interallité* – premiją, skiriamą komisijos, kurią sudaro skaitytojai ir žurnalistai, už labiausiai patikusį žurnalisto parašytą romaną. Ši knyga – tarsi filmas apie katastrofą. Joje trumpais skyreliais registruojama, kas įvyko Pasaulio prekybos centro 107 aukšte 2001 m. rugsėjo 11 d. nuo 8:30 iki 10:29 val. Kaip atskleisti, ką jaučia žmogus, kai jo kojos svyla degančioje kiliminėje dangoje ir besilydančiame metale? Ką jaučia žvelgiantis į mirtį pro 107 aukšto langą? Ar įmanoma aprašyti pragarą? Autorius įtikina, kad teroristų lėktuvai, įsirėžę į Niujorko dangoraižius, sutrupino ne tik betoną ir stiklą, bet ir ramų mūsų pasaulį. Jo skeveldros raižo žmonių sielas. Knygoje jaučiamas tas skausmas.

UDK 840-3

FRÉDÉRIC BEIGBEDER

„WINDOWS ON THE WORLD“

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė *Akvilė Melkūnaitė*
Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2004 01 30. 8,49 apsk.l.l. Užsakymas 131
Išleido „Tyto alba“, J.Jasinskio 10, LT-2600 Vilnius, tel./faks. 249 86 02, tytoalba@taidc.lt
Spausdino Standartų spaustuvė, S.Dariaus ir S.Girėno g.39, LT-2038 Vilnius

„Jie kentėjo 102 minutes – vidutiniškai tiek, kiek trunka Holivudo filmas.“

Šiuolaikinis prancūzų rašytojas Frédéricas Beigbederis lietuvių skaitytojui pažįstamas iš romanų „Meilė trunka trejus metus“, „14,99 €“.
Naujausias F. Beigbederio romanas *Windows on the World* (2003) – tai tarsi filmas apie katastrofą. Kas įvyko šiaurinio Pasaulio prekybos centro dangoraižio 107 aukšte esančiame restorane *Windows on the World* 2001 m. rugsėjo 11 d. nuo 8:30 iki 10:29 val.? F. Beigbederis sako, jog vienintelis būdas sužinoti, kas įvyko, – visa tai įsivaizduoti. Autorius bando įsijausti į Kertju Jorstoną – išsiskyrusį nekilnojamojo turto agentą, rugsėjo 11 d. pusryčiaujantį su sūneliais *Windows on the World* restorane. Trumpais skyreliais registruojama kiekviena to ryto minutė. Kai 08:46 į šiaurinį pastatą rėžiasi *American Airlines 11* lėktuvas, pastatas ima siūbuoti kaip metronomas, pašėlsta skraidyti lėkštės, stalai, restoraną užplūsta tiršti dūmai. Kertju Jorstonas bando drąsinti savo berniukus, bet kai karštis pasidaro nebepakeliamas, tėvas su sūnumis pasiruošia mirti.
Tačiau F. Beigbederis nekuria veiksmo filmo stiliaus istorijos. Kai Kertju Jorstono laikas apmąstyti savo gyvenimą išsenka, jo pasakojimą pratęsia autorius, kuris mėgsta pusryčiauti restorane *Ciel de Paris*, esančiame 56-ame Monparnaso bokšto – aukščiausio Paryžiaus pastato – aukšte.
Į klausimą, kodėl pasirinkęs šią temą, *Elle* žurnalui F. Beigbederis atsako norėjęs suteikti tragedijai formą – kaip atsaką į vidinės cenzūros kaustomą amerikietišką įvykių versiją.

